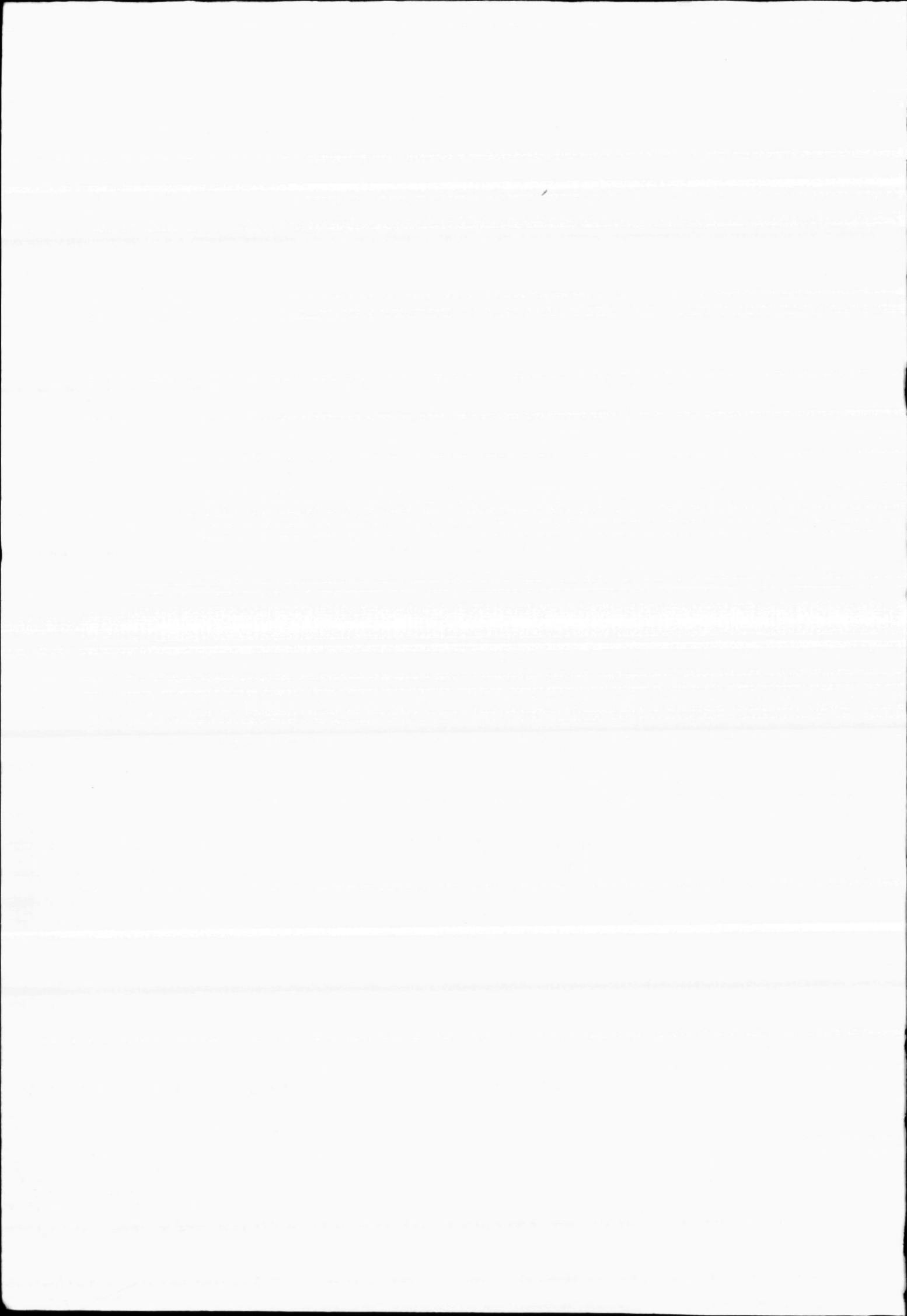

Jaarboek 1989

uitgave :
HEEMKRING TER CUERE

Sekr.: Sluisvlietlaan 100
8401 Bredene
☎ (059) 32 31 40

J A A R B O E K

1989

HEEMKRING

TER CUERE

v.z.w.
8401 BREDENE

Sekretariaat:
Sluisvlietlaan 100

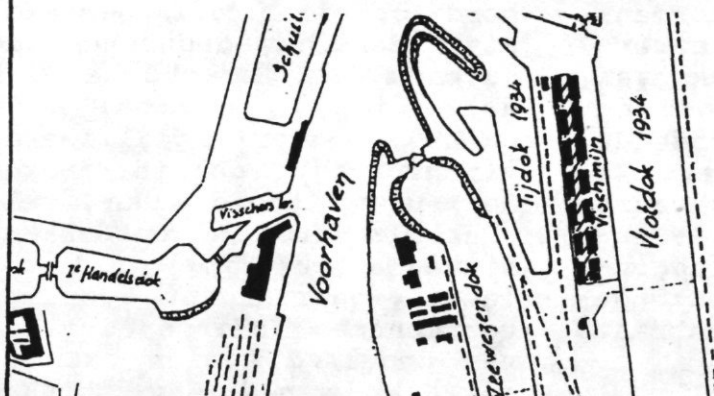
INHOUDSTAFEL:

3. Een stukje vergeten en verloren Sas.	G. Desopper.
31. Wijlen de E.B.E.S. - centrale en haar doodse gebuur te Sas-Slijkens.	Jos. Coenye.
59. De brouwerij van de familie Maryssael te Bredene-Sas.	R. Eeckhout.
65. De brouwerij Van Huele te Bredene-Sas.	R. Eeckhout.
71. De bakkersfamilie Verdonck te Bredene-Sas.	R. Eeckhout.
77. Het ontstaan en de wording van het domein Blutsyde.	D. Dewulf.
93. De militaire begraafplaats te Bredene-Dorp Herinneringen uit de tweede wereldoorlog.	H. Verhelst.
133. De Duitse militaire installaties te Bredene tijdens W.O. 1. Deel 1.	F. Gevaert.
168. Beheerraad	
169. Werking gedurende het jaar 1989.	
171. Ledenlijst.	

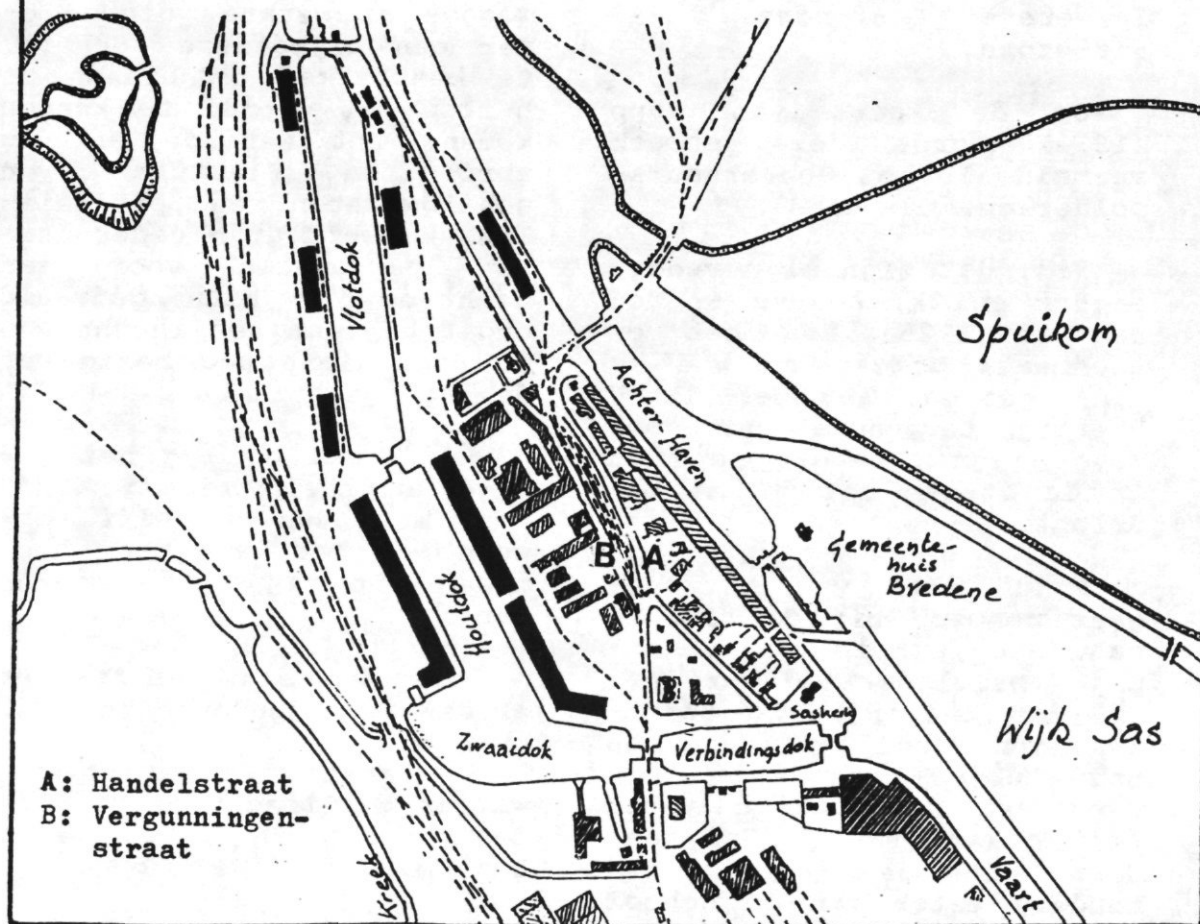
Alle artikels worden gepubliceerd onder de verantwoordelijkheid van de auteurs.

lay-out: VANDE CASTEELE L. Beheerraadslid.

Wilt, Sassenvolk, door beleidsnood
vaneen gedeeld, toch nooit vergeten
dat Noord en Zuid, nu gespleten
was één weleer en volksgenoot.
(vrij naar Geselle)

EEN STUKJE VERGETEN EN VERLOREN SAS.

HAVEN OOSTENDE 1939

F. Gevaert
1989

Bedoeld stukje Sas is natuurlijk, samen met de Mosselhoek en 't Varretje en onlangs de Prins Albertlaan, al lang Oostende geworden. Inderdaad, bij de grote werken aan de uitbreiding van de Oostendse haven, rond de eeuwwisseling, veranderde deze streek van meester. Ze wordt begrensd door de vaart Slijkens-Plassendale, de havenkreek, de Twee Bruggenstraat, de spoorweg Oostende - Brugge, de Sloepenstraat en de Vaartblekersstraat.

Op het Sas-Zuid was er destijds, vóór 1900, een woonkern, de rest was landbouw. De hoeven Hendrickx en Defever zijn er te situeren. Van landbouwzone werd de streek omgetoverd tot de allereerste Oostendse industriezone.

Op de kaart van Popp (1860) wordt deze streek vermeld als het Gouverneurspolderken.

Wij, dat zijn mijn vader, moeder en ik, kwamen er wonen in 1925. Hoe het er toenmaals uitzag en wie er zoal woonde, probeer ik U hierbij te vertellen, voor zover mijn geheugen me niet in de steek laat of me bedriegt.

Mijn vader was meester-gast benoemd bij de "Purфина", een petroleummaatschappij, terzelfdertijd werd hij er ook conciërge. Zo startten mijn vlegeljaren daar op een stukje Oostende en toch maar een driehonderd meter van de kerk van 't Sas vandaan, niet meer dan vijfhonderd meter van de school en het gemeentehuis van Bredene. We woonden rug aan rug tegen het echte Sas aan.

Veel bloeiende firma's

hadden er hun instellingen.

Gedurende de tweede wereldoorlog werd het kwartier hard op de proef gesteld. Bijzonderlijk gedurende de jaren 40 en 41 werd de wijk dagelijks, meestal 's nachts, door geallieerde vliegtuigen gebombardeerd. De aanwezigheid van vele binnenlanders in de dokken, binnenlanders omgevormd tot landingsvaartuigen voor de voorgenomen Duitse invasie van Engeland, waren daar de oorzaak van. Een stukje grond van 100 m2 aanwijzen waar geen bom is gevallen is schier onmogelijk.

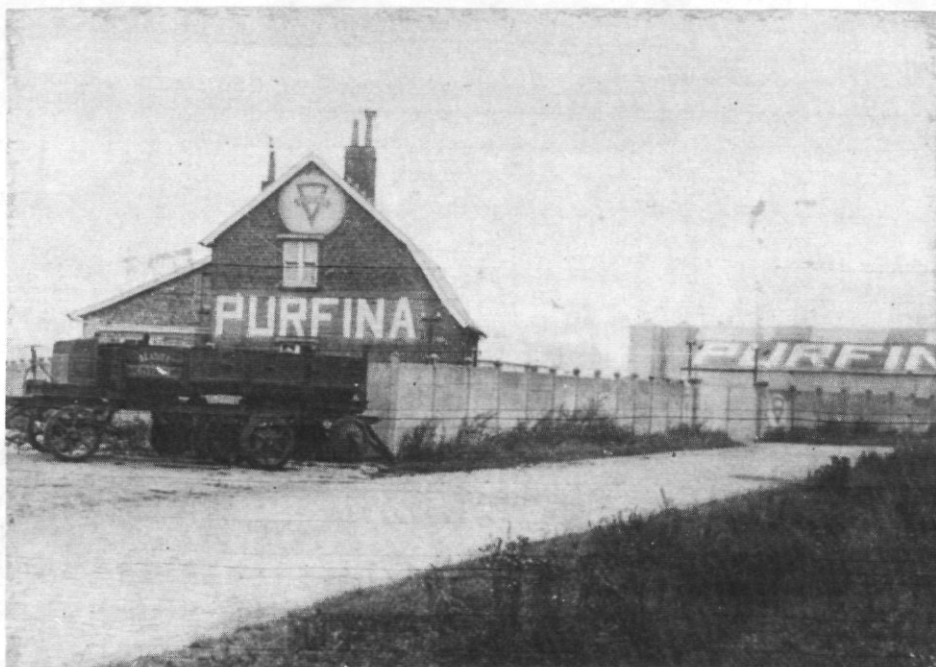
Het kwartier was gedurende de oorlog niet toegankelijk voor "onbevoegden". Wie er woonde of werkte, diende over een bijzondere "Schein" te beschikken om binnen of buiten het gebied te kunnen komen. Het wemelde er vanabri's, en "Flaktürme", van schildwachten en patrouilles. Zo werd mijn vader door een patrouille voor een nacht de doos binnengedraaid omdat hij, na het ingaan van de avondklok, nog bezig was de ingangspoort te sluiten!

Na de oorlog lag het gebied er heel triestig bij, voor meer dan de helft verwoest en het kwam maar heel traag uit zijn asse herrezen.

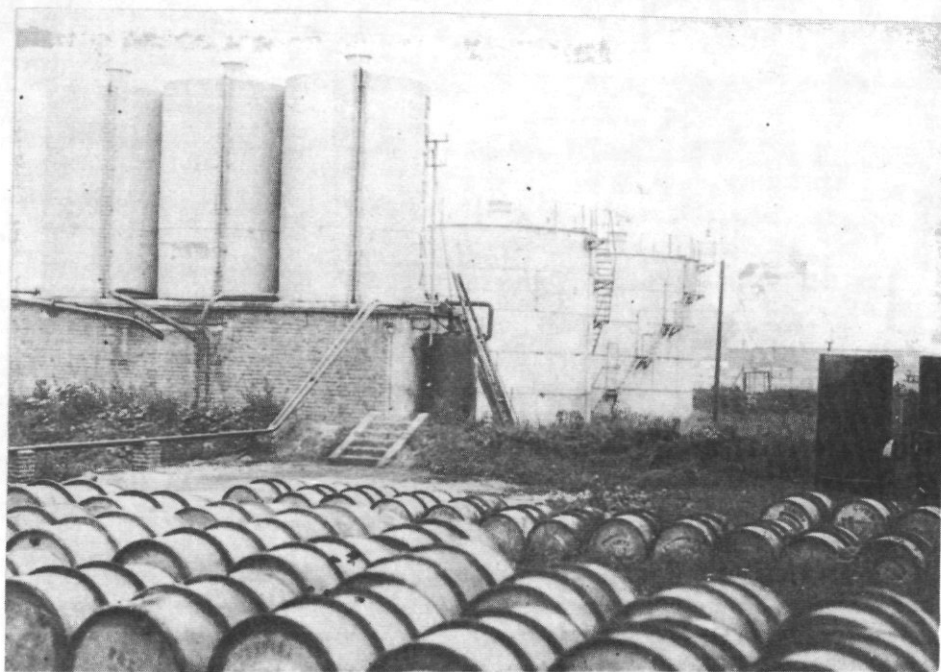
Laten we eens zien hoe het er was in mijn jonge jaren.

En laten we beginnen bij wat in die tijd voor mij het centrum van de wereld was: het depot **PURFINA**.

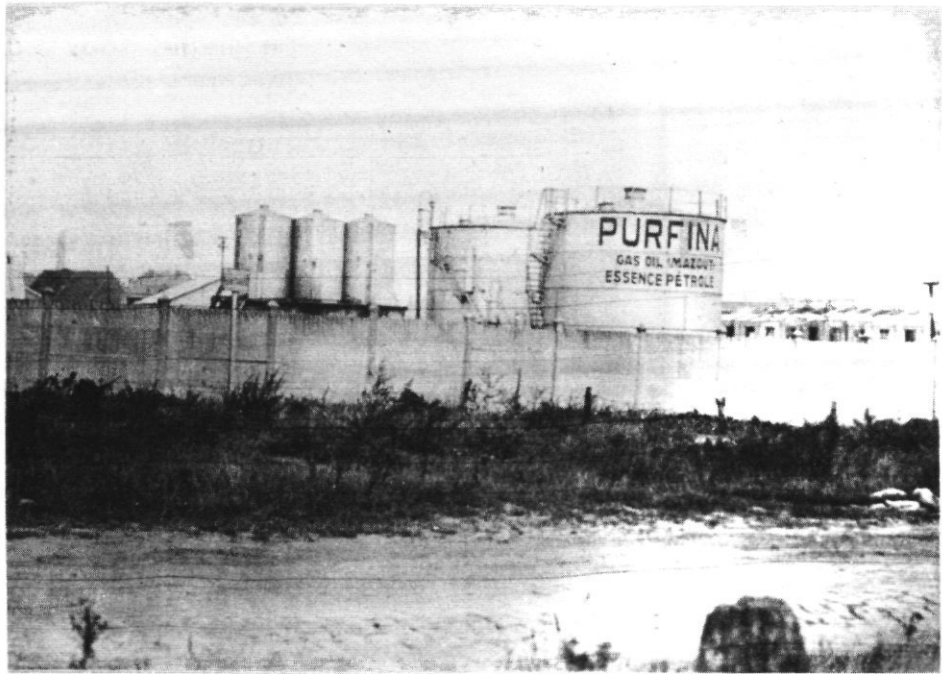
De N.V. PURFINA, heden ten dage gekend onder de naam FINA, bouwde in het begin van de jaren twintig aan de

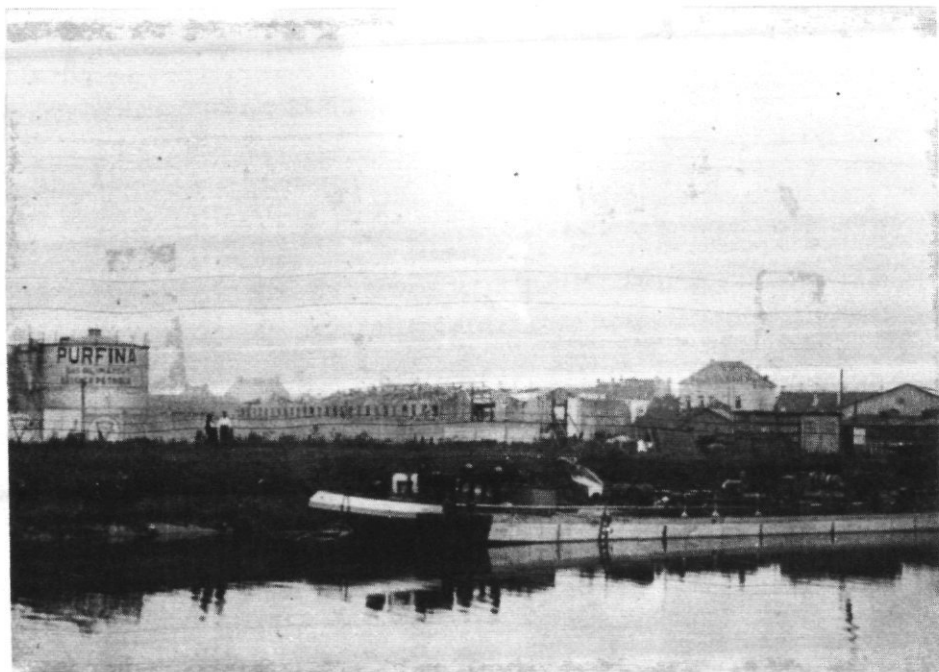
*Zicht vanuit de Handelstraat op de Purfina.
Links het conciergehuis, rechts de garage. Circa 1935.*

De opslagtanks en vatenstapelplaats.

De tanks gezien vanaf de Molendorpkaai.

De opslagtanks en een lichter die aan het lossen is.

Handelstraat een opslagplaats voor benzine, petroleum, gasolie, oliën en vetten. Zoals reeds gemeld kwamen wij, vader, moeder en ik, er wonen in 1925. Het depot omvatte toen twee reservoirs van 500.000 liter en drie van 30.000 liter, een pompinstallatie voor het laden en lossen van tankschepen, twee hangars, één vrachtwagen, één triporteur en een woonst waarin benevens de conciërgerie, ook de burelen ondergebracht waren.

In die tijd was dit aan de kust de eerste opslagplaats voor petroleumproducten .

De grootste afzet was in die tijd nog de "petrolle" - daarvoor die triporteur!- Er draaiden nog veel motoren op petroleum en ook de "lampe belge" was nog alom in zwang. Benzine werd nog niet zoveel gevraagd (hoeveel, of hoe weinig auto's bolden er rond die tijd?), ook gasolie of diesel werd bijna nergens gevraagd. Toch vergrootte de omzet gestadig. Er werd zelfs in 1935, bij de scheepswerf Seghers een tankertje besteld om de maalboten en vissersschepen te gerieven van stookolie en mazout.

Toenr de oorlog 1940-45 uitbrak waren er reeds drie vrachtwagens in dienst, waarvan één tankwagen. Ook de triporteur was er nog. Een directeur zwaaide de scepter over twee bedienden, twee "voyageurs", één meestergast, vier chauffeurs, drie handlangers en één mekanieker. De opslagmogelijkheden waren vergroot met een ketel van 1.000.000 liter en twee van 100.000 liter. Er waren ook twee hangars bijgekomen, om bussen en vaten olie en vetten op te bergen.

In mei 1940 werd het depot, na enkele dagen oorlog, door het Belgische leger aangeslagen en werd mijn vader "burgerlijk gemobiliseerd", als verantwoordelijke voor geheel het geval. Een viertal dagen later ging de zaak over in de handen van het Franse leger en de "verantwoordelijke" werd met zijn gezin de toegang tot het bedrijf ontzegd. We konden dus ook op de vlucht. Bij de terugkeer, na de overgave, was alles natuurlijk in Duitse handen. Na veel palabers en onderhoringen werd het ons toegelaten onze woonst wederom te betrekken. In het depot was er praktisch niets beschadigd. De honderden kilo's suiker, dienstig om de benzine onbruikbaar te maken, waren niet gebruikt geworden en waren spoorloos verdwenen.

Gedurende de eerste winter van deze oorlog werd vooral 's nachts veel gebombardeerd door de R.A.F.. Veel schade werd aangericht aan aanpalende gebouwen en bedrijven, maar het depot zelf bleef grotendeels van averij gespaard. Tot op 3 oktober 1941. Bij klaarlichte dag voerde de R.A.F. een aanval uit, speciaal bedoeld op de Purfina. 's Avonds meldde de B.B.C. dat de petroleuminstallaties van Oostende met sukses aangevallen geweest waren.

De aanval werd uitgevoerd door negen bommenwerpers en er werd raak geworpen, alhoewel het resultaat te verwaarlozen was! De woning met bureau lag er helemaal vernield bij, de hangars hingen aan flarden. Aan de vulinstallaties was brand uitgebroken, maar als bij wonder bleven de ketels gespaard. Bommen vielen er wel in en er rond maar ontploften niet. De schade

was heel beperkt, uitgenomen voor de conciërge die alles kwijt was, op het leven na.

De ganse oorlog door bleef het depot zijn dienst vervullen, zowel voor de burgerdienst (zeer miniem) als voor de militaire bevoorrading. Veel produkten evenwel waren in veiliger oorden opgeslagen, zoals bvb in Hangar 5 aan het Vlotdok of in het Bosje. Bij de bevrijding kon het Britse leger het depot overnemen, zonder merkelijk grotere schade dan voorheen. De Engelsen bouwden evenwel kort daarop een depot langs de Slijkenssteenweg en lieten de Purfina voor de burgerbevoorrading.

In 1946 werd een nieuw depot gebouwd langs de H. Baelskaai, bij het Visserijdok, teneinde de visserij gemakkelijker te kunnen bevoorraden en de tankschepen toe te laten van over zee om de aanvoer te verzorgen.

In de plaats van de vroegere PURFINA kwam een betonwerkerij (Betonwerkerij der Kust), en daarna een houtopslagplaats. In 1975 bouwde de Stad Oostende daar allerlei lokalen voor de Stedelijke Werkhuizen, doch verhuurde deze aan de N.V.- E.B.E.S., tot zij ze nu sinds augustus 1988 zelf betreft.

Naast de Purfina, eveneens in de Handelstraat en ook uitlopend tot aan de Molendorpkaai, lag de **houthandel van Gérard Claeys**, na de oorlog uitgebaat als P.V.B.A. Claeys-Versluys. Rond de jaren 70 werden de activiteiten stilgelegd. Gérard Claeys had op het Sas (in de Staessenstraat?) een druk beklante handel in houtwaren. Zijn specialiteit was allerhande

deurlijsten ("chambrangs"). Omstreeks 1935 dacht hij aan uitbreiden en liet zijn oog vallen op een stuk vrijgekomen nijverheidsgrond langs de Handelstraat, tussen de Purfina en Vande Wijngaerde's. Er werd een woonhuis met bureel gebouwd, opslagplaatsen om allerlei houtsoorten onder afdak te stapelen en een zaagerij werd ingericht. De zaken bloeiden.

Gedurende de oorlog 40-45 had het bedrijf natuurlijk ook geweldig te lijden van het oorlogsgedoe. Meermalen brak er brand uit, vielen er bommen op het bedrijf e.d.m. Ik herinner me nog, hoe bij een van de vele bombardementen, een bom gevallen was op het terrein van de aannemer Slabbinck, aan de overkant van de straat. Een ijzeren kipwagentje werd door de ontploffing weggeslingerd en vloog over de straat heen, door het venster van het bureel bij Gérard Claeys binnen. Men kan zich de ravage voorstellen!

De eerste bewoners van het nieuwe huis waren het gezin Angelus Vercruysse. Evenwel rond 1937-38 kwam Jozef Claeys, Gérard's zoon, er wonen. Hij bleef er tot de activiteiten van de houthandel werden stilgelegd rond 1970, de oorlogsjaren uitgezonderd natuurlijk.

Vóór Gérard Claeys was het terrein ingenomen door een soort beeldhouwer, feitelijk een beeldenmaker. De man had er een atelier ingericht waar hij betonnen beelden, bustes, siervazen e.d.m. vervaardigde. Zittende en liggende leeuwen maakte hij in overvloed, ook sphinxen had hij op zijn programma staan, evenals borstbeelden van koning Albert en koningin

Elisabeth. Albert als Koning-Ridder en Elisabeth als verpleegster. Alle beelden konden op bijpassende sokkels en consoles geplaatst worden en bestonden in uitvoeringen van verschillende grootte.

Rond 1935 ging de zaak failliet en werd de inboedel openbaar verkocht. Iedereen in de geburen, die over een hofje beschikte, kocht zich voor een prikje één of ander beeld om zijn tuintje op te sieren. Wij legden beslag op koning Albert en koningin Elisabeth. Mijn vader was niet voor niets oudstrijder 1914-18!.

Naast het houtbedrijf van Gérard Claeys hadden we nog een depot van het aannemers- en vervoerbedrijf **August Vanden Wijngaerde**, uit Oostende. Er stond een armzalige conciergewoonst bij de ingangspoort, waar het kroostrijke gezin Camiel Velter woonde.

August Vanden Wijngaerde's bijzonderste activiteiten bestonden erin, in de Oostendse vismijn (de "Cierk") de vis op en af te voeren van de vissersboten naar de mijn en van daar naar de treinwagons langs de kaai. Dit alles met paard en kar.

De stallingen van Vanden Wijngaerde bevonden zich in Oostende, in de Franciscusstraat, naast de "Nieuwe Zaal", in de "garre" die Vanden Wijngaerde's naam droeg.

Na de oorlog 14-18 begon Vanden Wijngaerde ook aanemer te spelen. Het land moest immers heropgebouwd worden. Het depot op het Sas was dan ook meest bedoeld als opslagplaats van het aannemersmateriaal.

In het Verbindingsdok, tussen de twee bruggen, langs de kant van de Vaartblekersstraat, lagen er ook een drietal **woonscheepjes**, oude vissersvaartuigen omgebouwd tot woonst voor de gezinnen Vercruyse en Vandebussche.

Eens waren er, onvrijwillig, moeilijkheden ontstaan tussen mijn vader en de bewoners van de woonschuiten. Mijn vader had zich namelijk een "speedboat" aangeschaft en deed daarmee de zondag, bij goed weer, een uitstapje in de Brugse vaart, soms tot Brugge, soms in de richting van Nieuwpoort. Gewoonlijk vergezelde ik hem.

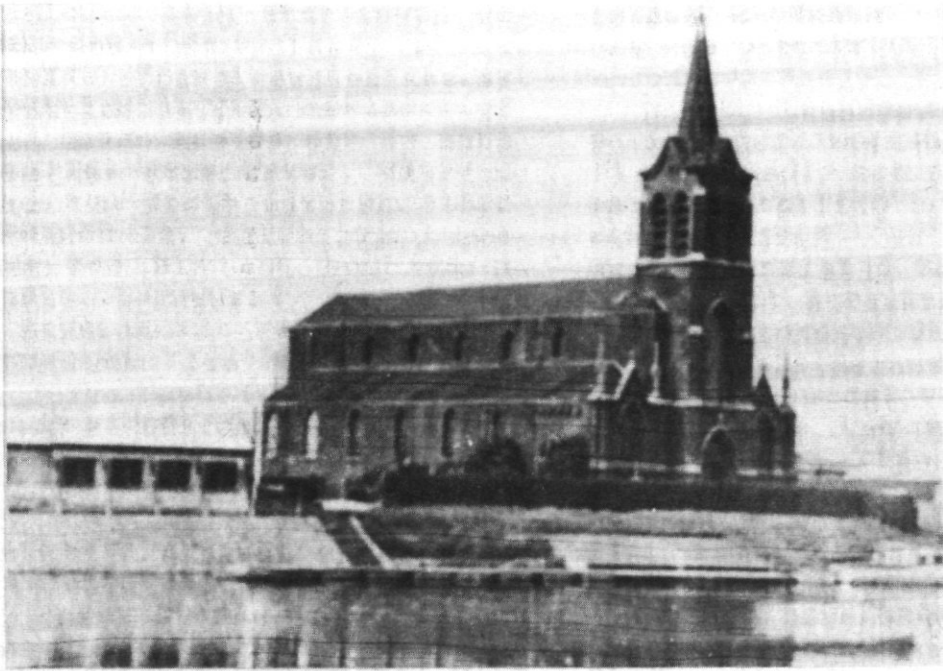
Rond de middag kwamen we dan terug in onze "thuishaven". Er werd immers om twaalf uur gegeten!.

Daardoor vergat vader soms zijn snelheid te minderen en veroorzaakte serieuze golven in het Verbindingsdok. Waren de arkbewoners nu net aan hun soep bezig, dewelke uit de borden schommelde, of was de deining te fel voor de oude scheepjes, wie weet? Feit is dat "recta" het hoofd van het gezin aan dek verscheen en met dreigende gebaren ons duidelijk maakte dat er trager moest gevaren worden!

Gedurende de oorlog verdwenen de woonscheepjes uit het Sasse gezichtsveld.

Langs de Molendorpkaai en de Prins Albertlaan hadden we ook nog de **kerk van Molendorp**.

Omtrent deze kerk lezen we alles in "Zoeklicht op Brede ne". Daarom hier dan enkele summieere gegevens over deze Sasse bidplaats.

De kerk van Molendorp, St. Jozef, met links de barakken van de Sport Nautique en rechts de "slaapkamer" van de concierge.

Ze werd gebouwd in 1868 door aannemer Verbiest uit Oostkamp. In 1874 werd ze ingewijd. De predikstoel, tesamen met zijaltaar en schilderij waren afkomstig uit de oude kapel van Molendorp. In de toren hingen drie stalen klokken.

De kerk werd gesloopt in 1954 door aannemer Clement uit Hooglede.

De klokken verhuisden naar de nieuw gebouwde kerk, aan het Dr. Vanden Weghe-plein. Daar ze echter meermaals dienden hersteld te worden, wegens scheuren en barsten, werden ze in 1985 buiten dienst gesteld. Denkelijk krijgen ze binnenkort een plaatsje in de pastorijtuin, naast de kerk?.

Bijna rechtover de nu afgebroken kerk vindt men de gebouwen van de gekende roei

club: de "Sport". Vroeger S.R.S.N.O. genoemd (Société Royale Sport Nautique d'Ostende), nu K.R.S.N.O. (Koninklijke Roei en Nautische Sport Oostende). De "Sport" heeft hier sinds 1924 zijn lokalen. De huidige gebouwen werden er opgetrokken in 1959 en zijn afkomstig van de laatste Brusselse wereldtentoonstelling. Zij bestaan uit twee vleugels van het voormalige U.N.O.-paviljoen. In 1927 werd bij de eerste bestaande loods een tweede bijgebouwd. Er was ook een huisbewaarder die in de eerste loods zijn verblijf had, nl. het gezin Charles Colleman. De oorlog 1940-45 legde natuurlijk al de activiteiten lam en bij de aftocht der Duitse legers, in 1944, was de brug naast het clubhuis gedynamiteerd geworden, waardoor de gebouwen van de club vernield waren.

1946 betekende een nieuwe start. Een gedeelte van de botenloods werd hersteld en een bunker, op het domein gebouwd, werd afgebroken. Men bleef er armtierig behuisd tot in 1959, het jaar waarin het expopaviljoen de plaats kwam innemen van de oude barakken. Gedurende de afbraak van de oude gebouwen en het opbouwen van het nieuwe paviljoen werden de boten in een legertent ondergebracht aan de overzijde van de straat. De huisbewaarder, Ernest Mechele, had zijn slaapruijnte aan boord van een klein jacht, gemeerd aan het clubhuis, zijn keuken en eetplaats was een caravan. De bar van de club was in een aanhangwagen ondergebracht. Van pionierstijd gesproken!.

Maar keren we terug naar de Handelstraat. Tegenover Vanden Wijngaerde stond (en staat nog steeds) het huis bewoond, destijds, door het gezin **Marlein**. Marietje, de oude moeder, werd er omringd door haar dochter en twee zoons. Pierre, een van de zoons, zou later, na de oorlog, voerman worden met een eigen camion.

Gedurende de oorlog, bij al die erge bombardementen, hebben de kinderen hemel en aarde moeten verzetten om Marietje te overtuigen dat het er onveilig was en zeer tegen haar gedacht is ze verhuisd.

Ernaast hadden we de gebouwen van de firma **MARBRITE**, gespecialiseerd in het vervaardigen van kunstmarmer. De gebouwen werden overgenomen rond 1938, door het bouwbedrijf Degroote en Cattrysse. Of er iemand conciërge was in de Marbrite weet ik niet meer.

Het bouwbedrijf **A. Degroote en H. Cattrysse** werd gesticht rond 1935. Hector Cattrysse was voordien "conducteur" geweest bij de firma A. Lanoye, en André Degroote was ingenieur bouwkunde. Ze besloten samen te werken en richtten hun burelen en stapelplaatsen in langs de Handelstraat, waar ze zich nu nog bevinden.

Een der allereerste grote opdrachten die de firma uit te voeren kreeg, was het rechtekken en verbreden van het kanaal Brugge-Gent. Het gezin Charles Demey was er conciërge.

Naast Degroote en Cattrysse hadden we het bedrijf **Gaspard Baele**, eveneens een fabriek voor kunstmarmer. Allerlei soorten marmer werden er kunstvol nagebootst, van wit tot donkerrood gevlamd. Velerlei soorten muurplaten, plinten, vloertegels, zelfs grafzerken werden er vervaardigd. Met de oorlog verdween ook deze bedrijvigheid, te samen met het gezin Baele.

Naast Baele waren de opslagplaatsen gelegen van het bouwbedrijf **Slabbinck**. Het gezin dat er woonde was gezegend met drie dochters. Een dochter heette Elvire, en nam iedere dag kinderen mee naar de zusterschool in 1926. Was het evenwel de firma welke Slabbinck noemde of de bewoners, is me niet meer duidelijk. Met de oorlog zijn ook die mensen uit die omgeving verdwenen.

En zo komen we dan bij de instellingen van **Albert Lannoye**, vervoer en openbare werken. De baas woonde in Oostende, waar hij, in de vismijn, een "serieuze" vervoerder geworden was, eerst

met paard en kar, later met camions. Zijn stallingen waren destijds gelegen in het stukje Franciscusstraat dat tegenaan de Visserskaai ligt. Hij bevoorradde ook de schepen met vers water, waarvoor hij een grote ijzeren citernewagen ter beschikking had. Ook had hij een boot om de Sasse brouwerij Van Huele, l'Espérance, van water te voorzien.

Hij had voor de oorlog minstens zes voermannen in dienst en per camion (tractor en oplegger!) vervoerde hij vis naar Brussel en Antwerpen. Zijn (nieuwe) tractor en oplegger werden in 1940 door het Belgische leger aangeslagen, natuurlijk was hij alzo verdwenen voor goed.

Daar Albert Lannoye ook begonnen was met openbare werken uit te voeren, had hij zich op het Sas een depot gebouwd, in de Handelstraat. Daar werd alle nodige materiaal opgestapeld en kwam er, circa 1935, ook de afdeling vervoer naar toe. De Oostendse vismijn was immers naar de oostkant van de haven verhuisd. Als conciërgewoonst werd er een tweewoonst gebouwd. De linkse kant werd bewoond door het gezin Alfons Gusée, de rechtse kant door Henri en Jeanne Legghe. Bij Gusée's waren er een zoon, Jerome, en twee dochters, o.a. Simonne. Bij Legghe's drie dochters: Albertine, Rosette en Georgette. Later verhuisden ze naar Oostende en kwam het gezin Oscar en Clara Van Slembrouck er hun intrek nemen. Daar waren drie zoons (Jozef, Gerard en André) en drie dochters (Agnes, Monique en Magriet).

Na de oorlog probeerde de weduwe Lannoye het bedrijf weerom op gang te krijgen,

't lukte maar half, en stilletjes verdween het bedrijf uit het gezichtsveld.

Naast Lannoye, naar de Bolle toe, lag het bedrijf "Lootens". Het terrein was in tegenstelling tot de gebuuren-bedrijven, volledig ommuurd en altijd afgesloten, en niemand geraakteer onaangemeld binnen. Vandaar een zekere geheimzinnigheid, en ook de reden dat weinig mensen er iets van vernamen... De aannemer Léon Lootens stichtte zijn bedrijf te Oostende vóór de oorlog 14/18, maar hij had reeds een klein bedrijf te Ieper. Tijdens de heropbouw van de "Verwoeste Gewesten (in Vlaanderen) kreeg de firma een zekere allure en werd haar machinepark en het rollend materiaal zó uitgebreid, dat een 2,5 Ha groot stuk havengrond van de Stad Oostende gehuurd werd in de Handelsstraat (met een eigen spoorweg-aansluiting!); 2 grote loodsen werden opgetrokken, een magazijn, een atelier met werktuigmachines, een bureel en een conciërgerie. Een van de 2 zonen, F. Lootens (ir. van de Sorbonne) liet een uitvinding breveteren voor het vervaardigen van "betonnen dakpannen" en deze werden enkele tijd gemaakt, doch de concurrentie van de dakpannenfabriek van Zandvoorde bleek groot, dat na enkele jaren de fabricatie stilgelegd werd en het brevet verkocht aan een pannenfabriek in de omstreken van Kortrijk. Door familiale omstandigheden en het overlijden van de stichter in 1925 ging het bedrijf alle stilte bergaf en werden de activiteiten tot het verhuren en herstellen van rollend bouwmetaal. In 1938 werd de zaak geleid door ir. F. Lootens en beschikte zij bij het uitbreken van de

Zicht op de Handelstraat met ijzermagazijn Valcke.

De Handelstraat, anno 1988. Nog steeds geen straatbedekking!!!

oorlog 40/44 nog over een goed machine-atelier, een groot magazijn vol reservestukken en spoorwegmateriaal, verder ongeveer 4.000 m smalspoor verschillende stoomlocomotieven en een 80-tal Décauville-kipwagens. Alles werd reeds in 1940 door de Duitsers met de meeste spoed in beslag genomen (waarschijnlijk voor het vliegveld Raversijde), en op hun bevel werd de helft van het terrein verplicht afgestaan als bouwterrein aan de aannemer Is. Lingier, die tijdens de oorlog flink bunkers voor hen...

Na de oorlog in 1945 werd het bedrijf Lootens niet meer hernomen en vestigde zich daar de houthandel "Wederopbouw", later overgenomen door de gebroeders Kina, tot dezen de terreinhuur aan de stad te hoog vonden en hun heil gingen zoeken in de Vaartblekersstraat. De gebouwen en de afsluitmuur werden dan afgebroken, en sindsdien ligt het oud terrein Lootens er nu verlaten bij. Voor de oorlog was een zekere A. Bouquaert concierge en ook de familie Debaene. Vanaf mei 1940 tot 1957, Fr. Coenye-Depoorter. Daarna niemand meer...

Nota: alhoewel alle gebouwen achter de scheidingsgracht tussen Bredene en Oostende lagen, dus op het grondgebied Oostende, werden alle concierges beschouwd als gehuisvest zijnde te Bredene; zowel administratief, voor de post, de electriciteitsdistributie, en in de oorlog ook voor de rantsoenbonnen.

Ernaast lag het "ijzermagazijn" van de firma "**Valcke Frères**". De grote hangaar langs de straat werd gebouwd rond 1935. Erachter stonden oudere gebouwen en magazijnen. Het geheel diende als opslagplaats voor

alle ijzeren benodigdheden voor bouw en metaalverwerkende nijverheden: poutrels, ijzeren platen van allerlei dikte en afmeting, buizen allerhande, betonijzer en wat weet ik nog veel meer. Dagelijks voerde de tractor met oplegger volle ladingen naar de klanten overal langs de kust en in het hinterland. Er was ook een spoor aansluiting. Ook het depot voor allerlei gas in flessen was er. In het begin van de jaren tachtig werd alles afgebroken.

Ernaast, en later opgeslorpt door Valcke, lag het depot met conciergewoning van de Bredense aannemer **Goes**. Grote werken voor staat (o.a. de pier te Blankenberge) en gemeente werden door de firma uitgevoerd in gans het land. Aanleg van wegen en riolering was de specialiteit. De firma verdween voor de oorlog 40-45.

En dan hadden we nog, in de Handelstraat, het "**slachthuis van Carbon**". In "mijn tijd" woonden aldaar, als concierge, ene Henri en Maria, een kinderloos gezin. Ik kreeg van Maria regelmatig een "spekke" toegestopt, 'k was ook zo'n braaf lief jongentje!!

Na Henri en Maria, iets voor de oorlog, kwam het gezin Demeurichy er wonen: vader, moeder en twee dochters. De vader stierf aldaar, nog voor de oorlog, moeder en dochters bleven er wonen tot na de oorlog. Dan kwam het gezin Frans Saelens er concierge spelen.

Van voor de oorlog herinner ik mij dat er daar veel varkens geslacht werden. Een Oostendse beenhouwer (Stroobant? Jonckheere?) verkocht er elke dinsdag, in een

poortgebouw, goedkoop zijn varkensvlees. Vroeger werden daar ook konijnen geslacht (de vellen gingen naar Devreecker) en kleine varkentjes, schoudertjes genaamd.

Gedurende de oorlog 40-45 deed het slachthuis natuurlijk dienst voor de Duitse bezetters. Ook charcuterie werd er aangemaakt en in "den Artic" bewaard. Na de oorlog werden er hoofdzakelijk Ierse koebeesten (per boot aangevoerd in de Oostendse handelshaven) geslacht, na er eerst te zijn ingespoten om serum te verkrijgen tegen mond en klauwzeer.

Hoe het gebouw aan de naam "slachthuis van Carbon" kwam, weet ik niet, denkkelijk was Carbon de eigenaar. Beheerders waren, voor zover ik mij

herinner: Poels, Claeys en vooral Spekkens.

Het slachthuis werd afgebroken, eveneens in de jaren tachtig. De gebouwen stonden reeds jarenlang ledig te verkommeren.

Helemaal op het einde van de Handelstraat, daar waar die straat aan de Slijkenssteenweg raakt, lag de **Bidon 5**, één der allereerste echte benzinestations in gans België!

In het jaar 1937, zo meen ik nog te weten, kwam mevrouw Calmeyn, een commerciële aangelegde Brusselse dame, op het idee ergens langs de Belgische kust een benzinestation te bouwen. Voor die tijd was dit werkelijk een primeur.

Slachthuis van Carbon, vooraan de slachterij, erachter conciiergehuis en stallingen. In de rechter achtergrond de magazijnen van Valcke.

Het bosje, dat indertijd op het kruispunt de Bolle het slachthuis van Carbon masquerade, werd gehalveerd. In de plaats kwam een gebouwtje en vier benzinepompen. Mevrouw Calmeyn bedacht haar bedrijfje met een dubbele naam: "Bidon 5" en "Le Chemin du Paradis". Hoe kwam dat mens aan die namen? Feitelijk is het heel eenvoudig: maar, voor wie het weet!.

"Bidon 5". In de heroïsche tijd van de verovering van de Sahara door de automobiel, probeerde ook een Franse kolonne de Sahara te dwarsen, van noord naar zuid. Iedere avond waar men het kampement optrok, liet men, als wegwijzer, de ledige benzinebussen achter. Op de eerste halte merkte men één bus met het cijfer één, "Bidon un" dus. Op de tweede halte werd het: "Bidon deux", en zo verder. Deze plaatsen noteerde men op de kaart. De vijfde dag werd de rustplaats dan ook gemerkt als "Bidon cinq". Heden zou er langs deze piste nog altijd een bevoorradingspost liggen, Bidon 5 genaamd. Daar deze plaats gesitueerd moet worden in het heetste gedeelte van de Sahara en ver afgelegen is van alle bewoning of verkeer, is ze gekend geworden als een oord van verschrikking voor de pompbedienden, die het er gewoonlijk geen drie maand uithouden. Ofwel ontvluchten ze deze hallucinante verlaten plaats, ofwel worden ze er knotsgek (zo wordt in alle ernst toch verteld door Sahara-reizigers).

"Le Chemin du Paradis" was de titel van een vooroorlogse succesfilm. In Duitse versie noemde de film: "Drei von der Tankstelle". Het scenario speelde zich af in een benzinestation met die hemelse

naam. Het was één der aller-eerste gesproken films en de eerste in twee versies, een franstalige en een duitstalige. De film werd opgenomen in Wenen, in die tijd het Europese Hollywood.

Het station Bidon 5 werd gedurende de oorlog 1940-45 volledig verwoest, geen steen bleef op de andere. In de plaats ervan bevond zich een bovengrondse loopgracht en een gemetselde bunker. Deze bunker werd afgebroken in 1983.

In 1947 werd het benzinestation herbouwd naar vooroorlogs model. De uitbating ervan werd stop gezet in 1974. Het gebouwtje was een ruïne geworden en is nu volledig verdwenen.

Tussen de Handelstraat en de Vergunningstraat hadden we het **vormingsemplacement van de N.M.B.S.**

Na 1900 trokken de nieuwe haveninstellingen veel vracht aan in de nieuwe dokken, vracht die dan ofwel moest weggevoerd worden ofwel aan-gevoerd naar de loskaaien. De spoorweg was daarvoor het aangewezen middel. Langs het Vlotdok en het Houtdok lagen er langs weerszijden sporen, zo ook langs de Cockerillkaai.

Al de goederenwagons kregen hier op de vorming hun juiste plaats in de lange slierten wagons, die aan- of afgevoerd werden naar hun juiste los- of laadplaats. De ganse dag door had minstens één stoommachine niets anders te doen dan treinen te vormen. Veel hout werd weggevoerd, zonder de speciale vistreinen te vergeten. Aan-gevoerd werden vooral fruit voor de Cockerill-lijn Oost-

ende-Tilbury en kolen en bricketten voor de schepen in de handelshaven en de vissershaven. Veel schepen waren nog stoomschepen die met kolen gestookt werden. Bij de aanleg van het nieuwe Visserijdok op de Vuurtorenwijk werd ook veel zand, met platte spoorwagens, afgevoerd om het nieuwe stuk spoorlijn Oostende-Snaaskerke-Gistel aan te leggen.

Tegenaan het kruispunt de Bolle stonden er (en staan er nog) een paar kleine gebouwtjes, waar allerlei klein materiaal, zoals schoppen, houwelen, e.d.m. konden opgeborgen worden. Ernaast bevond zich een waterbevoorradingspunt, een waterreservoir op toren en een viertal meter hoog toestel om de stoomlocomotieven van water te voorzien.

Het vormingsstation had gedurende W.O. II veel te lijden van inslaande bommen. Door het intense Flak-afweergeschut (Flieger Luft Abwehr Kannone) konden de Britse bommenwerpers hun doel (landingsboten in de dokken) niet dicht genoeg naderen en probeerden dan, door hun bommen in duikvlucht te lossen, toch hun doel te bereiken. Meestal werd de vorming getroffen of de Houtmarkt. Onderhoudsploegen moesten dan ook dagelijks de vernielde sporen herstellen en de verwoeste wagons verwijderen.

Na de oorlog had het vormingsstation veel van zijn belangrijkheid verloren, er werd zoveel meer per vrachtwagen vervoerd in plaats van met de spoorweg. Nu liggen er enkel nog een paar sporen, meer zijn er niet meer van doen.

Tussen de Twee Bruggenstraat en de Cockerillstraat bevond zich de **pompierkazerne**.

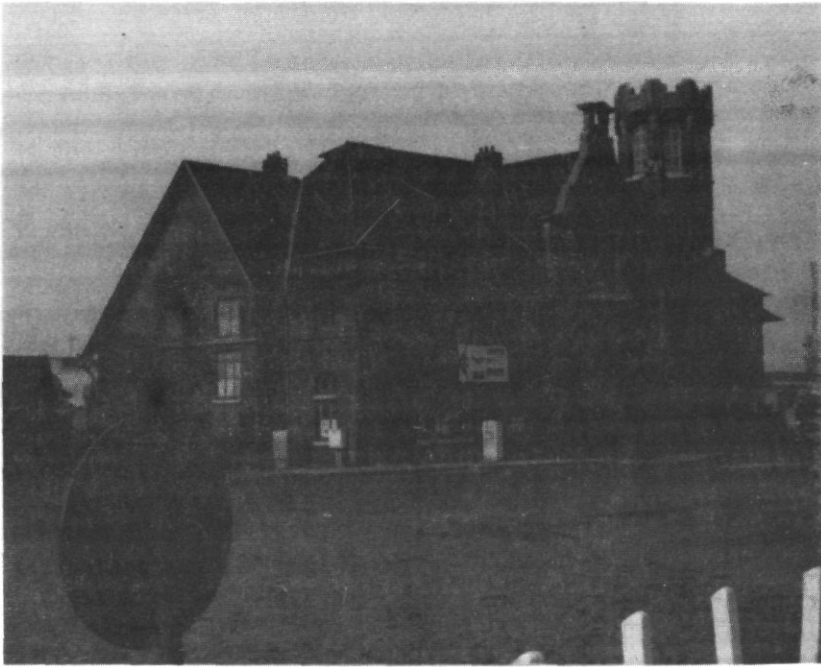
Door de toenemende aanvoer van hout en het stapelen ervan rond de dokken van de handelshaven werd het noodzakelijk geacht dicht bij de Houtmarkt een afdeling brandbestrijding te hebben. Er werd dan ook een pompierkazerne gebouwd (stijl "Leopold II) die het materiaal en de manschappen kon herbergen, nodig om het pompierkorps toe te laten bij een eventuele brand in de houtopslagplaatsen in een mum van tijd ter plekke te zijn.

In het gebouw was er ook plaats voorzien voor een politiebureau.

De dienst, zowel van brandweer als politie was doorlopend, zodanig dat de haveninstellingen dag en nacht beveiligd waren.

Na de oorlog 1940-45 zijn er geen pompiers meer gekazerneerd geweest. Door het in gebruik nemen van snellere auto's kon men de diensten centraliseren op één plaats. Wel is er gedurende enkele jaren nog een politiedienst aanwezig geweest.

Het gebouw schijnt nu ook gedoemd om te verdwijnen, daar het evenals het "de Bolle-gebouw" in de weg zou staan bij het eventueel aanleggen van de verbinding "rond punt Kennedy" der autostrade tot aan de Voorhavenbrug.

Pompierkazerne en politiebureel.

Achter de Pompierkazerne, in de Twee Bruggenstraat lag er nog een pluimveebedrijf, eveneens uitgebaat door een **Devreecker**, met dezelfde handelsbedrijvigheden als die andere Devreecker. Het keuringsbureel voor motorvoertuigen kwam er na de oorlog in de plaats van de verwoeste gebouwen.

Ernaast lag, wat wij noemden "**het sous-station**", gedeeltelijk in de Twee Bruggenstraat en gedeeltelijk in de Cockerillstraat. Nu hangt er een prachtige plaat aan de muur: "Ministerie van Openbare Werken - Bestuur van Electriciteit en Electronika."

Er was daar vroeger een conciërge woonachtig, net als nu nog, maar wie weet ik niet meer. Het "**sous-station**" leverde electriciteit aan de nabijgelegen haven met zijn kranen en loodsen en ook aan de omliggende bedrijven. Ook

wij, in de Purfina, waren daar op aangesloten. Dit leverde geen problemen tot we ons een radiotoestel aanschafften! Hoe het technisch precies in elkaar stak is mij een raadsel, maar in alle geval werd er 's avonds vanaf 20 uur, vanuit dit "**sous-station**" overgeschakeld van wisselstroom op gelijkstroom (of omgekeerd). Onze radio werkte enkel op één soort stroom, zodat we rond dit uur altijd moesten klaar staan om hem uit te schakelen. Daarom werd er een omvormer ingeschakeld en konden we wederom gebruik maken van ons toestel. Dat altijd maar omschakelen werd echter opgelost toen men zich - iets voor de oorlog - een "**universele**" post kon aanschaffen. Het ding speelde zowel op gelijkstroom als op wisselstroom. Ook de motoren van de pompen konden na dit uur niet meer gebruikt worden.

Verder in de Cockerillstraat waren er nog de bure-

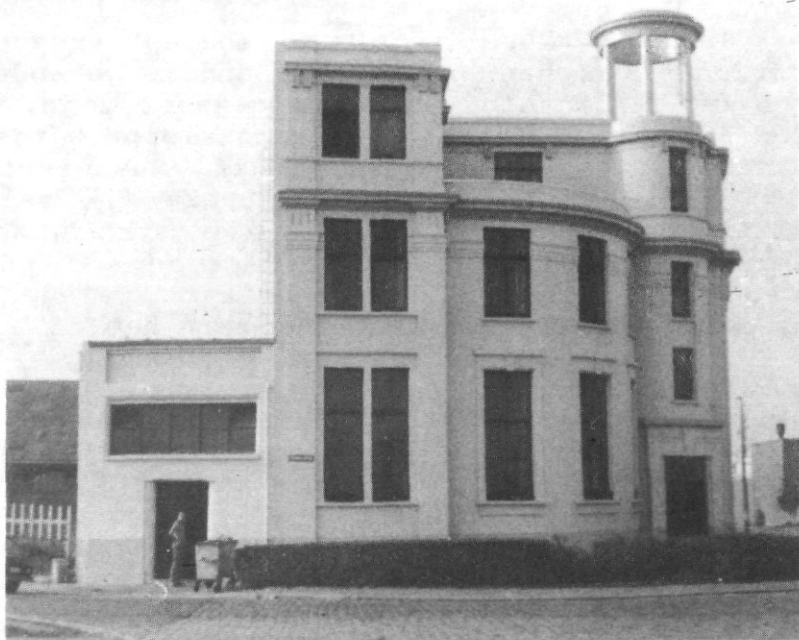
len van de scheepvaartlijn **John Cockerill & Cie.** Ook deze gebouwen werden gedurende de oorlog 40-45 volledig verwoest en na de oorlog terug opgebouwd. Nu zijn er de burelen van de dienst tot het verkrijgen van het rijbewijs gevestigd.

Er woonde daar ook een concierge, een zekere Coelus. En hier, net zoals bij veel andere firma's, stond er een speciale limousine klaar om de baas of de directeur te voeren waar hij dat wenste, zo goed naar Nice of Monte Carlo, als naar huis of het bureel. Ik herinner mij nog zeer goed deze glimmende zwarte wagens, meestal Minerva's, met chauffeur in livree. Het waren auto's "grand luxe", gewoonlijk zat de chauffeur afgezonderd in zijn

stuurcabine, bevelen konden gegeven worden door b.v. een ruitje open te schuiven, sommige hadden een spreekbuis. Hier was ene Pauwels de "herenchauffeur". Bij Snauwaert of Deweert waren er meerdere herenchauffeurs in dienst, er waren ook meerdere directeuren. Meestal waren de chauffeurs ook concierge.

Op de hoek van de Vergunningstraat en de Twee Bruggenstraat staat het bekende gebouw "**de Bolle**".

Naar men mij vertelde was er in dit gebouw, vóór W.O. I, een Duits expeditiekantoor gevestigd. Boven op het gebouw, boven op een colonnade stond een wereldbol afgebeeld. Kwestie aan te tonen dat bewuste firma betrekkingen onderhield met de ganse

"De Bolle" zonder zijn bol.

wereld. De bol werd gedurende de eerste wereldoorlog eraf gehaald (was ie van koper of brons?).

Na de oorlog werd het gebouw gedeeltelijk ingericht als woonst, een ander stuk werd gebruikt door de Transportarbeidersbond. Dit bleef zo tot na W.O. II.

Een anecdote betreffende één van de bewoners van dit pand is me bijgebleven. In 1940, bij de Duitse inval in België, was er onder de bevolking een ware paniekstemming tegen spionnen en dergelijke, men noemde ze de "vijfde kolonne". In de "Bolle" woonde er een zekere Broucke met zijn zoon Herman. 's Avonds moest de kachel bijgevuld worden, de brave man schepte er dus kolen op. Het vuur laaide twee, drie keer hoog op. Iemand van op straat had deze vuurgloed bemerkt en meldde dit aan de bevoegde overheid, die besloot dat er vanuit de "Bolle" lichtsignalen gegeven werden. Vader Broucke vloog de bak in, verdacht van handelingen tegen de veiligheid van de Belgische Staat...

Na W.O. II, werd het onderste gedeelte van het gebouw gebruikt als aanwervingskantoor voor dokwerkers, boven woonden twee à drie gezinnen.

Nu bevindt er zich het visserstehuis "De Bolle".

Denkelijk verdwijnt dit gebouw (getekend door de Oostendse architect André Daniels), dat zijn naam gaf aan het kruispunt van wegen, daar men nu van plan is de Koninklijke Baan rechtstreeks met de autostrade te verbinden, alover dokken en spoorweg naar de Konterdam toe.

Naast de "Bolle" lag in de Vergunningstraat, voor de oorlog 40-45, de instelling **De Vreecker**, een bedrijf dat pluimvee slachtte en verhandelde, meestal werd er uitgevoerd naar Engeland. Wij, jongens uit de geburen, konden er terecht om onze gedroogde konijnenvellen om te wisselen tegen een flinke stuiver drinkgeld, of liever snoepgeld.

Na de oorlog deed het gebouw dienst als pakhuis voor de vishandel Varden-Vyncke.

Verder in de vergunningstraat was het al hout dat "de klokke sloeg". Men had er vooreerst de gebouwen en opslagplaatsen van de firma **Henri Deweert et Fils**. Ernaast, geklemd tussen Deweert en Snauwaert, de houthandel **Kina** (is tot op heden blijven bestaan, maar dan onder andere namen). En als laatste **Snauwaert J. en C.**

Daar moeten vroeger ook nog twee andere gekende hout-handels geweest zijn, die evenwel opgeslorpt werden door Deweert of Snauwaert, nl. Leys en Drake (ik geloof in de Vergunningstraat gelegen) en The Riga (zou in de Twee Bruggenstraat gelegen hebben). Ik zelf heb ze er nooit geweten.

De firma H. Deweert & Fils was oorspronkelijk een in Oostende gevestigde houthandel, ergens langs de "Boulevard du Midi", ongeveer ter hoogte van het huidige stadhuis.

Een reclame uit die tijd vermeld:

"De Buck & Deweert"

Importation directe des bois du nord.

- Noordsch hout magazijn.

Scierie, raboterie & menuiserie mécanique.

- stoomzagerij, schaverij & schrijnwerkerij.

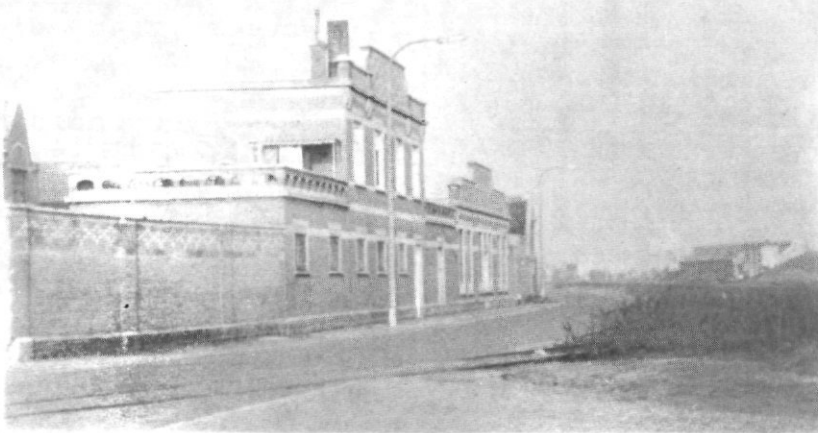
Alle slach van lijsten.

Ook Snauwaert was oorspronkelijk te Oostende gevestigd, en wel op het Haze-gras. Op de hoek van de de Smet de Naeyerlaan en de

Vrijhavenstraat waar nu het B.P. benzinstation zich bevindt, was de zagerij gevestigd.

Onnodig te vermelden dat de terreinen en hangaars van de houthandels gedurende de 2e W-oorlog erg geteisterd werden. Hoe dikwijls er brand uitgebroken is, is niet te tellen. Alle hangars waren praktisch vernield op het einde van de oorlog. Enkel de conciërgewoonst en kantoorgebouwen van Snauwaert doorspartelden redelijk deze oorlogsperiode.

Bij de firma H. Deweert & Fils waren er drie conciërgewoonsten, twee langs de Vergunningstraat, bij de burelen en één achteraan tussen de houtstapels. Ook was er een conciërgewoonst in de Twee Bruggenstraat, denkkelijk een overblijfsel van The Riga. Met de oorlog is deze echter volledig verdwenen. Tussen de

Hoofdgebouw van de houthandel Snauwaert.
Onderaan de burelen, op het eerste verdiep is de conciërgewoonst.

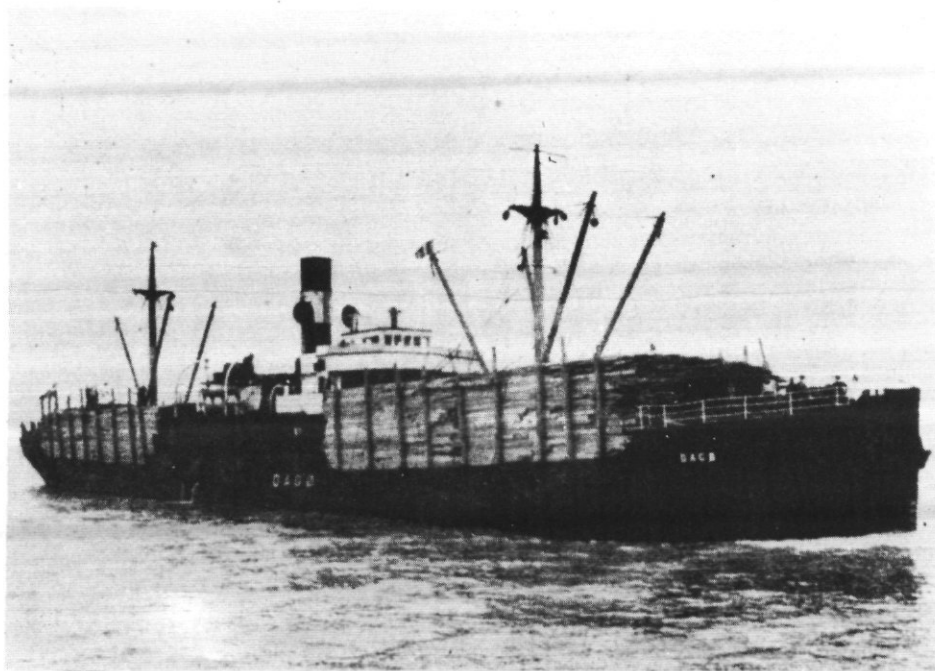
houtstapels woonden na de oorlog, een tijdlang het gezin Maurice Pyra, na hem het gezin Roger Lams. Deze conciergewoonsten zijn nu ook reeds afgeschafft.

Bij Snauwaert hadden we het gezin Emiel Leirman-Broucke, met twee zoons, André en Roger, later (na de oorlog 40-45) het gezin Vandenberghe en daarna Etienne Bisschops.

De achterkant van de hout-handels werd ingenomen door wat men gemeenzaam "de Houtmarkt" noemde, dat waren dan de opslagplaatsen, in open lucht of onder afdak, van het van over zee aangevoerde hout, door boten aangeduid als "plankenboten".

Deze schepen zorgden voor een grote aanvoer van planken en balken en dergelijke meer in de Oostendse haven. Ze werden normaal gelost in het Houtdok, alhoewel het meermaals gebeurde dat bij gebrek aan een ligplaats, de schepen in het Vlotdok kwamen te liggen om gelost te worden, soms zelfs in het Zwaaidok. Van daar werden de geloste planken per natiewagen naar de "Houtmarkt" gevoerd om er gestapeld te worden.

Voor het lossen van die boten werden er halve legers "plankenlossers" aangeworven. Op de kaaien waar er stadskranen voorhanden waren, werden de stapels planken op de kaai gelegd en van daar op de schouders van de "plankenlossers" naar de voorbestemde plaats onder de afdaken gedragen.

Volgeladen tot tegen de stuurhut, zo kwamen de "plankenboten" Oostende binnen.

Dit in het geval de afstand niet al te groot was. In het andere geval werden de planken eerst per wagen (paard en kar) naar de afdaken gevoerd. Iedere "planklosser" had zijn eigen uitrusting: een lederen schouderstuk, om bij het dragen zijn schouder te sparen en zijn vest van sleet te vrijwaren.

Wanneer het gebeurde dat de schepen moesten meren langs de kaai van het Zwaaidok of houtdok, waar geen kranen stonden, werden de planken en balken van uit het schip, langs geïnproviseerde hellingen en loopplanken tot op hun bestemming gedragen.

Die "plankenboten" welke de haven aandeden waren heel dikwijls met een grote opperlast volgestouwd. Niet zelden reikte de plankenstapel tot tegen de stuurhut.

Na de oorlog werd gepoogd de vooroorlogse bedrijvigheid weer aan te trekken en in het begin scheen het te zullen lukken. Edoch, met de tijd verminderde de bedrijvigheid. Snauwaert legde alle activiteiten stil in Oostende (circa 1980). De gebouwen werden afgebroken en nieuwe kwamen in de plaats, voor de firma Detrafor- Cie Dens. Enkel Deweert is nog bedrijvig onder de naam N.V.Houtinvoer.

Tenslotte nog even aanstippen dat de omvangrijke houthandel in de Oostendse haven een voorloper had in de "Compagnie der Zaegmolens" (1750-1824).

Waar de Vergunningstraat eindigt, bij de brug "van Belliard's" lag het atelier-schip "Astrid"

Kort na de eerste wereld-

oorlog was de Nederlandse motorenbouwer en autofabrikant Kromhout zich ook te Oostende komen vestigen, dit rond 1922-23. Voordien had hij zich reeds een drukke vertegenwoordiging opgebouwd te Antwerpen.

Hun eerste vestiging te Oostende, vonden ze in de Franciscusstraat, dicht bij de visserij dus. De zaken floreerden best. Hoeveel visbakken werden er niet uitgerust met een Kromhout-diesel motor! Het pand aldaar werd te klein en de patroon zorgde voor een originele uitbreiding van de werkplaatsen.

Een oude paddelboot, na lange jaren trouwe dienst als plezierboot op de Rijn, werd aangeschaft en in 1931 door twee tuiboten de Oostendse haven binnengesleept.

De boot had in Antwerpen dienst gedaan als tentoonstellingsschip ter gelegenheid van de eeuwfeesten, en werd er door de firma als atelier en burelen ingericht. Ook een woonst voor de concierge werd voorzien.

Alles was er aan boord: draaibanken, boormachines, freesmachines en dergelijke meer. Ook was het schip uitgerust met een eigen installatie om electriciteit op te wekken (generator aan dieselmotor gekoppeld).

Een paddel en een paddelkast dienden afgebroken te worden om het sas van de Oostendse handelsdokken binnen te kunnen varen. Er werd gemeerd langs de Brandaris-kaai, net voor de brug van de Oesterbankstraat over het afleidingskanaal.

Daar het afleidingskanaal gedoemd was om te verdwijnen,

diende een andere ligplaats opgezocht. Deze werd gevonden in 1936 in de noordoost hoek van het Vlotdok, tegenaan de brug, rechtover de burelen van de havenkapitein en naast de douane post. Daar lagen ze natuurlijk "in de weg" en na een jaar "vlogen" ze naar het Zwaaidok, tegenaan de stroomafwaartse stuwbrug en rechtover de werf van Béliard-Crighton. Daar bleven ze gemeerd tot het begin van de oorlog 1940-45.

In de verwarde periode van de Duitse inval werd de inboedel van het schip geplunderd en nadien werd het op bevel van de Duitsers, naar Brugge gesleept voor afbraak.

Het schip droeg de naam "Prinses Astrid", dit ter ere van de jonge bruid van Prins Leopold.

Conciërge aan boord was het gezin Frans Wauters-Schellekens.

Gaan we de stuwbrug over dan bemerken aan onze rechterzijde de scheepswerven van **Béliard-Crighton en Co** (na de oorlog Béliard-Murdoch), bij de bevolking bekend als "Bieljaards". De eigenlijke scheepswerf kwam er in 1923 op het terrein van de verdwenen firma Smis. Toch waren er daar, reeds voor 14-18, een kleinere werf met droogdok.

Er werden, vanaf 1923, twee sleden aangelegd en het droogdok werd vergroot, dit onder het beleid van directeur Amedé Seghers. Vanaf 1924 werden er stalen vaartuigen gebouwd. Tot 1973 waren er dat 116 vissersschepen, plus talrijke andere soorten vaartuigen. Onder de vissersboten waren er ver-

scheidene die nu nog een magische naam hebben, zoals bvb. de "John" (0.81), "Duchesse de Brabant" (0.80), "Prinses Paola" (0.90), "Narwal" (Z.565), "Lans" (O.288) en vele andere meer.

Nog even iets over de "Narwal". Die zou ingeschakeld worden om vangsten uit de zuidelijke Atlantische Oceaan aan te voeren, maar dat plan deugde niet. Men verkocht dan maar in Zuid-Afrikaanse havens, maar ook dat bleek niet rendabel. Uiteindelijk werd het schip verkocht aan een Argentijnse rederij. Daarmede verdween het vaartuig uit de Belgische actualiteit, tot het weer opdook gedurende de Falklandoorlog, toen het door de Britten gekelderd werd.

Het laatste schip dat bij "Bieljaards" vervaardigd werd was de "Vlaanderen XXI", een splitsleephopperzuiger: een boegbeeld voor het vakmanschap en scheepbouwkunst van de werf.

In het begin der jaren tachtig werd de werf gesloten en een nieuwe doening werd opgetrokken langs het kanaal Slijkens - Plassendale, onder de naam "Mercantile-Béliard, Polyship". Er worden echter geen stalen schepen meer gebouwd, enkel nog "plastieken" (polyester). Op de werf langs de Sloepenstraat heb ik geen conciërge geweten, overdag deed er een portier dienst, 's nachts een nachtwaker.

Naast grote broer Béliard-Crighton hadden we de scheepswerf van **Edmond Crabeels** en dit vanaf 1929 tot 1951. Edmond legde het bouwen van schepen (meestal houten vissersschepen) stil en zijn terrein werd ingeno-

men door "Bieljaards", die er een welgekomen gelegenheid vond tot uitbreiden.

Het eerste schip dat gemaakt is bij Crabeels was de O.260 Lindbergh, het laatste de Z.321 Maryla.

Als anecdote: de "tekenkamer" van het bedrijf was gelegen op de zolder van de wasserij Samijn in de Vaartblekersstraat. Daar beschikte men over meer ruimte om de plannen uit te tekenen dan in het kleine bureeltje op de werf zelf.

Bij mijn weten was ook hier geen conciërge of nachtwaker.

Naast Crabeels had de baggerfirma **Decloedt et Fils** uit de Bredene Steenweg ook nog een streep grond liggen, waarop loods en stonden. De baggerboten kwamen er afmeren om hersteld te worden.

Sinds de Voorhavenbrug geen draaibrug meer was (na W.O. I) konden de schepen niet meer tot bij de ateliers van de firma, in de Bredene Steenweg komen en werden ze hier, in het Zwaardok, afgemeerd voor herstel of bunkeren.

Of er hier een conciërge woonachtig was is mij niet bekend.

Aan de overkant van de Sloepenstraat, bevinden zich de werkplaatsen van het huidige **"Centrum voor Onderhoud en Herstelling van Rijtuigen"**, op zijn Sasse's: "den atelier van de machienen". De werkplaatsen werden hier gebouwd vanaf 1935, halfweg 1938 werden ze in gebruik genomen.

Tot op dat ogenblik beschikte de N.M.B.S. (want de werkplaatsen behoren tot de Belgische Spoorwegen), te Oostende, over een houten loods, gelegen ter hoogte van het huidige goederenstation, als herstellingswerkplaats.

Deze loods lag naast de Afleidingsvaart en was oorspronkelijk gebouwd geweest voor de "Compagnie Internationale des Wagons-Lits". Door het dempen van de Afleidingsvaart en het uitbreiden van de sporenbundel van het Kaaistation, moest de werkplaats aldaar verdwijnen om plaats te maken voor het huidige goederenstation.

De nieuwe werkplaatsen werden alsdan gebouwd langs de Sloepenstraat en omvatten twee afdelingen: stoomlocomotieven en rijtuigen.

Wat de rijtuigen betreft had men houten en ijzeren rijtuigen. De afdeling stoomlokomotieven verdween in 1965 en werd vervangen door de afdelingen elektrische lokomotieven en elektrische motorstellen.

De werkplaatsen zijn geografisch bijzonder goed gelegen aan het eindpunt van belangrijke internationale en nationale lijnen.

Achter het werkplaatsencomplex bevindt zich nog een vormingsstation, alwaar de treinen gevormd worden, zowel voor reizigers als voor goederen. Hier was er van een conciërge geen sprake.

Onnodig er nog bij te vermelden dat de streek ook hier, gedurende de oorlog 40-45 bijzonder zwaar beproefd werd. Overal stonden bunkers en geschut. Bij Béliard stond er nog een betonnen schuil-

plaats van 14-18 en een Flak-turm voor de poort, zo ook bevond er zich afweergeschut boven op de gebouwen van de spoorwegateliers en op de "Artic". In de slechtste periodes van bombardement reden er zelfs mobiele Flak-posten rond in het gebied.

Laten we nu nog een kijkje nemen langs de Vaartblekerstraat, alwaar we allereerst "den Artic" tegenkomen.

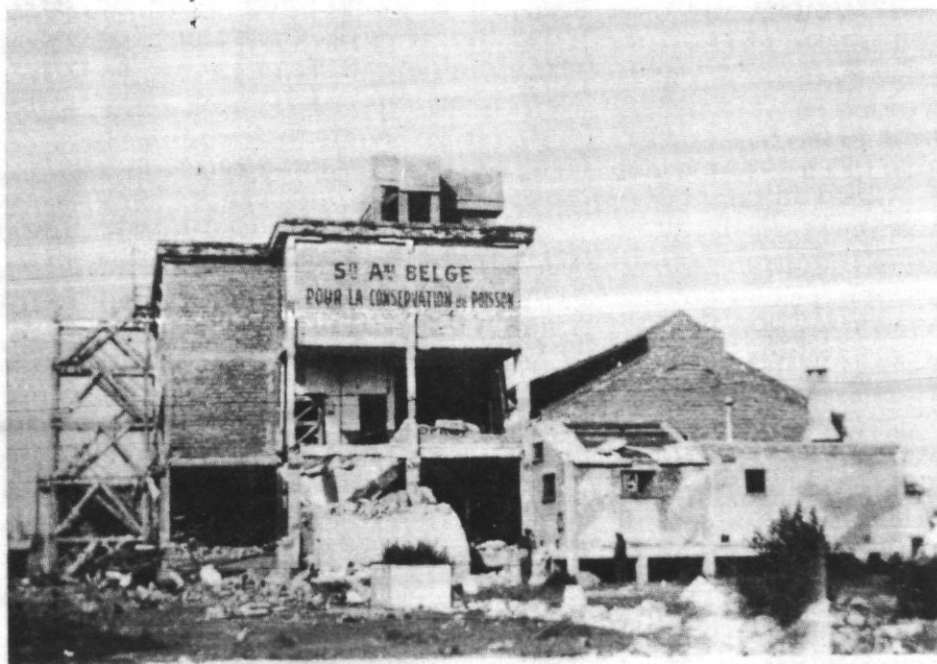
In het begin van de jaren twintig werd door de heren Brunet, vishandelaar te Oostende, en Debra, uit Zeebrugge, een fabriek gebouwd om vis te bewaren, gekend als "den Artic". De firma noemde zich officieel "Société anonyme Belge pour la Conservation du Poisson". De fabriek was gelegen op de hoek van de Vaartblekersstraat en de Sloepenstraat.

Voor het eerst in België werd hier de vis ingevroren om alzo langer bewaard te kunnen blijven. De meeste ingevroren vis was voor de toenmalige kolonie, Belgisch Congo, bestemd.

De vis werd in grote bakken, gevuld met zout water gelegd en daarin bevroren. De blokken bevroren water en vis werden daarna in koelopslagplaatsen bewaard, om dan later, via Antwerpen, met de Congoboten, naar de kolonie te worden gebracht.

Ook haring en sprot werden er bevroren, maar dan zonder pekelbad. Meestal waren deze vissoorten bestemd voor de plaatselijke sprotfabrieken en haringinleggerijen.

Ook werd een tijdlang haring ingelegd in een speciale azijnvloeistof, eveneens bestemd voor de kolonie.

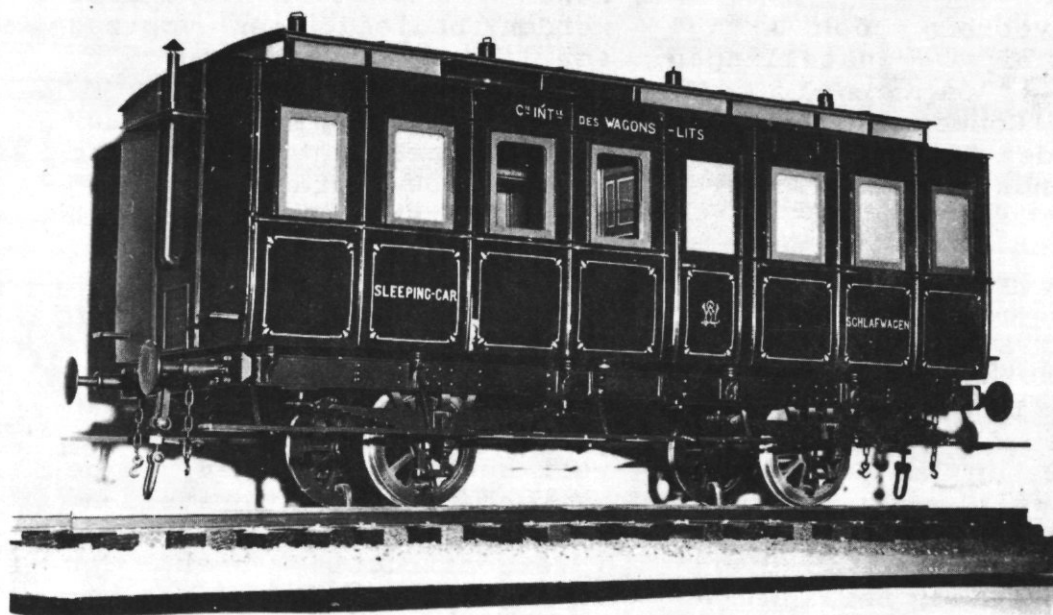
"den Artic", achtergelaten door de Duitsers als een ruïne.

In 1940 werd de "Artic" natuurlijk door de Duitsers in gebruik genomen. Er kwam aldaar een "Marineschlachtrei". Zie daarover meer in ons Jaarboek 1969. De koelkamers dienden aldus als opslagplaats voor allerhande vleeswaren, van ganse kwartieren tot worst en hesp. Boven op het gebouw stond een "Flak"-batterij opgesteld. In 1941 werden er verscheidene bedienaars van dit geschut gedood, gemittrailleerd door een Engels vliegtuig.

Op het einde van de oorlog werd het gebouw door de aftrekkende Duitsers vernield en werden de proppensvolle koelkamers door de uitgehongerde bevolking van het Sas en de Conterdam leeggeplunderd, in minder dan geen tijd.

Voor de oorlog was het gezin Landuyt er conciërge. Na de oorlog werd het vernielde gebouw afgebroken en het vrijgekomen terrein werd ingenomen door de Oostendse aannemer, Creckelberghe, geloof ik. In de door de Duitsers bijgebouwde gebouwtjes, huisde een nieuwe conciërge. Later kwam er de schrijnwerkerij van de scheepswerf Béliard. Nu is er de houtbewerkingsafdeling van de beschermde werkplaats "de Oesterbank" gevestigd.

Bij de ingangspoort bevindt zich, bijna 50 jaar na de oorlog, nog altijd het betonnen schildwachthuisje van de Duitse bezetters.

Slaapwagen der Compagnie Internationale des Wagons-Lits uit 1872.

Het embleem dat heden ten dage nog de rijtuigen der compagnie siert.

Even voorbij "den Artic" komen we bij de instellingen van de "Wagons-Lits", voluit: "Compagnie internationale des Wagons-Lits et des grands Express Européens".

De Belg Georges Nagelmaeckers, gesteund door Leopold II, stichtte in 1872, naar Amerikaans model (G. Pullman) "La Compagnie Internationale des Wagons-Lits". Onze minister van Verkeerswezen sloot in maart 1873 een accord met de "Wagons-Lits", waarbij een geregelde dienst tussen Oostende, Berlijn, Wenen en Parijs ingesteld werd.

Het station van Oostende werd daarom vergroot. In mei 1873 reed voor de allereerste maal een slaapwagen op het traject Oostende-Berlijn. De lijn naar Wenen werd verlengd tot Constantinopel in 1889.

Munchen, Triëst en Alexandrië werden bediend, men voorzag een lijn Londen-Peking!.

De maatschappij heeft haar maatschappelijke zetel te Brussel, de hoofdzetel is Parijs. Bijzetels bevinden zich te Nice, Istamboul, Lissabon, Kairo en Oostende. Herstelplaatsen zijn er o.a. in Oostende.

De herstelplaats van Oostende is volledig uitgerust om alle rijtuigen van de maatschappij te herstellen. Zowel houtbewerking als ijzerconstructie heeft er zijn afdeling, zo ook het bekleden van zetels en wanden van de luxe-wagens. Lange tijd was er ook een wasserij-afdeling om het vele vuile linnen van de slaap- en eetwagens te verwerken.

Heden ten dage zijn de activiteiten er zeer miniem, een groot gedeelte van de

instellingen is ingenomen door de houthandel Kina, sommige gebouwen staan zelfs op invallen....

Er was een conciërge woonachtig, maar wie het was weet ik niet meer te zeggen.

Vorbij de "Wagons-Lits" waren, voor de oorlog 40-45, enkele houten hangaars opgetrokken door de firma **Snauwaert** om er een gedeelte van hun houtvoorraad te stapelen. Door de grote aanvoer was er langs de dokken geen plaats genoeg meer.

Op deze plaats bevonden zich nog enkele overblijfselen van wat vroeger de stoomzagerij van Snauwaert's moet geweest zijn: restanten van de schouw, enkele grondvesten voor de stoommachine die de zaagmachines liet werken, hier en daar nog een stukje muur.

Voorheen zouden op deze plaats de gebouwen gestaan hebben van de pottenbakkerij Bourgoignie.

Ernaast woonde het gezin **Leopold Decorte-Samijn** met zoon Lucien.

En dan kregen we de wasserij van Ernest Samijn-Goethals, "**La grande Blanchisserie du Littoral**" Deze wasserij was in die vooroorlogse tijd zeker de belangrijkste van de ganse kust. Vele tientallen mannen en vrouwen, meestal Sasse-naars, vonden aldaar een broodwinning. Na de oorlog 40-45 ging de wasserij ten gronde.

Zo ook de ernaast gelegen wasserij "**Blanchisserie moderne**", van Oscar Samijn-Pintelon. Iets kleiner dan die van kozijn Ernest, maar

ook gedoemd om te verdwijnen. Niet doorgevoerde modernisering en harde concurrentie waren er de oorzaken van.

Beide instellingen werden bewoond door de uitbaters.

Waar de Vaartblekerstraat eindigt en de Oudenburgse Steenweg begint, ligt de kleine wijk "het Orgeltje". Daar hadden we vroeger een staminée: bij Jules Buysse. Later kwam daar de kolenhandelaar Van Vlaenderen zich vestigen. In 1934 werd er de "**touwfabriek**" gevestigd. Reeds in 1927 had men een spinnerij opgericht, maar waar dat dit precies was... Maar vanaf 1934 werd het serieus, de firma "**Ostend Stores and Ropeworks**" kocht nieuwe machines en de echte "touwfabriek" was geboren. Helaas, in 1938 brak een hevige brand uit in het grondstoffenmagazijn en veroorzaakte grote schade. Ik herinner me nog die grote, zwarte wolkenmassa's boven het complex, iedere maal als er een vat olie door de grote hitte ontplofte en in brand schoot. Urenlang moest de brandweer blussen om de brand in te dijken en te beperken. De directeur, Charles Decrop, had bij de blussingswerken brandwonden opgelopen en moest een week in het ziekenhuis verblijven.

Ook gedurende de oorlog kreeg het bedrijf te lijden van de bommen, burelen en fabriek werden zwaar getroffen. Een groot gedeelte ging dan ook weerom in de vlammen op. Dit gebeurde op 20 september 1940.

Georges Desopper.

Kerkhofstraat.

WIJLEN DE E.B.E.S. - CENTRALE EN HAAR DOODSE GEBUUR TE SLIJKENS-BREDENE

=====

*Eens zegde de oude Sardou, een destijds zeer bekend to-
neelschrijver: "Ik schrijf een roman in één maand kant en
klaar...*

maar de titel er voor kost me minstens een jaar!".

*Wat hier nu volgt is géén roman - verre van - maar ook
wij moesten ons een hele tijd beraden over het opschrift
waarmee wij onze "waar" aan de man gingen brengen.*

Dát dus voor die titel.

De E.B.E.S.-Centrale
afgebroken?: een nieuwe EBES
opgezet!.

De Kerkhofstraat opge-
broken?: een nieuwe straat
aangelegd!.

Men zou kunnen spreken
van: maken, afbreken en weer
hermaken is niet zo erg. Het
is altijd wel werk voor ie-
mand. Maar dat is duidelijk
echte volks--filosofie!.

Toen wij in 1983 door
enkele bestuursleden van de
Heemkring Ter Cuere ver-
schillende maal vriendelijk
aangespoord werden - onder
zachte druk gezet zou beter
klinken - om de geschiedenis
van de EBES-Centrale - de
electriciteitsfabriek - te Slij-
kens-Bredene voor zover deze
ons bekend, in leesbare
tekst te schrijven "voor la-
ter...", dan voerden wij aan

dat zulks zeker niet zo een-
voudig was dan op 't eerste
zicht wel kon blijken. Wij
gaven echter toe voor het
argument dat de geschiedenis
van de plaatselijke indu-
striële archeologie (1) uit
onze eeuw wel af en toe eens
aangehaald werd, doch maar
zelden "in détail" waar ge-
maakt was voor een wellicht
geïnteresseerd publiek.

De oorzaak was niet ver te
zoeken: ettelijke mogelijk-
heden werden destijds ver-
waarloosd. (Heemkunde? -
nooit van gehoord!. Wat is
dat?).

(1).- Steenbakkerijen, was-
serijen, bouwnijverheid,
voedingsindustrie en derge-
lijke meer... Buiten de vis-
serij die nu weer geen spe-
ciefiek Bredense nijverheid
is vonden wij maar bitter
weinig literatuur.

En toen men het daarna wél wilde, was het telaar daar meestal alle lokale gegevens verdwenen waren. Toen het in 1983 nog wel kon voor de electriekfabriek moest het dus maar gebeuren. En aangezien wij daar zolang gewerkt hadden..., en daar wij oud-Sassenaars waren..., en daar wij dit... daar wij dat...- (die bestuursleden waren veel beter advocaat geworden!) kortom, het slachtoffer was gevonden en liet zich overhalen. En als het niet compleet was: "da missan nie" (2) was uiteindelijk ook nog zo'n aansporende dooddoener!.

Wij begonnen er niet zo maar klakkeloos aan. Inlichtingen werden nagetrokken, eigen documenten uitgepluisd, bij bevoegde instanties aangeklopt - tot in Brussel en Antwerpen toe - en bepaalde mogelijkheden werden afgewogen: wat wel en wat niet mocht om toch maar niemand te schaden.

Toen wij met de meeste zorgvuldigheid reeds allerlei feiten vooropgesteld, geschift, geordend en verwerkt hadden in een vertellend-beschrijvende stijl, verschenen dan in de lokale pers de eerste berichten over het mogelijks verdwijnen

(2).- In het kust-dialect verbasterde uitdrukking van "het mishagt niet" tot: het mishandt nie, verder tot: het missandt nie en uiteindelijk: het missan nie. Verleden tijd: da missande nie.

van de Centrale-Slijkens "en dat de afbraak serieus onder ogen genomen werd". Caféstrategen beweerden met veel animo aan wie het horen wilde, dat het niet kon... en dat het niet waar was... en dat men alleen maar "de machinerie" zou wegdoen en dan de gebouwen opknappen. Wat er na die opknopbeurt moest gebeuren, dat zouden ze dan later wel eens komen vertellen!.

Wij hadden de historie echter tamelijk uitgebreid opgevat met allerlei daarbijhorende mogelijke onderwerpen: terreinen, omgeving, gebouwen, machines, ontwerpen, toestanden en werking met een niet meer na te gaan groot aantal personeelsleden, dit alles met de EBES-electriciteitscentrale als middelpunt. Maar... de snelle afbouw verraste ons en, goesting of niet, wij moesten onze schaar oliën en dapper uit onze kopie meer dan de helft wegknippen!. Daar wegens deze omstandigheid de Centrale nu zelf op de eerste plaats moest komen in het verhaal, zo moesten heel wat zaken van buiten uit en sappige personeelsvoorvallen het eerst er aan geloven, wat gezien de eerste opzet niet altijd goed ging!. Wij willen hier niet beweren dat de geschiedenis nu wél compleet was, want nauwelijks een jaar later stelden we vast dat een kleine historische rectificatie zich opdrong (zie jaarboek 1985), dus...; andere opmerking: wanneer men in een dorp soms spreekt van "onder de toren wonen" dan

mag het er ook nog zo ver mogelijk van af zijn: 't blijft toch maar "onder die toren". Iedereen begrijpt de bedoeling: namelijk een omgeving waar alle voorvallen te vereenzelvigen zijn met het best bekende of in 't oog vallende bouwwerk uit de omtrek. Dat bouwwerk te Sas-Slijkens was nu eenmaal niet de kerktoren, wèl de imposante fabrieksgebouwen met rokende schoorstenen van de EBES-Centrale. Gebruikmakend van deze vaststelling laten we hier verder een derde bijdrage volgen, die nu wel niet 100% te maken heeft met de Centrale maar er toch zeer streekgebonden mee is. Laten wij zeggen dus: "onder de EBES-schoorstenen"!. .

Daar de afbraak van het industrieel complex van de electriciefabriek praktisch voltooid is - men is nu (1989) reeds flink aan nieuwbouw toe - en daar ook de grond in de onmiddellijke nabijheid door Openbare Werken duchtig omgewoeld werd voor nutsvoorzieningen, zo vonden wij in onze destijds "gesacrificeerde" documentatie ettelijke interessante gegevens terug die, zonder een volledig aaneensluitend geheel te vormen voor sommigen toch wel wetenswaardig kunnen zijn. Wij probeerden dan ook niet een bijkomende gefundeerde studie te brengen (het voornaamste werd toch al gezegd!) maar eerder een relaas van enkele feiten uit nog niet zó lang vervlogen tijden, verweven met jeugdherinneringen en wat historie. Ouderen onder ons worden er misschien gezellig

aan herinnerd en jongeren moeten het ons maar niet kwalijk nemen. Wellicht kunnen zij er zelfs ook wat van opsteken?. (En wie weet: nota's bijhouden... óók voor later??).

Zoals sommige lezers misschien niet weten heeft het terrein van de nu afgebroken elektrische centrale in de Pr. Elisabethlaan te Slijkens, naast milieuvriendelijke geburen zoals: rijenwoningen, kerkplein en wat zachte industrie, ook een meer lugubere gebuur, namelijk het kerkhof van Bredene-Sas. In werkelijkheid heet dat: het Kerkhof van Sint-Jozef-Molendorp. Juist voor dit kerkhof bevindt zich - sedert de terrein aankoop in 1905 aan de Domeinen? of aan de familie Staessens? of aan beiden? - de achterpoort van de N.V. E.B.E.S. in de stille Kerkhofstraat, die men soms onjuist beschouwt als een straat "zonder einde??!". Alhoewel deze doodlopende wegenis relatief verkeersarm is, op enkele uitzonderlijke dagen in de novembermaanden na, werden destijds toch heel wat machines, zware transformatoren en materialen langs daar aan en afgevoerd. Zaken die toen het fabrieksgebouw er nog stond, langs de voorzijde hun uiteindelijke bestemming in of uit de Centrale niet of toch zeer moeilijk konden bereiken.

Die huidige Kerkhofstraat te Bredene, waarin benevens enkele burgerswoningen ook

de industriële wasserij R. Defever gevestigd is welke er altijd gebruik van maakte, werd in het voorjaar 1989 weer eens in 't nieuw gestoken. Wij schrijven wel "WEER EENS". Alhoewel dit op zichzelf geen wereldschokkend nieuws is, meenden wij toch dat, waar een zelfde straat in minder dan 20 jaar tijd tweemaal van een volledig nieuw wegdek voorzien wordt, en dit in een gemeente die de miljoenen toch niet zómaar op te scheppen heeft, het toch wel de moeite waard was om er even bij stil te staan. In werkelijkheid kon het moeilijk anders tengevolge van bijzondere openbare werken. Door de aanleg van een noodzakelijke hoofdriool werd de straat over de ganse breedte zodanig toegetakeld, dat uiteindelijk door de bevoegde diensten besloten werd ze volledig te vernieuwen (ondergrond, straatfundering, wegdek, boordstenen, voetpaden, aansluitingen enz.).

De eerste modernisering, die naam waardig, van het binnenstratennet te Slijkens-Nukker, met de klassieke rode klinkerstenen en de gedeeltelijke heraanleg van het rioleringsnet gebeurde in 1951 - 1952 (3).

(3).- De eerste riolering - in de Nukkerstraat - werd aangelegd en nadien ook uitgebreid naar enkele andere straten van 1879 tot 1882. De aannemer zou een Bredense metsersbaas E. Lingier uit de Nieuwstraat geweest zijn (naar goedkeuringsverslagen van de gemeenteraad).

Ook de electriciteits-distributie en de openbare verlichting werden grondig aangepakt en de feestelijke inhuldiging hiervan - met muziek! - greep plaats op 03.05.1952. De Nukkerstraat - vroeger hoofdverbindingsweg met Bredene-Dorp, voorzagen men van nieuwe grijze porfier-kasseien, maar wegens de tramsporen en andere lokale moeilijkheden moest de Buurtspoorwegstraat eerst nog 8 jaar (tot 04.09.1960) wachten op de muziekkapel!. Het stuk Prinses Elisabethlaan vanaf het gemeentehuis tot aan de IBIS-brug... kreeg niets, want dat behoorde toe aan de Staat die (juist?!) - (natuurlijk?!) - (zoals gewoonlijk?!) - (zoals altijd?!) - vul zelf maar in: er is keus! - op dat moment geen geld had daarvoor...!. En voor de Kerkhofstraat geldt nog een gans andere historie!.

Wanneer de Kerkhofstraat juist ontstaan is weten wij niet; wellicht als een onogelijke veldwegel voor voetgangers. Op de militaire stafkaart van 1863 wordt ze zelfs niet aangegeven in stippelij, m.a.w. ze bestond gewoon nog niet. Vast staat dat in de vorige eeuw het verkeer van een achteraan gelegen steenbakkerij (en eveneens van de "Sas-Molens") gebeurde langs een "berijdbare" weg, gelegen op het huidig (koer)-terrein van de N.V. Ostendia-Excelsior-Capt. Byrd. De uitrit mondde uit op de Prinses Elisabethlaan ter hoogte van de huidige fabriekspoort van dit bedrijf. Het verkeer ge-

beurde dus NIET langs de veldwegel en er bestond daar - ipso facto - geen enkele inwaartse bebouwing.

De doorgang naar die veldweg (de latere Kerkhofstraat dus) vanaf de Slijkens-Noordlaan (later Pr. Elisabethlaan) was slechts 5m breed, daar een pakhuis van de Domeinen bij de ingang opgetrokken was tot ruim halverwege de huidige straatbreedte (4). Dit pakhuis brandde af rond de eeuwwisseling en de ruïnes en de grond werden dan aangekocht door de familie Defever, die er een winkelwoonhuis op bouwde, maar dan wel verplicht werd om 5m achteruit te bouwen! (tot op de huidige Kerkhofstraatrooilijn).

Het eigenlijk "bouwrijp" maken van die veldweg gebeurde met een zekere langzaam-aan actie: de eigenaar van de gronden (5) G. Staessens vroeg op 16.12.1880 aan burgemeester

(4).- Dit kan men goed zien op de tekening daterend van 1891-95 enkele bladzijden verder.

(5).- De familie Staessens was groot-grondeigenaar langs de Prinses Elisabethlaan en bezat, op een paar uitzonderingen na (die toebehoorden aan de Domeinen) praktisch alle terreinen vanaf de Kerkhofstraat tot tegenaan de Nukkerstraat. Zelfs een Bredense straat werd naar haar genoemd!.

H. Zwaenepoel en zijn secretaris Boutens van de "Administration Communale de Breedene" of hij een woonhuis mocht optrekken op zijn grond in de straat, naast het pakhuis en het terrein van de Domeinen, en op 03.01.1881 mocht hij dat als allereerste daar gaan doen!. Het huis was 7m lang en mat 3,80 m tot aan de kornis, en veel meer weten wij er niet over.

Het duurde nog een hele tijd alvorens dhr. Serafien Lekens - grootvader langs moeders zijde van dhr Rob. Defever van de gelijknamige wasserijen - zich de tweede inwoner van de straat kon noemen. Hij was stukadoorsbaas van beroep en hij kocht een grondstuk van ongv. 50 x 50m (waarop dan enkele tijd later de eerste wasserij Defever zou gebouwd worden). Hij bouwde er eerst het tweede huis - goedkeuring van 18.08.1897 - "aan de Oostkant van de straat" (6) en dit woonhuis werd eveneens gebouwd zonder verdieping, zoiets in de aard van het nu (1989) nog bestaande maar niet meer uitgebate Café Velosport in de

(6).- De originele schetsen voor de bouw van de twee huizen - een constructieplan mogen ze niet genoemd worden - bevinden zich in het persoonlijk archief van dhr. Rob. Defever.

Pr. Elisabethlaan nr. 24 te Bredene (7). De verdieping en een nieuw dak kwamen er echter wél op bij de bouw van de 3 volgende huizen eveneens door Ser. Lekens, en goedgekeurd op 25.05.1900. Als bijzonderheid: al deze huizen hadden een uitweg achteraan langs hun koerterrein en deze mondde uit in de Slijkens-Noordlaan, ongv. 30m voorbij de Kerkhofstraat. De uitweg was niet aangekocht bij de familie Staessens die hem nochtans vele jaren toeliet en ook de Domeinen "veegden daar hun voeten aan!" totdat een latere verkoopsregeling er definitief een einde aan stelde.

De eerste bestratingswerken in de Kerkhofstraat - dat wil zeggen de eerste serieuze aanleg sedert haar ontstaan, zoals wij reeds zegden als een onogelijke veldwegel vóór 1880 - werden slechts uitgevoerd in 1968-69; dus alleszinds heel wat later dan de Nukkerwijkstraten. Oningewijden konden denken dat de straat op zijn minst wel stiefmoederlijk behandeld werd, maar er bleken een drietal, min of meer bijzondere redenen daarvoor!.

(7).- De herberg "Café Velosport" - jarenlang uitgebaat naast het gemeentehuis door mevr. Philomène Stubbe. Daarover valt heel wat te lezen in de Ter Cuere-Jaarboeken 1976 blz. HS 13/14 en ook 1986, blz. 21.

Wij willen hier geen oordeel vellen over de zaak en zeker ook niemand het leven zuur maken met oude koeien uit de gracht te halen, maar de volgende historie is authentiek en kenmerkend voor een "gedegen dorpspolitiek"... Ziehier het (wat gezuiverd!) relaas, juist met betrekking tot onze eerste - laattijdige - Kerkhofstraat-bestrating.

....Toen na een zekere bestuursvergadering van de Gemeentelijke Harmonie Bredene in 1953 (of '54?), een aantal leden "een" pintje gingen drinken bij Philomène Stubbe in het reeds voorheen genoemd Café Velosport, werd daar, naast heel wat ander tapkast-gebabbel, het stratengeval te Slijkens opgerakeld. Wie er eigenlijk mee begon weten wij niet meer - dat heeft geen belang - maar onverwachts kwam ook onze fameuze Kerkhofstraat daarbij te berde. Zonder er erg in te hebben, en misschien minder begaan met de toenmalige dorpspolitiek, vond dus iemand onder ons het toch raar, dat juist die ene binnenstraat op 't Sas nu ook niet wat opgekalfaterd werd... en toen kregen we als repliek een, op zijn minst genomen grimmige en diepzinnige redenering te horen tussen een paar lokale politici. Alhoewel zij het wellicht ook vervelend vonden, bracht met de twistvragen het ene woord het andere bij, en wou geen van beiden toegeven, de ene niet

voor de andere. Het was niet erg aangenaam... maar het scherpte de nieuwsgierigheid. En wie van de aanwezigen "aan een half woord genoeg had", die kon nadien zonder de minste moeite drie redenen samenvatten die, naast wellicht nog heel wat ander binnenkamers-gekibbel de toenmalige stand van zaken voor "buitenstaanders" konden verantwoorden.

Die redenen bleken dan ook volgens ons:

1) Daar de straat weinig bewoners telde en daarbij slechts lokaal verkeer kende, waren dure straatwerken ter plaats minder in 't oog vallend en dus niet direct aangewezen, en dankbare sympathie voor de gemeente-verantwoordelijken zou ook wel een vraagteken blijven. M.a.w. op dit vlak: "noppes" daar minder belangrijk.

2) Het was niet bewezen, maar het lag voor de hand dat de meeste bewoners uit de straat over 't algemeen de politiek van de toenmalige vroede vaderen niet erg genegen waren, al was het maar uit overtuiging: kerkheren, kerkbedienaars, familieleden van religieuzen enz. 't Waren natuurlijk ook wel Brede-naars, maar zij moesten een beetje "patience"

hebben en dat was op de koop toe nog een goeie deugd...!.

3) En last but not least: de straat behoorde eigenlijk niet helemaal toe aan de gemeente. Ze was voor de helft eigendom van de bewoners langs de kant van de wasserijen - afgestane straatgrond dus - maar voor de andere helft in bezit van een adellijke familie die haar eigendom met een soort erfdienstbaarheid behept (of bezwaard? - of beschermd?) had, ten voordele van de kerkfabriek Sint-Jozef-Molendorp.

We menen toen opgemerkt te hebben dat dit laatste (wel belangrijkste) argument zelfs min of meer in de smaak gevallen was van de beide sprekers die daar niet rouwig om leken en inderhaast hun strijdbijl begraafden. Het bleek in ieder geval een stevige basis voor het toenmalig bestuur om voorlopig de kat uit de boom te kijken en niet te rap langs de moeilijke administratieve weg te reageren voor een definitieve regeling!. En om de ontstane gedeeltelijk bedrukte stemming weg te werken, werd er nog lachend aan toegevoegd: "dat er van op 't kerkhof toch geen reclamaties gingen komen" - "Accoord ?? - Allabonheur!. Philomène, nog een pintje voor iedereen...!. En het geval bleek afgedaan. Of het hier nu ging om een niet gewilde café-discussie of gewoon maar

drukdoen bij een nieuwsgierig gezelschap weten wij niet. Wellicht van alles wat... en het inderhaast getrakteerd pintje bleek dan ook voldoende om de zaak inderdaad met de laagste dienst te laten vallen en over te schakelen op een meer aangenaam onderwerp.

Keren we nu enkele jaren terug.

V56r het moderniseren der straten in 1951 was men op 't Sas dus gewoon om tussen de slijkplassen te lopen, alhoewel er hier en daar wel enkele verdwaalde kasseistenen lagen. De Buurtspoorwegstraat schoot hierbij de oppergaai af met een smerige gracht-greppel, ongeveer in 't midden van de straat juist naast het tramspoor. Naar verluid werden sommige straten tijdens en na de eerste wereldoorlog een weinig min of meer verhard (hersteld?) door krijgsgevangenen uit de twee kampen. Tijdens de oorlog kommandeerden dezen uit het ene kamp een beetje oplap... om naar hun batterijen te rijden (?) en na de oorlog werden zij dan zelf gekommandeerd door dezen van het andere kamp... Waarschijnlijk om die batterijen te gaan afbreken (?). Maar het duurde slechts korte tijd, en daar hierbij niemand erg gemotiveerd bleek, was en bleef het resultaat pover en onaanzienlijk.

Oudere mensen onder ons zullen zich vast en zeker herinneren hoe vlijtige huismoeders, bij ontstentenis van een ingerichte vuilnisdienst (8) zelf de putten in de straten regelmatig aanvulden met de inhoud van "den asschenbak".

Dat noemde men toen "den asschen zichten" (9). Dageelijks, of alleszinds om de twee dagen werd de asbak van de "ménagère..." - of van de buizestoof - een ander vuur was er over 't algemeen niet, gewoonweg voor de deur op de straatbedding uitge-

(8).- Te Bredene a/Zee werd een ophaaldienst voorzien, alleen tijdens de zomermaanden. Een mededeling door het gemeentebestuur (in 1924) aan de bevolking meldt, dat men het tijdens de maanden juni, juli en augustus ging doen, maar het bericht verscheen maar op 25 juni... (C.Gezelle in het jaarboek 1988, blz. 139). Een min of meer georganiseerde vuilnisophaling op het Sas en het Dorp werd naar verluid aangevat in 1943, dit met kar en paard (firma Verstichel).

(9).- In de Prins Albertlaan waar wij toen woonden (een stukje Sas nu door Oostende ingepalmd) sprak men van "zichten". Onder invloed van de Oostendse dialectiek was het werkwoord afgeleid van "ziften", zelf afgeleid van zeven. Nu spreekt men nog altijd van "een zichte vis" aan de garnaaltrap te Oostende.

kipt, in een houten zeefbakje met centimeter-mazen. De weinige stukjes onverbrande kool en sintels werden zorgvuldig uit de as gezeefd (onder de wind!) en verzameld voor nieuw gebruik en de rest diende eenvoudigweg om de straat "te verbeteren"; hiermee bedoelde men natuurlijk de toestand van het wegdek - of wat er voor doorging - en niets anders!.

Daar het wegvervoer, de wind en soms stormregen vrij spel hadden op de niet aangedamde hoopjes asse - want aandammen, dat paste niet in de huismoederlijke straatwerken! - zo hadden die vlijtige dames desnoods nog eeuwen lang met hun straatverbetering kunnen doorgaan zonder ook maar enig merkbaar serieus resultaat!.

Het waren eigenlijk plaasters op een houten been, want een putje werd opgevuld tot er een "bulte" ontstond, wat bij de minste regenvlaag juist daarnaast, natuurlijk een nieuwe plas veroorzaakte. Bij het opvullen van de nieuwe plas werd ondertussen de voorgaande bulte weer weggewaaid, uit- of platgereden tot er weer een nieuwe put kwam... en het scenario kon herbeginnen, zodat het onnodig was dat ook maar één enkele huismoeder op het straatstort-terrein van haar buurvrouw moest gaan concurreren. Valt ook nog te vermelden dat "sluikstorting" in die tijden iets was dat nog moest uitgevonden worden...

Het lijkt dan ook niet

de minste twijfel dat de bevolking van de Saswijk te Bredene in 1952 uitermate opgetogen was met de vernieuwde straten en deze als een werkelijke beleveniservaarde. Het "betalen" van de vernieuwing - verhaalbelasting, was weer een woord dat nog niet uitgevonden was - gebeurde hier en daar wel met de nodige tegenzin want niemand betaalt graag, maar de meerwaarde van heel wat woningen compenseerde deze pijnlijke aderlating dan ook in relatief korte tijd.

Maar de Kerkhofstraat - och arme - die moest wachten: daar kwam men voorlopig niet aan!. Bij het nader uitdiepen van de stratenhistoriek, herinnerden wij ons nog een pikant gebeuren uit onze jeugdijaren; het voorval greep plaats in het voorjaar 1932 en werpt wel een schril licht op de toen heersende toestanden (10).

(10).- Het was wel heel zeker vóór de grote vakantie van 1932 daar wij in sept. '32, door familiale omstandigheden gedwongen de Sas-school moesten verlaten om de Oostendse stadsschool Van Neste in de Franciscusstraat (nu afgebroken) te vervoe-gen. Een klasfoto uit die tijd getuigt daar nog van. Wij bleven wel op 't Sas wonen... en het schoollopen gebeurde te voet, want vervoer met een schoolbus??: dat is nu al de derde zaak die toen nog moest uitgevonden worden!.

Wanneer wij op een zonnige morgen, na de "kleine leering" (11) van uit de oude Sakerk naar de meesterschool trokken (12), kwamen wij daar oog in oog te staan met de veldwachter, in ons vocabularium alleen maar bekend als "de garde". Alleen al het zicht van de arm van de wet in zijn indrukwekkend-geriëmd uniform met zijn pannekoekachtige groene kepi op, boezemde ons een vreesachtige terughoudendheid in. - Dieven, moordenaars, "het prison", belle-

(11).- De godsdienstlessen (zonder uitzondering voor alle kinderen) gingen gewoonlijk door in de school, maar enkele tijd vóór Sinxen moesten de jongens en meisjes van de "grootte leering" een intensieve cathechismusdril meemaken na de morgenmis in de kerk met het oog op de nakende Plechtige Communie. Om nu dezen "opgeteekend voor de kleine leering" diets te maken wat hen later te wachten stond, moesten zij ook aanwezig zijn, maar niet zolang als de "grootte leering"!

(12).- Wij liepen toen het derde jaar bij meester Van Massenhove die zijn klas ingericht zag in het gemeentehuis, boven in de huidige (1989) gemeenteraadszaal. De aangebouwde klaslokalen achter het gemeentehuis waren er toen nog niet en de achterdeur (waar men nu naar de nor - of "de bak" gaat) gaf gewoon uit op de jongensspeelkoer.

trek, ruitentik, "achter hage lopen" en dergelijke zaken meer werden alle onder één begrip samengebracht: de garde = gevaar, opgepast en wegwezen!. Maar de garde was niet alleen: met hem verlieten twee grote mannen eveneens het gemeentehuis; de ene torste op de schouders een zware samengebonden driepikkel met koperen vijzen en op 't einde een grote houten bak eraan, en de andere droeg een pannelat met een plakkaat. Dat de mannen niets gestolen hadden was ongeveer zeker want de garde stak hen niet "in de bak", ter kontrarie!. Hij liet ze er uit, zo dachten wij toch, en het gevaar was dan ook al voor de helft geweken. Op respectabele afstand volgden wij met een aantal schoolbengels het drietal dat zich zonder dralen naar de Kerkhofstraat begaf. Daar aangekomen, kraste de man met de pannelat in de aarde van het wegdek een klein putje en plantte onmiddellijk zijn plakkaat - zo maar ongeveer in 't midden van de straat -. Enkele stappen achteruit werd de driepikkel uitgezet, wat hoger en lager geschroefd, en een grote zwarte vod over de houten bak gelegd. Die vod geleet als twee druppels water op de stofjas van meester Van Massenhove!. Die deed altijd net zo'n zwarte soutaneshort aan om les te geven... en misschien had de man toch...?. Veel tijd om te veronderstellen kregen wij niet, want de garde greep het plakkaat vast en ging met de borst vooruit in de houding staan, juist lijk

een pionier die een nieuw land ontdekt heeft en er de vlag des vaderlands plant!. De portrettetrekker, want die herkenden wij als dusdanig nu ook, dook onder zijn zwarte vod, bleef daar wat rammelen, stak dan zijn arm uit en duwde een soort rode tennisbal plat...!

Wij stonden met z'z allen op veilige afstand met ingehouden adem toe te kijken naar het gebeuren, en wanneer de man weer te voorschijn kwam en bevestigend naar de garde knikte, vond deze dat zijn bravourstukje gelukt was. Hij werd direct weer "de garde" zoals voorheen en met een luid "Awel, wa gotzin dèh? Zie junder vors no 't schole!" werden wij weggejaagd van het toneel onder het schaterlachen van de tweede man.

Totdaar een "souvenir" uit onze jeugdijaren. Wij konden destijds de tekst op het plakkaat - Nederlands of Frans - niet ontcijferen, maar veel bijzonders was het niet. Bevoegde personen verklaarden ons enige tijd geleden dat het hier wellicht om het bezitsbewijs van een doorgang of een overweging. Iets in de aard van: "Privé bezit - Eeuwig en onvergouden" met een datum. ("Verboden doorgang" mocht er natuurlijk niet op staan!). Wij zijn er niet in geslaagd het te weten te komen. In die tijd behoorde de straatbedding namelijk toe aan de aangrenzende eigenaars, en zoals reeds gezegd was geen van hen toen de gemeente Bredene.

De enige eigenaar van de linkere, onbebouwde straat-helft (kant Ostendia N.V.) zat met de moeilijkheid voor zijn bezitsbewijs, dat het "doorgangsterrein" onmogelijk van de openbare weg kon afgesloten worden zonder de hoedanigheid van "doorgang" te verliezen... Daarom werd op regelmatige tijdstippen ter plaats het nummertje met de fotograaf en de garde opgevoerd (naar het schijnt moest dat minimum om de 30 jaar, maar het mocht ook eerder) met het doel vast te stellen en te bewijzen dat:

- a) de eigendom er nog was;
- b) de eigenaar er ook was;
- c) en dat hij dat dus niet vergeten was (voor de administratie van die eigendom!).

De veldwachter werd er waarschijnlijk (het stille oog van de wet!) als getuige bijgehaald om eventueel de waarachtigheid van de ter plaats genomen foto te kunnen bevestigen, en na de kortstondige operatie bleef de straat er weer gerust en stil bijliggen alsof er niets gebeurd was.

Enkele tijd nadien nochtans kwam een gemeentewet in voege die bepaalde, dat wie een straatgrond in eigendom had, of verwierf, het onder verstaan was dat deze zonder vergoeding, maar dan ook zonder kosten aan de gemeente moest overgelaten worden, zoniet zou de eigenaar ervan belast worden met een eenmalig bedrag zo hoog als de waarde van deze grond. Het

was geen onteigening, maar het geleek er toch erg goed op!. Als compensatie moest men er in het eerste geval niet meer naar om zien voor het onderhoud... maar openbare diensten en daarmee gelijkgestelden bleken toch wel uitgezonderd voor de onteigening (toen althans!), en gelijkgestelden waren destijds - en zijn nu nog altijd - wat men noemt: "een rekbaar geval...".

Hierbij aansluitend is het misschien wel eens interessant om na te gaan hoe het Molendorp-(Slijkens)-kerkhof er destijds gekomen is, alsook de Kerkhofstraat waarover wij het nu al een tijdje hadden, en hoe het met beide verder verliep.

Een kerkhof - vroeger noemde men een begraafplaats ook wel "knekelhof" - is uit de aard van de zaak geen stuk bouwgrond... alhoewel soms heel dure constructies er menigvuldig voorkomen. Wij hoeven daar niet vrevelig om te doen, want zeer zelden zijn dezen onder ons die er niet op een of andere wijze op belanden, 't zij vroeg of laat. Een kerkhof is dus strikt genomen een gereguleerde sociale tegemoetkoming van de overheid bij het beoefenen van het "7e lichamelijke werk van barmhertigheid" - nog uit de kleine leering - : de doden begraven.

Over 't algemeen zijn de kerkhoven hier te lande eigendom van de gemeenschap, dorp of stad. Zo behoort het kerkhof rond de Sint-Ri-

kierskerk te Bredene-Dorp aan de gemeente. Het nieuw aangelegd kerkhof op de Priorijwijk natuurlijk ook. Maar... te Slijkens-Molendorp was dat weer eens wat anders!. Zeer kort samengevat:

Toen in de 18e eeuw de industrialisatie van Sas-Slijkens met rasse schreden grote vooruitgang maakte - de geschiedenis van de zaagwindmolens (vandaar de toponiem Molendorp) is goed bekend - ging de werkzame bevolking zich meer en meer in de onmiddellijke nabijheid van de werkgelegenheid vestigen. Door deze mini-demografische verhuizing werd echter een waar ideologisch probleem geschapen: de mensen verhuisden, maar hun vertrouwde kerk niet. Het probleem leek schrijnend voor de gelovig ingestelde bevolking van het Sas-Slijkens (13) dat toen op zichzelf geen parochie was. Nochtans konden reeds enkele jaren vóór 1700 de Sasse-naars wel terecht in een kleine kapel, die destijds behoorde bij het buiten dienst gestelde militair fort Sint-Philippe van Slijkens, doch dat bleek op de duur geen oplossing gezien de gedurige aanwas van het aantal gelovigen.

Uiteindelijk werd (op fel aandringen van het bestuur der zaagmolens) een nieuwe

(13)- In 1786 woonden op Sas-Slijkens-Molendorp 928 inwoners waarvan 913 katholiek ingesteld. Verder meer hierover.

en wat grotere 2e kapel gebouwd. Dat gebeurde in 1757-58 op een grondstuk geschonken door de zaagmolen-maatschappij zelf en ook met allerlei meer of minder belangrijke giften van de vele omwonende gelovigen.

Wie denkt dat op dit gebied nu alles opgelost was, heeft het verkeerd voor!. De toenmalige geestelijke overheid hield gewild of opgelegd hard aan haar lokale prerogatieven, en heel wat sacramentele gebruiken bleven al even verplicht een "centraal" - (dorpskerk) gebeuren. De diensten in een kerk buiten de moederparochie werden geruime tijd lang met een scheef oog bekeken en in ieder geval maar moeilijk verteerd!.

Men mag zich ook geen illusies maken over de toenmalige verplaatsingen (om welke reden dan ook), naar Bredene-Dorp, naar Oostende (Stene-Ste-Catharina) of Zandvoorde over de onmogelijk slechte wegen. Heden-daags zouden sommigen er misschien niet zo zwaar aan tillen om hun plaatsje in de hemel eens op het spel te zetten door een keer sacramenteel te brossen wegens slechte wegenis, maar het merendeel der inwoners bleek destijds veel getrouwer kerks-ingesteld dan nu!.

De dienstdoende onder-pastoor in de nieuwe kapel te Molendorp had op parochiaal vlak niet zoveel te vertellen. Zijn baas, de "bovenpastoor" van 't Dorp was

hier "de man" en voelde het aan zichzelf en aan zijn kerkraad verplicht zijn geestelijke (en daarmee verband houdende wereldlijke) autoriteit op 't Sas te handhaven. Hij werd hierin gesteund door zijn bisschop, Mgr. J.R. Caïmo, die "by apostille van 28 Juny 1758, op requesti van wegens de Directeurs der Saghmolens" - (men vraagt zich af wat dezen daarbij kwamen doen?) - een reglement opgesteld had "om te voorkomen alle geschillen ende oneenighede de welke tusschen den Heer Pastor van Bredene (Dorp)... en den aengestelden Heer Onderpastor van de capelle te Molendorp souden kunnen ontstaen... ". Het reglement bleek toch niet zo duidelijk want discussie kwam er tóch, en amper 5 jaar later, op 12 februari 1763 werd het aangepast met een reeks van 13 artikels (14), die bijna alle de kerk van het Dorp op het voorplan plaatsten, te nadele van de Molendorp kapel.

Zo kent men het art.1 dat stipuleert dat het jaarlijks "Paesschen houden" verplicht moest gebeuren in de parochiekerk van Bredene-Dorp. In de kapel van Molendorp was het "daervoor uytdruckelyk verboden de H. Communie uyt-tereycken" vanaf een week vóór Pasen tot een week erna.

(14)- Het betrof wel dertien artikels en niet 12 zoals sommige bronnen - wellicht te goeder trouw - vermelden.

Art.7 stipuleerde "dat de Onderpastor sal gehouden zijn alle de Sontagen gratis (mis) te celebreeen voor het welvaeren van de Compagnie... Nog meerdere van die autoritaire bepalingen werden opgelegd, zo ook art.13 met betrekking tot de "lyckdiensten en uytvaerden". De begrafenis van een arme, wiens familie de wijtewagen of de huifkar niet kon betalen, en die door vier dragers van 't Sas-Slijkens 4 à 5 km ver naar Bredene-Dorp moest gesjouwd worden, was daar een gevolg van. Men mag er niet meer aan denken... maar dat waren toen zulke tijden!. Uiteindelijk werd tengevolge van deze drastische beknottingen het religieus gebeuren in de kapel te Slijkens dan maar regelmatig op een laag pitje teruggeschroefd.

Jozef de 2e, Oostenrijks keizer der Nederlanden (1741/1790) bijgenaamd de keizer-koster, omdat hij nu eenmaal alles wilde arrangeren op kerkelijk vlak wat niet direct met de hemel te maken had, bleek met zijn administratie wel degelijk op de hoogte van sommige moeilijke toestanden die een kerkelijke en wereldlijke goede verstandhouding (vooral ten gunste van de bevolking) in de weg stonden. Hij probeerde daar een mouw aan te passen door een herschikking der parochiën door te voeren. Dat viel niet in de smaak van de geestelijkheid en stootte op veel tegenkantsing daar zij zich op haar eigen terrein aangevallen

voelde, en ook door de niet-medewerking van de bevreemde gelovigen liep alles nog voor vele jaren op een sissers uit.

In de ogen van een hedendaagse moderne mens was het nochtans goed bedoeld want de keizer wou wel 't een en 't ander reglementeren en iedereen de kans geven voor zijn zieleheil bediend te geraken waar dat het hem best paste, maar te Bredene had hij buiten de waard gerekend, want hierdoor zouden natuurlijk een groot aantal gelovigen niet meer afhankelijk zijn van de moederkerk St Rikers-Bredene-Dorp... en dat was een ander paar mouwen voor de lokale geestelijkheid en haar kerkfabriek!.

Een beperkt uittreksel uit het keizerlijk decreet nopens de aanmaning tot parochieverdeling laten wij hier volgen. (15)

- Tabellen... om te voldoen aan de ordonantie van syn Majesteyt (Jozef II) van

(15)- R. de Beaucourt de Noortvelde - Geschiedenis van Breedene, blz. 53 e.v.

- De tabellen bevatten over een 12-tal kolommen nog heel wat meer "inlichtingen" nopens de toenmalige kerkgemeenschap. In het kader van de onderhavige bijdrage zou dat ons echter veel te ver leiden hier dieper op in te gaan. Litt. zie ook bij R. Eekhout - Zoeklicht op Breedene, blz. 95 e.v.

- 29 Meye 1786 betreffende verdeelinghe der prochiën op t'platte land...
- Number der Habitanten te Breedene, Bisdom van Brugge, Decanaet van Damme: Catholyke 1620. Niet Catholyke 15.
 - Den number der Habitanten deser prochie (Sint-Riquiers) Breedene Dorp wort gediviseert in drye deelen...
 - 652 katholicken dat woont bij de (dorps)kercke ende zy frequentieren regulierlyck deselve kercke...
 - De tweede classe bestaat in de habitanten van t'Molendorp ende t'Zas van Slyckes be-loopende tot omtrent 913 catholique en 15 niet catholique. Zy hebben t'hunnen gerieve de capelle ende capellaen van t'zelve Molendorp...
 - De derde classe bestaende omtrent veertig personen... onder het zielsbestier van den Pastor van de prochiekercke van Steene, en voorders een ander menage light omtrent den vryenden polder Zandvoorde, is onder t'zielbestier van den Pastor van Zandvoorde.
 - Bij middel van de voortschreven divisie deser prochie van Breedene connen de respectieve habitanten seer gerievelyck geraeken tot de kercke ende zielbestierders aen de welke zy zyn bevoelen...

- Aldus dat bescheet gemaect... den Abt van Abdye van Vicoigne in t'frans hene-gauw, benevens den Grand Prieur der Abdye van St-Riquiers in Picardyen frans gebiedt, thiendheffers der prochie van Breedene (16).

Veurne dezen 9 Oust
1786

XXX .

Het mocht allemaal niet baten en er bleef een latente weerstand tegen de veranderingen en als klap op de vuurpijl kreeg men enkele jaren later dan het proces van de kerkraad Breedene-St-Riquiers, moederkerk van de Capelle van Slyckens, tegen de Compagnie der Zaagmolens in vereffening. Dat proces duurde zelf ettelijke jaren en eindigde (in verbreking) op 15.12.1825 in het voordeel van de kerkraad.

(16)- De tienden waren een belasting verschuldigd, vooral door de landbouwers aan hun pachtheren (soms kloosters, kastelen, dorpen of steden naargelang...). De tienden beliepen zoals de naam het zegt: het tiende deel van al de landelijke opbrengsten en de "thiendheffers" waren dus gewoonweg de voorlopers van onze huidige belastingsfunctionarissen. Alleen het belastings-% is nu niet meer juist en men zou ze nu veelal moeten noemen: de "helftheffers..."

Het onmiddellijk voordeel der gelovigen kwam daarbij niet aan bod!. (17).

De Compagnie der Zaagmolens die, zoals reeds vermeld, destijds in 1757-58 het oprichten van de 2e Molendorp-Kapel zelf gevraagd had en als schenking:

"dit ter gehugte van Slyckens, gezegd Molendorp, ten behoeve der talryke werklieden in dienst der Compagny en verdere inwoners dier gehugtens..."

het bouwterrein en sommige bouwmaterialen overgemaakt hadden aan de kerkfabriek, plus de belofte van een vastgestelde jaarlijkse onderhoudsrente, waren in faling gegaan. De oorzaak hiervan lag niet bij een slechte werking, maar kwam door de Franse Revolutie in 1792/1812, gedurende dewelke zij door de "Fransooizen" betaald werden voor hun werken en leveringen met totaal waardeloze betaalbonnen.

Hun curator, notaris Charles-Antone-Eugène De Vynck "uit Gendt en regtelyken administrateur", domicilie kiezende te Breedene bij

(17)- Niet te verwarren met het proces van de Kerkraad Molendorp tegen deze van St-Rikiers-Bredene Dorp voor de verdeling der kerkgoederen na de scheiding der 2 parochiën. Proces dat ook 13 jaar aansloopte tot 1873. Litt. hierover bij Fr. Van Leenhove: Jb. Ter Cuere 1987, blz. 24,25, e.v.

de weduwe Lingier "herbergierige", had van de "Heeren Bestierders der Kerckfabrique der Gemeente Breedene" de waarde van het kapelgebouw teruggevorderd, maar de Kerkraad op haar beurt, eiste van de Zaagmolens het vereffenen van de beloofde achterstallige onderhoudsrente. Daar het kapelgebouw opgericht was met vele gaven der gelovigen, en daar verder het bouwterrein geschonken en als gift geregistreerd was (18) konden de Zaagmolens daar geen aanspraak meer op maken.

Als een geniepige opdoffer werd daarbij ook aangevoerd dat, door publieke uitspraken van een directeur bewezen was, dat de onderhoudsrente gewoon geweigerd was omdat hij niet betrokken geweest was bij het voorstellen van de laatste proost-onderpastoor... en zo werden de Zaagmolen-aandeelhouders dan ook in het ongelijk gesteld door het Hooggerechts-hof te Brussel.

En het gesukkel bleef maar voortduren totdat uiteindelijk na oeverloze discussies op kerkelijk en ook op politiek vlak(!) van beide zij-

(18)- Een legaat of een schenking aan een kerkfabriek moet noodzakelijk door het gemeentebestuur "aanvaardbaar" gesteld worden en als dusdanig geregistreerd. Het betreft juridisch een onherroepelijke gift. Dus... opletten alvorens men gaat (weg)schenken!.

den toegestemd werd, de kapel te Molendorp het statuut van parochiekerk toe te kennen (K.B. van 11.07.1842).

Maar weerom slaagden financieel-politieke invloeden er in (en de financiële nog het meest!) om de zaak nog 14(!) jaar lang uit te stellen, totdat na heel wat reclamaties aan het adres van het gemeentebestuur, dat helemaal niet gehaast bleek, een tweede K.B. van 07.03.1857 er dan eindelijk kort spel mee maakte, en Sint-Jozef-Molendorp van een zuiver theoretische- nu ook een volwaardige kerkelijke parochie werd. Nu was het de kerkfabriek Sint-Rikers-Dorp die op haar beurt absoluut onhandelbaar bleek bij het verplicht afstaan van enkele van haar goederen ten voordele van de Molendorpkerk. Zij treuzelde hierbij zelfs nog 13 jaar en half, totdat zij - na 3 processen - op 25.04.1873 veroordeeld werd en haar goederen verdeeld en verkocht zag, alhoewel dat weerom... niet zo rap ging als wij het hier kunnen schrijven (19). En voor een werkelijk nieuw kerkgebouw op 't Sas moesten de gelovigen uiteindelijk toch nog eens 17 jaar geduld opbrengen tot in 1874...

(19)- Wie daarover nog meer wil weten kan een uitgebreide litt. vinden bij R. de Beaucourt de Noortvelde: De geschiedenis van Breedene - R. Eeckhout: Zoeklicht op Breedene en Frans van Leenhove in het Ter Cuere-jaarboek 1987.

De praktische opzet van de nieuwe Molendorp-parochie met alles wat daarbij hoort aan geestelijke - instructieve - en kerkelijk sociale doelstellingen nam relatief heel wat tijd in beslag om ingeburgerd te geraken en op dreef te komen. Was het geloofsbelijden hiermee wat menselijker geworden, de bijzondere moeilijkheden - deze waaraan de bewoners niet aan voorbij konden - bleven bestaan!. Zo kwam het dan ook dat zelfs na het in gebruik nemen van de nieuwe St-Jozefskerk te Molendorp-Slijkens rond 1874, er nog 3 jaar lang moest begraven worden op het kerkhof in het Dorp. Er was namelijk geen ander kerkhof toen! (En ook geen "corbillard" en rouwtaxis...) (20).

En dat bleef maar duren totdat eindelijk..., laten we zeggen een "welgestelde ziel" zich waarschijnlijk over deze semi-middeleeuwse

(20)- Zelfs de eerste pastoor van Molendorp-Sas Slijkens, E.H. Debrabandere die er ook de eerste werkelijke kerk bouwde, werd verplicht begraven te Bredene-Dorp in juli 1874, en er werd 4 jaar later door de kerkfabriek van Molendorp nog een rechtsgeding ingespannen (toelating van het gemeentebestuur hiervoor op 14.08.1878) tegen een erfgename van de pastoor om de vereffening te bekomen van de gemetste grafzerk van de Eerwaarde Heer op het Dorpskerkhof.

toestand ergerde en in 1877 overging tot het schenken van een voor die tijd relatief groot stuk labeurgrond van ongeveer 2.900 m² aan de kerkfabriek St-Jozef-Molendorp. De schenkster, een dame in kwestie, bezat in de onmiddellijke nabijheid eigenlijk 22.030 m² waarvan een gedeelte zaailand was, en een ander gedeelte langs de Noord-Ede in concessie gegeven aan een zekere firma Pottier (of Portier?) uit Oostende, om er na het "prepareren (afkalven) van de bovengroei- en humuslaag, een drietal lagen alluviale steenbakkersklei "te steken". Door een vergissing zou eveneens het terrein dat later het Slijkens-kerkhof zou worden, ook "geprepareerd" geweest zijn, doch de misslag werd bijtijds vastgesteld, en de grond natuurlijk weer gerust gelaten.

Op de terreinen naast het huidig kerkhof en achter de EBES-Centrale gelegen, destijds toebehorend aan de Domeinen en aan de familie Staessens, en in concessie gegeven aan de steenbakkerij Edelgard Billiow, werden wel degelijk een zestal lagen klei afgenomen (ongeveer 1,50 à 1,75 m). Het niveauverschil tussen het kerkhof en deze terreinen kan men heden te dage nog zeer goed opmerken, ondanks het lagere terrein in 1967 door de N.V. EBES, wegens de hoge grondwaterstand, meer dan een meter opgehoogd werd voor de aanleg van de hoogspanningspost 150.000 Volt.

Wij weten niet of er

bij de schenking van het terrein voor het kerkhof enerzijds of wederzijds voorafgaandelijke onderhandelingen gebeurden (allicht wel!). Over de heel waarschijnlijke voorwaarden opgelegd aan de Kerk-Molendorp met betrekking tot het gebruik als kerkhof, en de mogelijke compensatie voor het "Hiernamaals" van de welgestelde ziel, konden wij ondanks al onze moeite ook niets bijkomstig meer vernemen. Na dagenlange opzoekingen in de publieke verslagen van de Bredense gemeenteraad (vanaf 15.07.1863 tot 10.10.1892) vonden wij niets zinnigs terug met betrekking tot het kerkhof van 1877, alhoewel dat als schenking aan een kerkfabriek, een gemeentelijke goedkeuring vereiste. Wellicht werd de kerkhofterrein-schenking, om niet meer te achterhalen redenen gewoonweg onopgemerkt "geglobaliseerd" in een of andere ingediende (en goedgekeurde) kerkbegroting? - of discreet vergeten, wie weet? Het resultaat van een Comodo & Incommodo-onderzoek vonden wij ook niet terug. Of bestond dat toen nog niet?.

Navraag bij de kerkfabriek-Molendorp leverde ook niets op. Daar blijkt volgens verschillende inlichtingen een vroegere administratieve warboel en verschillende verhuizingen, de oorzaak van het moeilijk opsporen of helemaal niet meer terugvinden van velerlei documenten van nog maar nauwelijks 100 jaar oud...

Wel konden wij vernemen dat bij de schenking als bijkomstige erkentelijkheid, ook een eeuwige en altijdduurende (dat schijnt het zelfde, maar opgepast!) doorgang over het terrein van de schenkster verleend werd aan de kerkfabriek, naar het geschonken kerkhof toe, dat anders praktisch niet te bereiken was.

Over dat "eeuwige en altijdduurende" kunnen we eerst een (klein) boompje opzetten. Eeuwig, wat is dat?. Dit abstract begrip hield al vanaf de oudheid heel wat denkers en vorsers bezig. Een definitie zou kunnen zijn: tijdloos in het verleden en ook in de toekomst. Dus zonder menselijk vatbaar tijdsbegin noch einde. Altijdduurend daarentegen heeft de indruk aan het eeuwige wat tegemoet te komen en minder erg onbepaald te zijn, door een "begin" te kennen, dus ergens aan te vangen bij een zeker "nu", en alleen maar oneindig (nog zo'n raar geval!) verder te gaan in de toekomst. Alhoewel er niets leutigs aan is om over deze moeilijk vatbare begrippen te filosoferen, kan een bezoek aan een kerkhof met wat oude graven ons onmiddellijk bijbrengen dat het eeuwige eigenlijk niet altijd zo echt-eeuwig is, en zeker ook niet altijdduurend!. Tussen de vele R.I.P.'s, en D.O.M.'s en soms de M.V.M.'s (21) zien

we soms ook eens "eeuwig" op een zerk gebeiteld staan maar heel dikwijls uitgebokkeld en verweerd door de tand des tijds, die blijkbaar zijn eigen gedacht heeft over die menselijke eeuwigheid... en er alleszinds slechts zolang mee accoord schijnt tot een algehele aftakeling of een menselijke ingreep er een einde aan stelt.

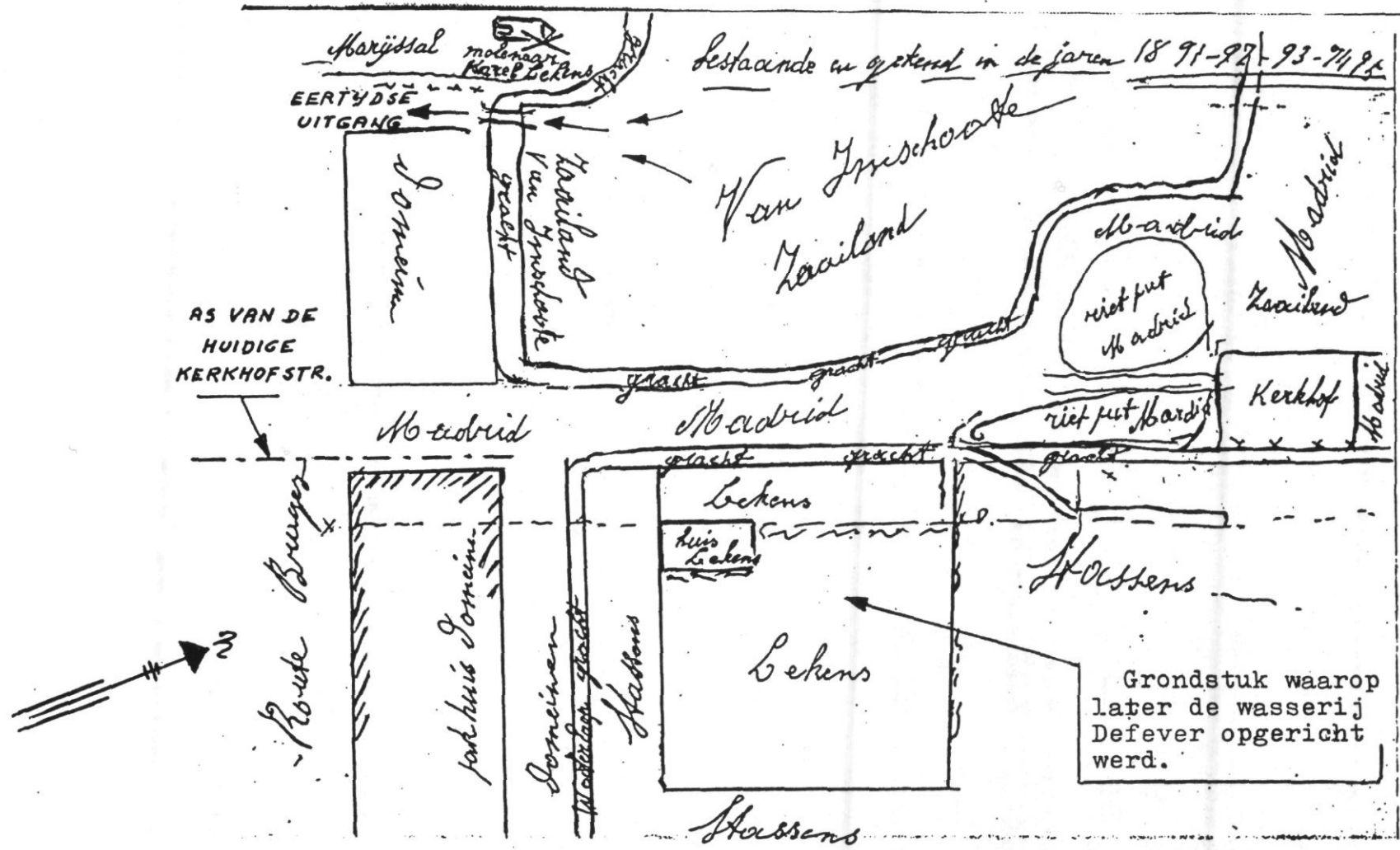
Het zelfde gebeurde ook met de goede intentie van de schenkster nopens een "eeuwige en altijdduurende" doorgang voor de kerkfabriek-Molendorp in 1877. Die eeuwigheid duurde slechts 91 jaar tot in 1968!.

Dit soort toegestane erfdiensbaarheid - juist: "het positief servituut" van deze enige doorgang behelsde een smal stuk terrein vanaf de "Staatsbaan naar Brugge" tot aan het ontworpen kerkhof, en de wegenis werd dan ook naar alle logica onmiddellijk tot "Kerkhofstraat" omgedoopt. De eigendomsgrens liep bijna in 't midden tussen de twee toenmalige grachten aan weerszijden van de (straat)doorgang en bedroeg 5,40 m breedte.

Wij konden bij dhr. R. Defever van de gelijknamige wasserij een schets van de omgeving bekomen, opgemaakt rond 1895 door een ploegbaas, destijds in dienst bij zijn vader Cyrille Defever in het begin van deze eeuw.

(21)- R.I.P. = Requiescant in Pace = Rust in vrede.
D.O.M. = Deo Optimo Maximo = (aan) God (de) Algoede Al-

machtige.
M.V.M. = Memento Viator Mortis = Gedenk, voorbijganger (de) doden.

SCHETS OPGEMAAKT 1891 - 1895

Bemerk de grachten die de terreinen afbakenden. Bemerk eveneens de nauwe "inkom" van de Kerkhofstraat. Stassens = STAESSENS
 Route (de) Bruges = Pr. Elisabethlaan

Deze schets mag primitief zijn, ze toont in ieder geval trouw en duidelijk de toenmalige eigenaars aan en hun diverse eigendommen en terreinen - de straat" inbegrepen!. Ook de ligging der twee grachten en de richting waaruit zij kwamen, en die terzelfdertijd de dubbele functie van terreingrens en straat-huisriool vervulden, laat aan duidelijkheid niets te wensen over. Wij bemerken op de tekening de ligging van de oude Sasmolen (op het terrein van de huidige N.V. Ostendia-Excelsior-Capt.-Byrd) en afgebroken rond 1910; ook de "rietput" voor het winnen van rietwischen voor de steenbakkers-veldovens, naar het schijnt een gegeerde vóórbrandstof voor hen. Deze rietput werd trouwens als afzonderlijk "wijnst-terrein" aanzien en gekadastréerd, op naam van de groot-grondeigenaars, de familie de MADRID, die het kerkhof wegschonken.

Als wij nu al de voorgaande belevenissen van de Kerkhofstraat en het Sint-Jozef-Molendorp kerkhof nagaan, dan is het vanzelfsprekend - en alleszinds steekhoudend dat een of andere van de eigenaars de MADRID destijds af en toe zijn eigendomsrecht bevestigde nopens de straatbedding - of toch ongeveer de halve breedte ervan - een voorval met fotograaf en politiemedewerking waarvan wij in onze jeugd getuige waren, zoals reeds voorheen vermeld.

De laatste eigenaars

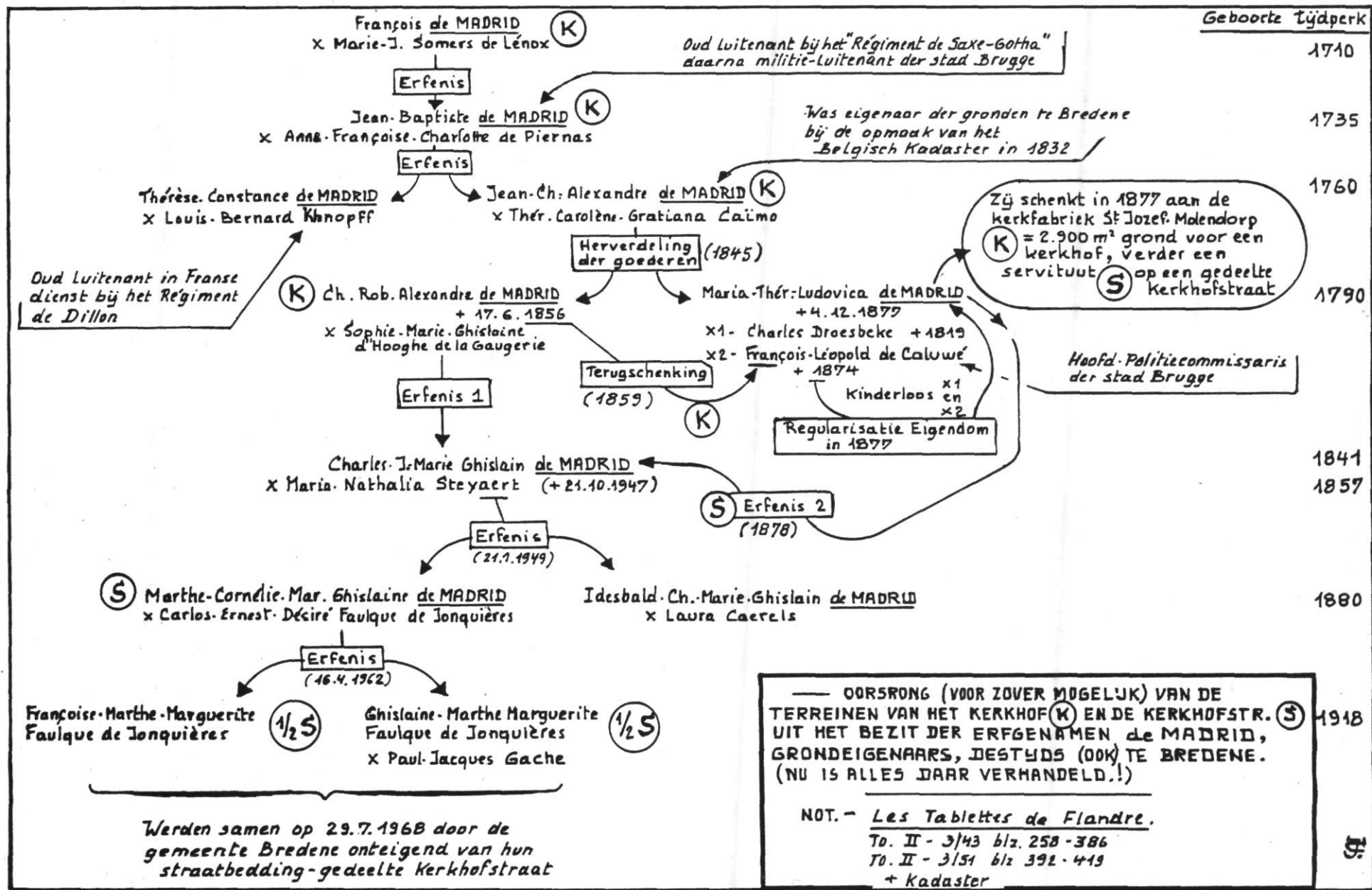
van de (halve)-Kerkhofstraat uit de erfenis de MADRID, de gezusters Faulque de Jonquières werden "het mes op de keel - en terzelfder tijd uit hun eigendom gezet"... dat is de volkse zegswijze, maar de officiële documenten zeggen: zij droegen hun straatterrein (dat voor hen toch niets meer kon opbrengen, maar wel belast zou worden) gratis over aan de gemeente Bredene. En het servituut hield daarmee op..

Dit gebeurde op 29.07.1968 ingevolge art. 9 van de gemeentewet van 25.05.1870 betreffende de Administratieve Procedure inzake Onteigening ten Algemene Nutte, en ook art. 111 van de zelfde wet, behelzende de Overname voor Openbaar Nut voor herverkeveling en voor inlijving in de wegenis van het (B)ijzonder (P)lan van (A)anleg nr 3 "Sas-Slijkens", goedgekeurd bij Kon. Besluit van 10.10.1962.

Oef! - en ze waren hun grond kwijt!..

Wij laten een beperkte stamreeks volgen uit de familie de MADRID waarop men de eigenaars-erfgenamen van de terreinen van het kerkhof en de Kerkhofstraat kan navolgen.

En wie toen ook niet kon lachen - beter gezegd: stampvoette van woedde - dat was E.H. Sintobin, toenmalige pastoor van Molendorp, want ongeveer terzelfder tijd kwam een wetsaanpassing in voege op de grafconcessies (verhuurd? - verkocht?) op de kerkhoven.

Deze gingen eenvoudigweg over in de handen van het gemeentebestuur dat nu zelf het concessiegeld opstreek ... en de kerkfabriek was op haar beurt een serieus inkomentje kwijt, terwijl zij een kerk aan 't bouwen was. Als zeer magere troost bleef ze wel eigenaar van het kerkhof - wat ze tot heden op kadastraal vlak nog is - maar of die eigendom rendeert, of zelfs te gelde kan gemaakt worden, is een andere vraag!.

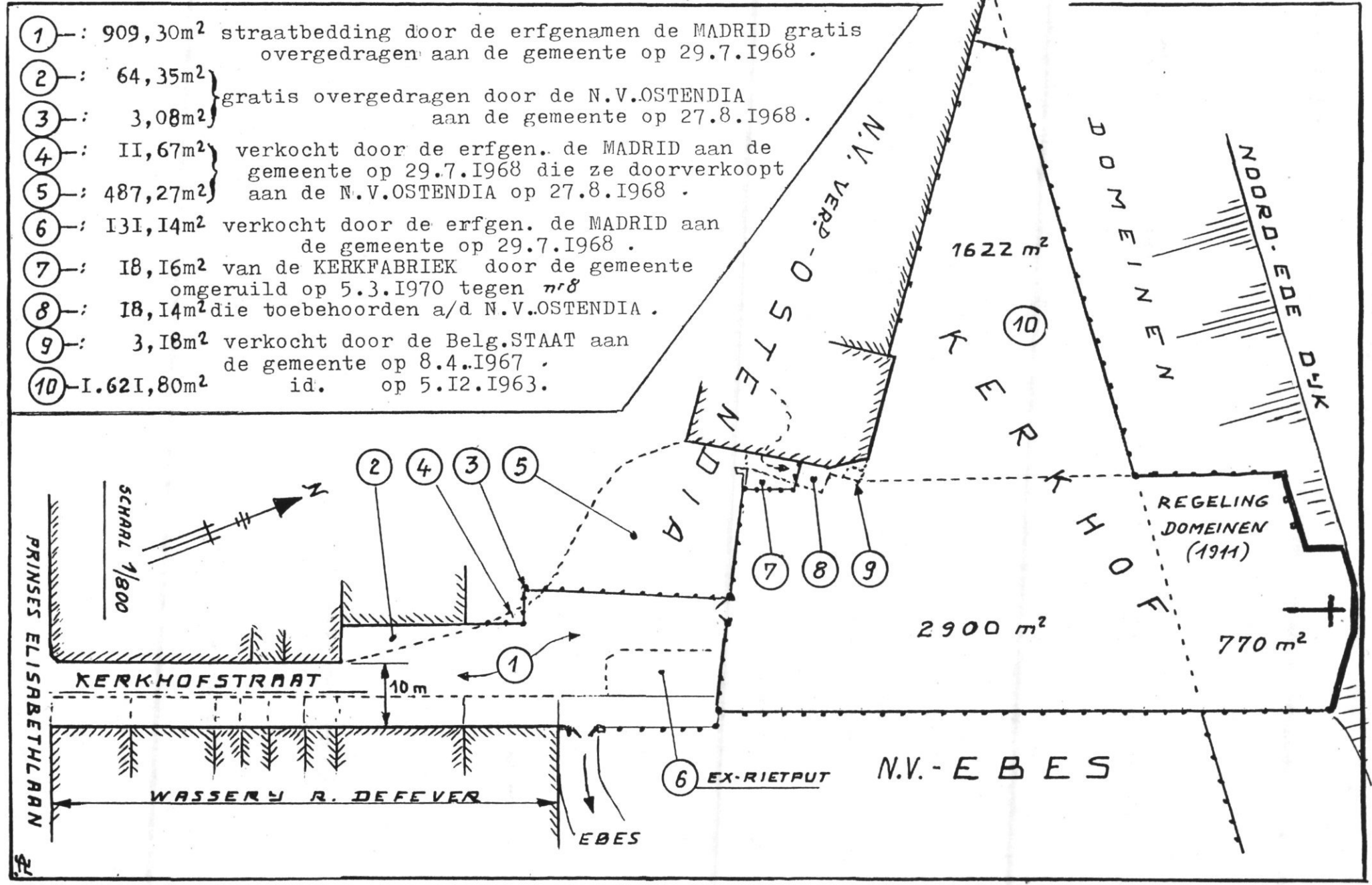
De overdracht der gronden van de erfgenamen der familie de MADRID aan de gemeente (en ook andere terrein-wisselingen) gebeurden echter niet zó maar!. In 1960, en wat later, was "urbaniseren" plotseling "in" geworden. Wie niet urbaniseerde was nog min nog meer achterlijk. Gewestelijke urbanisatieplannen werden opgesteld bij de vleet en met de nodige spoed (en vergissingen, en latere wijzigingen als gevolg!). Iedere stad of gemeente urbaniseerde op haar beurt met bijzondere plannen van aanleg en staafde deze met Koninklijke Besluiten.

Zo ook te Bredene. Wij willen hier geen commentaar kwijt over het zeker nuttig aspect van een goed geregelde terreinen- of bouwplanning, maar volgens een van deze plannen moest nu de Kerkhofstraat, nog maar pas volledig eigendom van de gemeente, na zoveel jaren, ook eens geurbaniseerd worden. Alhoewel de straat reeds voor driekwart volgebouwd

was, werd meteen een nieuwe rooilijn uitgestippeld, niet meer volgens de oude grachtbedding, maar mooi meetkundig aangelegd met ruimte voor enkele bloemenverkopers en parkeerplaatsen, en ook een paar rectificaties op het Kerkhof. De uitvoering van het project noodzaakte echter een serie immobiliere mini-ruilingen, verkopen en terrein-overdrachten, een echte puzzel waardig!.

Aan de hand van het voorgenomen (en uitgevoerd!) project kunnen wij vaststellen dat de gemeente alleen hiervoor reeds tien terreinen - grote en kleine - van eigenaar moest doen veranderen met daarbij de nodige tribulaties... en, daar een tekening uit de aard van de zaak een veel klaarder beeld geeft dan vele bladzijden geschrijf, zo stelden wij dan ook maar een plannetje op met in 't kort alle aanduidingen ter zake.

- ① : 909,30m² straatbedding door de erfgenamen de MADRID gratis overgedragen aan de gemeente op 29.7.1968 .
- ② : 64,35m² }
 ③ : 3,08m² } gratis overgedragen door de N.V.OSTENDIA aan de gemeente op 27.8.1968 .
- ④ : 11,67m² }
 ⑤ : 487,27m² } verkocht door de erfgen. de MADRID aan de gemeente op 29.7.1968 die ze doorverkooppt aan de N.V.OSTENDIA op 27.8.1968 .
- ⑥ : 131,14m² verkocht door de erfgen. de MADRID aan de gemeente op 29.7.1968 .
- ⑦ : 18,16m² van de KERKFABRIEK door de gemeente omgeruild op 5.3.1970 tegen nr 8
- ⑧ : 18,14m² die toebehoorden a/d N.V.OSTENDIA .
- ⑨ : 3,18m² verkocht door de Belg.STAAT aan de gemeente op 8.4.1967 .
- ⑩ : 1.621,80m² id. op 5.12.1963.

Het moet ons verder niet verwonderen dat vanaf 1961 tot 1976, in 15 jaar dus - en toegegeven de expantie-politiek tijdens de "golden sixties" inbegrepen, de gemeente meer dan 800, jawel achthonderd! maal de notaris liet schrijven (22) Dat is gemiddeld 53 maal per jaar!. Deze handelingen kregen alle eerst hun beslag bij de technische gemeentedienst, dan het schepencollege, verder de gemeenteraad, de provinciale goedkeuring en uiteindelijk de gemeentelijke controle. Niet-ingewijden zouden allicht de vergelijking kunnen maken met een zeer welbeklant immobiliën kantoor - maar zonder verkoopsprocent dan!.

(22)- Een goederen-verkoop of een overdracht "moet tegenstelbaar aan derden worden". Probeer het niet te begrijpen, maar dat is de juiste juridische term. Daarom moet zulks notarieel doorgaan en overgeschreven worden in het hypotheekkantoor der provincie (grondbe-waring). Anders kan het goed later nooit meer voortver-kocht worden, want het blijft eigendom van de al-leen-gekende vorige eige-naar. Dat geldt voor iedereen en alle instanties in België. Een verkoop heeft dus heel wat voeten in de grond; en wij spraken nog niet eens van het kadaster en de fiscus. Zo te zien leeft de ene eigenlijk goed met de andere...!.

Die vergelijking gaat na-tuurlijk niet op want echte winsten op gronden worden waarschijnlijk maar zeer uitzonderlijk gemaakt, of komen uiteindelijk ten goede aan de collectiviteit.

Nauwelijks waren de zaken op dit vlak beëindigd, of de gemeente schafte zich een steenpers aan om op haar eigen werf zelf een soort speciale beton-plavuizen te laten vervaardigen. Deze werden door de eigen werklui onmiddellijk aangewend om nu eindelijk, na 90 jaar straatdienst, onze Kerkhofstraat van een toonbaar wegdek te voorzien. En ook nu kwam de muziekkapel er aan te pas. Men zou geneigd zijn te roepen: "bravo en hoera - einde goed, alles goed"... maar ook hier hield de menselijke verwezenlijking amper 20 jaar stand!. En gelukkig maar dat de EBES een goede gebuur was (bij de aanvang hadden wij het trouwens over geburen!) want, eind 1988 werd de Kerkhofstraat voor alle verkeer gesloten en opgebroken; de doden konden hun laatste "rustplaats" alleen nog maar bereiken, door dwars over de terreinen van de EBES-Centrale gevoerd te worden (dragen doet men nu niet meer!). Dit werd als een teken van goedwil door de directie oogluikend toegelaten, eveneens aan de vrachtwagens van de wasserij Defever, ondanks een K.B. van 29.07.1933 zulks eigenlijk verbiedt, maar de broodwinning van het wasserij-personeel voor vele maanden op de helling zetten - en de doden

een mogelijke doorgang naar het Kerkhof weigeren als het toch zonder grote moeilijkheden kon, dat wou de EBES-directie nu ook niet, en waarschijnlijk daarom werd het fameus K.B. dan ook maar wijselijk niet opgehaald uit de onderste vergeet-schuif!.

Door de aanleg van een grote riool-collector ongeveer in de as van de straat moest nu zelfs de ondergrond tot verschillende meter diep eraan geloven, en hierdoor kwam weer een stukje Bredense geschiedenis aan 't licht. De ingebuisde grachten (verstopt tot en met!) van de vorige eeuw; rioolbuizen van nergens en naar nergens...!; zware hoogspanningskabels van de EBES en andere nutsleidingen - en ook de oude vaartwaterleiding van de eerste wasserij Defever.

Het blijkt dat bij het begin der wasserij-uitbating in 1898 de "blekersbaas" een nijpend gebrek aan water had. Hij was daarbij niet alleen - ook de elektrische centrale naast de deur kampte enkele jaren nadien met het zelfde probleem, zodanig dat nog verschillende jaren later beide zelfs op 01.04.1920 een waterverdrag sloten (23). Maar aanvankelijk werd het linnen een tijdlang gewassen... in de

(23)- Zie schrijver dezes: Jaarb. Ter Cuere 1984 blz. 83 à 88 - De EBES-Centrale, de wasserijen en de waterhistoriek.

vaart Oostende-Brugge. Dat vaartwater zal dan wel veel zuiverder en voldoende proper geweest zijn voor hen (nu zou het niet meer pakken!), maar een economische en arbeidszame bedoening was toch heel wat anders. En onmiddellijk vroeg en bekwam Cyr. Defever op 11.11.1902 bij het Ministerie van Landbouw(!) en Openbare Werken - Bruggen en Wegen, de toelating om een leiding aan te leggen, uit de aanpalende vaart - midden door de Kerkhofstraat - naar zijn wasserij, om met een pompgemaal "een volume van 43,429 m3 water uit de bevaarbare waterloop af te tappen per 24 uur". Hij moest het water wel terugbezorgen, wat dan ook plichtmatig gebeurde, zij het als afgewerkt zeepsop en spoelwater, door een gracht achter de EBES en een getijden-verlaat naar de Noord-Ede (24).

Op 29 mei 1922 werd de wasserij nog verwittigd dat de jaarlijkse opgelegde cijns opgeslagen was tot ... 79,26 fr!. Het moet alleszinds een flinke rekenaar

(24)- Ook de later opgerichte visconservenfabriek N.V. Ostendia maakte door een aansluiting gebruik van de zelfde gracht. Een andere oplossing bleek in die tijd door het lage terreinpeil topografisch niet te verwelijken. Zoals reeds vermeld is deze open gracht nu volledig ingekokerd door de nieuw-aangelegde rioolcollector ter plaats vervangen.

geweest zijn bij de administratie, die het dagelijks aftapwater uit de Brugse vaart voor een wasserij berekende per liter... en de jaarlijkse prijs hiervoor, per centiem!. Maar in die tijden gold het principe: juist is juist - een liter is een liter (ook voor vaartwater) en een centiem is een centiem... en wie zegt beter?!

Over deze beuzelarijen en andere mini-pesterijen die heel dikwijls ook het lot waren van de nu afgebroken EBES-Centrale zouden wij nog een hele historie kunnen schrijven, maar als wij bij het gekozen onderwerp willen blijven, moeten wij toch wel ergens ophouden!.

Wij zouden de geschiedenis, met eventuele aanvullingen weer van vóóraan kunnen herbeginnen... maar over het voornaamste hebben we nu al gepraat. - Welnu. De

Kerkhofstraat stak men dus WEER EENS... in 't nieuw. Gebuur de EBES verrijst uit de afbraakpuinen, en het St.-Jozef-Molendorp Kerkhof werd vooraf al verschillende maal uitgebreid. Dus de "commercie" draait overal goed. Of dat in een gemeente echt wereldschokkend nieuws is, kan wel betwijfeld worden. De oneindige, altijddurende en alleen op een kerkhof "voelbare" eeuwigheid wekt bij de hedendaagse moderne mens toch niet meer zoveel aandacht; en op het kerkhof zelf, hoeft men wegens de toenemende crematies nu ook minder te dringen om zijn plaatsje!.

Tengevolge hiervan zal de daarheen leidende straat, de Kerkhofstraat wellicht ook nooit een echte wandelstraat worden!. Maar geschiedenis maakte zij in Bredene toch wèl - vele andere straten nooit!!.

Jos. COENYE.

NOTA - Bij het opstellen van deze derde dissertatie kregen wij de zeer gewaardeerde medewerking van:

- Dhr. Rob. Defever, wasserij-directeur o.r.
- Dhh. F. Devos en M. Questier - techn. dienst Bredene.
- Dhr. G. Callebout, landmeter Bredene.
- Dhh. E. Deschepper en E. Van Haverbeke - V.V.F. Oostende.
- De gemeentediensten te Beernem.

De twee hoge huizen links op de foto vormen
de bouwerij van de familie Maryssael.

DE BROUWERIJ VAN DE FAMILIE MARYSSAEL TE BREDENE-SAS.

Keizer Jozef II nam in 1781 het besluit het Barrière-retraktaat op te heffen en zijn garnizoenen uit de Republiek terug te trekken.

Op zijn bevel werd in 1782 het Fort van Slijkens gesloopt.

De gebouwen die op de oosteroever opgetrokken waren binnen de wallen van het Kroonwerk werden behouden. Deze plaats die in de oude Bredense bevolkingsboeken behoorde tot Sas-Noord werd in de volksmond als gehucht nader geïdentificeerd als "De Coupure" (nu Bredensesteenweg Oostende).

In een van deze gebouwen was de brouwerij Maryssael ondergebracht. De oudstgekende exploitant van deze Bredense brouwerij is Carolus Franciscus Maryssael, geboren te Leffinge in 1759.

Hij huwde in 1789 te Bredene met Anna Theresia Nysen, geboren te Westende in 1754, dochter van Elias en van Regina Bulcke, weduwe uit een eerste huwelijk met Emanuel Lauwereyns, graanhandelaar, die op 30.12.1787 te Bredene overleden was.

Uit het huwelijk van Carolus Maryssael en Anna Nysen, sproot een zoon: Carolus Joannes Maryssael, geboren te Bredene-Molendorp op 24.09.1790.

Carolus Franciscus Maryssael overleed op 35 jarige ouderdom te Bredene op 28.04.1794, zodat Anna Nysen op 40 jarige ouderdom voor een tweede maal weduwe werd. Aldus voor een tweede maal weduwe werd. Aldus alleen komende te staan aan het hoofd van het brouwersbedrijf huwde ze een paar jaar later voor de derde maal met een twintig jaar jongere telg uit de beoederde Bredense bakkersfamilie Verdonck, namelijk Johannes Martinus Verdonck, geboren te Bredene-Molendorp in 1774.

Deze stond blijkbaar op goede voet met de Franse bezetter. Hij verfranste niet alleen zijn voornaam in Jean en zijn beroep in maître-brasseur, maar toen op 02.12.1804 Napoleon zich zelf tot keizer kroonde, kreeg de brouwerij ook de nieuwe benaming, Brasserie "La Cour Impériale". De broer van Jean Verdonck, namelijk Francois (eigenlijke doopnaam Franciscus) was daarenboven ook "maire" van Bredene van 1804 tot 1806.

In 1803 was in de brouwerij als meesterknecht in dienst getreden Ludovicus Paret, geboren te Kapelle-Brielen (Komen) op 08.06.1777. Deze huwde op 29.05.1805 (le neuf du mois Prairial de l'an treize) met Theresia Lauwereyns, geboren te Bredene op 14.05.1775,

dochter uit het eerste huwelijk van zijn werkgeefster Anna Nyssen. In de huwelijksakte tekende Jean Verdonck, die even oud was als zijn stiefdochter, als getuige.

Voornoemde Ludovicus Paret is na zijn huwelijk begonnen met de uitbating van een café-cabaret, die gelegen was Sas-Noord, nr. 136, naast het huidige gemeentehuis, en waar hij terzelfdertijd ook een handel in kalk en bouwstoffen had. Hij ontpopte zich als een zeer bedreven natuurvorser en stichtte er een vermaard museum (Cabinet d'histoire naturelle). Dit museum werd niet vereerd met het bezoek van Koning Leopold I op 30.12.1836 maar trok tevens de aandacht van talrijke vooraanstaande geleerden uit die tijd zoals Geoffrey, Saint-Hilaire, J. Cantraine, Ch. Morren, Liebig en Muller (1).

Anna Nyssen overleefde ook haar derde echtgenoot. Zij stierf op 73 jarige leeftijd in haar woonst te Sas-Noord op 17.12.1827.

Vanaf de dood van haar derde man, Jean Verdonck, was de leiding van de brouwerij in handen gekomen van de zoon uit haar tweede huwelijk Carolus Joannes Maryssael. Benevens brouwer was deze ook landmeter en gemeenteontvanger van Bredene. Later zou hij ook voorzitter worden van de kerkraad van Molendorp en schepen der gemeente.

(1). Voor meer gegevens betreffende Ludovicus Paret, zie "Zoeklicht op Bredene".

Hij was gehuwd met de 16 jaar jongere Joanna Theresia Vanmulllem, geboren te Assenbroek op 26.07.1806.

Carolus Joannes Maryssael overleed op 70 jarige ouderdom op 24.07.1861; zijn vrouw stierf er op 10.03.1883.

Uit hun huwelijk werden zeven kinderen geboren waaronder:

a) De oudste: Maryssael Ludovicus, geboren te Bredene-Molendorp op 13.12.1830 behaalde zijn diploma van apotheker aan de universiteit te Gent. Hij vestigde zich te Oostende waar hij schepen van openbare werken werd. Het is onder zijn schepenschap dat het prachtig kursaal gebouwd werd dat tijdens de tweede wereldoorlog door de Duitsers werd gesloopt. Hij overleed te Oostende op 18.01.1903.

b) Maryssael Elodie Euphrasie, geboren te Bredene-Molendorp op 01.01.1834. Zij was de laatste eigenares van 's lands magazijn te Bredene.

c) Maryssael Charles Ludovicus, geboren te Bredene-Molendorp op 06.02.1836. Hij huwde met Cobbaert Melanie, geboren te Eernegem in 1831 en volgde in 1861 zijn vader op als meesterbrouwer.

Uit de oude bevolkingsregisters blijkt dat de brouwerij in 1847 als adres had Sas-Noord n° 89. Bij de volkstelling van 1881 was het Sas-Noord n° 79 geworden. In deze periode had de brouwersfamilie drie inwonende personeelsleden in dienst,

nl. een dienstmeid, een dienstknecht en een brouwersknecht.

Met de gebiedsuitbreiding van Oostende in 1897 werd de Coupure waar de brouwerij gelegen was, Oostends grondgebied.

Het gezin Charles Maryssael-Melanie Cobbaert kreeg zes kinderen, nog allemaal te Bredene geboren. Bij de dood van zijn vader was het de jongste zoon Hector, geboren in 1874, die hem opvolgde. Hij zou meteen de laatste brouwer worden want het uitbreken van de oorlog in augustus 1914 betekende het definitief einde van de brouwerij Maryssael.

In 1921 werd de oude brouwerij gesloopt en in plaats ervan kwam de ijsfabriek "Frigorifères du Littoral", die intussen ook reeds weer verdwenen is.

Een dochter van de laatste brouwer Hector Maryssael, nl. Simonne huwde met een ex-Bredenaar, de heer Robert Verdonck, mijn vroegere leraar Nederlands-Duits in het Kon. Atheneum te Oostende.

In januari 1965 heb ik bij de heer Verdonck schriftelijk geïnformeerd of hij mij nopens de vroegere brouwerij van zijn schoonvader eventueel geen aanvullende gegevens kon verstrekken, o.m. nopens de soorten bier die er gebrouwd werden en of de familie soms niet in het bezit was van een foto of andere afbeelding van het gebouw.

Op deze vragen bekwam ik het schriftelijk antwoord

dat ik hieronder letterlijk weergeef.

"Wat de biersoorten der brouwerij Maryssael betreft, herinnert mijn vrouw nog enkel dat er maar twee soorten bier gebrouwd werden: gewoon tonnenbier met of zonder kleursel, en daarnaast flessenbier. Schilderijen betreffende de brouwerij zijn ons onbekend. Enkel een zeer verweerde foto van de brouwerij op de Coupure en groepsgewijze onze grootvader, brouwer Charles Maryssael, met zijn zes kinderen + de meid en de knecht meer links alleenstaande vóór de hoge ijzeren traliepoort.

Het huis had een lange witte gevel, met op het gelijkvloers negen langwerpige vensters, elk voorzien van 32 kleine vierkante ruitjes, en dichtklapbare houten luiken. Op de bovenverdieping waren negen vensters met gewone ruiten. Vóór het huis lag een weg en tegenover het huis naar de zuidkant was een moestuin afgescheiden van de rijweg met een houten reling, zoals gebruikt voor de paardenrenbanen.

In de tuin stonden heel veel koolplanten in volle wasdom. Rechts van de brouwerij stond een boom voor de gevel van het aanpalend huis. De foto moet genomen zijn achteraan de moestuin en van op de boord van de kreek. Deze foto moet +/- 90 jaar oud zijn naar het uitzicht te oordelen van mijn schoonvader Hector Maryssael en zijn broertjes en zusjes. Middenin tussen het gelijkvloers en de bovenverdieping was in grote dicht opeengeblokte drukletters "BROUWERIJ" op de gevel geschilderd.

Later werd het huis in twee woonsten verdeeld en het kleinere gedeelte werd verhuurd".

Einde citaat en meteen ook van de bijdrage over deze vroegere Bredense brouwerij.

Raoul Eeckhout.

Uit de verzameling van André Van Caillie: doodsbrief en doodsprentje van juffrouw Theresia Joanna MARYSSAEL, op 45 jarige ouderdom overleden te Bredene-Molendorp. Zij was een van de zeven kinderen van het echtpaar Carolus Maryssael - Joanna Vanmullem.

Te dien tijde werden bij de begoede burgerij de doodsberichten overwegend in het Frans opgesteld. De op de begrafenisplechtigheid uitgereikte gedachtenissen zijn evenwel in het Nederlands.

Zoals U kunt merken werden op de doodsbrieven zelfs de voornamen Theresia - Joanna verfranst in Thérèse - Jeanne.

Opvallend is ook dat doodsbrief en bidprentje bij twee verschillende Oostendse drukkers werden gedrukt.

R.E.

Zalig zijn ze die zuiver van hert zijn, want zij zullen God zien!

Godvruchtige Gedachtenis
VAN JUEVROUW
THERESIA-JOANNA MARYSSAEL
dochter van wijlen
Mijnheer CAROLUS
en Vrouw JOANNA-THERESIA VANMULLEM,
geboren te Molendorp den 29 Januarij 1832,
en aldaar overleden den 26 September 1877.

Helas van aan haar hoofd tot aan haar voeten was er niets gezond meer in haar. Schrikkelijke pijnen heeft zij doorstaan in hare langdurige ziekte, en nochtans nooit heeft zij dwaas tegen God geklaagd. Isai I. — Job I, 22.

Zij schijnt ons als een bloem pas ontloken en reeds afgerukt. Hoc kort zijn toch de dagen der menschen? Gods besluiten zijn ondoorgrondeijk. Job xiv.

Als wij haar heilig en godvruchtig leven herdenken, hare goedheid hare beminlijkheid, is het dan niet natuurlijk dat wij haar beweenen die ons zoo ras ontnomen is?

Omdat die reine ziel God aangenaam was, heeft hij zich gehaast haar uit het midden der boosheid dezer wereld weg te halen. H. Ang. boek der wijsheid IV, 14.

MARIA, mijne goede moeder, gij zijt de troost en de hulp der stervenden, wees mij genadig.

Zoete herten van JESUS en MARIA wees mij toevlucht.

Bemind van God en van de menschen, dat zij in vrede ruste.

R. I. P.

Oostende, drukk. A. Elleboudt-Desmet.

Madame Veuve G. Maryssael née Van Mubben, Monsieur et Madame L. Maryssael=Vielmaccker et fils, Mademoiselle Glodie Maryssael, Monsieur G. Maryssael-Gobbaert et enfants, Monsieur et Madame Verdonck=Maryssael et enfants, Monsieur et Madame J. Demonic=Maryssael et enfants, et Monsieur Ernest Maryssael ont la douleur de vous faire part de la perte sensible qu'ils viennent d'éprouver en la personne de leur Fille, Sœur, Belle-Sœur et Tante bien-aimée,

MADEMOISELLE

Thérèse-Jeanne Maryssael

pieusement décédée à Molendorp (Bredone), le 26 Septembre 1877, à 11 heures du soir, à l'âge de 45 ans et 7 mois, munie des secours de la Sainte Religion.

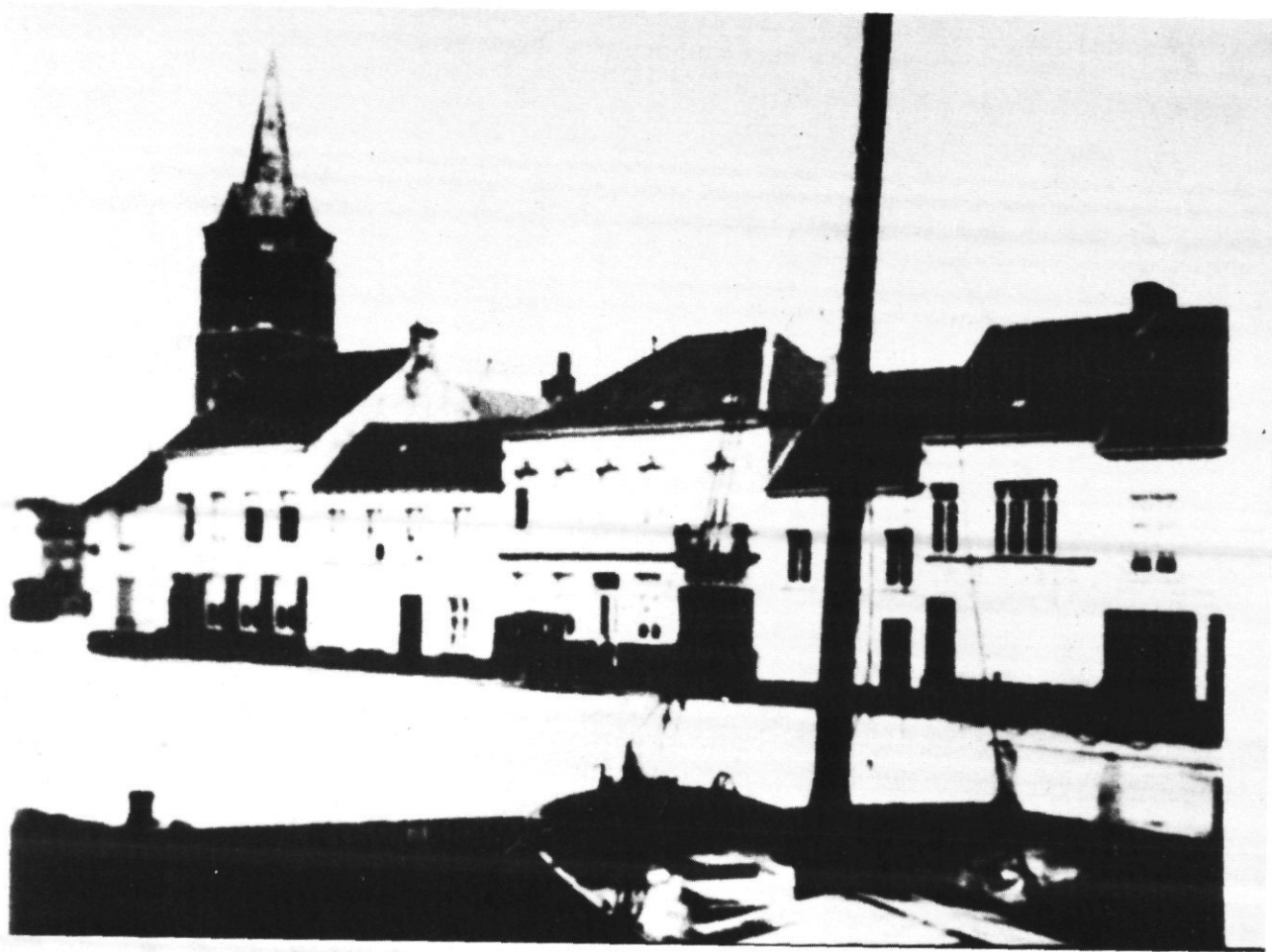
Le service funèbre suivi de l'enterrement, aura lieu en l'église paroissiale de Molendorp, Samedi 29 Septembre 1877, à 10 heures du matin.

Veillez l'honorer de votre présence et vous souvenir de l'âme de la défunte dans vos prières.

La première des messes sera célébrée en la même Eglise, Lundi 1er Octobre, à 8 1/2 heures du matin.

Molendorp, le 27 Septembre 1877.

S. P.

Het huis met poort in het midden van de foto
is de brouwerij Van Huele.

De Brouwerij VAN HUELE te Bredene-Sas.

Een andere vroegere Bredense brouwerij die ook een Franse naam droeg was "L'Espérance" van de familie Van Huele, die gelegen was Sas-Zuid, later Prins Albertlaan 84, in de nabijheid van de eerste Sas-kerk.

Deze brouwerij werd omstreeks 1878 opgericht door Carolus Ludovicus Van Huele, geboren te Oudenburg in 1853, die gehuwd was met Nathalie Francisca Mermuys, geboren te Klemskerke in 1852. Uit het huwelijk sproten vier dochters (1) en één zoon, nl Joannes Augustinus Petrus Carolus, geboren te Bredene op 2 januari 1889.

Dat brouwer Van Huele op goede voet leefde met zijn concurrent Carolus Maryssael, van de brouwerij "La Cour Impériale" wordt bewezen door het feit dat deze laatste, samen met een andere begoederde Sassenaar, nl. steenbakker Engelbertus

(1) Twee dezer dochters liggen op het kerkhof van Sas-Slijkens in een gemeenschappelijk graf begraven, nl. juffrouw Marie-Eugenie ° 28.04.1878 + 28.10.1902 en Angèle, weduwe van Dr. G. Maertens ° 1886 + 1982.

Billiow (2), als getuige fungeerde bij het inschrijven van de geboorteakte van Joannes Van Huele.

Joannes Van Huele huwde op 23.09.1913 met Maes Hélène, geboren te Brugge op 20.09.1889, dochter van Henri Maes, exploitant van de gekende brouwerij "De Halve Maan" op het Walplein te Brugge.

Jan nam van bij zijn huwelijk het beheer der brouwerij van zijn vader over. Zijn ouders verhuisden naar de Leopoldlaan te Oostende. De brouwerij had verscheidene herbergen in eigendom, o.a. "La Maison Jaune" op de Visserskaai te Oostende, waar, zoals uit een oude foto blijkt, reclame van de bieren Van Huele op de gevel was geschilderd.

In de brouwerij was als knecht werkzaam de genaamde August DOOM, destijds woonachtig in de Zuidstraat te Sas-Slijkens.

(2) Engelbertus Billiow was woonachtig in het mooi huis op de Prinses Elisabethlaan dat thans betrokken wordt door de directeur van de Ibisschool. De school werd destijds trouwens in dezelfde stijl aangebouwd aan dit huis.

Een zeventachtigjarige dochter van deze man, namelijk Alice Doom, is nog in leven en woonachtig in Temperance, Michigan, U.S.A., naar waar zij op 16 jarige ouderdom met haar ouders uitweek.

In 1988 bij een bezoek aan haar familie in België hebben wij de kranige ouderlinge ontmoet in het heemschut van Ter Cuere. Ze wist met veel smaak te vertellen over het Sas van haar jeugd. Achteraf bleven wij met haar in briefwisseling. We vroegen haar ondermeer eens neer te pennen wat ze zich nog zóal herinnerde van de brouwerij Van Huele.

Ze bezorgde ons het schriftelijk relaas vol interessante gegevens dat wij hier letterlijk weergeven en waaruit duidelijk blijkt dat ze haar "Vlaams" niet heeft verleerd en het nog vlot op papier weet te zetten. Hier volgt dit uittreksel uit haar brief:

" Mijn vader August Doom, zoon van Louis en Celia Pyra, was in Bredene geboren op 25 september 1875. Zijn eerste werk was bij de brouwerij Charles Van Huele als knecht. Later stond hij met Henri Mallefason in voor de levering het bier met paard en wagen naar Oostende en omliggende. Op 8 mei 1901 trad hij in het huwelijk met mijn moeder Sidonie Bollenberg, dochter van Edward, stalmelker, en Hendrica Cuypers.

Charles Van Huele had één zoon, Jan, en vier dochters. Jan trad in het huwelijk met een dochter van de brouwerij Maes te Brugge en nam de zaken van zijn vader over. Dan werd het Sano-

bier gebrouwd. Voor zover ik mij herinner was het straf bier dat opgeslagen werd in grote vaten. Deze vaten lagen maandenlang te gisten in een aparte plaats van de brouwerij, om later afgetrokken te worden op flessen.

Charles Van Huele verhuisde met vrouw en dochter Irma naar de Avenue Leopold te Oostende.

Toen in 1914 de oorlog uitbrak gaf Jan Van Huele de sleutels van zijn huis en brouwerij aan mijn vader en gans de familie Van Huele vluchtte naar Engeland. Mijn ouders sloten ons huis in de Zuidstraat en wij gingen onze intrek nemen in het huis met brouwerij op de Prins Albertlaan.

Mijn vader, met hulp van de knechten, bouwde een muur in de gang van de brouwerij en in dit geheim vertrek verborgen ze honderden flessen wijn en andere waardevolle zaken. De gang werd toegemetsd en is toegebleven tot het einde van de oorlog. Jan Van Huele had ook een auto. Met blokken koolbriketten maakte vader met de knechten een onderdak op de koer, waaronder de auto werd verborgen. Kort nadien kwamen de Duitsers tot opeisen van de koolbriketten. Ze telden de briketten en dan moest mijn vader wel bekennen dat ze zoveel blokken niet konden leveren daar er binnenin een holle ruimte was waar een auto was ondergeplaatst. Zo was hij meteen verplicht ook de auto aan de vijand in te leveren.

In februari 1915 werd een Duits regiment aan de IJzer afgelost door verse strijdkrachten. Midden in de nacht kwamen grote troepen Duitse soldaten die van het front terugkeerden op het Sas toe. Ze eisten overal plaats om ingekwartierd te worden. Mijn moeder had toen een

baby van 3 dagen oud, nl. mijn zuster Cecile, geboren op 24 februari 1915.

De Duitsers die zeer brutaal optraden sloegen bij ons de glazen deur in en kwamen de brouwerij binnen met paarden en wagens. Wij zaten allen dood van schrik bij moeder in de slaapkamer. 's Anderendaags moest ieder huis soldaten inkwartieren. Wij hadden er acht. Ze maakten hun keuken bij onze geboort, Domien Vollemaere. Ze bleven twee maanden en moesten dan terug naar 't front.

In 1916 kwam de 63 jarige Charles Van Huele, via Nederland, terug naar 't Sas. Hij bleef bij ons tot hij een dienstmeid vond om hem te bedienen. Zo gingen wij dan die zomer terug in ons huis wonen in de Zuidstraat.

Gedurende gans de verdere duur van de oorlog was mijn vader verplicht voor de Duitsers te werken in de electriciteitscentrale te Slijkens. Bij het einde van de oorlog ging hij terug de brouwerij Van Huele werken, waar hij in totaal 25 jaar in dienst is geweest. Met zijn kroostrijk gezin van zes kinderen was hij evenwel verplicht naar betere verdiensten uit te zien. Hij heeft dan gedurende ongeveer een jaar werkzaam geweest op de schepen van Decloedt in de Oostendse haven.

In 1920 zijn wij met gans ons gezin uitgeweken naar de States. We vertrokken op 14 april in Antwerpen en kwamen op 1 mei toe in Detroit bij mijn tante Nathalie Doom, die gehuwd was met Piet Dumon, een metseraannemer. Mijn vader geraakte onmiddellijk bij hem in 't werk. Ik als oudste kind was toen 16 jaar oud en kon ook onmiddellijk aan het werk in een autofabriek.

Mijn broer Henri was toen 12 jaar oud en mijn zusters Lydie, Cecile, Germaine en Irma waren toen respectievelijk 6,5 , 5, 3 en 1,5 jaar oud.

Andere knechten uit de brouwerij Van Huele die ik mij nog herinner zijn Gustaaf Lateste en Richard Terryn. Ik was nog zeer klein toen Richard Terryn vóór de eerste wereldoorlog verongelukt is in de brouwerij. Op zekere dag was hij een aandrijvingswiel aan het "smouten". Dit wiel bevond zich hoog tegen de zoldering, zodat Richard op een ladder moest staan om de taak uit te voeren. Plots hoorden de andere knechten hem luid roepen. Hij was met de mouw van zijn hemd of vest gevat in het wiel en zo werd hij meegezwierd en herhaalde malen met zijn hoofd tegen de zoldering geslagen. Tegen dat men de machine kon stilleggen was het te laat. Richard was dood. Mijn vader die zeer goed bevriend was met zijn werkmakker Terryn is door dit tragisch gebeurde erg geschokt geweest. "

Tot zover deze echo's uit de brief van Alice Doom.

Zoals reeds bleek uit voorgaand relaas vluchtte gans de familie Van Huele bij het uitbreken van de oorlog op 3 augustus 1914 naar Engeland en vestigde zich daar in Hendon. Een tiental dagen voor deze uittocht was het echtpaar Jan Van Huele-Hélène Maes nog verrijkt met een zoon-tje, Karel, geboren te Bredene op 23.07.1914. In Hendon werden nog twee dochters geboren: Mariette op 15.10.1915 en Lucette op 10.07.1917. Bij het einde van de oorlog keerde gans de familie terug naar Bredene en werd opnieuw

gestart met de brouwerij. Blijkbaar als nasleep van zijn verblijf in Engeland liet Jan Van Huele zich voortaan John noemen.

Te Bredene-Molendorp werden nog twee dochters geboren: Christiane op 25.10.1919 en Hélène op 28.08.1922. Deze jongste dochter overleed te Bredene op 11 jarige leeftijd op 14.10.1933.

Het speciaal bier van de brouwerij Van Huele, Sano genaamd, genoot een goede faam. Het was een goed gehopt amberkleurig bier van hoge gisting, dat men nu de naam "streekbier" zou geven.

Van Sano naar Orval.

Begin der jaren dertig was de abdy van Orval, gelegen in de vallei die het Gaumeland van de Ardennen scheidt, in volle heropbouw onder leiding van pater Norbert Van der Cruysen, een geboren Gentenaar. Deze ondernemende man, een vroegere werkleider die tijdens de oorlog 1914-18 officier was bij de Genie, was na het einde der vijandelijkheden als Benediktijner binnengetreden in het klooster van de Grande Trappe in Normandië.

Hij zou van de heropbouw van de abdy van Orval, die al sinds 1793 door de Franse troepen volledig in puin gelegd was, zijn levenswerk maken.

Tijdens een bezoek aan Oostende had hij kennis gemaakt met John Van Huele en zijn Sanobier. Hij deed

beroep op de Sasse brouwer om de paters van Orval in te wijden en bij te staan bij het brouwen van een abdijbier. John Van Huele aanvaardde en trok naar de nieuwe abdy waar hij een tijdje verbleef en onder zijn kundige leiding het nieuw Orvalbier op punt werd gezet.

Hoge gistingsbieren, bijzonder als ze komen uit de ervaring van dezelfde vakman-brouwer, zijn nogal gelijkend. Het schijnt dat Orval een betere en zwaardere versie was van de Bredense Sano. We weten niet of het huidige Orvalbier, dat zoals gekend sindsdien op ruime voet werd gecommercialiseerd, onveranderd is sedert John Van Huele er de nodige instructies gaf, maar een feit is zeker nl. dat deze Bredenaar aan de basis ligt van dit brouwsel.

In 1936 werd Dom Marie Albert Van der Cruysen door de gemeenschap als 53ste abt van Orval verkozen. Tot aan zijn dood in 1955 bleef hij in contact met de brouwersfamilie Van Huele, waar hij vriend ten huize werd.

Verbreding van de Prins Albertlaan tussen de nieuwe Sasbrug en de kerk in 1937 betekende het einde van de brouwerij Van Huele te Bredene. In de reeks gebouwen die voor de uitvoering dezer werken dienden onteigend en gesloopt bevond zich ook het huis met brouwerij.

Het gezin verhuisde op 10 november 1937 naar Oostende, Wellingtonstraat

46. John van Huele nam er in de François Musinstraat de brouwerij "Calder" over, waar o.a. "Milkstout" werd gebrouwd. In 1958 stopte John Van Huele zijn bedrijvigheid. Zijn zoon Karel verbleef overwegend in Engeland, waar hij o.a. in dienst is geweest van de gekende Bass-brouwerij.

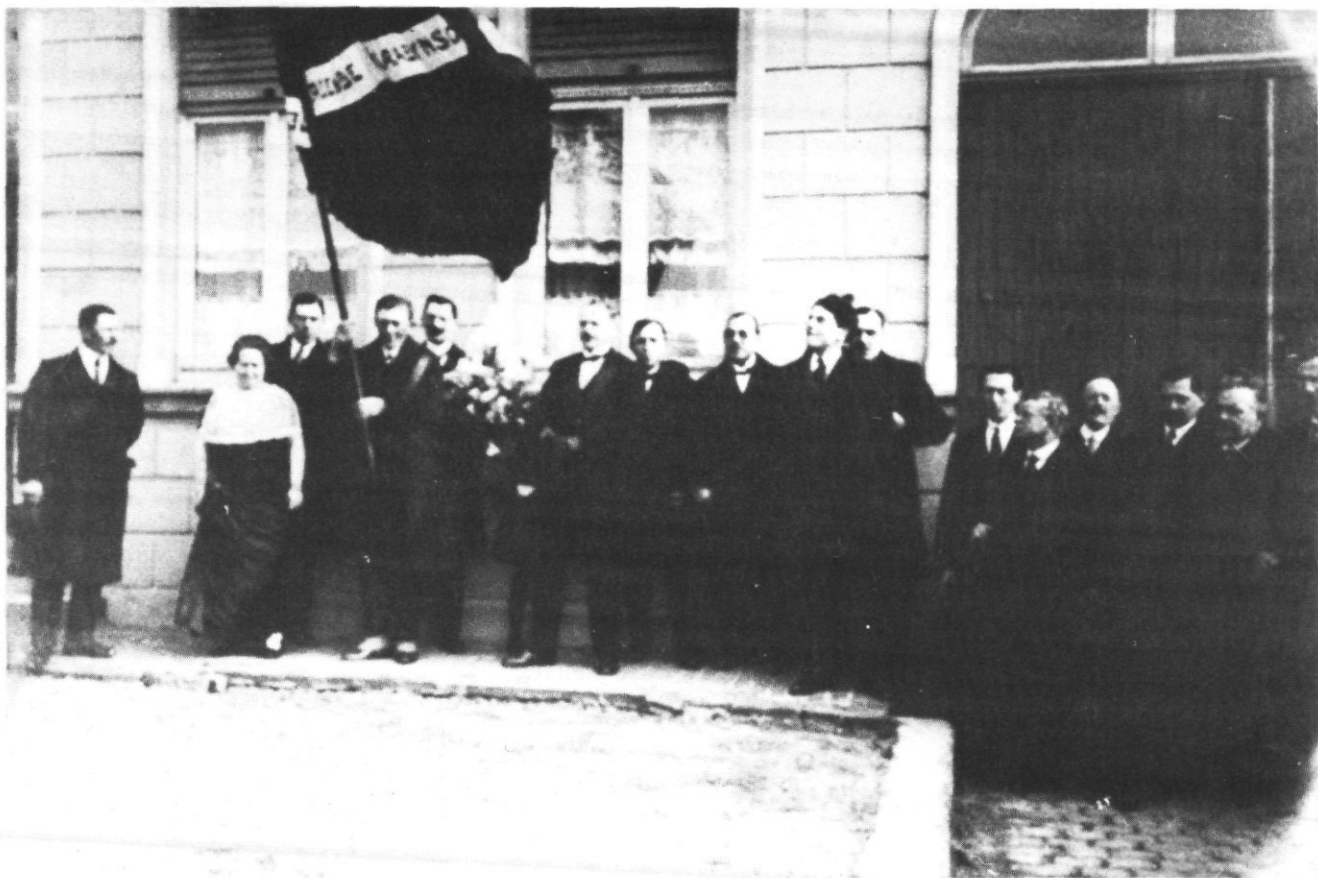
Met dank aan Alice Doom uit de U.S.A., Henri Maes uit Brugge, Jules Eneman uit Bredene en de Abdijs van Orval voor de bekomen inlichtingen die de samenstelling van deze heemkundige bijdrage mogelijk maakten.

Uit deze foto moet blijken dat SANO geen klein bier was. Het werd geschonken in een eigen luxueus glas met zilveren rand en hoge voet. Benevens de merknaam in witte opgelegde letters vertoonde het ook het silhouet van een pater, die een dito glas in de opgeheven hand houdt.

De foto toont aan dat SANO niet enkel qua kleur van brouwsel maar ook qua presentatie veel gelijkenis vertoonde met het bier van ORVAL.

Het afgebeelde SANO-glas is herkomstig uit het voormalig café "De Admiraal".

Zoals veel mannen van de Sasse burgerij was brouwer JOHN VAN HUELE ook lid van de in 1922 gestichte "Vereenigde Karabijnschutters", met lokaal in café "De Admiraal" bij Luca. Op bijgaande interessante foto, genomen omstreeks 1925, zien wij een aantal leden van voornoemde vereniging, voor het huis van de toenmalige voorzitter, de wasserijuitbater Oscar Samyn, in de Vaartblekerstraat.

We herkennen van links naar rechts:

Gustaaf Hindryckx, mevrouw Oscar Samyn, John Van Huele, Louis Vollemaere (met vlag), Georges Cambier (directeur IBIS), Oscar Samyn (wasserijuitbater), Jean-Baptiste Marchal (Bruggen en Wegen), Isidoor Luca (was bediende in brouwerij Van Huele), Georges Verdonck (broeder van Robert en van Marcella Verdonck, weduwe van J. Legaey), Charles Luca (bierhandelaar vader van Camille, Georges en Robert), Georges Neutens (zoon van de Sasmeeester), Arthur Wellecomme, Edmond Lingier (metser-aannemer uit de Nukkerstraat), Landsheere (uitbater van een café, eigendom van de brouwerij Van Huele, en gelegen nabij het oud station op het Hazegras te Oostende) en Kamiel Kerckaert (destijds uitbater van de Patria te Oostende en broer van Theophiel, die samen met zijn vrouw Josephine Luca, café Casino, bij de vroegere Saskerk, exploiteerde).

Foto en gegevens verstrekt door de heer Robert Luca.

DE BAKKERSFAMILIE VERDONCK TE BREDENE-SAS.

Gedurende meer twee eeuwen waren de bakkerijen van de familie VERDONCK, van vader op zoon, te Bredene bedrijvig op Sas-Zuid, de huidige Prins Albertlaan.

In het begin van de 18e eeuw had Anthoon Verdonck er reeds een bakkerij. Hij was gehuwd met Agnes Drijraet (of Drijvoet).

Anthoon werd als bakker opgevolgd door zijn zoon Joannes (Jean), geboren te Bredene-Molendorp in 1738, die gehuwd was met Joanna Carolina Vanderbeke, ° in 1744, dochter van Martinus en van Barbara Laforce.

Uit "De Wettelijke Passeringen 1547-1796 onder het Westkwartier van het Brugse Vrije", verzameld door Julien Verhaeghe, kwamen wij te weet dat deze Joannes Verdonck, vrijlaat in 's Heerwoutermans te Bredene, op 16 oktober 1772, 100 lb (pond) leende bezet op een bakkerij met 0.0.20 land langs de vaart op Sas-Slykens, van Sr. Frans Snauwaert, poorter van Brugge.

Bakker Joannes Verdonck moet goede zaken gedaan hebben want uit de zelfde bron putten wij dat hij op 27 juni 1786 van de Engelsman John Norris, twee nieuw gebouwde huizen kocht, gelegen op het Sas van Slykens tussen het oude en nieuwe Sas.

Joannes Verdonck overleed te Bredene-Molendorp op 25.02.1812 en zijn vrouw een goede twee jaar later nl. op 22.08.1814. In haar overlijdensakte wordt als beroep vermeld "boulangère".

Uit hun huwelijk waren volgende kinderen gesproten, allen te Bredene-Molendorp geboren:

1) Josephus Joannes, ° 1772, die als meesterbakker de handel verder zette. Hij was gehuwd met Clara Deseure (overleden te Bredene op 04.03.1811).

2) Johannes (Jean) Martinus, ° 1774, huwde met de rijke weduwe Anne Thérèse Nyssen, weduwe van Carolus Maryssael, eigenaarster van de brouwerij "La Cour Impériale", gelegen op Sas-Noord(huidige Coupure of Bredenesteenweg). Jean Verdonck werd aldus meester brouwer en was tevens eigenaar van verscheidene huizen en weilanden te Bredene.

3) François, ° 1775. Voor wie als beroep staat opgegeven: particulier. Deze grootgrondbezitter was burgemeester van Bredene van 1804 tot 1806.

4) André, ° 1781, voor wie als beroep "écrivain et boutiquier" vermeld staat.

Het was de oudste zoon van

Josephus die zijn vader in de bakkersstiel opvolgde, nl. Petrus Jacobus Verdonck, geboren te Bredene-Molendorp 04.07.1801 en er overleden op 25.02.1887.

Hij was gehuwd met Sophia Francisca Beyts, dienstmeid, geboren te Westende op 15.01.1799 en overleden te Molendorp op 29.01.1875

Uit hun huwelijk sproten vier kinderen:

a) Josephus (°28.08.1828 +25.07.1890)

b) Joannes (°15.05.1831 +21.11.1906)

c) Anna (°12.11.1832) huwde met Charles Vandenberghe, brigadier der douanen (° Mene 19.09.1831). Zij overleed te Brugge in 1881 en werd te Sas-Slijkens begraven.

d) Georgius (°17.03.1837)

Het was Joannes die de familiale bakkerstraditie op het Sas verder zette. Hij was gehuwd met Clemence Joanna Lams (° 18.10.1836 + 09.03.1895).

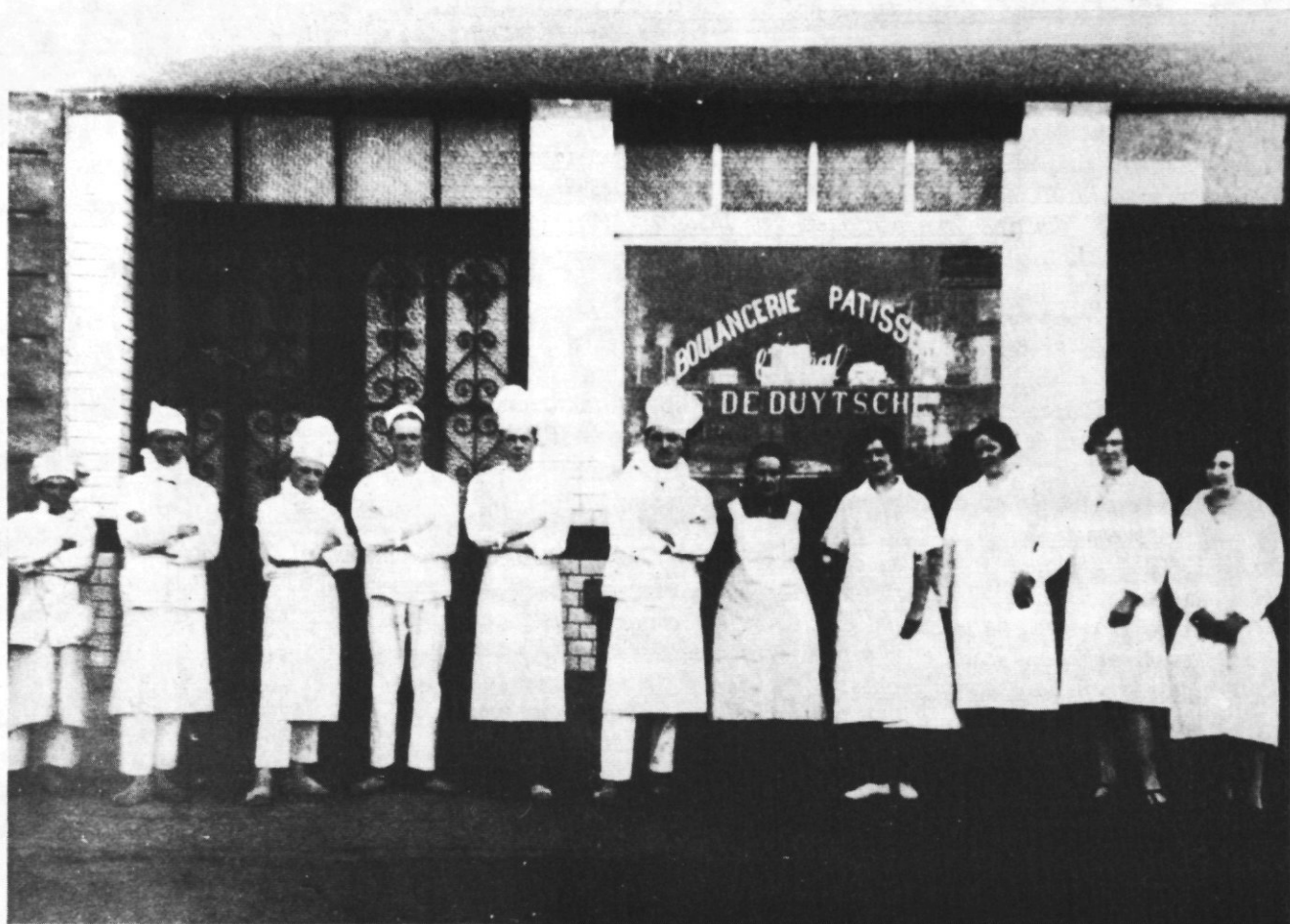
Bakkersbaas Joannes Verdonck, wiens winkel gelegen was Sas-Zuid n° 18 was eveneens bedrijvig in de gemeentepolitiek. Hij was eerst schepen en werd in 1896 burgemeester van Bredene tot aan zijn overlijden in 1906.

Hij had elf kinderen: Isidoor, Theodoor, Gustaaf, Delphina, Eduard, Melania, Frans, Andries, Leontina, Honorina en Alphons.

Drie ervan waren op hun beurt als bakker gevestigd te Sas-Slijkens, nl. Isidore, Gustave en Andries. Isidoor was ook schepen te Bredene. Theodoor werd conducteur bij Bruggen en Wegen terwijl Eduard op 't Sas als herbergier aan de kost kwam.

Een verder splitsing van al die takken Verdonck zou ons te ver leiden, maar voor iemand die de stamboom van deze familie zou willen samenstellen is er te Bredene uiteraard nog heel wat nuttig archief te vinden.

Raoul Eeckhout.

Vooroorlogse foto met uitbaters en personeel van de bakkerij "De Duytsche" (in de volksmond "De Duitse bakker"), destijds gelegen in de Prins Albertlaan en waarvan nakomelingen thans de tea-room langs de Visserskaai exploiteren.

Voordien was in hetzelfde gebouw van de "Sasreke" de bakkerij Andries VERDONCK gevestigd.

Zoals gemeld hielden ook zijn broeders Isidore en Gustave Verdonck nog elk een bakkerij langs dezelfde Bredense laan, maar meer naar de Sakerk toe.

Het is een zoon van Gustave die in Veurne startte met een suikerbakkerij, die o.m. de alomgekende Veurnse babelut op de markt heeft gebracht.

Het bedrijf Verdonck, gelegen op de markt te Veurne nam, generatie na generatie steeds verdere uitbreiding en heeft nu ook reeds bloeiende bijhuizen op andere plaatsen aan de kust.

(foto: verzameling Maurice Declerck).

DE VERDONCK'S bij
De Fanfaremaatschappij St. Cecilia in 1904.

85 jaar oude foto die, omwille van de personen die erop voorkomen, een merkwaardige brok Bredense heemkunde inhoudt.

Deze muziekmaatschappij werd in 1860 op Sas-Slijkens gesticht. Medestichter-secretaris was ISIDOR DESWAEF (° 04.05.1847 + 11.07.1898). Was gemeenteraadslid en voorzitter van de Kerkraad Molendorp en van 1893 tot aan zijn overlijden ook voorzitter van "St. Cecilia".

Deze foto werd genomen voor het huis van de toenmalige voorzitter, Cyriel BILLIOW, geboren te Bredene Molendorp op 30.09.1870. Hij was, net als zijn vader Engelbertus, steenbakker van beroep en tevens schepen der gemeente. Hij overleed een jaar na het maken van deze foto, nl. op 09.07.1905, op 35 jarige ouderdom. Het huis bestaat nog steeds en wordt nu bewoond door de directeur van de IBIS (Prinses Elisabethlaan 1).

De personen op de foto zijn:

Rij bovenaan van links naar rechts:

1. Leon Willaert (zoon van de klokkenluider), 2 ?, 3. Lecoutere Theophiel (hoofdonderwijzer), 4. Staf Vanpraet (woonde in 't verdiep naast het gemeentehuis), 5. Charles Kimpe (zoon van de puttenmaker), 6. Jules Lommez (koster, hield een goudsmidwinkel op de Pr. Albertlaan, waar later winkel van René Osstyn), 7. Barzeele, 8 & 9 ?

2de rij van links naar rechts:

1. Eduard Beuselincx, 2. Alberic Debacker (onderwijzer gehuwd met José Legaey), 3. Pol Everaert (vader van René), 4 ?, 5. Achiël Groottaert (militair muzikant van het 23e L. Rgt), 6. Rossel (kuiper, hoek Kerkhofstraat), 7. Louis Desmet (gemeentesecretaris, gehuwd met Augusta Rotsaert), 8. Jules Groottaert (metser), 9. Eligius Lava.

3de rij van links naar rechts:

1. ?, 2. Jan Rotsaert (schoonvader van meester Th. Lecoutere), 3. Henri Inghelbrecht (landbouwer, gemeenteraadslid vanaf 1903, schepen vanaf 1912 en burgemeester vanaf 1920), 4 & 5 ?, 6. Henri Jacobs (gemeenteraadslid, hield ijzerwinkel in Nieuwstraat, vader van Augusta), 7. Seraphien Lekens (plakkersbaas, later wasserij Kerkhofstraat, grootvader van Robert Defever), 8. Oscar Billiow (brouwer, bouwde in 1902 brouwerij in de Pr. Elisabethlaan, waarin later de sardinerie Van Walleghem was gevestigd), 9. ?, 10. Pieter Eerebout (metser-aannemer in de Wagenmakerstraat).

4de rij van links naar rechts:

1. ?, 2. Richard Deschepper (vader van Pieter), 3. Medard Versluys (beenhouwer Albertlaan, waar later slagerij Borra), 4. Cyriel Billiow (voorzitter), 5. Jan Verdonck-Lams (toen burgemeester, sinds 1896. Was voordien schepen vanaf 1872. Bakker van beroep, overleed op 21.11.1906), 6. ?, 7. Isidor Verdonck (zoon van Jan, woonde eveneens als bakker naast bloemenwinkel Vincke, nu fietswinkel), 8. Vader Desmet (vader van gemeentesecretaris), 9. Eduard Verlinde (grootvader van Henri, timmerman en cafébaas Pr. Albertlaan), 10. ?

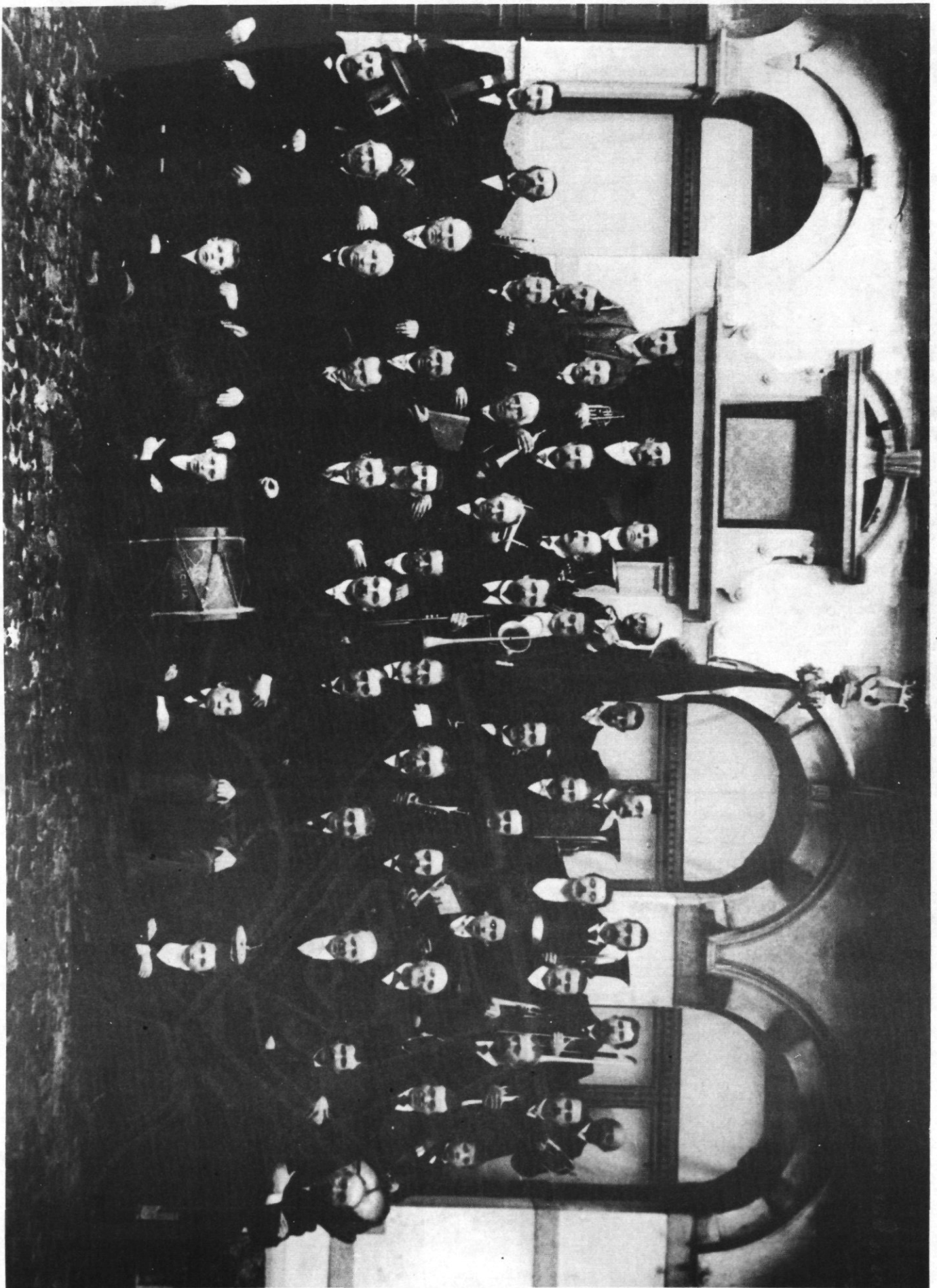
5de rij van links naar rechts:

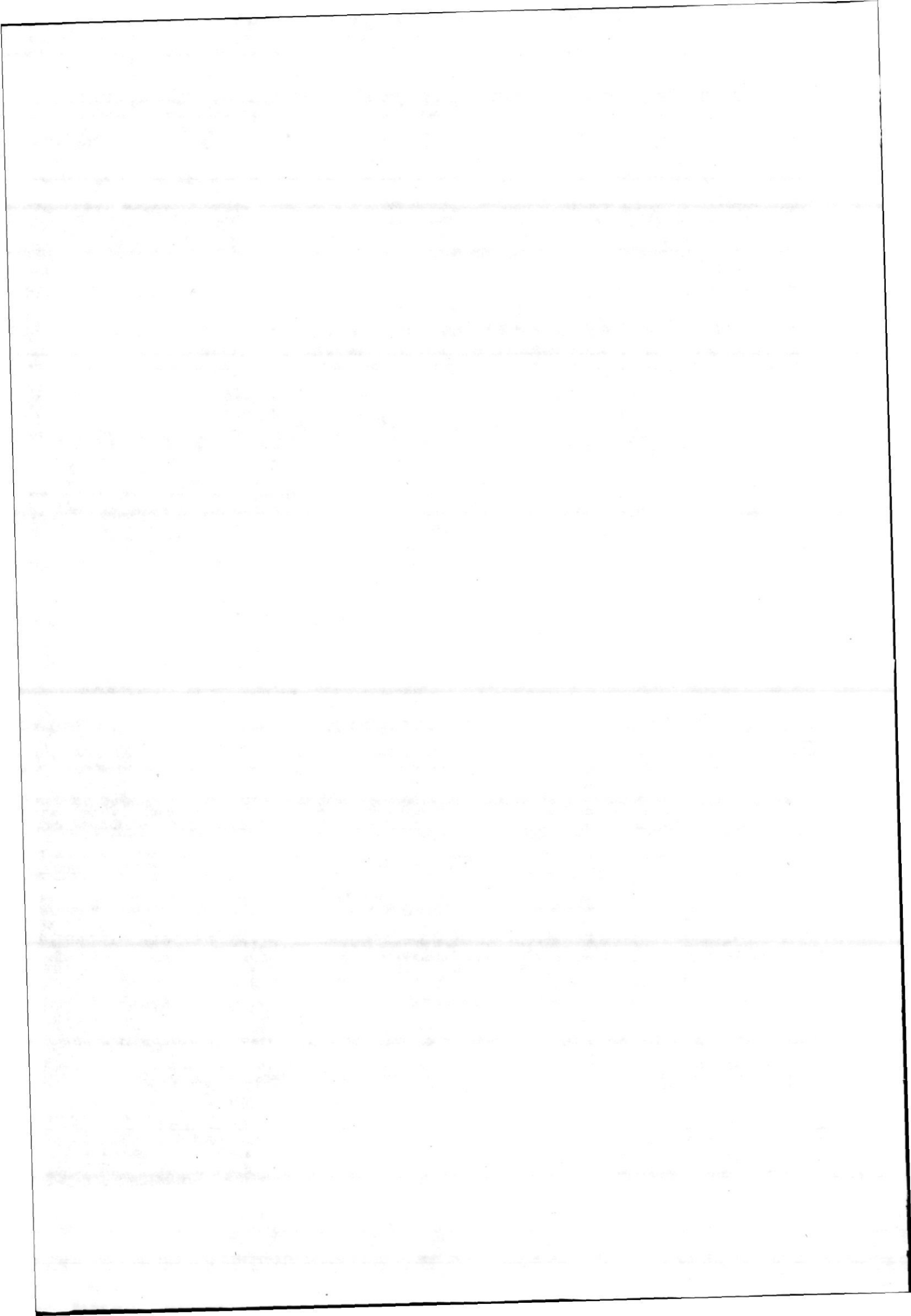
1. René Verdonck (eveneens bakker, vader van Robert en Marcella), 2. Maurioce Devriendt (landbouwer op gronden waar thans spuikom), 3. Désiré Baelde (smid, herbergier en bieruitzetter. in 1899 gemeenteraadslid, vanaf 1910 schepen en volgde na overlijden van Henri Rotsaert deze op als burgemeester in 1913), 4. August Verlinde (vader van Henri), 5. Isidor Versluys (landbouwer Zuid-Oostwijk Vanaf 1903 raadslid en schepen vanaf 1905. Toen tijdens de eerste wereldoorlog burgemeester Désiré Nyssen door de bezetter uit zijn ambt werd gezet, werd Isidore Versluys vanaf 01.10.1915 dienstdoende burgemeester tot aan zijn overlijden op 26.09.1916), 6. de muziekchef (geen Bredenaar), 7, 8, 9 & 10 ?, 11. Isidor Legaey (kolenhandel, bouwde huis Pr. Elisabethlaan in 1897).

6de rij (onderaan) van links naar rechts:

1. Charles Baelde (zoon van Désiré), 2. Gerard Devriendt, 3. Victor Jonckheere (vader van Marcel), 4. Charles Lekens (zoon van Seraphien).

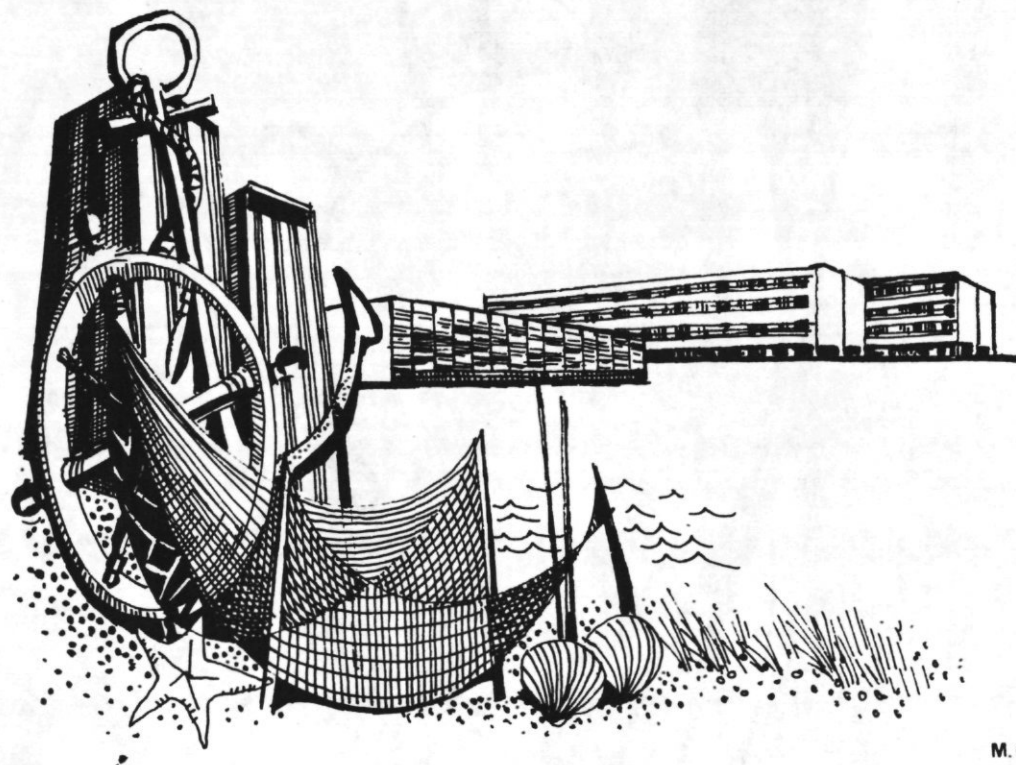
(Gegevens grotendeels verstrekt door wijlen Désiré Bollenberg en vrouw Irma Waeghe.

HET ONTSTAAN EN DE WORDING VAN HET DOMEIN BLUTSYDE.

door Daniel Dewulf.

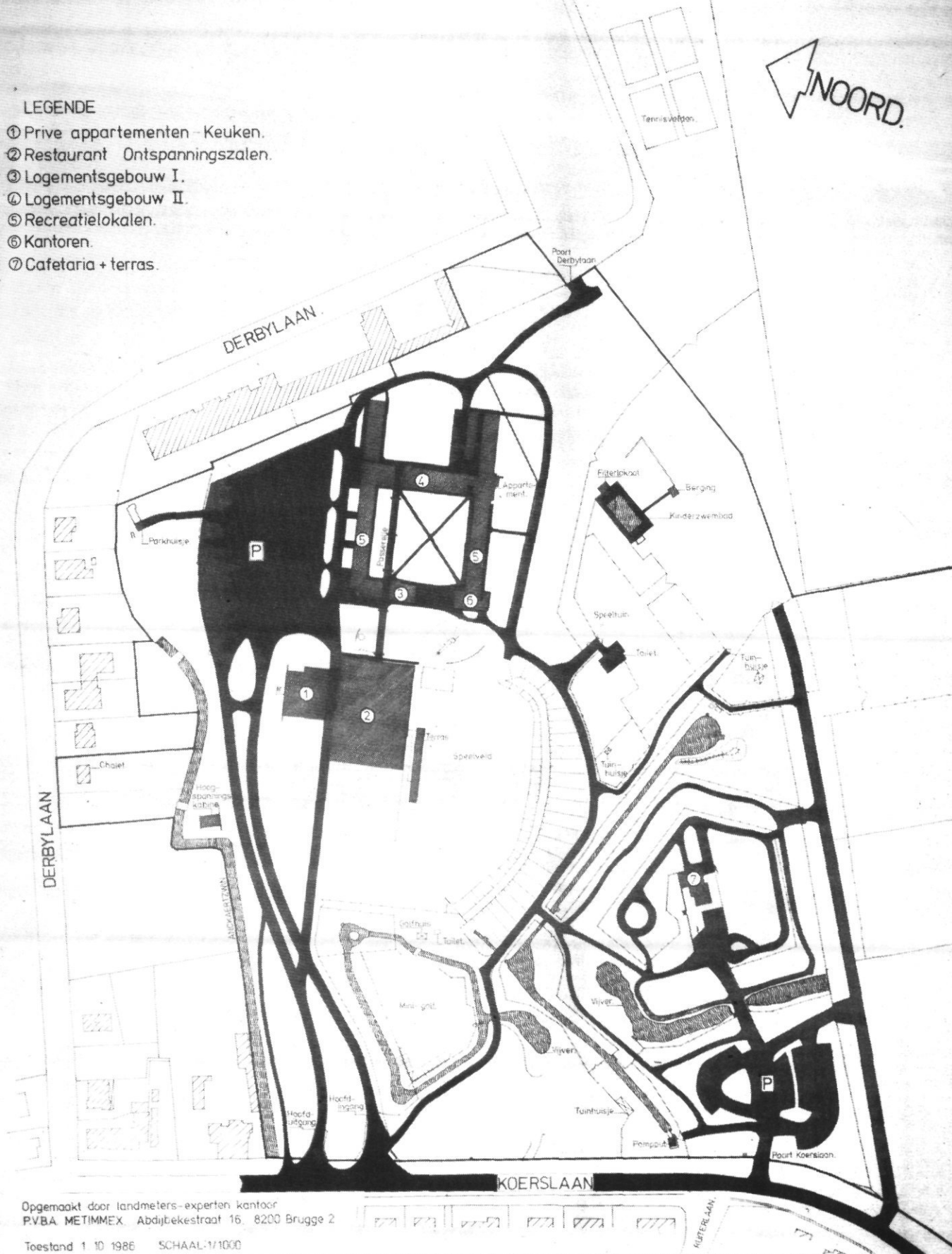

M. Cockx

DOMEIN VAN BLUTSYDE

LEGENDE

- ① Prive appartementen - Keuken.
- ② Restaurant Ontspanningszalen.
- ③ Logementsgebouw I.
- ④ Logementsgebouw II.
- ⑤ Recreatielokalen.
- ⑥ Kantoren.
- ⑦ Cafeteria + terras.

Opgemaakt door landmeters-experten kantoor
PVBA METIMMEX Abdijskestraat 16 8200 Brugge 2

Toestand 1 10 1986 SCHAAL 1/1000

HOOFDSTUK 1 -

HET PLAN EN DE OVEREENKOMST.

Op een winderige herfstavond 1961 kwam de heer Gerrit Kreveld, afgevaardigde-beheerder van de vereniging zonder winstgevend doel "VERLOF VOOR JONGE ARBEIDERS", bij de burgemeester August Plovie te Bredene aankloppen om een terrein te vinden van enkele hectaren voor de bouw van een sociaal vakantiehuis. Hij had heel wat kustgemeenten aangedaan op zoek naar een dergelijk passend stuk grond dat in de toeristische zone diende te liggen en waarvan de prijs, gelet op de gewenste oppervlakte, niet te hoog mocht uitvallen.

Een blik op de kuststrook te Bredene leidde al snel tot de vaststelling dat tot op een halve kilometer afstand van de duinen praktisch alle gronden bebouwd of door kampeerreinen bezet waren. Men diende derhalve tot buiten die strook te gaan en kwam dan in een toenmalige landbouwzone terecht. De inplanting van zulk complex was voor het gemeentebestuur alleszins interessant zowel op gebied van het sociaal toerisme, waaraan toen grote nood bestond, als op dit van de tewerkstelling. Aangezien Bredene wel een erg bomenarme gemeente was werd onmiddellijk van de gelegenheid gebruik gemaakt om de vraag te stellen of de bereidheid aanwezig was het terrein tot minimum 5 hectare uit te

breiden en rondom de gebouwen een park aan te leggen waarvan de aanleg door de aanvrager zou gefinancierd worden. Het kon dan toegankelijk gesteld worden voor het publiek.

De heer Kreveld antwoordde bevestigend.

Een terrein met de gewenste vorm, uitgevend op een bestaande openbare weg die leidde naar de duinen en naar de zee, lag niet zo maar voor het grijpen, en de versnippering van de percelen en eigendommen was zo, dat het alleen door een herverkaveling kon tot stand gebracht worden.

De keuze viel op de zone aan de oostzijde van de Koerslaan, tussen de bouwzone aan de Derbylaan en het eigendom -woeste grond eigenlijk- van de Nationale Maatschappij voor Waterbedeling, nu Vlaamse Maatschappij voor Waterbedeling. Weliswaar bevond zich op het verkozen domein een nogal verwaarloosd alleenstaand huis dat geenszins paste in de te maken omgeving. Aan de vereniging-aanvrager werd de last opgelegd de kosten van de verwerving ervan, en vervolgens van het slopen, voor haar rekening te nemen. Wegens het ontbreken van het openbaar rioolstelsel, -alles moest naar het Anckaertzwin- werd de bouw van decantatieputten verplicht.

Reeds op 23.10.1961 was het ontwerp van het bijzonder plan van aanleg nr. 8 "Mariaduyne" klaar, be-

vattend een plan van de bestaande toestand, een bestemmings-, onteigenings- en herverkavelingsplan. Het werd voorlopig aangenomen door de gemeenteraad op 02.11.1961, in openbaar onderzoek gesteld van 3 tot 20 november 1961, en definitief aangenomen door de gemeenteraad op 20.11.1961.

De koninklijke goedkeuring volgde al op 30 januari 1962.

Het onteigenings- en herverkavelingsplan sloeg ten behoeve van het vakan-tiedomein op een kadastrale oppervlakte van 77.313 m² in de Sektie C, met de volgende delen:

perceel nr.	eigenaar	oppervlakte.
116 a	Talloen Frans en Renilde	3.785 m ²
117	id.	3.370 m ²
118 a	id.	3.980 m ²
141 d	id.	153 m ²
143 e	id.	1.600 m ²
144 d	id.	780 m ²
112/o	id.	870 m ²
145 a/2	id.	600 m ²

		15.138 m ²
118/b	Zwaenepoel-Teirlinck Gustaaf	5.610 m ²
140 c	id.	4.430 m ²
141 c	id.	4.020 m ²
142 c	id.	4.775 m ²
143 a	id.	4.960 m ²
144 c	id.	2.930 m ²
112 p	id.	1.770 m ²
145 h/2	id.	2.015 m ²

		30.510 m ²
124 f	Van Massenhove-Goethals Victor	18.870 m ²
119 a	Zwaenepoel-Demaeght Noël	1.835 m ²
120 a	id.	2.579 m ²
121	id.	4.170 m ²
122 b	id.	3.100 m ²

		11.689 m ²
<p>Bij de koninklijke goedkeuring van het aanlegplan werd van deze laatste oppervlakte enkel de onteigening goedgekeurd van 4.457 m².</p>		
119 b	Commissie van Openbare onder-stand Bredene	1.106 m ²

De vereniging zonder winstgevend doel "Verlof voor Jonge Arbeiders" ging op 20 november 1962 tegenover het gemeentebestuur van Bredene een verbintenis aan, die onder meer inhield:

1° dat, als het gemeentebestuur de onteigening bij stroken zou uitvoeren van de gronden voor een toeristisch centrum zoals voorzien in het bijzonder plan van aanleg nr. 8 "Mariaduyne", de vereniging binnen de veertien dagen de sommen ter beschikking zou stellen om de respectieve verwervingen te financieren;

2° dat de gemeente, na het verkrijgen, die gronden zou overdragen aan de vereniging;

3° dat de vereniging, onmiddellijk nadat de gemeenteraad tot dit accoord zou beslist hebben, de provisionele vergoeding voor een eerste onteigening (deze van de gronden van de heer Gustave Zwae-nepoel) zou storten in de Deposito- en Consignatiekas;

4° dat de vereniging de aanleg van het toeristisch centrum op haar kosten progressief zou realiseren, met inbegrip van de wegen en de riolen, de drinkwaterleidingen, de decantatieputten en de parkzone;

5° dat de toen voorziene en beperkte beplantingsstrook en de wandelpaden toegankelijk zouden gesteld worden voor het publiek. Dit laatste geldt

niet voor de speelvelden, en de vereniging kan ten alle tijde personen weren die schade toebrengen of waarvan het gedrag onbehoorlijk wordt geacht;

6° dat de vereniging de nodige gelden ter beschikking zou stellen voor de verwerving van het geciteerde alleenstaand oud huis, dat vervolgens zou moeten afgebroken worden.

De gemeenteraad van Bredene besliste op 20.11.1962 op dit voorstel in te gaan, en de Bestendige Deputatie van de Provincieraad keurde die raadsbeslissing goed op 20.12.1962.

De vereniging "VERLOF VOOR JONGE ARBEIDERS" is het gemeentebestuur van Bredene steeds dankbaar geweest voor het aannemen en de uitvoering van het urbanisatieplan. Het bestemmingsplan werd gestemd op 20.11.1962 door de heren August Plovie en Albert Claeys, mevrouw Germaine Decroos-Vansteenkiste, de heren Valère Vermoortel, Daniël Gevaert en Raymond Vanhooren, allen van de Socialistische Partij, de heer Maurice Lams, Onafhankelijke en de heer Frans Vanleenhove, van Recht voor Allen.

Iedereen werd in Blutsyde vrij toegelaten, er was nooit sprake van een lidkaart. Voor het kerstfeest voor alleenstaanden in de gemeente werd de grote feestzaal gaarne gratis te beschikking gesteld, en tot aan het overlijden van mevrouw Vansteenkiste wachtte de

koffietafel ieder jaar op de leden van haar ouderlingenbond.

Ook werden sportvelden aangelegd, en vele ontspanningsavonden werden georganiseerd.

Al met al werd zodoende de grondslag gelegd van een ernstige belangrijke realisatie, hoewel ter plaatse slechts de open poldergrond lag en men er sterk aan twijfelde of op zulke korte afstand van de zee de aanleg van een ruim park zou kunnen slagen. Er was ook flink wat onbegrip bij een deel van de publieke opinie.

HOOFDSTUK II.

DE VERWERVINGEN.

Aangezien het logementscomplex en het centraal gebouw ontworpen werden op de grondeigendommen van Gustave Zwaenepoel-Teirlinck en van Frans en Renilde Talloen, diende prioriteit verleend aan deze verwervingen, en kon aanvankelijk weinig tijd verloren worden. Immers, de vereniging die geen band had met een vakvereniging of een mutualiteit en die een zware lening voor de realisatie diende aan te gaan, wou vanzelfsprekend, eenmaal met de werken begonnen, ze ongehinderd tot een goed einde kunnen brengen en zo snel mogelijk met de exploitatie kunnen beginnen.

De betrokken gronden staan als landbouwgrond opgetekend op de Kabinetskaart van de Oostenrijkse

Nederlanden, die op het initiatief van graaf de Ferraris in 1771-1778 werd vervaardigd. Enige verandering in dit gebied kwam kort na de eerste wereldoorlog, toen de naamloze vennootschap "Belgian Littoral Co", die op 30.03.1920 werd opgericht, een 30-tal hectare grond kocht en besloot een hippodroom aan te leggen. Een hogere waarde dan deze van de landbouwgrond verkregen enkel de "bouw"-gronden rechtstreeks palend aan de gemacadamiseerde Koerslaan en aan de Derbylaan, die ter hoogte van het Duinenzwin in 1924 gesteld werden op 8 fr/m². Ten verzoeken van de vennootschapeigenares werd, volgens een verkavelingsplan opgesteld door de landmeter A. De France, op 26.01.1938, door de notaris Jean De Wynter te Oostende overgegaan tot de definitieve toeslag van de openbaar verkochte percelen van de N.V. "Belgian Littoral Co".

De eigendom van de goederen, die onteigend werden tot de vorming van het toeristisch centrum, kwam voort van deze verkoping met dien verstande dat, bij een akte verleden vóór de notaris Adolf van de Walle te Oudenburg op 23.10.1940, een ruiling van twee stukjes grond plaatsvond tussen de heren Noël Zwaenepoel en Victor Van Massenhove. In die akte wordt vermeld dat het stuk aan de Koerslaan (1.397 m²), toebehorend aan de heer Victor Van Massenhove, een veilbare waarde had van 5.588 fr., hetzij 4 fr/m².

1. Verwerving jegens de familie Gustave Zwaenepoel.

Bij ontstentenis van een minnelijke overeenkomst werd van 27.273,90 m² grond door de heer Vrederechter te Oostende de onteigening uitgesproken bij een vonnis van 10.11.1962. De regeling geschiedde ei zo na niet in der minne, doch verviel na jarenlange besprekingen en nog een vonnis, ten slotte tot een overeenkomst die door de gemeenteraad van Bredene aanvaard werd op 26.02.1979. Deze regeling ging gepaard met de verkoping in der minne van:

a) een perceel bouwgrond aan de Derbylaan van 556 m²;

b) een perceel van 2.015 m², dienende als uitweg naar de Derbylaan.

Deze verkopen geschieden bij een akte op 03.03.1979 verleden vóór de notaris P. Vermeersch te Oudenburg.

Op diezelfde dag en vóór dezelfde notaris verkocht mevrouw Van Heesvelde-Zwaenepoel aan de V.Z.-W.D. VERLOF VOOR JONGE ARBEIDERS het alleenstaand woonhuis met erve, groot 332 m².

2. Verwerving jegens de heer Noël Zwaenepoel-Demaeght.

Bij vonnis van 31.03.1965 werd de onteigening uitgesproken van 4.457,32 m² grond, zoals

voorzien op het goedgekeurd onteigeningsplan.

Het overige deel van het eigendom van de heer Noël Zwaenepoel (3.167,39 m² voorgrond en 1.289,93 m² achtergrond) werd rechtstreeks aan de vereniging VERLOF VOOR JONGE ARBEIDERS in der minne verkocht bij een akte verleden vóór de notaris P. Vermeersch te Oudenburg op 05.01.1965.

3. Verwerving jegens de Kerkfabriek St. Ricarius Bredene en de Commissie van Openbare Onderstand te Bredene.

In feite waren de percelen Sektie C nrs 119 en 120 niet het alleeneigendom van de heer Noël Zwaenepoel, maar waren de voornoemde rechtspersonen, gemeen en onverdeeld, mede-eigenaars luidens een bepaling in een akte opgesteld door de notaris Jean De Wynter te Oostende op 26.01.1938:

... "lot 23: een blok bouwgrond C ex 119 - C 120, groot 55 a 20 ca, waaruit slechts worden verkocht in tegenwoordige verkoop 22 a 4 ca en het overige blijvend toebehoren aan de huidige eigenaars, zijnde de Kerkfabriek van Bredene voor 22 a 10 ca en het Weldadigheidsbureau van Bredene voor 11 a 6 ca..."

De kerkfabriek verkocht haar deel in der minne bij een akte verleden op 08.05.1963, en ook met de C.O.O. Bredene kwam een minnelijke regeling tot stand.

4. Overeenkomst met de heer G. Madelein-Desouter.

De echtelingen Georges Madelein - Andrea Desouter hadden een stuk grond aan de Koerslaan gekocht van de echtgenoten Noël Zwae-nepoel - Irma Demaeght bij een akte verleden vóór de notaris Maurice Quaghebeur te Oostende op 24.11.1960. Dit perceel, groot 2.169 m², werd aan het gemeente-bestuur van Bredene in der minne overgedragen bij een akte van 19.06.1966.

De betrokkenen waren ook eigenaars van een gebouw aan de Derbylaan, dat aan de zijde van het toeristisch centrum (zuidkant) een volkomen blinde gevel had. Ze vroegen dat aan hen over de lengte van die zuidgevel een strook grond zou verkocht worden, opdat zij licht en zon zouden vinden ten behoeve van hun eigendom. De V.Z.W.D. VERLOF VOOR JONGE ARBEIDERS willigde gaarne dit verzoek in, en verkocht hun een strook van 1.172,75 m².

5. Verwerving jegens Frans en Renilde Talloen.

Een blok landbouwland met een oppervlakte volgens meting van 17.048,73 m² behoorde in onverdeeldheid toe aan Frans en Renilde Talloen, elk voor de helft. De heer Frans Talloen verkocht zijn aandeel in der minne bij akte van 14.09.1964.

Het deel van Renilde Talloen werd gerechtelijk onteigend bij een vonnis van 16.05.1964.

6. Verwerving jegens de familie Van Massenhove.

Mevrouw Wwe Van Massenhove en kinders verkochten, bij een akte verleden vóór de notarissen Paul Vermeersch te Oudenburg en P. Lambein te Oostende op 05.05.1973 aan de V.Z.W. VERLOF VOOR JONGE ARBEIDERS en aan de V.Z.W. RECREATIE EN VAKANTIE de percelen 2e afdeling Sektie C nrs. 124/f en 139/n, met een respectieve oppervlakte van 18.870 m² en 24.435 m².

7. Verwerving jegens de heer Fernand Pick.

De nabijheid van het terrein voor drinkwaterwinning heeft o.a. als gevolg gehad dat het gewestplan Oostende-Middenkust, vastgesteld bij koninklijk besluit van 26.01.1977, aan aangrenzende eigendommen de bestemming "parkzone" gaf, hetgeen een bevestiging was van de voorziening in het bijzonder plan van aanleg "Maria-duyne".

Een perceel van 16.539 m², toebehorend aan de heer Fernand Pick, had deze bestemming. Het werd gekocht door de V.Z.W. VERLOF VOOR JONGE ARBEIDERS bij een akte, verleden vóór de notaris Paul Lambein te Oostende op 23.11.1978.

8. Verwerving jegens de echtelingen Richard Dekeersgieter - Adrienne Roobaert.

De eigenaars van een perceel van 787 m² en van het huisje Derbylaan 14

(35 m2) stelden aan de V.Z.W. VERLOF VOOR JONGE ARBEIDERS de verkoop ervan voor. Deze vond plaats bij een akte verleden vóór de notaris Benoit Vincke te Oostende op 13.10.1982.

9. Verwerving jegens Firminus en Paula Quaetaert.

Het perceel Sektie C nr. 114/2, groot 669,42 m2, werd op verzoek van deze eigenaars aangekocht bij een akte verleden vóór de notaris Maurice Quaghebeur te Oostende op 27.11.1980.

10. Verwerving jegens mevr. Wwe Lucie Herzeel.

Mevr. Wwe L. Herzeel bezat een perceel van 25.725 m2, dat grotendeels met de bestemming "park" belast is. Zij verkocht het aan de V.Z.W. VERLOF VOOR JONGE ARBEIDERS bij een akte, verleden vóór de notaris Gilbert De Smet te Asse op 02.04.1987.

11. Verwerving van een sectie van het afgeschaft Duinenzwin.

Na het leggen, door de Waterzuiveringsmaatschappij voor het Kustbekken, van een hoofdriool met een doormeter van 2,00 m doorheen het terrein van het toeristisch centrum, kon het Anckaertzwin, dat voordien diende als afvoerbeek van de waters van de streek en een open riool was, afgeschaft worden. De eigenaar, de Nieuwe Polder van Blankenberge, verkocht dit deel bij secties aan de aangelanden. De V.Z.W. VERLOF VOOR JONGE ARBEIDERS kocht de

ganse afgeschafte bedding langs haar eigendom, hetzij 985,54 m2, bij een akte verleden vóór de notaris Van Hoestenbergh te Jabbeke op 10.07.1985. Dit stuk beek blijft als biotoop bewaard, en heeft nu een rietkraagje, wat een gunstig teken is voor de waterkwaliteit. Hopelijk wordt aan het centrum niet gevraagd deze beek te "reinigen" van het riet.

12. Verwerving jegens de gemeente Bredene.

Het perceel 2e Afdeling Sektie C nr. 92/f/6, groot volgens meting 576 m2, werd door de vereniging gekocht bij een akte verleden vóór de burgemester op 26.05.1970, en met vaststelling van de vervulling van de schorsende voorwaarde bij een akte verleden op 24.09.1970. Dit perceeltje werd opgehoogd met goede aarde en humus en wordt sindsdien gebruikt als kweekgrond voor jonge bomen en struiken met het oog op latere aanplant.

Koop terrein gewezen Batterij Deutschland.

Aan de overzijde van de Batterijstraat kocht de zustervereniging V.Z.W. RECREATIE EN VAKANTIE einde 1977 van de Belgische Staat 60.340 m2 bouwzone en straatgrond van het terrein van de Batterie Deutschland uit de Eerste Wereldoorlog.

HOOFDSTUK III.

DE BOUW.

Het gemeentebestuur van

Bredene verleende op 14 december 1964 de vergunning tot het oprichten van een complex, dat BLUTSYDE werd geheten, ter herinnering aan de naam van een historische plaats aan de kust te Bredene, tegenaan Oostende.

Een eerste project verschilde enigszins van hetgeen gerealiseerd werd o.a. in die zin, dat de parking aanvankelijk opgevat was met precies bepaalde standplaatsen, dat de twee logementsgebouwen niet strikt gelijklopend even lang ontworpen waren, en dat het geheel veel dichter bij de Koerslaan zou ingeplant worden. Tegenaan deze baan waren 8 kavels voor villabouw gereserveerd. Dit eerste project werd trouwens onmogelijk gemaakt door de uitsluiting, bij de koninklijke goedkeuring van het onteigeningsplan, van een deel van de geplande onteigeningszone. In welke omstandigheden dit laatste gebeurde, is niet gekend.

Het definitief ontwerp werd opgesteld door de architectengroep "Marcel Jaminon en geassocieerden" uit Luik.

Het complex bestaat uit:

1° een centraal gebouw, met grootkeuken, een restaurant voor 400 personen, een feestzaal van 42 m bij 12 m., drie kleinere zalen, een drankenfrigo. Het bevat ook twee appartementen.

2° een logementsgebouw I met 100 kamers, nader-

hand gedeeltelijk vervangen door 4 appartementen, een receptie- en kantorengroep.

3° een logementsgebouw met 100 kamers, nadien gedeeltelijk omgebouwd in 10 appartementen en 3 studio's, en twee bergplaatsen.

4° tien klaslokalen.

De ruwbouw werd in aanbesteding gesteld, en de bouw werd toegewezen aan de B.V.B.A. Bostyn, uit St.-Andries-Brugge.

De afwerking en de uitrusting werden door de volgende aannemers gedaan:

- dakbedding:
firma D. Petit;
- isolatiepanelen:
N.V. Perlitex;
- vloeren:
B.V.B.A. Hadin;
- marmer:
N.V. Technitex;
- wegen, voetpaden, parking, riolen:
T'Jonck-Peene;
- valse plafonds:
N.V. Cassart Métaux;
- binnenschrijnwerk:
Entreprises Remans frères;
- chassis:
N.V. Jean Mauhin;
- kamerkasten:
firma Vanderlinden;
- binnendeuren en plastiekwanden:
N.V. Sonobat;
- ruiten (dubbelglas):
firma Orban;
- centrale verwarming, sanitaire installaties:
firma Hanssens;
- elektrische vloerverwarming:
B.V.B.A. Dirac;

- electriciteitswerken:
firma Talloen;
- schilderwerken:
R. Schockaert;
- liften:
N.V. Westinghouse Electric Corporation;
- gordijnen, lakens:
firma Falise;
- dekens:
firma Bouckaert;
- waterverzachters:
firma SEE.

Het centraal gebouw is door middel van twee passerelles verbonden met de logementsgebouwen, wat bij regen, sneeuw of hevige wind een erg gelukkige verbinding is. Blijkbaar om esthetische redenen en als zonnewering werden betonnen dwarsbalkjes tussen de pijlers van de lange gevels van het centraal gebouw aangebracht, ook aan de noordzijde... Een ruime parking (4.000 m²) werd naast de logementsgebouwen aangelegd, en toegang verkrijgt men vanaf de Koerslaan via twee gescheiden inkomlanen.

In de loop van de jaren werd bijzondere zorg besteed aan de brandveiligheid: zo is er in elke kamer een branddetector.

HOOFDSTUK IV.

HET DOMEIN.

Bij het optrekken van de gebouwen zelf werden op het naakt terrein een 50-tal zwarte Oostenrijkse dennen van ongeveer 2,00 m hoogte geplant. Hiervan blijft er in 1989 welgeteld één enkele over, met een hoge dunne kruin. Voor het overige stond er op de verworven gronden geen

boom, geen struik.

Het terrein bestaat uit poldergrond, met klei tot op 1,00 m à 1,50 m diepte vooral rond de gebouwen, en meer zuidwaarts uit zand. (volkomen onvruchtbaar, oude duinen).

De polder is de streek van wilg en populier, en deze soorten werden in de eerste jaren veelvuldig gestekt. De kleigrond laat bij regen bijna geen water door, en de afvoer diende te worden gedaan naar de éne beek aan de noordzijde van het terrein, het Anckaertzwin, dat ook de afval- en regenwaters opnam van de omgeving en van een belangrijk deel van de aanpalende gemeente Klemskerke. Dit zwin behoorde aan de Watering van Blankenberge, die het zo om de vijf jaar mechanisch liet reinigen. Het water van de percelen ten noorden en ten zuiden van deze gracht vloeyde gravitair af, maar zodra de beek de aanvoer niet kon slikken liep ze over, en niet alleen de lage boorden, maar ook de verharde parking en de gebouwen op de benedenverdieping van Blutsyde kwamen onder. Al zeer spoedig bleek het treffen van volgende maatregelen noodzakelijk:

1° het bouwen, voor de eigen afvalwaters, van twee decanteerputten met elk een 5-tal kamers;

2° het afvoeren van alle waters naar een pompstation, waarvan de gemetselde wanden ongeveer 1,00 m hoger kwamen dan het peil van het Anckaertzwin,

zodat het terugvloeien naar de put van het station uitgesloten werd;

3° het ophogen van de boord van het Anckaertzwin over ongeveer 300 m lengte, om de overstroming van het terrein bij hoge waterstand in de kreek onmogelijk te maken.

Dit laatste vergde een aanzienlijke grondaanbreng, en daar hadden we geluk: in het nabijgelegen domein "Torenhof-Blekkaerd" te Klemskerke werd een zwemkom gebouwd en men kwam vragen of wij de uitgegraven aarde, die van zeer goede kwaliteit was, konden gebruiken. Deze grondaanvulling bracht voorlopig althans een oplossing voor de waterafvoer, en voor de randbeplanting (op minstens 5 m van de boord) van het Anckaertzwin.

Er volgde nog een meevaller. Van de Koninklijke Baan naast de duinen werd een dubbele rijweg gemaakt, en één ervan werd aangelegd dwars door een beplantingszone tot aan De Haan. De aannemer, die met het rooien van de bomen en struiken belast werd, kwam vragen of hij deze op het terrein van Blutsyde mocht storten. De planten werden door middel van een kraan met wortels en kluit uitgetrokken, op camions geladen en hier uitgekipt. Het herplanten werd vechten tegen de tijd: droog weer had het afsterven van sommige op hopen liggende bomen en struiken als gevolg, een vlaag regen verlengde van velen de levensduur. De vele ligus-

terhagen aan de wegen en paden in Blutsyde dateren uit die tijd, en ook de eerste esdoornen en essen, en ook enkele jonge eiken. Veel bomen en struiken hadden erg geleden onder de ruwe behandeling, doch vormsnoei maakte veel goed, en ongeveer 70 % sloeg aan doordat de wortels in de eigen grond bewaard bleven. Eigenaardig was wel dat met die bomenaanvoer de eerste kleine zangvogels meekwamen.

Het exploiteren van de gebouwen in het seizoen dwong tot het aanleggen van enkele pleinen: een mini-golf (ongeveer 3.000 m²) met golfhuisje en een stoeiplein (\pm 5.000 m²) werden gemaakt. En opnieuw stond men voor hetzelfde probleem: de kleigrond liet maar langzaam water door, het terrein bedoeld voor de mini-golf stond vaak tot 10 cm. onder water. De oplossing werd hier gezocht in het graven van een ringsloot, waarbij tot de gelukkige vaststelling gekomen werd dat zich onder een kleilaag van \pm 50 cm. dikte een zandlaag bevond. Met deze lichte grond werd het terrein aangevuld, de klei werd aangewend om de inkom mooi in een helling te leggen naar de sloot toe, het parcours van 18 doelen werd vastgelegd als een wandeling in het groen. De omzoming gebeurde met elzen en populieren, die het opperbest vonden naast de ringsloot. In het golfplein zelf was er ruimte voor enkele platanen, kastanjes, essen, berken en de eerste sierstruiken.

Het groot grasplein diende helemaal in helling gelegd, waarbij een caniveau voor de afvoer er dwars doorheen werd gegraven. Van het maken van de funderingen van de gebouwen was nog een massa zware klei overgebleven, en deze werd aangewend om een rug te maken aan de zuidzijde van dit plein: een kunstmatig laag kraagje uit klei! Aan de inzet van twee werklieden, Henri Pollentier en Marcel Maes heeft Blutsyde in zijn pionierstijd zoveel te danken! Toen stonden we nog tegenover veel scepticisme en onbegrip: men twijfelde algemeen aan de mogelijkheid van een parkaanleg op die plaats, zelfs tijdens een openbare zitting van de gemeenteraad, zag men het probleem van het maken van een kleine polder helemaal niet, en de jonge boompjes vochten zichtbaar voor hun bestaan. Het in helling brengen van zulk uitgestrekt domein vergde een nauwgezette waterpassing en een uitvoering op de centimeter nauwkeurig.

Nieuwe problemen stelden zich: door de bouw van de passerelles met een vrije hoogte van slechts 2,90 meter kon geen enkele brandweervagen er onder door om in voorkomend geval te blussen of te redden op de binnenkoer of aan de zuidzijde van de gebouwen. Er moest bijgevolg zonder uitstel een weg rondom worden aangelegd die ook toegang had van uit de Derbylaan, en dit gebeurde in de herfst 1967. Opnieuw diende de waterafvoer te worden verzekerd o.a. door het met-

selen van opvangputjes. Overal waar de wind in open vlaktes het erg onaangenaam kon maken werden schermen aangebracht met elzen, wilgen en populieren. Wat al vlug opviel, was dat de kersebomen zo goed stand hielden en hun bladeren wisten vast te houden in de zwaarste storm. Aan de twee belangrijkste invalswegen maakt de bloei van de Japanse kerselaars in de lente kortstondig een droomversiering uit.

Rond de wal van het golfterrein werd een betonbaan aangelegd in de nazomer 1968.

Het centraal complex en de logementsgebouwen werden in huur gegeven aan het Ministerie van Nationale Opvoeding, en zowel ten behoeve van de kinderen in de zeeklassen als van deze van Bredene en van de toeristen werd een ruim speelplein uitgerust en een openlucht-kinderzwembad gerealiseerd. Dit ging gepaard met een aanplanting die elk jaar van half november tot begin maart werd verdergezet. De bedoeling was het maken van een parkbos, dat uit "geciviliseerde" parkdelen bestaat maar dat tevens talrijke biotopen bevat, waar de natuur haar gang kan gaan. Om dit zo sterk mogelijk te maken, werd voor een grote variatie in de aanplanting zorg gedragen. Er zijn perken voor ganzen en een voor een koppel pauwen.

Een moerriool van 2 m doormeter werd door de Waterzuiveringsmaatschappij

voor het Kustbekken dwars door het terrein van Blutsyde gelegd in 1980.

De uitbreiding van het terrein door verdergaande grondaankoop opende nieuwe mogelijkheden. De percelen, die verworven werden jegens de familie Van Massenhove (\pm 4 hectare) stonden de eerste winter op bepaalde punten 10 à 20 cm. onder water, en een riolering was onmisbaar. De vereniging-eigenares schafte zich een kraan aan, en vergunning werd gevraagd tot het graven van een vrij grote maar toch nog ondiepe vijver (ongeveer - 0,80 m). De uitgegraven aarde liet de terreinaanvulling toe.

Het vele onderhoudswerk in de gebouwen, de terreinaanleg en -uitrusting noodzaakten de bouw van bergplaatsen, ateliers en een bijkomende eetplaats voor het arbeiderspersoneel. Een schrijnwerkerij en een metaalwerkplaats werden centraal opgetrokken op het vroeger terrein van de familie Van Massenhove, en de vereniging vroeg ook, ingaande op de wens van talrijke parkbezoekers en ook van leraars die de kinderen van de zeeklassen begeleidden, vergunning tot de bouw van een cafetaria. Het gemeentebestuur van Bredene stond deze toe op 26.01.1984, en vergunde een wijziging op 08.05.1984. Architect van het oorspronkelijk ontwerp was de heer Freddy Van Laere uit Oostende, en van de wijziging de heer Johan Bonquet uit Nieuwpoort. De bouw van de cafetaria

(voorbereidende maatregelen) werd door het personeel van Blutsyde aangevangen in november 1983, en het werd geopend op 30 juni 1984, wat een hele prestatie was. Omdat de wagens van de bezoekers zich veilig op ons eigen terrein zouden kunnen stellen en omdat zodoende het parkbos zelf verkeersvrij zou kunnen gemaakt worden, werd kant Koerslaan een parking gemaakt voor een 50-tal auto's, alsmede een fietsenstelplaats.

In dit vlak terrein werd de cafetaria op een lichte helling gebouwd, met een open terras gekeerd naar de zon. Op een afstand van 10-30 m werd aan de vier zijden een groenscherm aangelegd, en het zicht is waarlijk bekorend.

In de benedenverdieping werd een elektrische oven geplaatst met de bedoeling keramiek te bakken ter verwezelijking van een bijzonder ontwerp, namelijk het vervaardigen van de wapenschilden van de gemeenten in de duinstrook en de kustpolders, zoals zij bestonden vóór de grote fusie van de jaren zeventig. De tewerkstelling van een ploeg van drie personen in het bijzonder tijdelijk kader werd aangevraagd en voor één jaar verkregen (1985). Het opzoeken van het schild van bepaalde gemeenten werd gedaan door mej. An Ampe, die heel wat hulp kreeg van de heer E. Warlop, Afdelingshoofd van het Rijksarchief te Kortrijk. Het maken van de

schilden (boetseren, bakken, glazuren, en een tweede maal bakken) werd gedaan deels door Remi Coucke, plastisch kunstenaar, deels door mevrouw Rosette Verhoest - 't Jaeckx en voor het overige door de ondergetekende. Zo kwam, met tegenspoed en welslagen, een fiere collectie tot stand.

En de aanplanting (zonder besproeiingen!) schrijft verder, nu in de richting van de Batterijstraat, 300 meter zuidwaarts. Op en rond de vijvers van Blutsyde heeft zich een flinke kolonie (ongeveer 150) wilde eenden gevestigd.

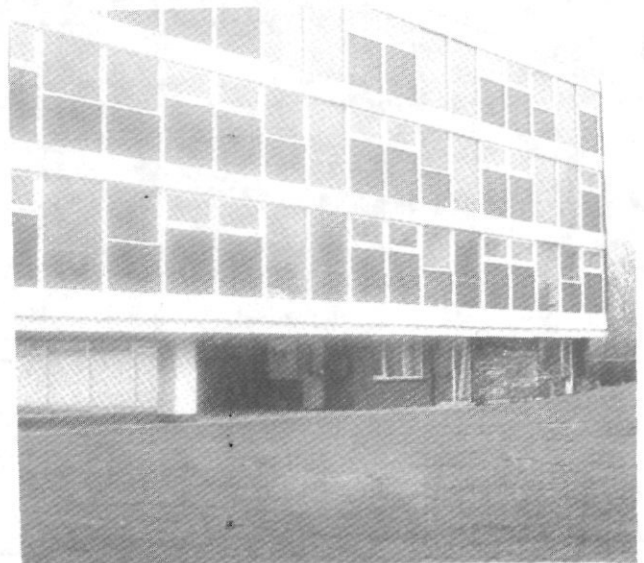
Men kan nopens de operatie Blutsyde zekere vragen stellen. Zo bijvoorbeeld of het verantwoord kan heten omwille van zulk project tot onteigening over te gaan. Onze wetgeving staat zulks toe voor industrie en voor openbare parken. De exploitatie van de gebouwen en de aanleg van het domein hebben gedurende twee decades werk verschaft aan een 40-tal arbeiders en arbeidsters. In het park wordt het publiek vrij toegelaten.

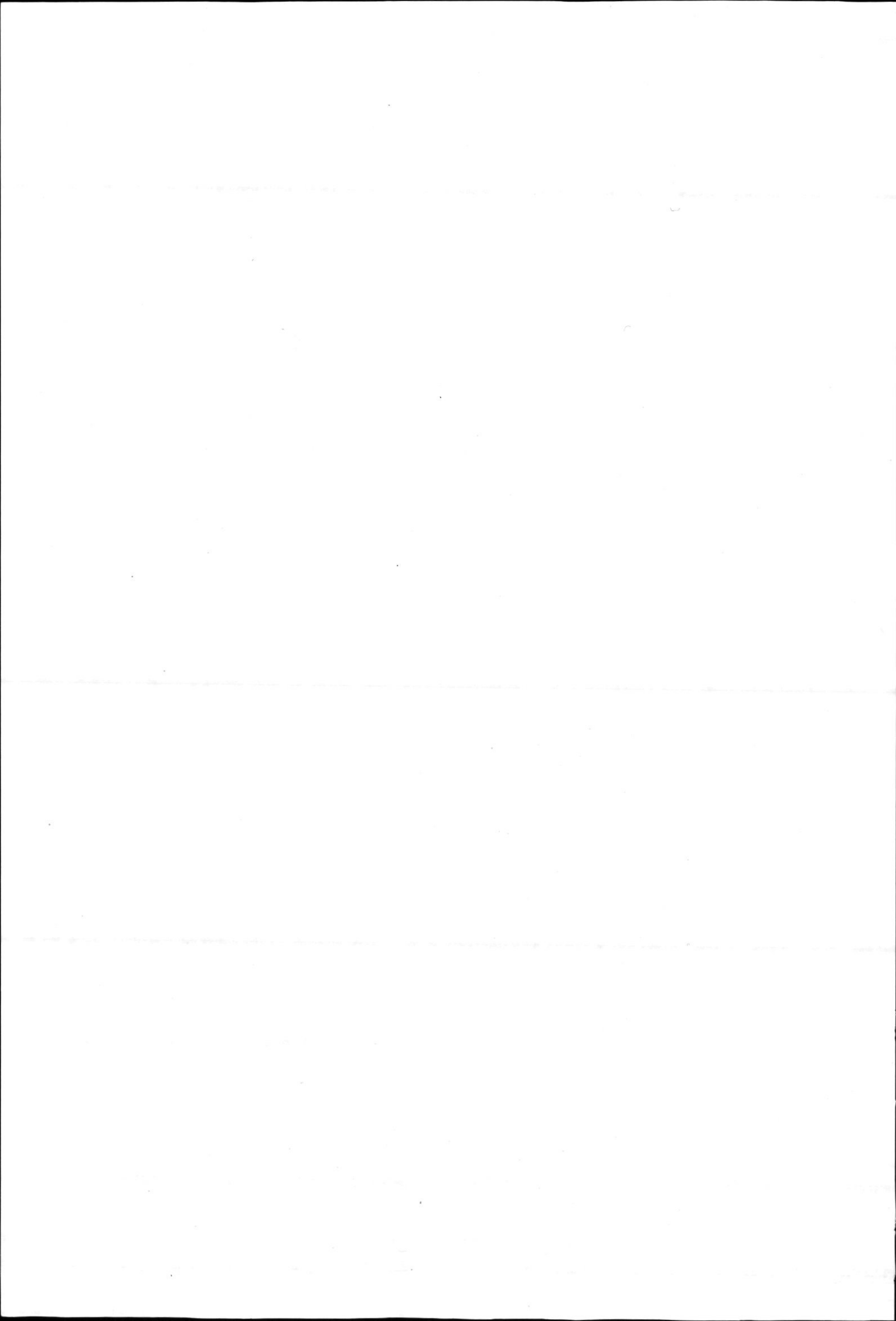
Zelfs werd geoordeeld dat het oorspronkelijk gehucht Blutsyde vijf eeuwen terug bestond uit enkele huizen nabij de Oostendse havengeul, en dat het toch niet opging die naam te geven aan een domein enkele honderden meter verwijderd van de grens met Klemskerke. Dat is geschiedenis, maar toen in 1964 die naamgeving geschiedde, gebeurde dit om-

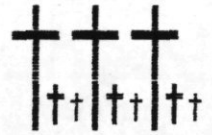
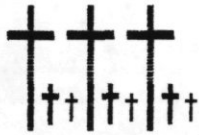
dat niets in Bredene in die tijd aan Blutsyde herinnerde, en omdat het project dermate trots gewaagd werd dat het geven van deze historische naam alleszins verantwoord geacht werd. Tienduizenden kinderen hebben sinds zijn ontstaan in Blutsyde gespeeld, en tienduizenden personen hebben gewandeld in het park dat een parel is in Bredene. Het overstijgt duizend maal zijn historische voorganger. En dit werd ontworpen al vijentwintig jaar geleden, toen er nog maar weinig gesproken werd over groen en milieu.

Bredene, november 1989.

Daniël Dewulf.

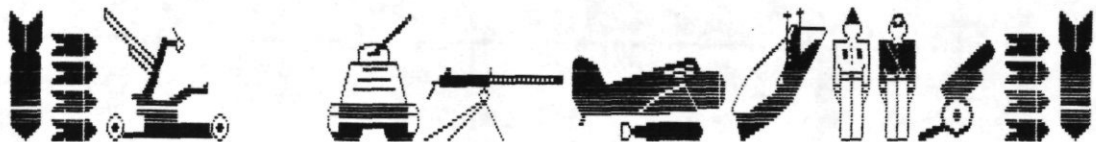

**DE MILITAIRE
BEGRAAFPLAATS
TE
BREDENE-DORP.**

**HERINNERINGEN
UIT DE
TWEEDE
WERELDOORLOG.**

door Henri VERHELST.

Zicht op de militaire begraafplaats vóór de
ontgraving van de Fransen.

De graven van Patterson en Ketteringham.

Op een der bakstenen pijlers aan de ingang van het oude kerkhof te Bredene-Dorp prijkt een plaatje met, in witte letters op groene grond, de vermelding:

ORLOGSGRAVEN VAN HET
GEMENEBEST.

COMMONWEALTH
WARGRAVES.

Achteraan de oostwaartse zijgevel van het Sint Riquierskerkje bevindt zich inderdaad een erepark waar militairen van de geallieerde troepen uit de tweede wereldoorlog begraven liggen. Het betreft geïdentificeerde of onbekende militairen die ofwel aanspoelden op het Bredens strand ofwel vliegeniers die neergeschoten werden boven het gemeentelijk grondgebied.

De lijken van de drenkelingen die op strand aanspoelden, vijftien in totaal, dateren uit de eerste oorlogsmaanden en zijn blijkbaar allemaal op zee gesneuvelde militairen toen einde mei 1940 de in het nauw gedreven geallieerde strijdkrachten van uit de hoek rond Duinkerke, met alle mogelijke vaartuigen, naar Engeland vluchtten. Heel wat van die vaartuigen werden onder het vuur van vijandelijke vliegtuigen gekelderd. In ongelijke luchtgevechten tegen de over-

macht van de Duitse jagers vonden ook heel wat bemanningsleden van Britse vliegtuigen de dood in de Noordzee. Over gans de Belgische kust werden aldus in de eerstvolgende maanden talrijke doden op het strand geworpen. Einde 1941 werden op het Bredense erepark ook nog drie leden van de geallieerde luchtmacht begraven die door het Duitse luchtafweergeschut boven het gemeentelijk grondgebied neergehaald werden.

Benevens die achttien militairen liggen in hetzelfde park ook nog twee Belgische oorlogsslachtoffers begraven die op 24 mei 1940 om 16 uur door een Duitse bom gedood werden in de Duinenstraat ter hoogte van huis nr. 41, nl.: **LISSENS Lodewijk Karel**, brouwersgast, echtg. van Cammans Maria, geboren te Boom op 04.07.1895 en wonende te Boom, Plantsoenstraat 8, en **HELLEMANS René**, echtg. van Laitat Marcelle, geboren te St. Gilles (Bt) op 24.06.1902 en wonende te Nijvel, Rue de Namur 10.

Ik kan gerust verklaren dat ik de enige nog overlevende ben die nopens het ontstaan van deze militaire begraafplaats te Bredene en alles wat er mee verband houdt nog preciese gegevens kan verstrekken. Ik heb in mijn hoedanigheid van politiecommissaris niet enkel van in den beginne alles meegemaakt maar beschik ook over zorgvuldig door mij bewaarde brieven en per-

soonlijke documenten over die droeve oorlogsperiode, waarmede ik gans het historisch gebeuren aangaande die militaire begraafplaats kan staven en toelichten.

Ik meen dan ook dat bij mijn overlijden een documentatie van waarde en tevens een pakkend brokje oorlogsgeschiedenis van de gemeente Bredene niet zo maar mag verloren gaan. Met die gedachte heb ik dit relaas dan ook neergeschreven en vastgelegd en overgemaakt aan de plaatselijke heemkundige kring "Ter Cuere", die ik bij voorbaat dank dit waarachtig verhaal in zijn archief te willen opnemen en te bewaren voor het nageslacht.

Ter verduidelijking hebben we de achttien alhier begraven vreemde militairen die allen van het mannelijk geslacht waren, genummerd in volgorde van de datum van aanspoelen of neerschieten. Van de vijftien angespoelde lichamen verkeerden de meesten in staat van ontbinding. We geven de voorwerpen of papieren op die erop aangetroffen werden en aan de hand van dewelke identificatie onmiddellijk ofwel naderhand mogelijk was. Zeven ervan konden niet geïdentificeerd worden en werden als ONBEKEND begraven.

Al de aangetroffen voorwerpen werden door ons bewaard tot 22 mei 1943, datum waarop ze door het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Volksgezondheid, toen gevestigd

Luxemburgstraat 17 te Brussel, opgeëist werden en op 28 mei 1943 met de passende inventaris, per post naar dit adres opgestuurd werden.

A. Lijst der angespoelde drenkelingen.

Met gegevens: datum en uur, ook plaats van aanspoelen en grafnummer op kerkhof.

1. 8 juni 1940 om 10 uur, een vijftigtal meter oostwaarts van het Duinengat "Espérance". Lijk in R.A.F. uniform. Geen identiteitsstukken noch voorwerpen.
Graf nr. 430.
2. 14 juni 1940 om 12 uur, ter hoogte van ingang strand "Astrid". Brits militair. Identiteitsstukken en stamboeknummerplaatje op naam van:
FORTUNE Andrew, 29 jaar, R.A. Rank gunner nr. 790875.
Aangetroffen voorwerpen: verschillende foto's, drie schachtjes, twee uurwerken.
Graf nr. 440.
3. 14 juni 1940 om 12 uur, t.h.v. huis Driftweg 41. Verminkt lijk van mannelijk geslacht zonder kledij noch andere voorwerpen ter identificatie.
Graf nr. 442.
4. 14 juni 1940 om 14 uur, t.h.v. huis Driftweg 41. Frans militair. Identificatiestukken op naam van:
ALLAIN Albert

- Jean-Marie** , marin,
geboren te Plouer (Côte-
tes du Nord) op
05.12.1905, wonende 22
Grande Rue te Dinan
(Côte du Nord).
Aangetroffen voorwer-
pen: Certificat provi-
soire examen marine
marchande St. Malo
30.01.1930, huwelijks-
ring en geldbeugel met
7 Fr.f.
Graf nr. 441
5. 15 juni 1940 om 11u30,
t.h.v. Groenendijk.
Brits militair. Identi-
teitsplaatje op naam
van:
GREEN W, stamboek-
nummer 4799343.E.
Voorwerpen: uurwerk,
gouden trouwring, goud-
kleurige ketting en di-
to broche, glazen pa-
ternoster, zilveren
halsketting met medail-
les van H. Hart en O.L.
Vrouw.
Graf nr. 443.
6. 16 juni 1940 om 10 uur,
t.h.v. Duinenstraat.
Brits militair. Identi-
teitsstukken op naam
van:
FOGGO John, zoon
van Alfred, 42 jaar, Be
Sub. Section B., stam-
boeknummer 1914459. Wo-
nende 60 Hinghstreet
Worthing (Sussex- Eng-
land).
Voorwerp: brief gete-
kend Margaret.
Graf nr. 444.
7. 18 juni 1940 om 17 uur,
t.h.v. Polderstraat (nu
Parklaan). Brits mili-
tair met identiteits-
plaatje op naam van:
HERBERT V., stam-
boeknummer C.E. 16271.
Voorwerpen: uurwerk aan
- rechter pols.
Graf nr. 445.
8. 18 juni 1940 om 17
uur, t.h.v. Koerslaan.
Brits militair met
identiteitsstukken op
naam van:
DOUGLAS Lawrence,
zoon van Joseph, stam-
boeknummer 7901371.
Voorwerpen: vijf klei-
ne sleutels en uurwerk
aan de linker pols.
Graf nr. 446.
9. 29 juli 1940 om 14u30,
t.h.v.kapel.
Brits militair in uni-
form van R.A.F.
Geen voorwerpen noch
identiteitsstukken.
Graf nr. 453.
10. 29 juli 1940 om 14u30,
t.h.v. Koerslaan.
Frans militair, met
identiteitsstukken en
identiteitsplaatje aan
pols waarop familie-
naam onduidelijk, ver-
moedelijk **IONIA** en
verder als voornaam
Joseph en geboorte-
datum 19.06.1914. Kon
slechts vluchtig ge-
ïdentificeerd worden
daar de Duitsers alle
voorwerpen en papieren
onmiddellijk in beslag
namen. Werd in over-
lijdensregister ge-
boekt als **IONIA**
Joseph. Werd later
geïdentificeerd als
TONIN Joseph.
Graf nr. 454.
11. 12 augustus 1940 om 7
uur, t.h.v. Koerslaan.
Frans-Marokkaans mili-
tair in kakhi uniform,
met stamnummerplaatje
aan pols, waarop nr.
S.3044 - 1938 - Maroc.
Voorwerpen: mes en le-

dige geldbeugel. Werd later vereenzelvigd als **MOUHA Ben Said**. Graf nr. 456.

12. 12 augustus 1940 om 7 uur, t.h.v. Koerslaan. Verminkt lijk van het mannelijk geslacht zonder klederen noch identiteitsmogelijkheden. Graf nr. 457.

13. 20 augustus 1940 om 10 uur, t.h.v. Koerslaan. Frans militair. In blauw werkuniform en Franse legerhelm op het hoofd. Lengte ongeveer 1,65 m., naar schatting 30 à 35 jaar oud, volledig gebit. Geen identiteitsstukken.

Voorwerpen: wit metalen armbanduurwerk, wit metalen bracelet zonder inschrift. Broeksriem in gevlochten leder met anker als garnituur. Een geldbeugel waarin 0,40 Fr.f. en drie beschreven stukjes papier.

Droeg witte onderbroek, blauwe wollen trui met eronder witblauw gelijnde zeemanstrui, blauwgrijze sokken en hoge schoenen met lederen veters.

Graf nr. 458.

14. 22 augustus 1940 om 19 uur t.h.v. Koerslaan. Lijk van persoon van het mannelijk geslacht in ver gevorderde staat van ontbinding.

Geen kledij noch voorwerpen ter identificatie.

Graf nr. 460.

15. 16 september 1940 om 14 uur t.h.v. Klemskerkestraat.

Verminkt lijk van persoon van het mannelijk geslacht. Geen identiteitsstukken. Aan rechterschoen waarop letters G.B. Graf nr. 464.

Op 20 juni 1940 respectievelijk om 17 uur en om 21 uur spoelden op ongeveer dezelfde plaats van het strand te Bredene, namelijk t.h.v. huis Driftweg 21 ook de lijken aan van niet-militaire oorlogsslachtoffers, namelijk twee sleepbootkapiteins, zijnde:

a- **DICK Hendrik**, geboren te Rotterdam op 23.05.1888, van Nederlandse nationaliteit doch woonachtig te Gent.

b- **DAUBRY Joseph**, geboren te Pommeroeuil op 24.02.1895, van Belgische nationaliteit en eveneens woonachtig te Gent.

B. Gedode bemanningsleden van vliegtuigen die boven het Bredens grondgebied werden neergeschoten.

16. Op 27 oktober 1941 om 9 uur aan voet der duinen links van de strandingang Hippodroom.

R.A.F. vlieger, geïdentificeerd flying-officier **C.D. STRICKLAND**.

Pay-book en alle persoonlijke voorwerpen in beslag genomen door de Duitsers.

Ik was ooggetuige van dit neerschieten. Bij een aanval van verscheidene vliegtuigen op het Waternervliegplein (Spuikom) werd een

ervan, boven Bredene-Dorp, getroffen door het afweergeschut van de Duitse batterij nabij de hoeve Minne (Blauwe Sluis). Het vliegtuig stortte neer in de duinen op hogervermelde plaats, nadat het in zijn val nog een paal van de luchtleiding van de kust-buurtspoorweg had geraakt.

Op alle kledingstukken van de gedode jachtpiloot alsook op zijn valschermschild stond de naam STRICKLAND vermeld.

Graf nr. 517.

17. Op 7 december 1941 om 14u50 tegenaan de hoogwaterlijn bij de eerste westwaartse golfbreker van het Duinengat (Espérance).

Vliegenier van de Royal Canadian Air Force, geïdentificeerd als flying-officer **Richard Fuller PATTERSON**, geboren op 21.09.1915 en wonende Grave Avenue 4101 te Richmond (Virginia, U.S.A.)

Ook van dit neerschieten ik getuige.

Ik bevond mij op straat te Bredene a/Zee. De hemel was overtrokken met dichte wolkenvelden. Ik hoorde uit landwaartse richting een vliegtuig naderen dat niet zichtbaar was doch dat naar het geluid te oordelen blijkbaar laag vloog. Plots hoorde ik schuin boven mij een knal en zag van achter de wolken wrakstukken van een vliegtuig te voorschijn komen. Een groot stuk hiervan kwam terecht op de koer van de St. Theresiaschool. Dan kwam achter de wolken ook de rest van het vliegtuig opgedoken dat al wentelend zeewaarts dook om neer te ploffen tegenaan de voet der zeewaartse duinen. Ik liep naar het strand. Het was hoogtij. Ik zag dat het vliegtuig neergestort was tegenaan de hoogwaterlijn bij de eerste golfbreker

links van het duinengat. Twee Duitse soldaten zijn van uit hun kantonnement in de duinen naar het strand gelopen. Ik kwam omzeggens op hetzelfde moment plaatse. Het lichaam van de gedode piloot, met een grote wonde aan het achterhoofd, hing gedeeltelijk uit het wrak. De twee Duitsers aarzelden om het lijk te naderen want daarvoor moesten ze minstens tot boven de knieën in het water. Toen ben ik naar het wrak gegaan en heb de gedode piloot naar de rand van het strand getrokken. In een der laarzen stak het Pay-book. De aandacht van de twee Duitsers was zodanig op het wrak gevestigd dat ze mij lieten begaan. Zo kreeg ik gelegenheid de identiteit over te schrijven. Terwijl ik dit aan het noteren was kwamen nog andere Duitse militairen uit de duinen toegelopen. Het pay-book werd mij door een gegraduateerde snauwend uit de handen genomen.

Graf nr. 525.

18. Het neerschieten van het R.A.F. vliegtuig gebeurde op 11 december 1941 omstreeks 22 uur boven zee tussen Astrid en Duinengat. Het lichaam van een der bemanningsleden spoelde aan op 15 december 1941 om 10 uur t.h.v. ingang strand Astrid.

Het betrof R.A.F. Sergeant-air gunner **C.E. KETTERINGHAM**, stamboeknummer 1153499.

Het neerschieten van het bombardementsvliegtuig gebeurde in volledige duisternis omstreeks 22 uur. Het werd gevat in een samenbundeling van zoeklichten, kreeg een voltrefter en stortte in zee.

Het waren de Duitsers zelf die mij verwittigden dat er een lijk was aangespoeld op het strand. Vreemd genoeg, toen wij ter plaatse kwa-

men had nog niemand het lijk aangeraakt. Nadat ik het identiteitsplaatje had kunnen afschrijven, kwamen Duitse gegradueerden toe die alle persoonlijke voorwerpen en papieren meenamen.

Graf nr. 528.

Al de voornoemde gesneuvelden en oorlogsslachtoffers staan met een akte van overlijden geboekt in de registers van de burgerlijke stand te Bredene.

Ketteringham was de laatste gesneuvelde geallieerde militair van wie we kans kregen om tussen te komen.

vanaf 1942 werd alle Belgische tussenkomst bij het aanspoelen of neerschieten van militairen door de Duitse bezetter geweerd.

In juni 1942 werd met een omzendbrief van de Procureur-Generaal te Gent officieel ter kennis gebracht van de gemeenteverheden dat niet alleen de militairen van neergeschoten vliegtuigen maar ook de aangespoelde zeevlieden als krijgsgevangenen moesten aanzien worden en hun akten van overlijden door de militaire overheid worden opgemaakt. En verder dat door de Duitse dienst de nagelaten voorwerpen aan de inlichtingsdienst der Duitse Weermacht zouden worden toegezonden en in dergelijke gevallen ook de teraardebestelling door de zorgen van de weermacht zou geschieden.

Zo komt het dat wij vanaf 1942 over geen gegevens meer beschikken over de gesneuvelde militairen die op het strand aanspoelden of die boven het gemeentelijk grondgebied neergeschoten werden en zijn deze ook niet meer geboekt in de akten van overlijden te Bredene.

Er zijn er wel nog verschillende geweest. Zo werd een Canadese piloot van een neergestort jachtvliegtuig door de Duitsers eerst begraven in de berm van de Spuikomdijk langs de Polderstraat, om achteraf naar het kerkhof te Oostende te worden overgebracht. Ook is het geval bekend van een Engelse militair die op 19 september 1942 op het strand te Bredene aanspoelde. Toen werd de auto van de plaatselijke L.B. (luchtbescherming) opgevorderd om het lijk naar de "lijkenhalle" te Oostende te voeren. Blijkbaar zijn al die militaire oorlogsslachtoffers vanaf 1942 te Oostende begraven geworden en is alhier nopens hun identiteit niets bekend.

HOE WERDEN ZIJ BEGRAVEN?

De lijken werden overgebracht naar het dodenhuisje op het kerkhof van 't Dorp. Het was de altijd zeer hulpvaardige begrafenisondernemer Henri

Verlinde die instond voor het vervaardigen van de sobere doodkisten en die ook de eenvoudige houten kruisjes maakte waarop ofwel de naam ofwel "onbekend", met datum van aanspoelen of overlijden werden geschilderd.

Geen enkele dode werd begraven zonder beroep te doen op de tussenkomst van de katholieke kerk. We stelden ons geen vragen in verband met gelovig of niet-gelovig, kristen of niet-kristen. Men stopt geen mens als een hond in de grond. Onze gedachte was dat het later eventueel een morele troost zou wezen voor de naabestaanden der overledenen, te kunnen vernemen dat hun vader, zoon, broeder of echtgenoot met de nodige eerbied en bijstand aan de Vlaamse grond werd toevertrouwd.

Voor de aangespoelden beperkte de geestelijke tussenkomst zich tot een kort gebed en zegening van de kist door de priester. Voor alle gevallen is het steeds E.H. Ghyselen, toentertijd onderpastoor, die zich daarmee gelastte.

Voor de neergeschoten vliegeniers verliep het met wat meer ceremonieel. Zij werden met militaire eer begraven. Dit gebeurde al daags na het neerschieten van hun vliegtuig.

Door de leidende officier van de bezettingstroepen die gekantonneerd waren in de nieuw opgetrokken gebouwen van het watervliegplein in de Polderstraat (o.m. het gebouw

van de huidige gemeentelijke werf), werden wij verwittigd van het uur der teraardebestelling.

Op het afgesproken uur kwam dan een militair voertuig toe aan het kerkhof met een peloton van zes soldaten en één officier. De soldaten droegen helm en geweer. Ze werden er opgewacht door onze plaatselijke delegatie die bestond uit vier mannen van de luchtbescherming onder leiding van Jacques Janssens, de grafmaker Isidoor Hollevoet, de veldwachter en ik als politiecommissaris. Aan het kerkportaal stond in kerkgewaad onderpastoor Ghyselen bijgestaan door de koster, de heer August Mylle. Ik had met de geestelijke afgesproken dat wij bij aankomst van de Duitsers zelf de kist zouden binnendragen voor een passend gebed met zegening. De eerste keer vroegen wij ons af hoe de Duitsers daarop zouden reageren. Tot onze opluchting kwam er geen verzet en lieten ze, buiten wachtend, alles passief gebeuren. De kist werd door ons binnengedragen en halverwege de middenbeuk neergezet. Met onze plaatselijke delegatie namen we plaats achter de kist. De koster op het doksaal startte dan orgel en gezang, waarna het passend latijns gebed volgde en de zegening.

Na deze korte kerkelijke dienst werd de kist naar het graf gebracht.

De Duitse bevelvoerder stelde vervolgens zijn manschappen in drie rijen

van twee man op in de weg nabij het graf. Dit was het sein voor de grafmaker, bijgestaan door de L.B.-mannen, om de kist in de kuil neer te laten, waarna wij ons op veilige afstand wat bezijden gingen plaatsen. Op commando van hun overste brachten de soldaten het geweer in schiethouding, de loop schuin opwaarts. Op nieuw bevel klonken dan tot driemaal na elkaar salvo-schoten. Daarmee was de militaire eerbetuiging afgelopen en vertrokken de Duitsers.

Bij de begrafenis van flying-officer Strickland gebeurde iets heel onverwachts. Toen we de kist de kerk binnendroegen, volgde ook de Duitse pelotonoverste. Hij nam plaats op de stoel rechts van mij. Tot mijn ontroering zong en las hij ook de latijnse gezangen en gebeden luidop mee. Het medeleven en de eerbied waarmee hij de kerkelijke dienst van een gevallen vijand bijwoonde trof me diep. Alhoewel een vijand en bezetter, was hij blijkbaar ook iemand die de oorlog haatte en tegen zijn geweten in zijn medemens met moordwapens moest bekampen.

Buiten de kerk gekomen reikte ik hem spontaan de hand welke hij zonder aarzelen aannam. Wij keken elkaar zwijgend aan en bij die stevige handdruk voelden wij ons broeders in het geloof.

Het is slechts die ene keer gebeurd dat een Duitser de dienst in de kerk bijwoonde.

ONDERHOUD DER GRAVEN.

Bij bevel van de militaire bevelhebber van België en Noord-Frankrijk waren op de feestdagen van 11 november, 15 november, 1 mei en 10 mei alle manifestaties en feestelijkheden van welke aard ook verboden. In alle bedrijven moest gewerkt worden en de scholen dienden normaal les te geven. Openbare bevestiging was verboden evenals het neerleggen van bloemen of kransen aan gedenktekens van gesneuvelden. Ieder jaar kwamen onderrichtingen dat de burgemeester en de plaatselijke politie er moesten voor zorgen dat de gegeven instructies stipt in acht genomen werden. Alle inbreuken op deze verordeningen moesten langs de snelste weg aan de Kreiskommandantur gemeld worden. (zie bijlage).

Enkel op 15 november, de naamdag van de Koning, was er tegen het uitoefenen van de goddelijke dienst met Te Deum geen bezwaar.

Er werd ook niet belet dat met Allerheiligen de bevolking naar traditie de graven van overleden familieleden bebloemde. Van deze gelegenheid besloten wij gebruik te maken om ook de militaire graven van een pot chrysanten te laten voorzien. We gelastten daarmee begrafenis-

dernemer Henri Verlinde. Toen wij hem daarna de rekening vroegen en hij vernam dat wij die bloemen op eigen kosten hadden besteld, weigerde hij formeel elke betaling. Wat meer is, hij nam de belofte op zich dat hij voortaan ieder jaar met Allerheiligen de militaire graven gratis van de nodige bebloeming ging voorzien. Hij is tot aan zijn dood deze belofte nagekomen en nadien heeft zijn zoon Roger, zolang wij in functie waren, deze nobele daad verder gezet. Een dergelijk edelmoedig gebaar mag zeker ook eens in het zonnetje gezet.

In de zomermaanden werden de militaire graven door ons opgesmukt met rode geraniums die wij aankochten bij bloemist Mestdagh. Van overheidswege wist men dat wij het onderhoud der militaire graven onder ons toezicht en bescherming hadden genomen. Met een schrijven van het schepencollege dd. 28.10.1953 bekwamen wij officieel toelating ons verder te gelasten met de verzorging dezer graven. Taak die wij met liefde tot onze op ruststelling hebben waargenomen.

DE BETONNEN KRUISJES.

In 1944 op het laatste van de bezettingsperiode kwamen, via de buurtspoorweg, twintig betonnen kruisjes toe op het

kerkhof van 't Dorp, bestemd om in vervanging van de houten kruisjes, geplaatst te worden op de graven van de militaire oorlogsslachtoffers. Uit gemeentelijke correspondentie blijkt dat de preciese herkomst van deze kruisjes niet gekend is maar vermoedelijk werden ze opgestuurd door het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Volksgezondheid, dienst Identificatie en Teraardebestelling der slachtoffers van de oorlog.

Ik had mij voorgenomen voor het plaatsen dezer kruisjes de nodige aanduidingen te geven, maar kreeg daar de gelegenheid niet meer toe. Enkele dagen later werd ik samen met een ganse reeks andere personen behorende tot de gerechtelijke- of gemeentepolitie als gijzelaar door de Gestapo aangehouden en opgesloten in de gevangenis van Gent. (zie Geiselliste der Kreiskommandantur Brugge 510 als bijlage).

Na drie maanden werden wij op 30.08.1944 van daaruit overgebracht naar het kamp der "Civiel Geïnterneerden" te Leopoldsborg, waar wij op 6 september 1944 door de geallieerde troepen bevrijd werden.

Na mijn terugkeer in Bredene stelde ik vast dat de betonnen kruisjes nog altijd op dezelfde plaats stonden waar ze bij hun aankomst gelost waren, nl. in een hoek tegen de kerkmuur. In december heb ik dan het initiatief genomen om op eigen kosten de

kruisjes voorzien van de passende opschriften op de graven te laten aanbren- gen. Ik betaalde daarvoor 25 fr aan de grafmaker Isidoor Hollevoet en 275 fr voor het schilderwerk.

REPATRIËRING
VAN DE FRANSEN.

In 1949, door tussen- komst van het Franse Mi- nisterie van Oorlogs- slachtoffers en Oudstrij- ders, konden de stoffelij- ke resten van de oorlogs- slachtoffers van Franse nationaliteit door de fa- milie opgeëist en gerepa- triëerd worden.

Dat was het geval voor **ALLAIN Albert** en **TONIN Joseph** die op 26 september 1949 te Bredene ontgraven werden, herkist en gerepatriëerd naar hun woonplaats in Frankrijk.

Voor de niet door de familie teruggevraagde Franse oorlogsslachtoffers die tijdens de laatste we- reldoorlog op Belgisch grondgebied gevallen waren en die verspreid lagen over meer dan 250 gemeen- telijke kerkhoven, besloot de Franse regering in 1969 deze te hergroeperen op één gemeenschappelijke mi- litaire begraafplaats, speciaal daartoe aangelegd te **CHASTRE VILLEROUX-BLAN- MONT** (provincie Brabant).

Zo werden de vier ove- rige Franse oorlogsslacht-

offers op 9 juni 1969 te Bredene ontgraven, herkist en naar voornoemd kerkhof in Waals-Brabant overge- bracht.

ZIJ DIE TE BREDENE
BLEVEN.

Behoudens de twee Belgi- sche oorlogsslachtoffers, **LISSENS** en **HELLE- MANS**, die hun betonnen kruisjes met Belgische driekleur hebben behouden, zijn op 't Dorp nog twaalf militaire graven geble- ven. Deze zijn nu voorzien van de eenvormige vertica- le grafsteen van het Geme- nebest, desgevallend aan- gevuld met het embleem van hun legereenheid en met een door de familie opge- geven grafspreuk. De per- ken werden ook met een be- tonnen boord omzoomd.

Deze twaalf grafstenen dragen respectievelijk volgende opschriften:

1.

An airman of the
1939-45 war
Royal Air Force
8 June 1940
Known unto God.

2.

790875
Gunner A.F. FORTUNE
Royal Artillery
1st june 1940
age 29.

5.

An airman of the
1939-45 war.
Royal Air Force
29 july 1940
Known unto God.

3.

T 16271 - L.GP.L.
V.A. HERBERT
Royal Army Service
Corps
29 may 1940
age 40.

6.

4799343 - Private
F. GREEN
15th june 1940
age 28
(Egypt lin Colnshire)
In loving remembrance
of a dear son and
brother
Mam, Lily and Fred.

4.

7901371 - Trooper
L. DOUGLAS
Royal Armoured Corps
18 june 1940
age 21
God is light and in
him is no darkness at
all.
Out of darkness into
light.

7.

1914459 Sapper
J.G. FOGGO
Royal Engineers
29 may - 16 june 1940
age 42
O For the touch
of a vanished hand
and the sound of a
voice
that is stilli

8.

A soldier of the
1939-45 war
22 august 1940
Known unto God.

9.

A soldier of the
1939-45 war.
16th september 1940
Known unto God.

10.

Flying officer
C.D. STRICKLAND
Pilot
Royal Air Force
Auxiliary Air Force
27th october 1941

11.

Flying Officer
R.F. PATTERSON
(of U.S.A.)
Pilot Royal Canadian
Air Force
7th december 1941
age 26

Glad did I live
and I laid me down
with a will.

12.

1153499 sergeant
L.W. KETTERINGHAM
Air Gunner
Royal Air Force
11th december 1941
age 21

His last flight
The flight to higher
Service

Flying-officer Patterson.

Moeder Patterson met haar twee zonen.
Richard sneuvelde te Bredene en Jim op de
Filippijnen

S.Brit. EB 2406/ss

v/réf: 149

Genève, le 20 avril 1942

Monsieur le Commissaire,

Nous avons l'honneur d'accuser réception de votre lettre du 16 mars et vous remercions beaucoup des renseignements que vous nous donnez concernant les soldats anglais enterrés dans votre commune.

Veillez croire, Monsieur le Commissaire, à l'assurance de notre considération distinguée.

Comité International du Croix Rouge
Agence Centrale des Prisonniers de Guerre
GENÈVE

Stempel en nummers der Duitse censuur.

COMITÉ INTERNATIONAL DE LA CROIX ROUGE
AGENCE CENTRALE DES PRISONNIERS DE GUERRE
GENÈVE
premieres
Genève Echets
GENÈVE 1942
EXP. LETT.

SB

FRANC DE PORT

575

595

BREEDENE
West Vlanderen

Handwritten: 31W

CONTACT MET FAMILIE DER
GESNEUVELDEN.

Tijdens de bezetting was ik actief als onder-voorzitter bij de plaatselijke Rode-Kruisafdeling. Zo kreeg ik begin 1942 schriftelijk contact met het Internationaal Comité van het Rode Kruis in Genève, aan wie ik een lijst met naam, voornaam en eventueel immatriculatienuummer liet worden van te Bredene begraven militairen van wie de identiteit bekend was.

Deze Rode-Kruisbriefwisseling ontsnapte ook aan de Duitse censuur en droeg op de omslagen de stempels der uitgevoerde controles (zie bijlagen).

In 1946 heb ik het initiatief genomen aan de naaste familie van die gesneuvelden waarvan mij het adres gekend was, een persoonlijke brief van deelneming te sturen met nadere gegevens over de begraafplaats alsook foto van het graf.

Op deze brieven kwam ik volgende reacties:

- De weduwe van de Franse gesneuvelde Albert ALLAIN is het graf van haar man te Bredene komen bezoeken en liet het stoffelijk overschot in 1949 naar haar woonplaats in Frankrijk repatriëren.
- De moeder en de zuster van R.A.F. air-gunner sergeant KETTERINGHAM

zijn verscheidene keren graf van hun zoon en broeder komen bezoeken.

Vanwege de moeder van flying-officier C.D. STRICKLAND kwam ik een mooie dankbrief.

De meest pakkende voldoening kwam ik evenwel uit het verre Richmond - Virginia, U.S.A. vanwege de moeder van flying-officier Richard Fuller PATTERSON.

Tussen ons ontspoon zich een geregelde briefwisseling, gepaard aan uitwisseling van foto's.

Deze zeer fijngevoelige vrouw had benevens Richard ook haar andere zoon, Jim, in de oorlog verloren. Deze sneuvelde eveneens als flying-officier in de Filippijnen.

Van haar zoon Richard wist ze enkel dat hij sinds 07.12.1941 bij een vlucht boven België vermist was, doch was verder onwetend nopens de juiste omstandigheden van zijn dood, tot mijn eerste brief in mei 1946 haar volledige opheldering bracht. (zie brief dd 08.06.1946 in bijlage).

Achteraf vernam ik dat mijn voornoemde brief, van het Frans in het Engels vertaald, integraal was gepubliceerd in de krant "The Richmond Times - Dispatch" van 26 juni 1946, op de frontpagina gepaard aan een commentaar-ar-

tikel onder de titel "Letter on a Fallen Hero". De bewuste krantenknipsels werden mij toegesonden. (zie bijlage).

Moeder Strickland, haar dochter en schoonzoon, zijn naar Bredene overgekomen voor een bezoek aan het graf op het Bredens kerkhof.

Diep getroffen door de zorg die alhier aan het graf van haar jongen was besteed, was ze er formeel op gesteld dat hij voor altijd in de schaduw van het Sint Rickierskerkje te Bredene zou blijven rusten. Ze liet dit op 11 juni 1947 in Amerika bij notariële akte vastleggen, waarvan mij zowel in 't Frans als in 't Engels een exemplaar werd toegestuurd. Zie bijlage.

Moeder Strickland is intussen ook reeds overleden. Tot aan haar dood bleef ik met haar schriftelijk in contact.

Mijn in de Richmond-krant gepubliceerde brief had voor gevolg dat ik een schrijven ontving dd. 27.06.1947, vanwege de heer John GOODPASTURE, een gewezen captain van de Army Air Force, wonende in Bristol- Virginia. Deze vroeg mij of ik hem eventueel kon inlichten nopens de juiste begraafplaats van zijn broeder Morgan Goodpasture, ASN-T.61188 U.S.A. Army Air Force, die behoord had tot het 714 squadron van de 448 Bombing Group, en die op 24

februari 1944 om 02u45 's nachts op 24 jarige ouderdom als co-piloot van een viermotorige bommenwerper in de omgeving van Brussel door het vijandelijk afweergeschut was neergehaald. Volgens de hem gekende gegevens kreeg het vliegtuig een voltreffer in de neus en stortte brandend neer dicht bij een spoorweg te Noord-Westen van Brussel. De vijf bemanningsleden die in de neus van het vliegtuig zaten werden gedood, de vijf anderen die in het overige gedeelte van het vliegtuig zaten konden zich met hun valscherp redden en werden krijgsgevangen genomen. Aan de hand van deze gegevens heb ik mij gewend tot verscheidene overheidsdiensten en mijn opsporingen werden uiteindelijk beloond. Zo kon ik de heer John Goodpasture laten weten dat zijn broeder met de vier andere verkoelde bemanningsleden van zijn vliegtuig eerst begraven geweest waren in een gezamenlijk graf in Brabant om na de bevrijding naar het Amerikaanse kerkhof te Neuville en Condroz te zijn overgebracht. Voor deze tussenkomst kreeg ik hartelijke dankbrieven.

DE INDRUKWEKKENDE
PLECHTIGHEID VAN
OKTOBER 1944.

Kort na de bevrijding waren te Bredene overal Britse eenheden gekanton-

6425 Handy Lane
Richmond, Virginia, U.S.A.

July 10, 1947

Monsieur Henri Verhelst
Rue du Golf 4
Breedene-sur-Mer, Belgium

Sir:

This is to certify that I do not wish the body of my son, Richard Fuller Patterson, Flying Officer, J-2928, for the Royal Canadian Air Force, to be moved from its present resting place beside the church of St. Richard, in the village of Breedene-by-the-Sea, Belgium.

Mattie Gregory Handy
(Mrs. H. B. Handy)

Standish, Maine
July 11, 1947

Personally appeared before me, Mattie Gregory Handy, (Mrs. H. B. Mandy) and acknowledged the above to be her wish.

C. Mable Mason Cole
Notary Public

My commission expires August 7, 1947.

Het notarieel papier waarbij mevrouw Patterson uitdrukkelijk wenst dat haar zoon flying-officer Richard Fuller Patterson voor altijd te Bredene-Dorp begraven blijft.

EUGENE P. MULLIN, COLO., CHAIRMAN
ROBERT A. TAFT, OHIO
HUGH BUTLER, NEBR.
OWEN BREWSTER, MAINE
HARLAN J. BUSHFIELD, S. DAK.
ALBERT W. HAWKES, N. J.
EDWARD MARTIN, PA.
SHERWOOD B. STANLEY, CLERK

WALTER F. GEORGE, GA.
ALBEN W. BARKLEY, KY.
TOM CONNALLY, TEX.
HARRY FLOOD BYRD, VA.
EDWIN C. JOHNSON, CALIF.
SCOTT W. LUCAS, ILL.

United States Senate

COMMITTEE ON FINANCE

Byrd 63

June 20, 1947 d

My dear Mr. Commissioner:

My friend and constituent, Captain John Albert Goodpasture, has informed me of your extreme kindness in endeavoring to locate the grave of his brother, Morgan.

As United States Senator representing Virginia, and as a friend of the Goodpasture family, I want to express my deep appreciation of your untiring efforts and your sympathetic interest.

With best wishes to you, I am

Cordially yours,

Harry F. Byrd

The Commissioner of Police
Henri Verhelst
Jolfstrant 4
Preedene, Belgium

Dankbrief inzake gesneuvelde flying-officer Morgan Goodpasture.

neerd. In overleg met E.H. Ghyselen, dienstdoend pastoor te Bredene-Dorp, met wie ik, zoals reeds gemeld, gedurende de oorlog op nauwe voet had samengewerkt, besloten wij een officiële bevrijdingsplechtigheid op touw te zetten, met een dankmis voor onze bevrijders en tot zielerust voor de oorlogsslachtoffers.

Deze plechtigheid greep plaats, amper een maand na de bevrijding van onze gemeente, namelijk de laatste zondag van oktober, het feest van Kristus-Koning.

We kregen de volledige medewerking van de hogere Britse militaire overheid en zelfs de aanwezigheid van een generaal werd toegezegd.

Het kerkje van 't Dorp zat proppensvol met militairen en burgers. Velen moesten de dienst buiten volgen, wat werd mogelijk gemaakt via luidsprekers, die op initiatief van pastoor Ghyselen waren aangebracht.

Gelegenheidstoespraken werden gehouden door E.H. Ghyselen in het Nederlands en door legeraalmoezenier B.P. BARR in het Engels. Na de consecratie werd door Britse militairen in koor het Engelse hymne "Soul of my Saviour" gezongen. Als slot werd bij het Te Deum rechtstaand "The Psalm of Thanksgiving" gezongen, gevolgd door het Britse en het Belgische volkslied.

Na de kerkelijke plech-

tigheid werd opgestapt naar de begraafplaats der geallieerde gesneuvelden waar in het Engels toespraken werden gehouden door burgemeester André Zwaenepoel en door generaal LOCKHART. Tot slot werden kransen neergelegd en nogmaals de Brabançonne en "God save the King" ten gehore gebracht. Het werd een piëteitsvolle gebeurtenis waarover te Bredene nog lang werd nagepraat. (Zie programma in bijlage).

AALMOEZENIER BARR
EN BURGEMEESTER
ZWAENEPOEL.

In voorgaand relaas kwamen de namen voor van legeraalmoezenier B.P. BARR en burgemeester André Zwaenepoel, twee personen die intussen reeds lang overleden zijn maar van wie wij de beste herinneringen bewaren en aan wie wij terloops dan ook enkele woorden willen wijden. Na onze eerste kennismaking naar aanleiding van de religieuze plechtigheid van oktober 1944 te Bredene is er tussen ons en voornoemde katholieke Britse legeraalmoezenier, behorende tot de orde der Benediktijnen, een sterke vriendschap ontstaan. Hij werd vriend ten huize en heeft een paar maanden bij ons gelogeed. Hij had de landing in Normandië en gans de opmars van de bevrijdingstroepen meege maakt. Het was een edel

Echtpaar Henri Verhelst - Vermeulen met
Legeraalmoezenier Bernard P. BARR, die op de
keerzijde van de foto schreef: "een klein
aandenken aan de oorlog 1939-45 en de bevrij-
ding van België - vanwege een Engelse vriend
die Bredene nooit zal vergeten" - getekend
Bernard P. BARR - militair Engels legeraal-
moezenier, Douai, Woolhampton NR. Reading.

Programma van de Brits-Belgische kerkelijke plechtigheid gehouden in het Dorp in oktober 1944. (Zondag van Christus Koning).

..... TO OUR FRIENDS THE BRITISH SOLDIERS

The Burgomaster, Clergy and People of the Commune of Breedene, who have suffered for more than four long years under the oppressive yoke of the foreign invader, have invited you, their deliverers, to kneel with them today before Almighty God to offer thanks for His immense goodness to them.

At the same time, they wish you to look upon this invitation as their humble excuse for making an opportunity to extend to you their grateful thanks.. and through you your great country.. for the faithful loyalty to their cause which you have ever shown, even in your darkest hour when you were sorely pressed and threatened at home in your island fortress.

They assure you they will never forget. And whilst they remember today those of both our nations who have made the supreme sacrifice that we may live in peace and security, they will pray above all that Britain and het great Empire, whom they trust and admire, will remain true to herself; for in doing so she alone will load Europe back into the way of peace.

If our ways seem strange to you sometimes, please excuse us. Thank you for coming here today. Thank you for your fine example. Thank you for England. God bless you.

.....
ORDER OF THE SERVICE.

TODAY THE CATHOLIC CHURCH CELEBRATES THE FEAST OF THE KINGSHIP OF CHRIST.

DURINF MASS: Short address by the Brigade chaplain, Fr B.P. BARR, OSB. MA. CF.
Followed by M. le curé (Flemish)
English Hymn (SOUL OF MY SAVIOUR) after CONSECRATION.

1. Soul of my Saviour, sanctify my breast;
Body of Christ, be thou my saving guest;
Blood of my Saviour, bathe me in thy tide,
Wash me ye waters flowing from his side.
2. Strength and protection may His passion be;
O Blessed Jesus, hear and answer me,
Deep in Thy wounds, Lord, hide and shelter me;
So shall I never, never part from thee.
3. Guard and defend me from the foe malign;
In death's drear moments make me only thine;
Call me and bid me come to thee on high,
Where I may praise thee with thy saints for aye.

END OF MASS: TE DEUM, the psalm of thanksgiving, sung standing.
British National Anthem
Belgian National Anthem,

AT THE WAR MEMORIAL:

1. ADDRESS by the BURGOMASTER (in English)
2. WREATH placed on MEMORIAL by BURGOMASTER.
Belgian National Anthem
3. REPLY by BRIGADIER L.K. LOCKHART, MBE. MC.
4. WREATH placed on MEMORIAL by BRIGADIER LOCKHART
British National Anthem.

mens met een gouden hart die door zijn soldaten hoog gewaardeerd werd.

Bij het einde van de oorlog nam hij ontslag als legeraalmoezenier en werd pastoor van de parochie Alcester in Warwickshire (Engeland). Zijn militaire dienst had zijn gezondheid sterk ondermijnd. Hij stierf er op 15 januari 1947.

Gedurende de oorlogsjaren heb ik uit hoofde van mijn functie uiteraard steeds in nauw contact gestaan mijn burgemeester André Zwaenepoel.

Onder de zware druk van de Duitse bezetting hebben wij veel benarde dagen meegemaakt en zijn steeds een steun en troost voor elkaar geweest.

Burgemeester Zwaenepoel was een rotsvaste patriot die in deze moeilijke jaren steeds zijn verantwoordelijkheid heeft durven nemen en die in de mate van het mogelijke steeds gehandeld heeft voor het welzijn van zijn bevolking. We kunnen getuigen met welke tegenzin hij soms verplicht werd als burgemeester naar de pijpen van de vijand te dansen.

We herinneren ons zeer goed hoe pijnlijk het voor hem was wanneer hij door de Kreiskommandatur verplicht werd berichten ter kennis van de bevolking te brengen die rechtstreeks in strijd waren met zijn vaderlandse gevoelens en

daaronder als burgemeester dan nog zijn naam moest plaatsen. Dit gebeurde o.m. veelvuldig bij militaire opeisingen en ook telkens wanneer Engelse vliegeniers zich bij het neerschieten van hun vliegtuig per valscherp hadden weten te redden en nog voortvluchtig waren. (zie voorbeeld in bijlage).

Net als elders gebeurden te Bredene sabotagedaden. Als burgemeester en kommissaris kregen we dan de Standortkommandant die te Bredene verbleef dan schriftelijk bericht dat wij daartegen met alle middelen moesten optreden en wij verantwoordelijk zouden gesteld worden moesten zich nog nieuwe sabotagedaden voordoen. Als gemeenteoverheid werden wij aldus geregeld onder zware druk geplaatst. (zie bijlagen).

Burgemeester Zwaenepoel stond op geen goed blaadje bij de bezetter. Begin juni 1943 kreeg hij vanwege de met de vijand meeheulende Secretaris - Generaal Romsee, bericht dat hij verplicht werd zijn ontslag als burgemeester van Bredene in te dienen.

In verbolgen toestand kwam hij ons dit mededelen in ons kantoor te Bredene-Dorp. Hij heeft dan in een eigenhandig geschreven korte nota dd. 10.06.1943, aan de Secretaris-Generaal geantwoord dat hij sedert 1921 de eed van getrouwheid aan Koning en Vaderland gezworen had en dan ook slechts zijn ontslag

Breedene, den 3. Juni 1941.

byl. 19

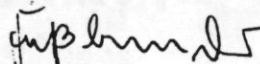
Standortkommandantur
B r e e d e n e .

An den
Herrn Polizeikommissar
Breedene-Bad.

In letzter Zeit ist es öfters vorgekommen, dass durch die Bevölkerung Sabotage verübt wurde.

Sie werden ersucht, in solchen Fällen mit allen Mitteln dagegen einzuschreiten. Sollte im Bereich der Standortkommandantur Breedene ein Sabotageakt ausgeführt werden, so werden Sie dafür verantwortlich gemacht.

Der Standortkommandant:

Leutnant.

Vrije vertaling.

Standortkommandantur
Breedene

Breedene, 3 juni 1941

Aan de
Heer Politiecommissaris
Breedene-Bad.

De laatste tijd is het meermaals gebeurd dat door de bevolking sabotage werd gepleegd.

U wordt verzocht in zulke gevallen met alle middelen daartegen op te treden. Mocht in het gebied van de Standortkommandantur/Breedene een sabotagedaad gepleegd worden, dan zult U daarvoor verantwoordelijk gesteld worden.

stempel

Der Standortkommandant
(get.) onleesbaar.
Luitenant.

BELANGRIJK BERICHT

De Kreiskommandantur meldt ons:

Den 20 Mei 1942 zijn bij Oostakker, uit een neergeschoten engelsch vliegtuig, zeven man der bezetting gesprongen, waarvan er nog 3 voortvluchtig zijn.

De bevolking wordt zeer dringend aangezet te helpen bij de opzoeking der gevluchte vliegeniers en alle nuttige inlichtingen omtrent **onmiddellijk** mede te deelen aan de dichtstbij gelegen rijkswacht, politiepost of wehrmachtsdiensstelle.

Het is de bevolking bekend dat, wie van het verblijf van engelsche staatsaangehörigen kennis heeft en dit niet onmiddellijk aanmeldt **met de dood bestraft wordt.**

Breedene, den 22 Mei 1942.

De Burgemeester,
A. ZWAENEPOEL

Eigenhandig geschreven antwoord van burgemeester André Zwaenepoel toen hij in juni 1943 door de met de vijand meeheulende secretaris-generaal Romsee verplicht werd zijn ontslag in te dienen.

107

bijlage 9.

Provincie WEST-VLAANDEREN

Gemeente

BREEDENE

TELEFOON
 (Sekretariaat : 71499
 Burgemeester : 73840
 Politiebureau : 77120)

POSTCHECKREKENING 59274

N°
 VOORWERP :

BIJLAGE

DEN

194

W. de Secretaris Generaal.

Hoewel u nu een burger van g.d.
 bent, heb ik het eer u te laten weten dat
 u niet tot jaar 1921, toen u van geloven
 bent aan Koninkrijk Nederland overgevoerd
 te zijn, maar slechts mijn ontslag aan Romsee
 in Nederland aanbieden kan

Koninkrijk

~~_____~~

Burgemeester

Breedeene.

Breedeene, den 10-juni-1943.

Bij een 11- november plechtigheid -
 neerleggen bloemenkrans door dhr. Burge-
 meester Plovie.
 Bemerkt de witte boorden rondom de graven.

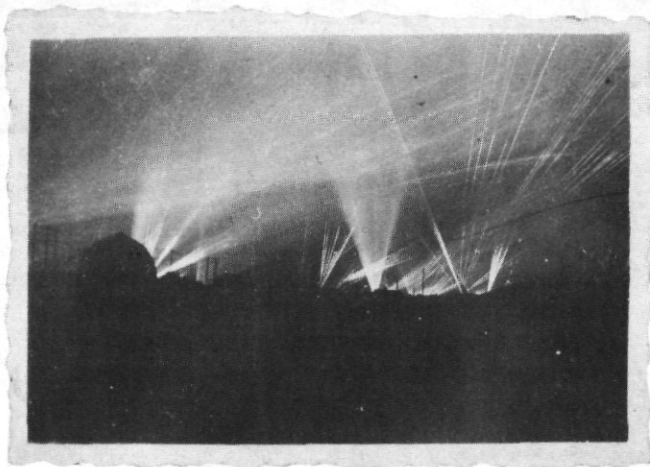

Ten tijde van de witte kruisjes in beton.
 Hulde vanwege de weerstandsgroepering.

aan Koning en Vaderland aanbieden kon. Nota waarvan hij mij een eensluitend exemplaar toevertrouwde om later eventueel als bewijs te dienen waar nodig. (zie bijlagen)

André Zwaenepoel werd niettemin uit zijn ambt ontzet en vervangen door de heer Oscar Poppe.

Ook na zijn afzetting bleef ik met burgemeester Zwaenepoel vertrouwelijke inlichtingen uitwisselen. Vanaf de eerste dag der bevrijding heeft hij opnieuw als wettige burgemeester gezeteld en dit tot hij in 1947, na de eerste naoorlogse gemeenteraadsverkiezingen, werd opgevolgd door de heer August Plovie.

Niet "Zoeklicht op Bredene" maar "Zoeklichten te Bredene". Door een dergelijk web van stralenbundels moesten 's nachts de geallieerde vliegtuigen aan het afweergeschut trachten te ontkomen.

Foto genomen van op de duinen.

Men ziet links nog het rieten dak van de koepel van het Casinogebouw, koepel dat achteraf door de Duitsers werd afgebroken.

laas over het Bredens soldatenkerkhof en de ermee gepaard gaande oorlogsherinneringen.

Tot slot houden wij eraan ex-collega Raoul Eeckhout te danken voor zijn welwillende medewerking bij de realisatie van deze monografie.

Henri VERHELST.
ere-politiecommissaris.

Gemeentebestuur
van
BREEDENE.

2
10 mei
Breedene, 7 / 5 / 43,

546-18

5)
aan den heer Politiecommissaris,
aan de HH. Veldwachters Zwaenepoel en
Provooat te Breedene.

EM.,

nr. 12340

De Kreiskommandantur laat ons weten :

- 1) dat op 10 / 5, en ook op 9 en 11 Mei, alle verzamelingen of demonstraties, van welken aard ook verboden zijn.
- 2) dat het dragen van kenteekens en symbolen aller soort, verboden is, uitgezonderd het dragen van dienst- of ambtskenteekens, en nationale eereteekens die niet op opvallende wijze gedragen worden.
- 3) dat het nederleggen van bloemen en kransen op graven of gedenkteekens die dagen eveneens verboden is.
- 4) dat de politie, bij overtreding van de getroffen maatregelen en voorschriften onmiddellijk moet ingrijpen.
- 5) dat voorvallen van allen aard aan de Kreiskommandantur moeten gemeld worden, op den snelsten weg, per telefoon of speciale boede.

Hoogachtend,

De Burgemeester,

L i s t e

der in Spannungsfall festzunehmenden aktiven Angehörigen der belg. Gendarmerie und Gemeindepolizei.

Brügge.Angehörige der G e r i c h t s P o l i z e i.

Cuppens, Antoon	Pol. Offz.	Blankenbergestwg.65.
Masyn, Gustaaf	Agent-Insp.	Nieuwe Gentweg,82.
Van Renterghem, Léon	Agent	Leempostraat,1.
Van Sevenant, Léopold	Angestellter	Hoogstraat,4.
Delbecque, Ernest	Pol.Com. v. het Openb. Minist.	Nieuwe Gentweg,106.

Angehörige der G e m e i n d e p o l i z e i.

Coulier, Ernest	Hoofdinspecteur	Peter Nenoitstr.27.
De Bruycker, Maurice	Inspecteur	Pottemakerstraat,16.
Pieters, Laurent	Agent	Annunciatenstraat,26.
Braeckmann, Albert	Tijd. Agent	Peperstraat,53.
Debree, Joseph	Tijd. Agent	Rontsaertbkestraat,126
Sarlet, Albert	Agent	Gentpoortvest,32.
Janssens, Polydoor	Agent	Grauerkerstraat,29.
Capentier, Lucien	Adj. Polit. Comm.	Duzeeleestwg.

Brügge- St. AndriesAngehörige der G e r i c h t s p o l i z e i

De Coster, Frans	Kommissar I. Br.	Zandstraat,2a.
Van Wynsberghe, André	Agent-Inspe. 1.	Nieuwstraat,6.
Vanelderen, Hubert	Agent-Insp. 1.Br.	Hoogweg,2.

Brügge- St. Kruis.Angehörige der G e r i c h t s p o l i z e i.

Van den Eynde, Jozef	Kommissar. 1.Br.	Delaplacestr.24.
Van Langerhaert, Arm.	Pol. Offiz. 1.Br.	Vlamingstraat,28.

Angehörige der G e m e i n d e P o l i z e i.

Carette,	Pol. Kommissar.	Moerkerkesteenweg,154.
----------	-----------------	------------------------

K n o k k eAngehörige der G e m e i n d e p o l i z e i.

Hellings		
Dezutte, Oscar		
Beernaert, Léon,	Pol. Agent	Smedestraat,73.

bylage 21

Devulder, Gustaaf	Pol. Agent	Rodenbachstr;14.
Snauwaert, Thomas	" "	Kustlaan,15.
Evers, August	" "	Fincntlaan,1.
Snauwaert, Kamiel	" "	Staquetstr.5.
Pollet, Valere	" "	

H e i s t.

Angehörige der G e m e i n d e polizei.

Bruneel, Jules	Pol. Agent	Parkweg Villa (Kankan- Duinbergen hoorn
Nickees, Andries	" "	Panneslag,19.

Blankenberge.

Angehörige der G e m e i n d e Polizei.

Demaré, Jules	Pol. Agent	Verl. Waterkasteemstr.
Vande Broecke, Medard	" "	Nieuwpoortstraat,25.
Cattor, Jozef	" "	Nieuwpoortstraat,9.
Sampson, Adolf	" "	Serg. De Bruynestr.2.
Wittevrongel, Frans	" "	

O o s t e n d e.

8

Angehörige der G e m e i n d e polizei.

Pintelon, Emiel,	Adj. Kommissar	Jos II straat,15.
Ingelbrecht, Alfred	" "	Euphr. Beernaertstr.40.
Hillebrandt, Oscar	Pol. Agent	Gelijkheidstraat,15.
Koekelberg, Léopold	" "	Elisabethlaan,295.

L e k e.

Angehörige der G e m e i n d e polizei.

Casier Constant	Veldwachter	
-----------------	-------------	--

H o u t h u l s t.

Angehörige der G e m e i n d e polizei.

Van Gheluwe	Veldwachter	
-------------	-------------	--

M e r k e m.

Angehörige der G e m e i n d e polizei.

Scheldeman, Frans	Veldwachter	
-------------------	-------------	--

H a n d z a m e.

Angehörige der G e m e i n d e polizei.

Vanderrype, Léon	Veldwachter.	
------------------	--------------	--

O o s t d u i n k e r k e .

bijlage 22

Angehörige der G e m e i n d e p o l i z e i .

Legein, Frans Pol. Agent

B r e e d e n e .

Angehörige der G e m e i n d e p o l i z e i .

Verhelst, Henri Pol. Kommissar

K o k s i j d e .

Angehörige der G e m e i n d e p o l i z e i .

Segers, Gaston Pol. Kommissar.

3

Ondergetoekende verklaart hierbij dat
Mr. Verhelst, Henri Prosper
heden vrijgelaten werd uit het Kamp der Civiel
Geïnterneerden te Leopoldsburg.

Leopoldsburg, den 6 Sept. 1944

De Geneesheer- Bestuurder,

DOCTEUR G. VANDEVELDE
BOURG-LEOPOLD

G. Vandevelde

VERTALING PERSARTIKEL.

A BAELEN-NËTHE. — Anniver-
saire douloureux. — Le 13 septembre,
jour anniversaire de la libération,
sera fêté avec éclat par la commu-
ne. Le 11 septembre restera cepen-
dant pour les habitants de la locali-
té un jour de deuil et du souvenir
car c'est avec tristesse qu'ils souve-
nront à ce lundi de 1944 où des SS as-
soiffés de rapine leur donnèrent dix
minutes pour abandonner tous leurs
biens et quitter le village. Les Alle-
mands obligèrent alors six habitants
à creuser deux grandes fosses sur les
bords desquelles ils furent abattus
lâchement. Deux de ceux-ci, qui n'a-
vaient été que blessés et qui firent
le mort, sont toujours en vie.

Baelen-Nete - Pijnlijke verjaardag.

13 september 1944 verjaardag van de bevrijding zal met
luister gevierd worden door de gemeente. 11 september 1944
zal echter een rouwdag en herinnering blijven voor de in-
woners van de lokaliteit, want het is met weemoed en ver-
driet dat ze zich zullen herinneren dat op die maandag van
1944 de S.S., dorstig naar roven en plunderen, hen tien
minuten tijd gaven hun goederen en eigendommen achter te
laten en de gemeente te verlaten. De Duitsers verplichtten
alsdan 10 inwoners van de gemeente twee grote kuilen te
graven. Aan de boord van die gedolven putten werden ze
toen laffelijk neergeschoten. Twee dezer inwoners welke
enkel gekwetst waren en deden alsof ze dood waren zijn nu
nog steeds in leven.

Voorgaand document en persbericht geven ook een treffend beeld uit onze oorlogsbeleve-
nissen.

Op 6 september 1944 bevrijd uit het kamp der civiel geïnterneerden te Leopoldsburg
vertrok ik met 42 andere lotgenoten te voet richting Mol, met het inzicht van daaruit
naar huis te kunnen terugkeren. In de toen heersende algemene verwarring kwamen wij
aldus onwetend opnieuw terecht in een gebied dat nog door de Duitsers was bezet. Dit
vernamen wij tot onze grote verbijstering bij onze aankomst te Balen-Neet, waar wij door
tussenkomst van de burgemeester, de heer A. DELSUPEHE konden onderduiken in het Godshuis
van de zusters van St. Adrada.

Op maandag 11 september 1944 kreeg voornoemde burgemeester bevel van de S.S. dat hij
moest zorgen dat in de kortste tijd alle inwoners tussen 15 en 55 jaar het dorp verlaten
hadden, met achterlaten van hebben en goed. Een door zuster-overste aangewezen
weesjongen van 15 jaar oud heeft ons dan heimelijk langs veld- en boswegeltjes naar een
ander Godshuis in Balen-Wezel geloodst, waar wij weer in de bevrijde zone terecht kwamen
en van waaruit we eindelijk naar huis konden terugkeren.

Veel slechter verging het tien inwoners van Balen-Neet, die nadat ze hun eigen graf
hadden moeten delven door de S.S. werden geëxecuteerd. Twee van hen werden bij de kogel-
regen enkel gekwetst, hielden zich voor dood en overleefden aldus deze slachting.

Balen-Neet werd slechts twee dagen later, nl. op 13 september bevrijd.

Richmond Times-Dispatch

JOHN STEWART BRYAN, 1871-1944
DAVID TENNANT BRYAN, *President and Publisher*
VIRGINIUS DABNEY, *Editor*

ESTABLISHED 1850: Published every day in the year at 110 North Fourth St., by Richmond Newspapers, Incorporated. Entered at the Post Office at Richmond, Virginia, as Second Class Mail Matter.

MEMBERS OF THE ASSOCIATED PRESS which is exclusively entitled to the use for publication of all news dispatches credited to it or not otherwise credited in this paper and also the local news published herein. All rights of publication of special dispatches are also reserved.

Telephone 3-4242

Advertising Representative: Sawyer-Ferguson-Walker Co.

SUBSCRIPTION RATES
By carrier in Richmond, Petersburg, Hopewell, Daily and Sunday, 30c wk.; Daily only, 25c wk.; Sunday only, 10c wk. Elsewhere by carrier: Daily and Sunday, 30c wk.; Daily only, 25c wk.; Sunday only, 12c wk.

RATES BY MAIL—PAYABLE IN ADVANCE
1 Yr. 6 Mo. 3 Mo. 1 Mo.
Daily and Sunday \$14.00 \$7.50 \$3.90 \$1.30
Daily Only 9.00 5.00 3.00 1.00
Sunday Only 6.00 3.25 1.70 .80
Rates to Foreign Countries will be furnished upon request. Subscriptions by mail not accepted in localities in which carrier service is available.

Wednesday, June 26, 1946

Letter on a Fallen Hero

ONE of the most beautiful letters to come out of the Second World War is published on this page today. It is from the police commissioner of a little Belgian seaside town who saw RICHARD FULLER PATTERSON, of Richmond, shot down by the Germans, and who has written young PATTERSON's mother, MRS. HENRY B. HANDY, to give her comfort in her bereavement.

The loving care with which the Belgian official committed PATTERSON's body to the ground, under the shadow of the village clock tower in Breedene-by-the-Sea, and the solicitude which he shows in his letter for the feelings of the young flyer's mother, should comfort many other mothers whose sons were lost in the great struggle for civilization's survival.

It will be remembered that PATTERSON enlisted in the Royal Canadian Air Force in February, 1940, when he was a student at Harvard Law School. He had already won almost every conceivable scholastic and athletic honor at St. Christopher's and Woodberry Forest Schools, and at Princeton University. But the dark shadow of the Axis was falling across the world and the German blitz through the Low Countries and France was only a few months away when he left Harvard's classic halls to fly for Canada. Six months later he was graduated at the head of all the men with whom he had trained, and was the first man in the British Empire to receive the wings of the airman.

After numerous narrow escapes overseas (he baled out twice from flaming planes at 12,000 and 31,500 feet), PATTERSON was shot down over the Belgian coast on the day of Pearl Harbor, and killed. Until POLICE COMMISSIONER VERHELST wrote PATTERSON's mother the circumstances surrounding his death, those circumstances were not known. The flyer had disappeared, but the opinion prevailed that he had fallen into the sea. Thanks to M. VERHELST, the essential facts now are in hand.

The sacrifice which FULLER PATTERSON made, that we in the United States might continue to live in liberty, should be an inspiration to us all. So should the exquisitely graceful letter which M. VERHELST has written PATTERSON's mother. It is a moving document, and one which should do much to create understanding and good will between those peoples on opposite sides of the Atlantic who fought side by side when the Axis launched its almost-successful drive to conquer the world.

RICHMOND TIMES - DISPATCH.
BRIEF OVER EEN GEVALLEN HELD.

(Vertaling).

Een van de mooiste brieven uit de tweede wereldoorlog wordt vandaag op deze bladzijde gepubliceerd. Hij is afkomstig van de politiecommissaris, van een kleine Belgische badplaats, die Richard Fuller Patterson uit Richmond zag neerschieten door de Duitsers en de jonge Pattersons moeder, mevr. Henry B. Handy, heeft geschreven om haar troost te geven met haar verlies.

De liefderijke zorgen waarmee de Belgische overheid Pattersons lichaam aan de grond toevertrouwde, in de schaduw van de dorps klokketoren van Bredene aan zee en het medeleven die hij toont in zijn brief voor de gevoelens van de jonge piloots moeder, moet vele andere moeders troosten van wie de zoon verloren ging in de grote strijd voor de overleving van de beschaving.

Men zal zich herinneren dat Patterson inlijfde in de Koninklijke Canadese Luchtmacht in 1940 toen hij student was aan de Havard Law School. Hij was toen reeds houder van bijna iedere studie- en sportverdiens te behalen in de scholen St. Christopher en Woodberry Forrest en aan de Princeton University. Maar de zwarte schaduw van "de spil" kwam vallen over de wereld, ook de Duitse blitz door de Lage Landen en Frankrijk lag enkele maanden verder in 't verschiet, toen hij Havards verliet om te aviateren voor Canada. Zes maanden later promoveerde hij als eerste van alle manschappen waarmee hij samen was opgeleid en hij was de eerste die de vleugels van piloot in ontvangst nam.

Na verschillende ontsnappingen ternauwernood (hij sprong twee keer uit een brandend vliegtuig - eens op 12.000 voet en eens op 31.500 voet) werd hij, op de dag van Pearl Habor, neergeschoten boven de Belgische kust en gedood. Tot politiecommissaris Verhelst aan Pattersons moeder schreef over de omstandigheden rond zijn dood waren die omstandigheden niet gekend. De vliegenier was verdwenen en er werd verondersteld dat hij gevallen was in zee. Dank de heer Verhelst is de toedracht nu gekend.

De opoffering die Fuller Patterson maakte, omdat wij in de Verenigde Staten zouden kunnen verder leven in vrijheid, moet een voorbeeld zijn voor ons allen. Evenals de van harte unieke brief die de heer Verhelst schreef aan Pattersons moeder. Het is een aandoenlijk dokument, dat veel moet bijdragen om de verstandhouding en de goede wil te scheppen tussen de mensen aan beide zijden van de Atlantiek, die streken zij aan zij, wanneer "de spil" zijn bijna geslaagde drijfjacht lanceerde om de wereld te veroveren.

From the Grave of Fuller Patterson

Letter From a Belgian Who Saw the Gallant Richmonder's Death

THE undersigned Henri Verhelst, police commissioner of Breedene, Belgium, residing at No. 4 Gulf St., was the eyewitness of the death on the field of honor of the aviator Richard Fuller Patterson. I know and saw all the circumstances of his death. I know the events of his death, and then I personally attended to his body. Here follows a detailed report of these events which is the exact truth of what occurred. I enclose with this report several photographs, and even a little map, so that his dear mother and her family may have an exact idea of everything that is told in this report. I make it with all the respect I have and that one ought to have for the family of the dear departed, and by way of respect for the hero Patterson, fallen on a tour of duty on the soil of Belgium, a land friendly to his fatherland.

I want to make it clear that though Patterson fell far from his country, his friends, and his mother, he found here in his death of a hero, some kindly souls who recovered his body and buried it where it still rests under the shadow of the village clock tower, which he had flown over several moments before his death. I do not know whether Patterson was of the Catholic faith, but being a Catholic myself, I did not bury any aviator or other Allied soldier without the services of the Catholic Church. It was then under the harmonious tone of holy music that his body entered the church and came out; now he sleeps his eternal sleep beside his comrades of the RAF who also fell on our village during the war. The tomb was maintained by my care throughout the whole war, and by my care their tomb has been wreathed in flowers on the first of November of each year.

It was the 7th of December, 1941, around 2:50 P. M. that the airplane piloted by Patterson was shot down over Breedene-by-the-Sea; he was flying toward the sea, thus to England. It was a Sunday, the weather was bad, the ceiling was low. The airplane fell beside the sea. I went at once to the spot. I had seen the airplane fall from my threshold and it fell 200 yards from the spot. The Germans (the enemy) snatched from my hands the papers that I had taken, from which I was copying the complete identification of the stricken hero. By all sorts of diplomatic means I was able to get possession of the body and of his identification (afterwards the traitors and the enemy kept me from this kind work). In truth the enemy was so low as to bury fallen aviators as unknown even though they knew their identity, and refused to give the least information

about aviators. That is why I have always done everything I could by every means to get possession of information or of the bodies. So I had the identification of Patterson. I was one of the first to arrive near his body.

His tomb is in the village of Breedene beside the Church of St. Richard. There are nineteen tombs of Allied soldiers or aviators here at Breedene. There is a cross on the tomb of Patterson as on all the others.

I sent a message to the International Red Cross on March 16, 1942, at Geneva communicating the news of Aviator Patterson's fall. Upon the liberation, my friend, the Catholic priest, Brother B. F. Barr, O.S.B. M. A. C. F., conducted a solemn service for these nineteen heroes, a ceremony of thanks and of grace was celebrated on the day of Christ the King in October, 1944, in the Church of St. Richard. The English Brigadier-General L. K. Lockhart, M. B. E. M. C., and many other English officers were present for the ceremony. Priest Barr has gone back to England; he also has a brother fallen as an aviator of the RAF.

I can add that the death of Patterson was swift, that he did not suffer; in my own sight I had his body put in a coffin; the Germans took away with them all the objects and papers that he had with him; among them his "pay book" which they seized from my hands. I am ready at all times to give the fullest information to the family and to his dear mother, in the grief which strikes her. I send her my sincere condolence and make it my duty to take good care of her son's tomb and to do everything possible with my own hands on and for the tomb of her child. Once given the exact address of the mother, I will send her all the photographs she may wish me to send. I will send them often of the tomb of her son in the different seasons of the year, Winter, Spring, Summer. I am ready to give and render all service to his mother and the family of the dear departed one, for the tomb of their son and for his memory. It will be a comfort to the mother to know that friendly hands are looking after what is so dear to her.

I send from Belgium, at Breedene-by-the-Sea, to the mother of Patterson, my profound respect and my devoted regards.

HENRI VERHELST.

[Editor's Note: The foregoing is commented on editorially today under the caption, "Letter on a Fallen Hero."]

6423 Three Chopt Road
Richmond 21, Virginia, U.S.A.
June 8, 1946.

Henri Verhelst
Politiecommissaris of Breedene
4 Golf Street
Breedene, Belgium

Dear Sir:

I have received your statement giving all the events and circumstances of the death and burial of my dear son, Richard Fuller Patterson, and the photographs of his grave and of the spot where his plane fell. Mere words cannot express my deep gratitude for the comfort and solace you have given me, but I thank you from the depths of a devoted Mother's heart for that you did for my child and for me and his family.

It is a great comfort to know that my boy was given a Christian burial by kind and friendly hands, and that his body was taken into the Church and buried by the Catholic service. He was a devout Christian himself, having confessed the faith when a small child and at the age of twelve he became a communicant of the English Church.

He was eight years old and the eldest of three children when his father died. I always depended upon him and he never failed me. Tall and handsome, he left home for the War. I could scarcely recognize my child in the pictures sent from England, two years of War had made him old and very thin. His brother, also, was killed and so was the husband of my daughter.

On December 7, 1941, my son and another aviator were sent on a mission. His fellow flyer knew that Patterson was under heavy fire, radio communication ceased and he saw Pat's plane go into clouds and that was the last ever known of him until your letter came giving me the exact truth of his death and burial. All through these years I have prayed that he did not live to suffer cruelty from the hands of the enemy. To know that he died swiftly is a great comfort.

I do not want my son's body moved. I want him to sleep always in Breedene-by-the-sea in the tomb beside the church of St. Richard, where he was laid to rest by kind friends. Please do not let them move his body.

I am grateful to you for the care you have given his tomb and I thank you reverently for all of your kind work. May God bless you. I salute Belgium! the brave country that has given the body of my courageous son a friendly and peaceful resting place.

Gratefully yours,

Mattie G. Handy

De eerste brief van de moeder van Richard Patterson.

(Vrije vertaling).

8 juni 1946.

Waarde Heer,

Ik heb uw relaas over de omstandigheden van de dood en begrafenis van mijn zoon, Richard Fuller Patterson, de foto's van zijn graf en van de plaats waar zijn vliegtuig viel ontvangen. Alleen maar woorden kunnen mijn grote dankbaarheid niet uitdrukken voor de troost en opbeuring die ge me hebt gegeven, maar ik dank U uit het diepst van een toegewijd moederhart voor wat ge deed voor mijn kind, voor mij en mijn familie.

Het is een grote troost te weten dat mijn jongen een kristelijke begrafenis werd gegeven door goede en vriendelijke handen, dat zijn lichaam in de kerk werd gebracht en begraven met een katholieke dienst. Hij was zelf een vroom kristen, belijder van het geloof als klein kind en op twaalfjarige leeftijd deelgenoot van de Engelse Kerk.

Hij was acht jaar oud en de oudste van drie kinderen toen zijn vader stierf. Ik steunde altijd op hem en hij stelde mij nooit teleur. Groot en flink verliet hij ons om naar de oorlog te gaan. Ik kon met moeite mijn kind herkennen op de foto's toegezonden van uit Engeland, twee jaar oorlog hadden hem verouderd en sterk vermagerd. Zijn broer werd ook gedood evenals de man van mijn dochter.

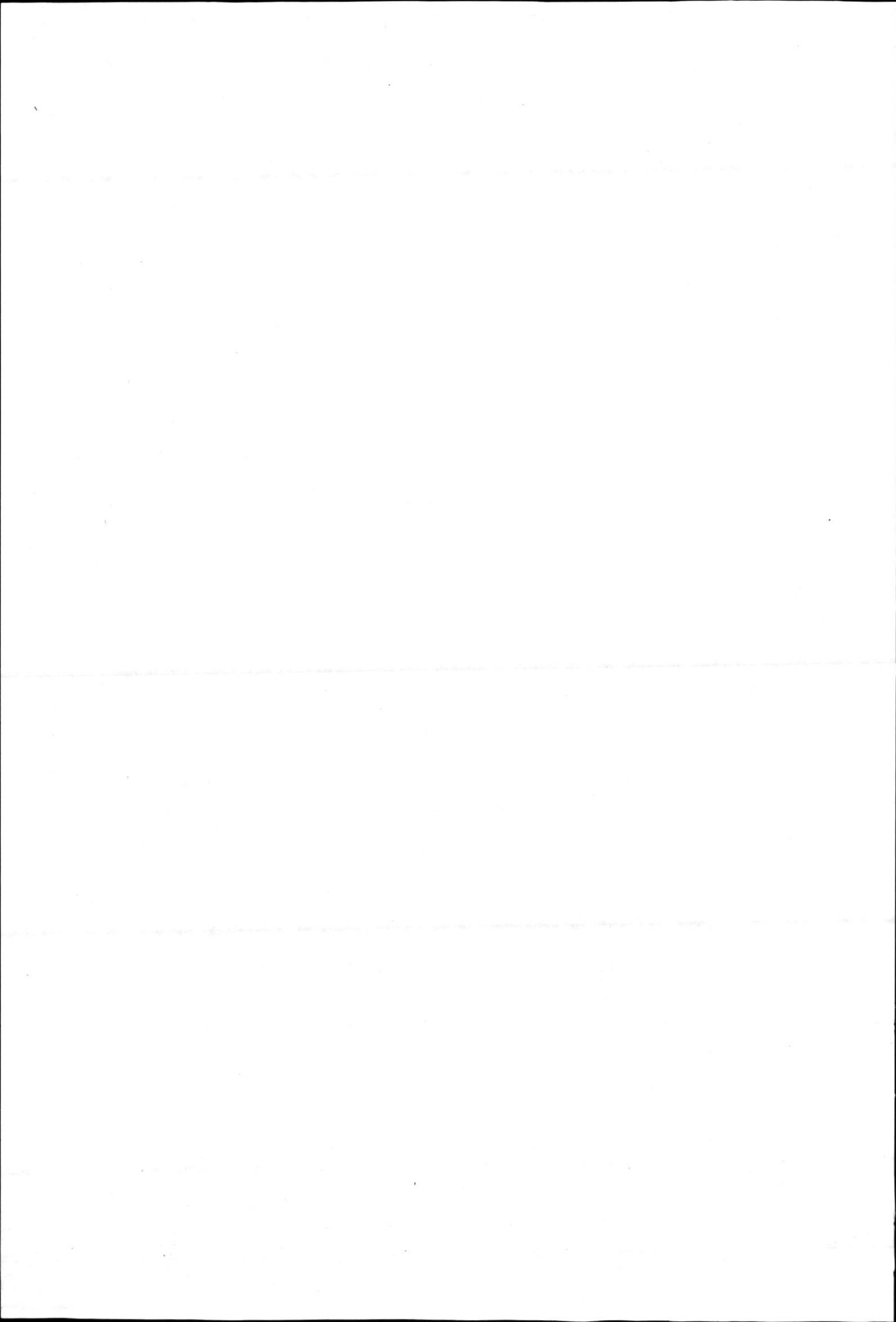
Op 7 december 1941 werden mijn zoon en een andere aviateur op missie gezonden. Zijn makker vliegenier wist dat Patterson onder zwaar geschut zat, de radioverbinding hield op en hij zag Pat's vliegtuig verdwijnen in de wolken en dat was het laatst ooit over hem geweten tot uw brief kwam die mij de juiste toedracht gaf over zijn dood en begrafenis. Tijdens al die jaren heb ik gebeden omdat hij niet zou hebben geleefd om te lijden onder de wreedheid van de handen van de vijand. Te weten dat hij vlug stierf is een grote troost.

Ik wil niet dat het lichaam van mijn zoon wordt verplaatst. Ik wil dat hij voor altijd slaapt in Bredene aan zee, in het graf naast de kerk van St. Riquiers waar hij tot rust werd gelegd door goedaardige vrienden. A.u.b. laat hen zijn lichaam niet verplaatsen.

Ik ben U dankbaar voor de zorg die ge aan zijn graf hebt besteed en ik dank U nogmaals voor al uw goedhartig werk. Mag God U zegenen. Ik groet België: het heldhaftig land dat het lichaam van mijn moedige zoon een vriendelijke en vredige rustplaats heeft gegeven.

Uw dankbare,

Mevr. Handy.

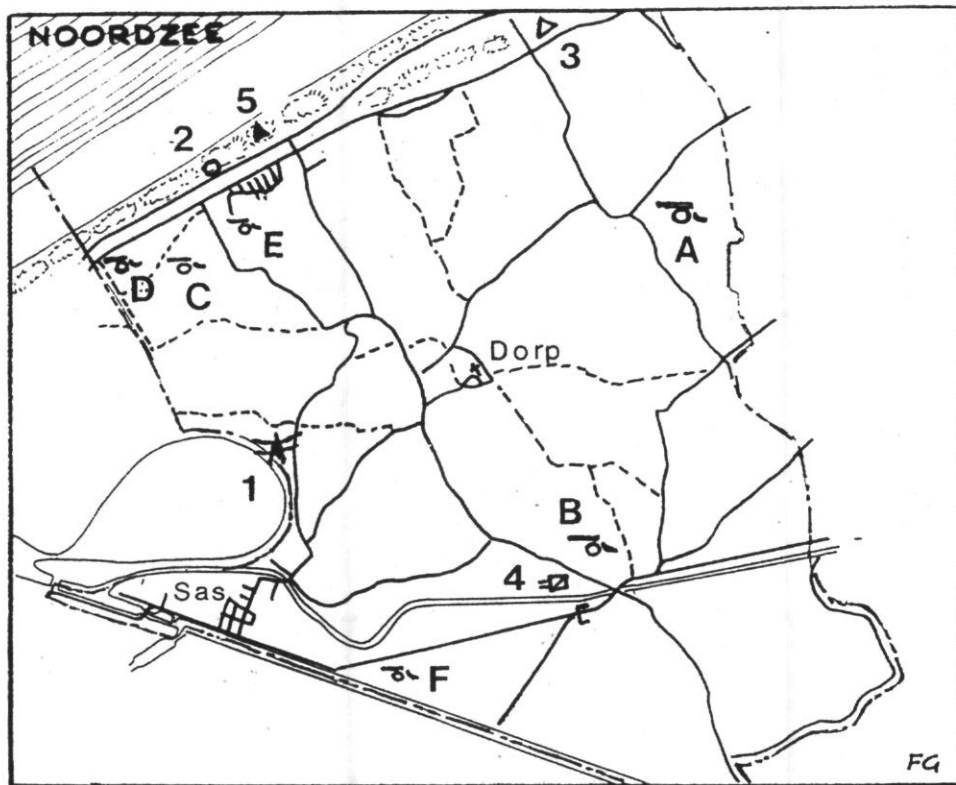

¹⁹ ¹⁹
VOOR 75 JAAR.

De Duitse militaire
installaties
te Bredene
tijdens W.O. 1.

door Ferdinand Gebaert.

Deel 1

Gemeente Bredene
 Duitse militaire installaties WO1
 1915-18

F.Gevaert
 1989

Fig 1-2

Duitse batterijen in de
 zone havengeul Oostende
 tot gemeentegrens Oost-
 ende/Bredene WO1

F. Gevaert
 1989

Fig 3

1. Inleiding.

Nadat als gevolg van de Slag aan de IJzer (18 - 30 oktober 1914) de bewegingsoorlog was vastgelopen en versteend tot een stellingoorlog, waren de Duitsers bevreesd voor een overvleugelingsmanoeuvre van de Geallieerden. Dit door een landing vanuit zee op de Vlaamse stranden, achter de Duitse stellingen aan het IJzerfront. Om aan dergelijke dreiging het hoofd te bieden bouwden de Duitsers vanaf begin 1915 een snaar artilleriebatterijen en andere verdedigingswerken op de Vlaamse kust van Nieuwpoort tot Knokke. Onder meer werden in totaal 229 stukken geschut opgesteld, variërend van kaliber 88 tot 380 mm.

In 1917 vreesden ze voor een aanval doorheen Zeeuws-Vlaanderen na een mogelijke landing op de oevers van de Schelde (neutraal Nederland). Om aan een gebeurlijke inval vanuit het Nederlands gebied te weerstaan werd langsheen de Belgisch-Nederlandse grens, van Knokke tot aan het kanaal Terneuzen-Gent, een netwerk van verdedigings- en artilleriestellingen gebouwd.

Evenals tijdens de jongste oorlog, toen onze kust "voorzien" werd van talrijke militaire installaties door de Duitse strijdkrachten (zie onze bijdrage in Jaarboek Ter Cuere 1977, "De Festung Europa te Bredene, blz. F1 - F28), werden ook te Bredene een aantal

verdedigings- en andere militaire installaties gebouwd.

Naast een aantal marine-infanteriestellingen werden volgende batterijen en gespecialiseerde installaties aangelegd:

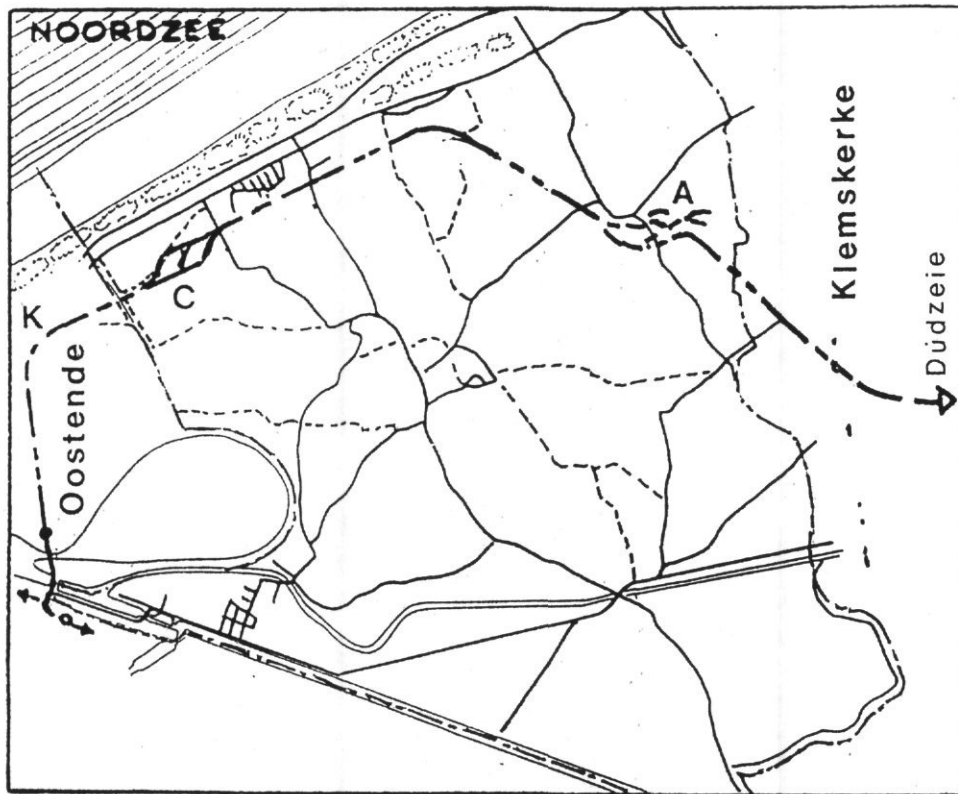
Artillerie:

- Batterie Deutschland, (4 x 380 mm)
- Batterie Schlezien, (4 x 280 mm),
- Batterie Preussen, (4 x 280 mm op spooraffuit),
- Batterie Ludendorff,
- Batterie Grossherzog,
- Batterie Feldflak,

(voor inplanting zie figuur 1)

Vliegwezen.

- Marineflieger, Seeflugstation Flandern II, (watervliegtuigen).
- Marinedrachenstation Bredene/Meer, (observatieballons).

Gemeente Bredene
Duitse logistieke spoorweg
W.O.1

F. Gevaert
1989

Fig 4

Legende :

A	Batterie	Deutschland
B	"	Schlezen
C	"	Preussen
D	"	Ludendorff
E	"	Grossherzog
F	"	feldflak
G	"	Eylau
H	"	Blucher
J	"	Frederich
K	"	Hindenburg
L	"	Irene

- 1 Seeflugstation Flandern II
- 2 Vermoedelijke inplanting van
Marinedrachenstation
Breedene/Meer
- 3 Stutzpunkt Breedene
"
- 4 Brigade gefechtstand
- 5 Hauptstand Batt. Deutschl.
"Katzbach

STELLINGEN:

- Stutzpunkt Breedene, "Spanjaardduin",
- Brigade Gefechtsstand "Blauwe Sluis",
- Hauptstand Batterie Deutschland, "Katsbach",

(Zie kaart figuur nr.2).

Tussen de gemeentegrens Bredene/ Oostende en de havengeul werden volgende batterijen gebouwd:

- Eylau, (Halve Maan),
- Blucher, (Leopoldsluis),
- Friederich,
- Hindenburg, (4 x 280 mm),
- Irene, ter hoogte van het Militair Hospitaal.

(Zie kaart figuur nr.3).

Daarnaast doorkruiste de door Duitsers aangelegde spoorweg Dudzele - Oostende - Middelkerke het grondgebied van Bredene. De spoorweg bevoorradde de Duitse stellingen langs de kust en aan de IJzer vanuit de depots aangelegd te Dudzele.

2. DE SPOORWEG
DUDZELE - OOSTENDE.

De spoorweg (1) verbond Dudzele met de sporenbundel Oostende-Zeehaven, gelegen aan de Handels- en Vergunningstraat (achter de Prins Albertlaan - voorheen Bredene). Het traject is schematisch weergegeven op figuur nr. 4.

Op het traject werden heuse spoorwegstations opgericht. We hebben notities van een "Bahnhof Nieuwmunster" en "Bahnhof Vlissegem" (2). Waarschijnlijk was er ook een verbinding naar het Duits vliegveld (jachtvliegtuigen) van Vlissegem, gelegen aan het kruispunt Vijfwege, (steenweg Oostende-Brugge en straatweg Vlissegem- Stalhille).

De batterijen Deutschland, Großherzog, Preussen en Hindenburg hadden rechtstreekse verbinding of aansluiting met de logistieke spoorweg.

De spoorweg werd aangelegd in 1915. Het eerste kanon van de Batterie Deutschland werd vanuit Duitsland aangevoerd langs het water naar Oostende. Het werd gelost aan de Diepwaterkaai door de aldaar sinds 1911-1913 opgerichte 40-ton torenkraan. Overgeslagen op een bogie dieplader en over het lo-

Batterie Deutschland.

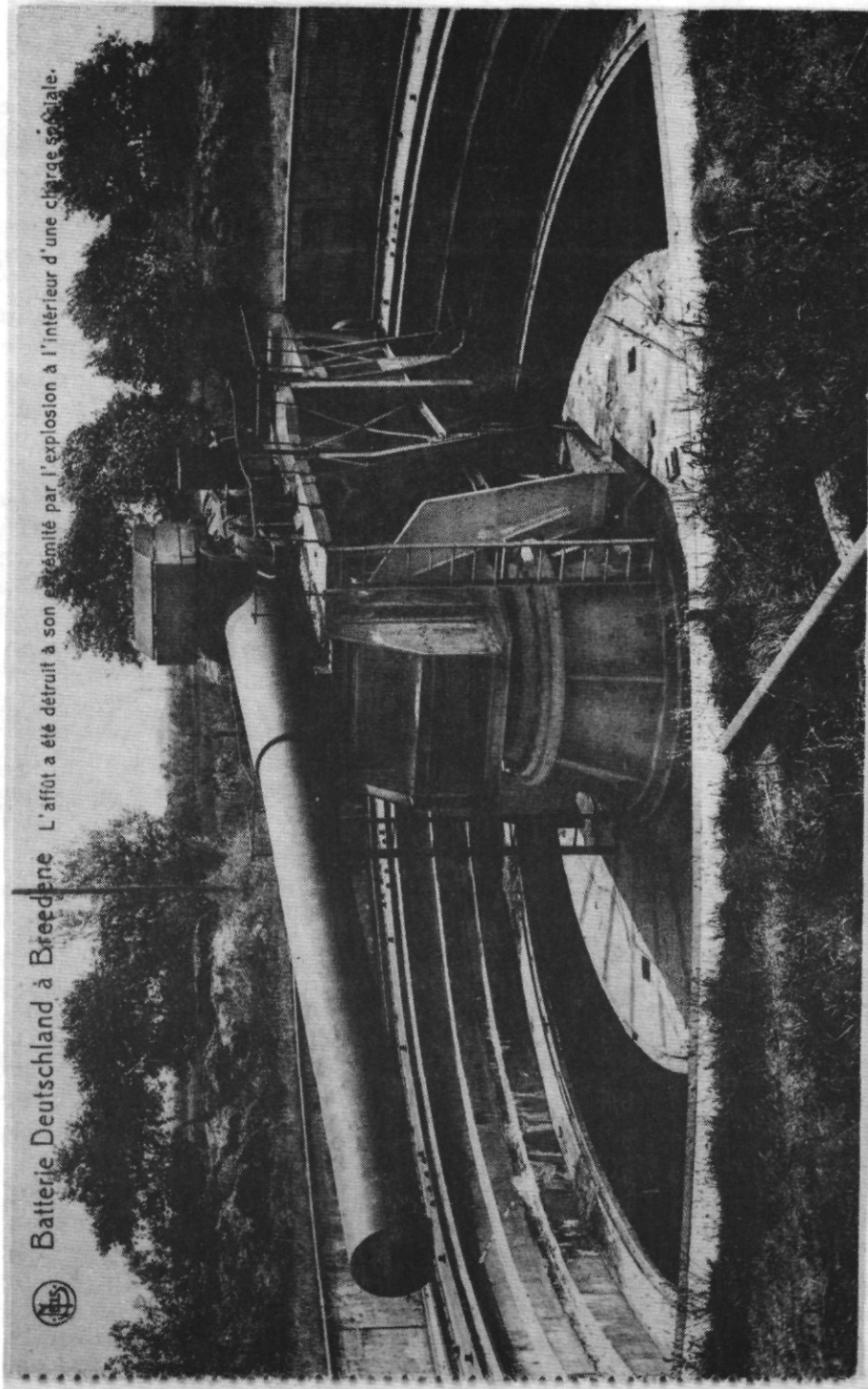
380 mm kanon in kanonkuip. Het kulas van het kanon is niet meer aanwezig. Bemerkt de plantengroei op het heidegebied.

Batterie Deutschland à Breedene Canon non recouvert de blindage.

Batterie Deutschland.

380 mm kanon in kanonkuip. Bemerkt op de voorgrond het uiteinde van één van de montagesporen.

Batterie Deutschland à Bredene. L'affût a été détruit à son extrémité par l'explosion à l'intérieur d'une charge spéciale.

gistiek spoor gesleept naar Bredene. De overige drie artilleriestukken van voornoemde batterij werden op authentieke wijze ter plaatse gebracht.

3. BATTERIE DEUTSCHLAND.

3.1. ALGEMEEN.

In 1915 werd door de Kriegsmarine, die verantwoordelijk was voor de verdediging van de Vlaamse kust en kusthavens, beslist een zware artilleriebatterij met vier 380 mm kanonnen te bouwen op het grondgebied van Bredene.

De inplanting te Bredene was zodanig dat het schootsveld van de kanonnen de ganse Vlaamse kust bestreek, van Duinkerke tot voorbij Knokke en de Vlaamse banken, met de vaargeulen die toegang gaven tot de kusthavens, stranden en de Scheldemonding. (zie figuur nr.5).

Observatie en vuurleiding werd voorzien door de bouw van posten op hoge duinen en gebouwen en door middel van observatie ballons (Marinedrachen).

3.2. DE INPLANTING EN LAY-OUT.

De batterij werd ingeplant te paard op de gemeentegrens Bredene-Klemskerke, op de zuidelijke rand van het heidegebied, zuidoostelijk van het Jacobinessenhof. (zie figuur nr. 6).

De heide zag er anders uit dan heden ten dage. Het gebied was relatief dicht bezet met struiken en bomen.

De weg Bredene-Klemskerke en de "dorpenlijn" van de buurtspoorwegen doorkruisten het emplacement van de batterij en werden omgelegd omheen het terrein.

Het traject van de logistieke spoorweg Dudzele-Oostende werd vastgelegd in functie van de inplanting van de batterij, die rechtstreeks zou aangesloten worden op de spoorlijn.

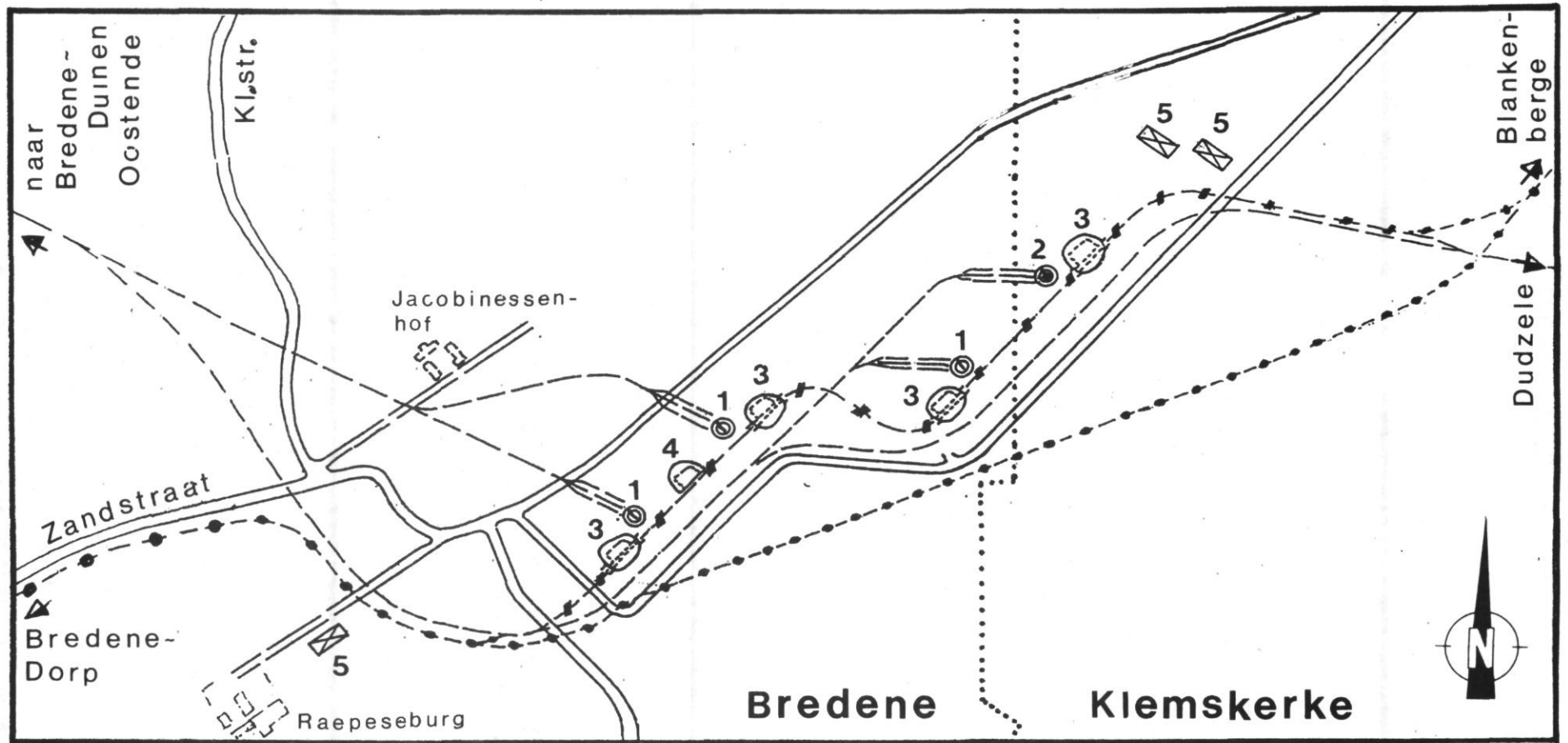
Het ontwerp van de batterij voorzag naast de vier kanonnen in een stelsel van vier munitiebunkers, een elektrische centrale voor het leveren van elektrische stroom voor de bediening van de kanonnen en de afstandsbediening van de ontsteking. Daarnaast was er een netwerk van spoorlijnen voor bevoorrading van de stukken en magazijnen.

Gemeente Bredene
 Inplanting Batterie Deutschland
 op kaart situatie 1914

- 1 Bredene-Duinen
- 2 Bredene-Dorp
- 3 Duinenstraat
- 4 Zandstraat
- 5 Klemskerkestr.
- 6 Visserskapel

Fig. 6 | Basis KMCI 1911 | F Gevaert '89

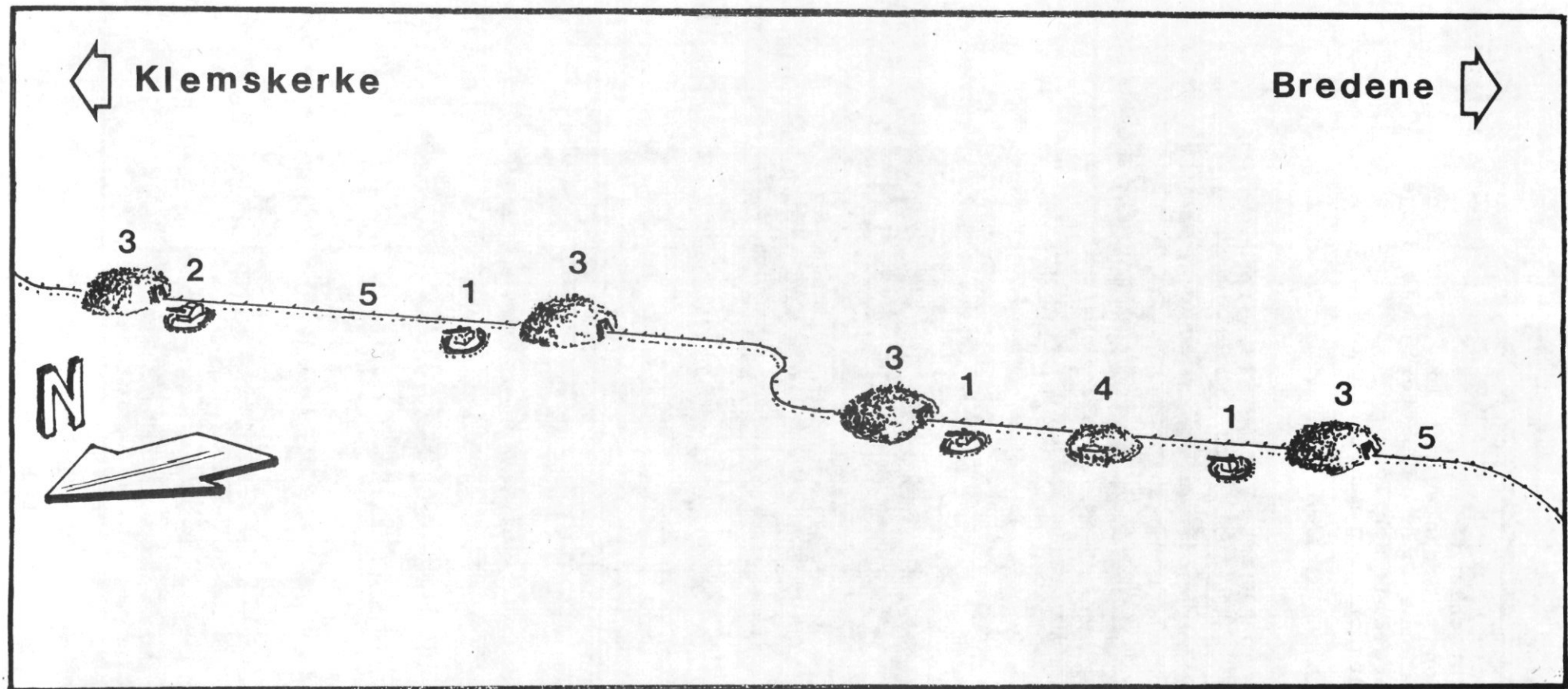
1. 380 mm kanon in kanonkuip.
2. 380 mm kanon met pantser-schild, in kanonkuip
3. Munitiebunker.
4. Bunker met electroaggre-gaten.
5. Barakken.

- Logistiek spoor (1435 mm).
- Buurtlijn (1067 mm).
- +— Munitiespoor (1435/1067 mm).

BATTERIE DEUTSCHLAND LAY-OUT

F Gevaert '89

Fig. 7a

BATTERIE DEUTSCHLAND
ISOMETRISCH ZICHT

- 1 : 380 mm kanon, in kanonkuip.
 2 : 380 mm kanon met pantserschild, in kanonkuip.
 3.: munitiebunker.
 4.: bunker met electro-aggregaten.
 5.: munitiespoor.
 N.B.: de overige sporen werden niet getekend.

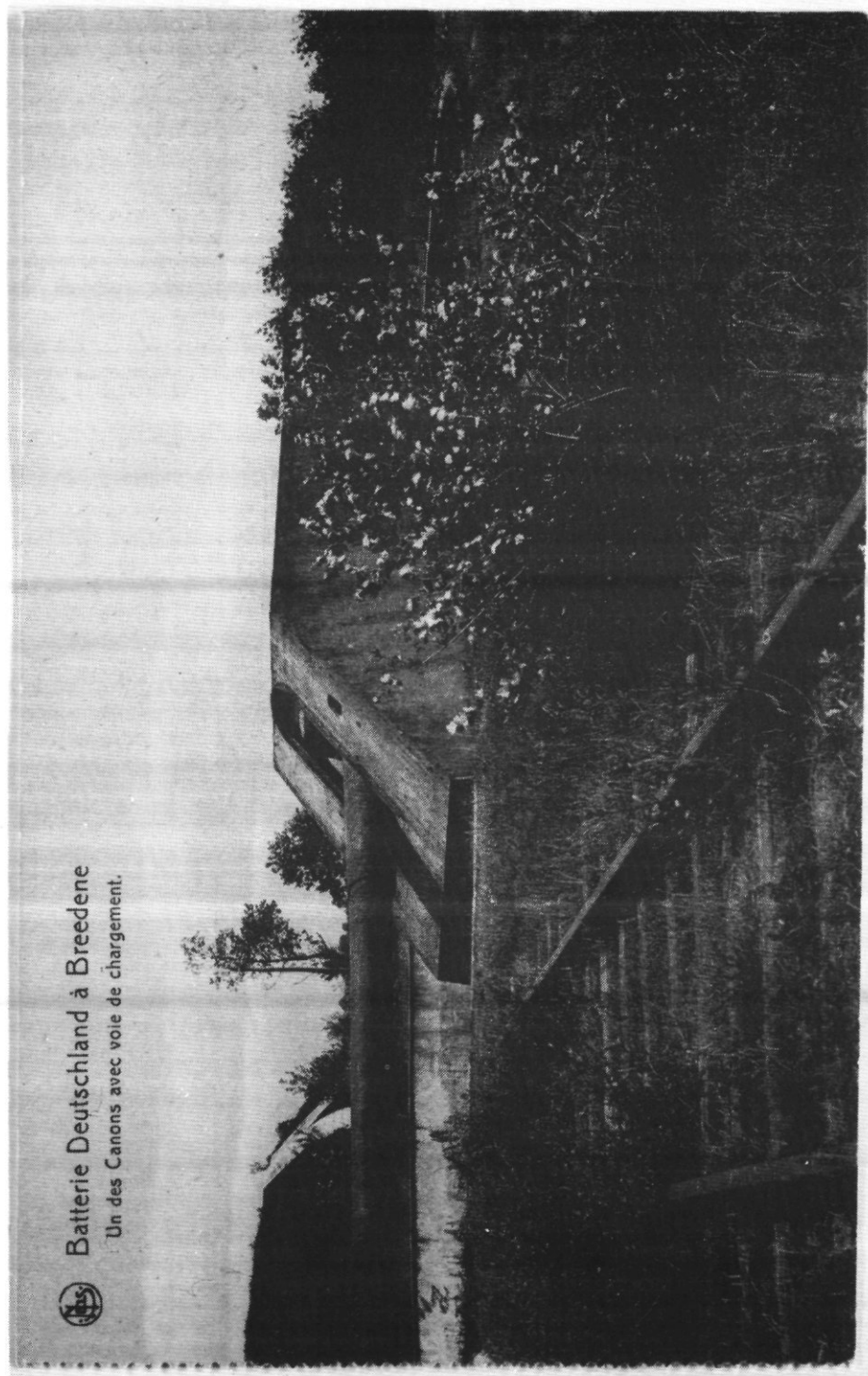
F.Gevaert
1989

Fig.7b

Batterie Deutschland.

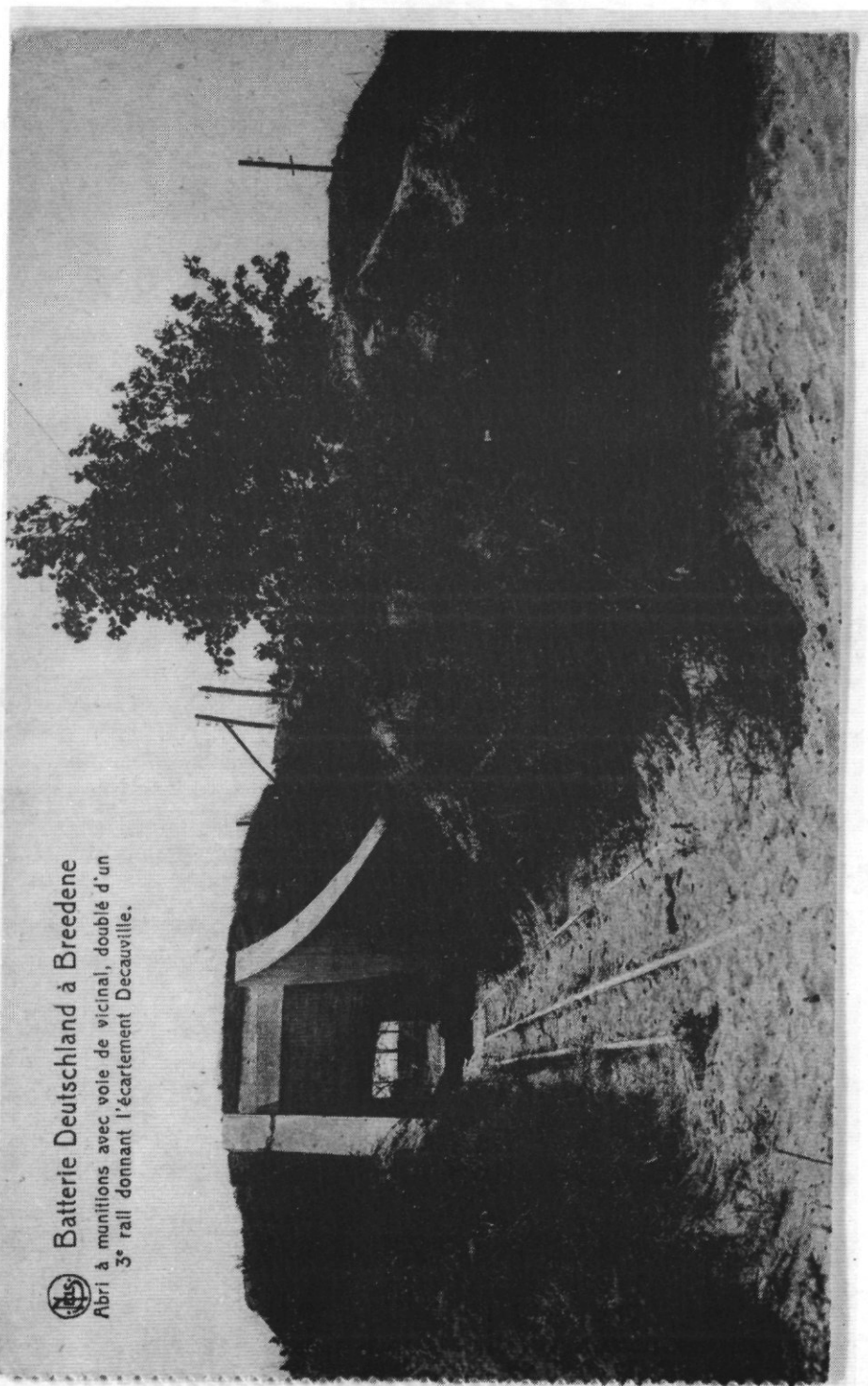
380 mm kanon met pantserschild. Slechts één van de 4 kanonnen van de batterij was uitgerust met dergelijk schild.

In de achtergrond een munitiebunker.

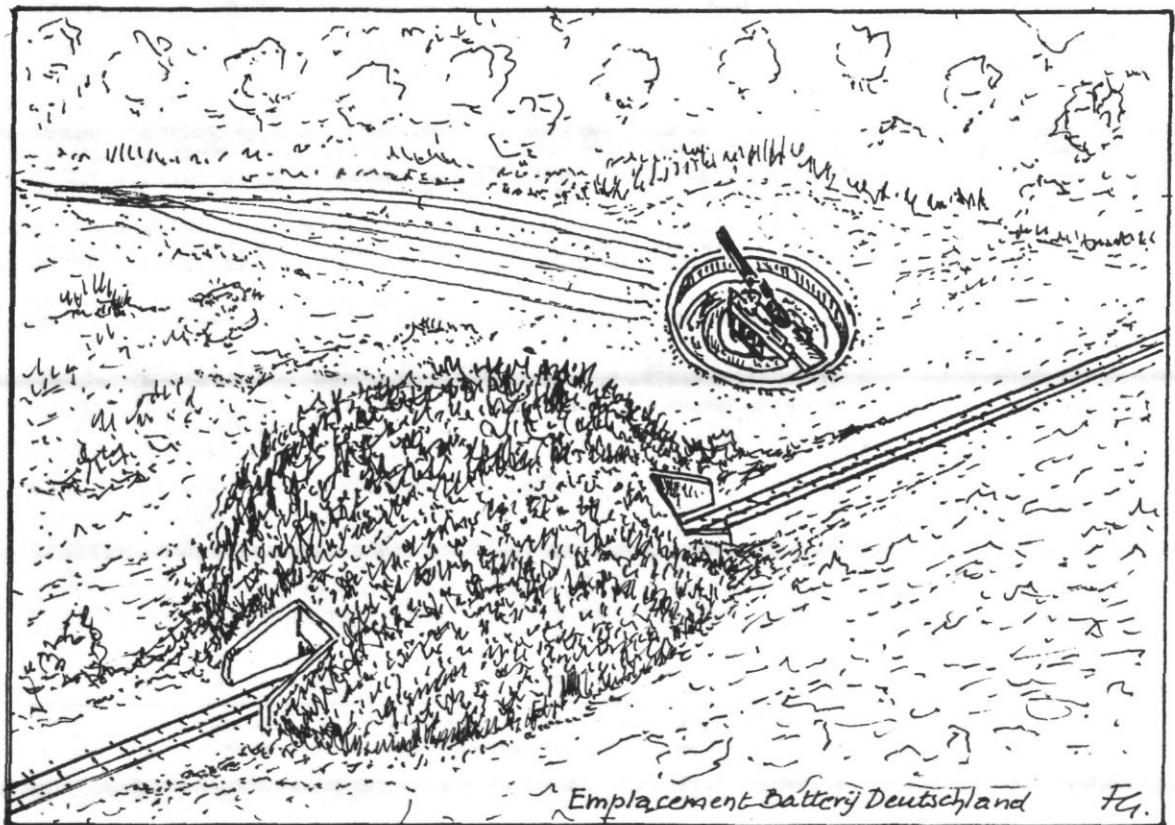
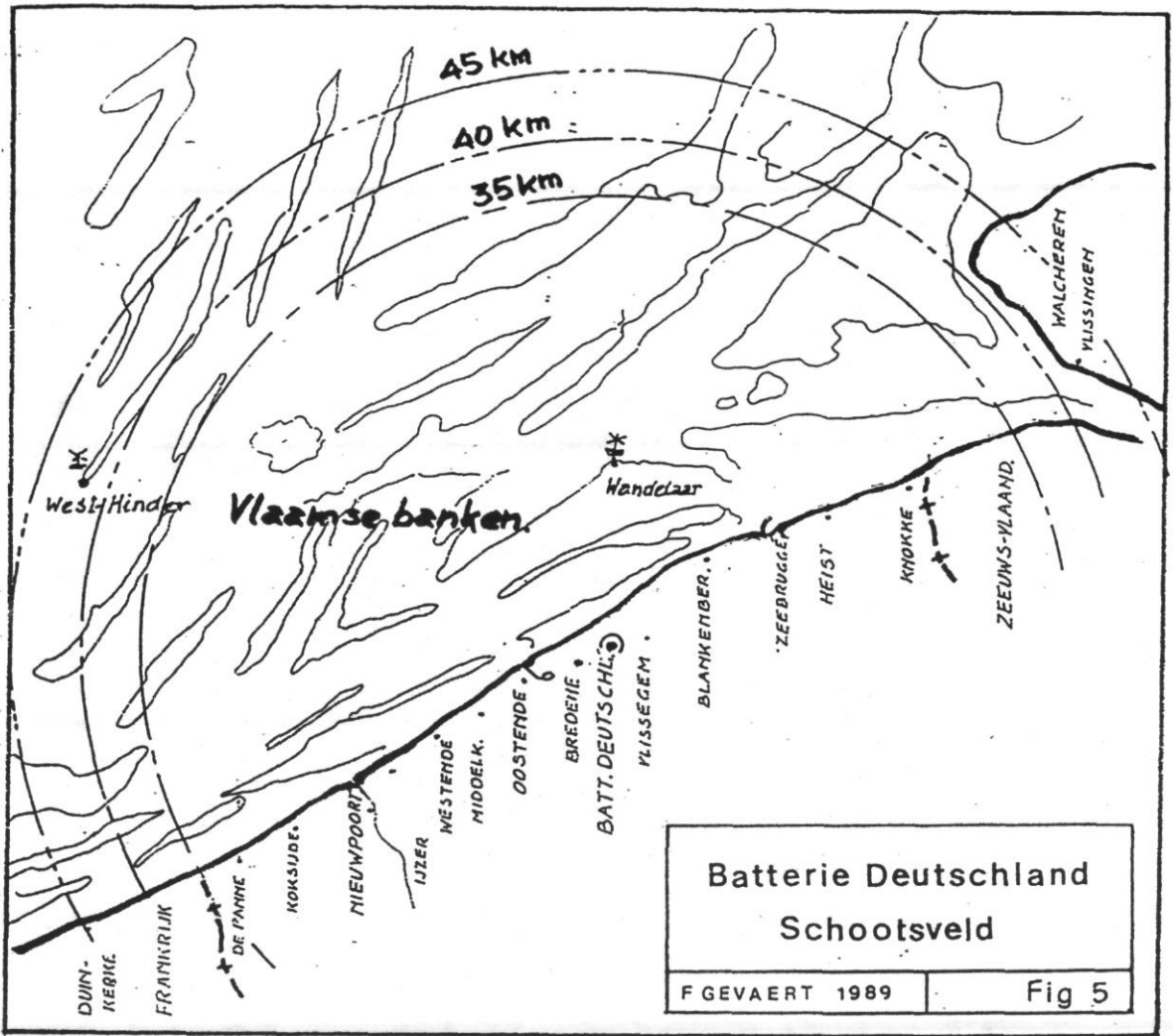

Batterie Deutschland.

Een munitiebunker met het munitiespoor die doorheen de bunker loopt. Op de bunker palen voor de luchtlijnen van het stroomnet en veldtelefoon.

 Batterie Deutschland à Breedene
Abri à munitions avec voie de vicinal, doublé d'un
3e rail donnant l'écartement Decauville.

Vanaf de Koninklijke baan, of kustweg, werd een weg naar de batterij aangelegd.

De lay-out van de batterij is weergegeven op figuur nr. 7.

3.3. HET GESCHUT.

De batterij bestond uit vier kanonnen van kaliber 380 mm, met een schietbereik van nagenoeg 45 km. De kanonnen waren oorspronkelijk bestemd en ontworpen door Krupp voor de slagschepen van de klasse "Bayern". Deze slagschepen werden ontworpen in 1912 als antwoord op de Britse slagschepen van de klasse "Queen Elisabeth", die 15 in. kanonnen zouden voeren (3). De kanonnen van Krupp werden specifiek ontworpen voor de "Bayern's", ter vervanging van de kanonnen van 320 mm die normaal voorzien werden in Duitse slagschepen. De kanonnen van 380 mm waren een nieuwe ontwikkeling en moesten nog grondig getest worden, nadat ze te Bredene waren opgesteld. Ze hadden hun "vuurproef" nog niet afgelegd.

Het was gepland dat de klasse zou bestaan uit vier schepen: "Bayern", "Baden", "Sachsen" en "Wurttemberg". Slechts de eerste twee eenheden werden afgeleverd, respectievelijk in maart en oktober 1916. De twee overige wer-

den niet volledig afgebouwd. (Zie figuur nr. 8).

De kanonnen die te Bredene werden opgesteld waren bestemd voor de "Wurttemberg". De kiel van het schip werd gelegd op 1 januari 1915. Het werd op 20 juni 1917 te water gelaten, doch kort nadien werd de afwerking stilgelegd. Het schip, in onafgewerkte staat, werd gesloopt in 1920-1921.

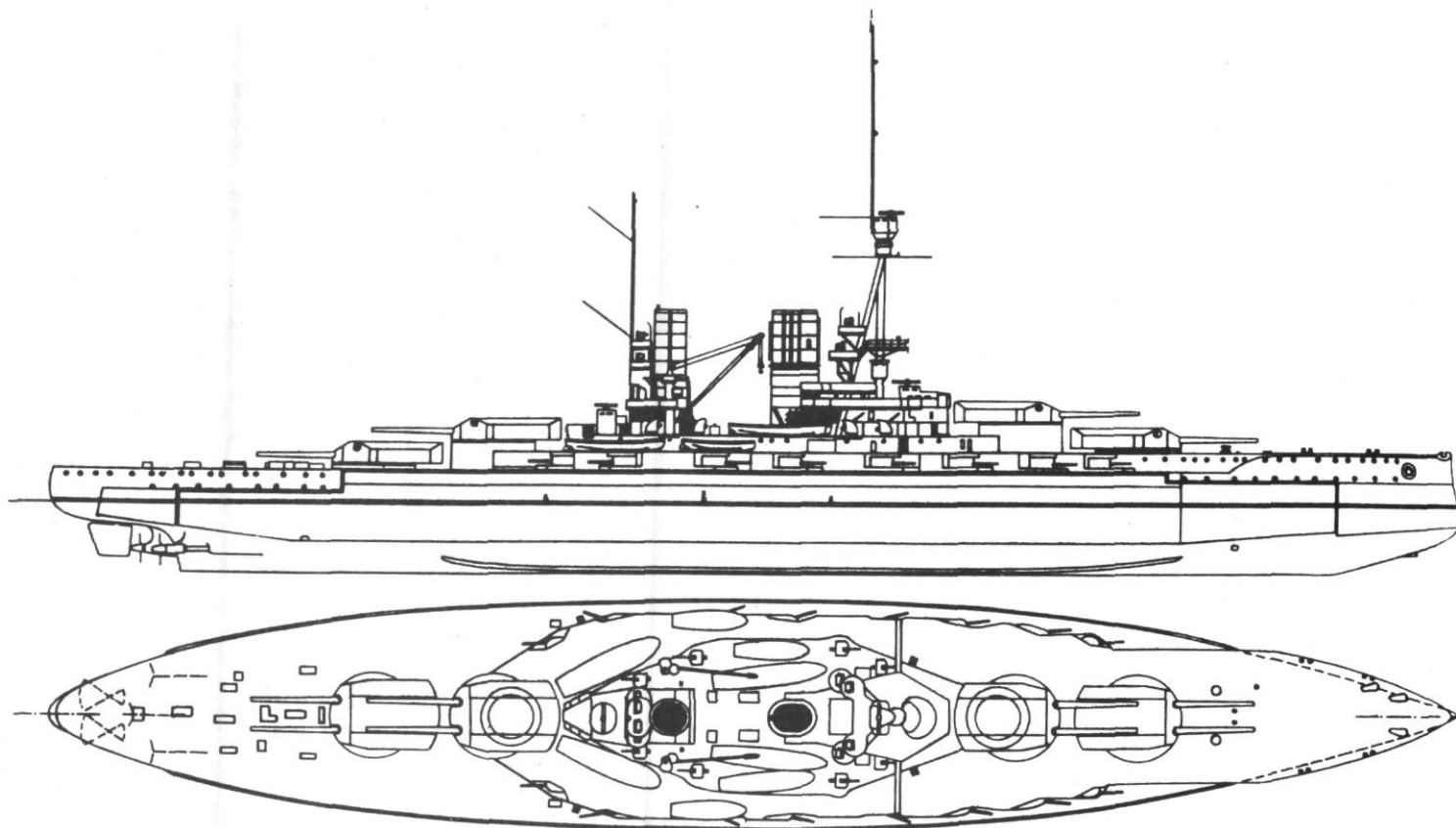
Het derde schip, de "Sachsen", was nog niet volledig af toen de oorlog eindigde. Het werd niet verder afgewerkt.

De kanonnen, met affuit, hadden een gewicht van 77,5 ton. Ze hadden een totale lengte van 17,50 meter. (zie figuur nr. 9).

Ze konden verschillende soorten munitie afvuren. Het grootste projectiel, met een gewicht van 750 kg, had een schietbereik van 34,20 kilometer. Met lichtere projectielen kon men doelen op respectievelijk 38,70 km, 42 km en 45 km treffen. Bepaalde Duitse archiefstukken vermelden zelfs een maximum schietbereik van 55 km.

Het instellen van de kanonnen, in horizontale rotatie als elevatie, was electro-mechanisch of manueel.

Het was voorzien dat de kanonnen zouden voorzien worden van een pantserschild, bestaande uit staalplaten met een dikte van 65 mm. Slechts één ka-

AFMETINGEN:

L.i.l. 179.4 m
 L.o.a. 182.4 m
 Br 30.2 m
 Dg 8.5 m
 Wvpl 32200 t
 Verm 52000 epk
 snelh 22.2 kn

BEWAPENING:

8 x 380 mm, kal. 45,
 16 x 150 mm, kal. 45,
 8 x 88 mm,
 4 x torpedolanceer-
 buizen, 600 mm.

BEMANNING: 1171

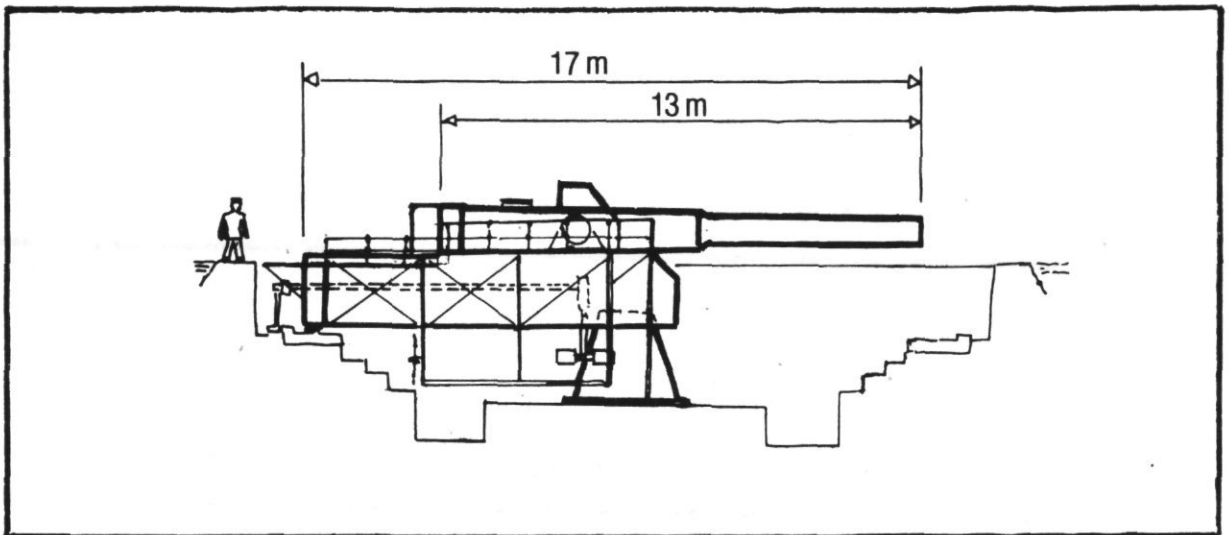
BAYERN - klasse
Slagschepen
Kriegsmarine

Fig. 8

Batterie Deutschland.
Het 380 mm kanon met pantserschild.
Bemerkt rechts in de achtergrond de drie mon-
tagesporen.
(Verzameling A. Geryl).

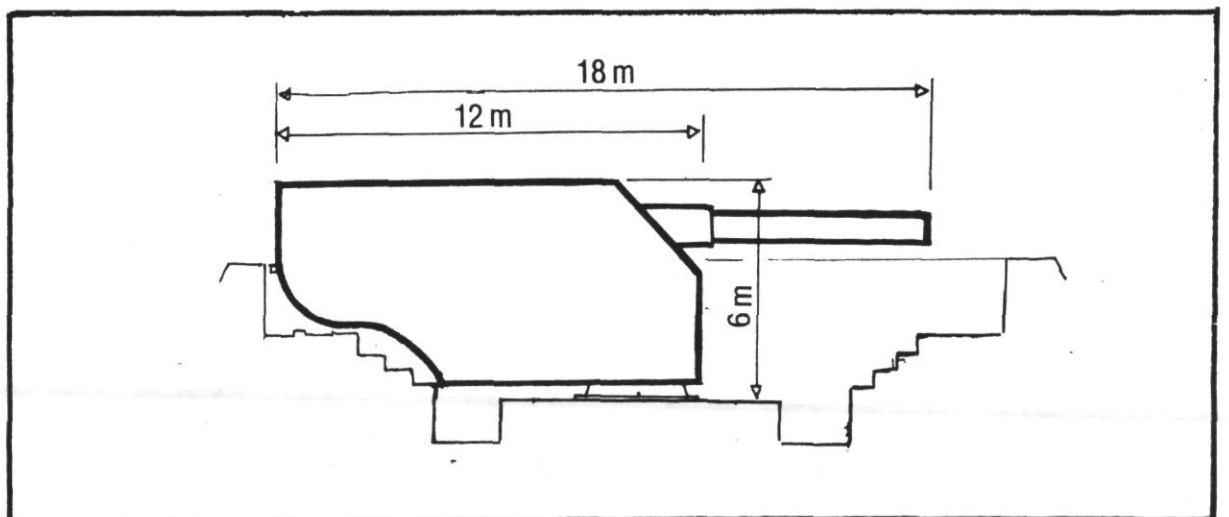
Breedene. — Ruines. — *Une pièce blindée de la batterie.*
Ruins. — A sheeted gun of the battery.

BATTERIE DEUTSCHLAND
Kanon 380 mm kal.45

F. Gevaert
 1989

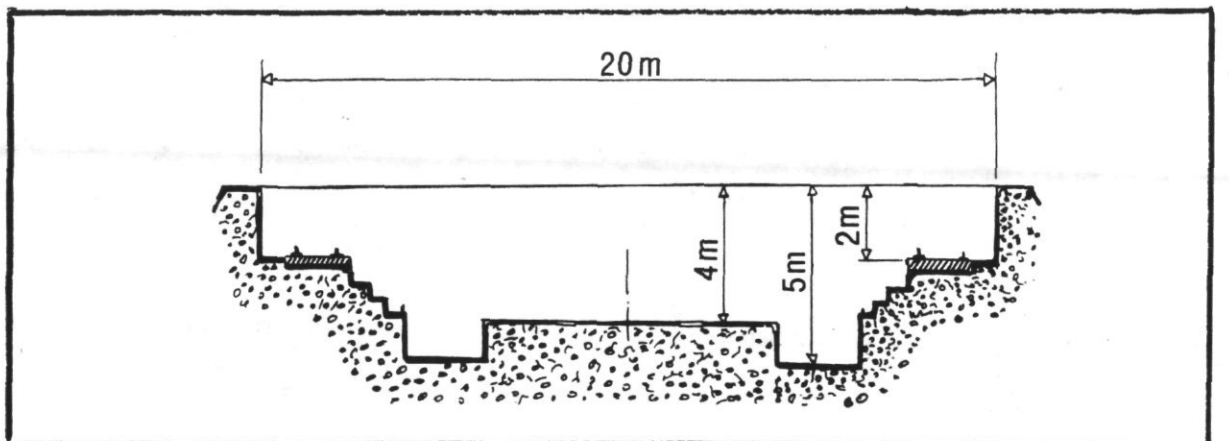
Fig.9

BATTERIE DEUTSCHLAND
Kanon 380 mm met pantserschild

F. Gevaert
 1989

Fig.10

BATTERIE DEUTSCHLAND
Kanonkuip voor 380 mm kanon

F. Gevaert
 1989

Fig.11

non werd hiermede uitgerust. De overige drie schilden waren nog niet geleverd toen de Kriegsmarine zich terugtrok in oktober 1918. (zie figuur nr.10).

3.4. DE KANONKUIPEN.

Door de aard en het enorm gewicht van de kanonnen, en ook reacties bij het vuren, was het noodzakelijk de stukken op te stellen in specifiek ontworpen kanonkuipen. Ze werden gebouwd in gewapend beton, met fundering in de diepte.

De kanonkuipen waren volledig verzonken. De keel had een diameter van 20 m. De kuil was 5 m diep. Twee meter lager dan de keel was er een betonnen bordes waarop twee concentrische looprails waren vastgemaakt, over de ganse omtrek van de kuip. Op deze rails liep het horizontaal rotatiemechanisme van de kanonnen.

Voor de afmetingen van de kanonkuipen, zie figuur nr. 11.

3.5. DE BUNKERS.

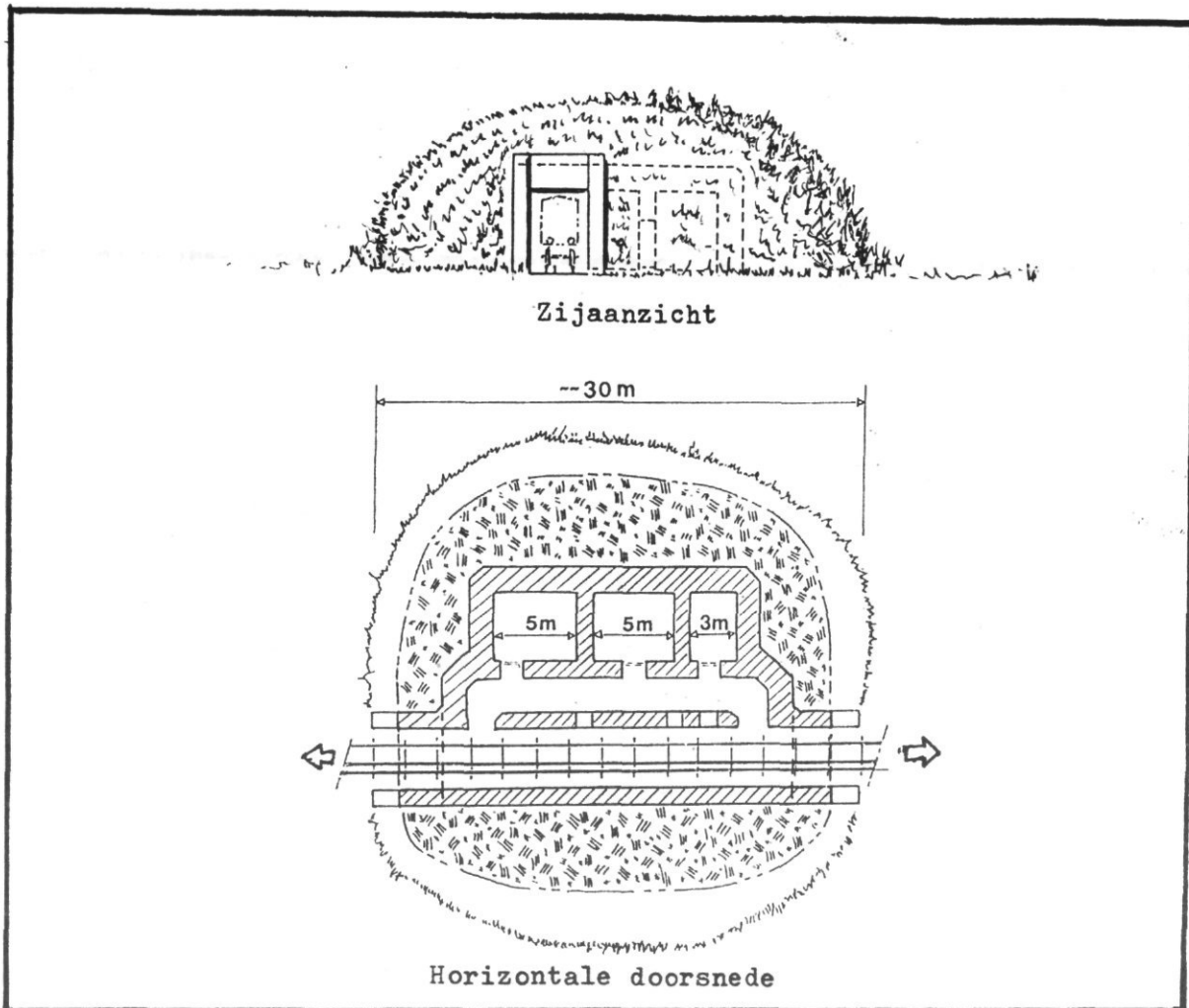
Naast de bouw van de kanonkuipen voorzag het ontwerp van de batterij de bouw van vier munitiebunkers en een bunker voor de elektrische centrale.

De munitiebunkers werden gebouwd in gewapend beton en afgedekt met een dikke laag aarde. De aarde werd bekomen door het afgraven van de dijk van de Grote Polder (of Polder van Bredene), beter bekend als de Groenendijk.

De vier munitiebunkers waren identiek en bestonden, per bunker, uit drie afzonderlijke magazijnen, een verbindingsgang en een spoorweggang. Alles onder één overkoepelend betonnen dak. De magazijnen waren afgesloten door zware pantserdeuren. De spoorweggang was doorlopend en open aan beide einden. De openingen konden niet afgesloten worden (zie figuur nr.12).

De munitiebunkers waren ingeplant telkens in de onmiddellijke omgeving van één van de vier kanonkuipen. De kanonnen werden bevoorradt vanuit de munitiebunkers door middel van wagens die op het munitie-spoor liepen (zie fig. 2)

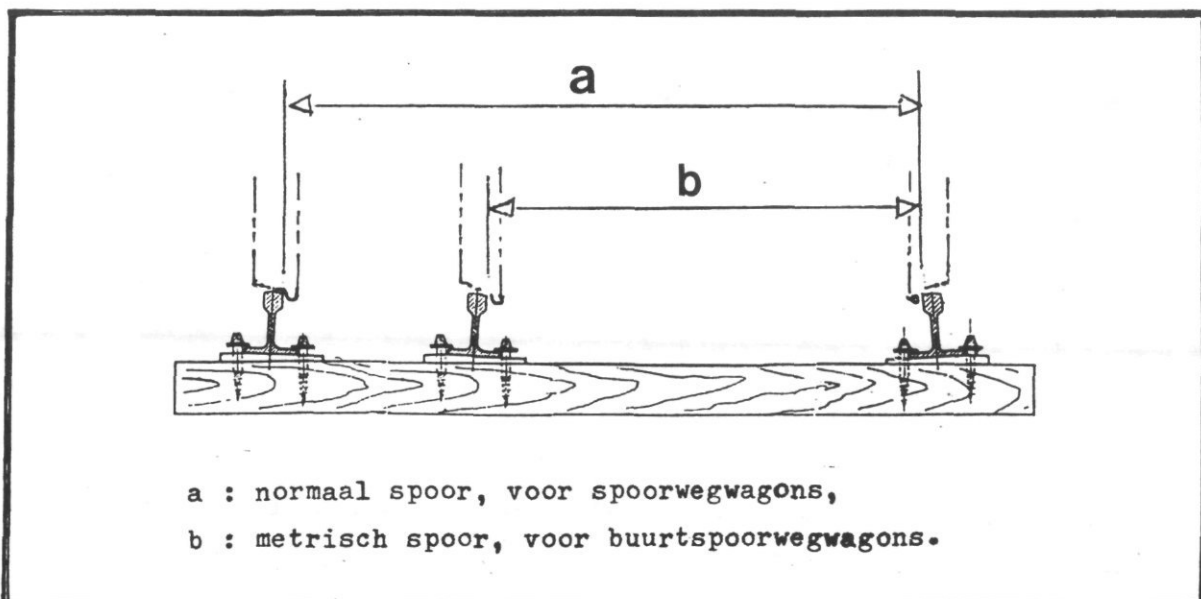
De bunker voor de elektrische centrale stond tussen de twee westelijke kanonnen. In de bunker waren electro-aggregaten opgesteld waarmede gelijkstroom werd opgewekt, bestemd voor de bediening van de kanonnen, verlichting en andere applicaties. De centrale maakte de batterij autonoom en

**BATTERIE DEUTSCHLAND
Munitiebunker**

F. Gevaert
1989

Fig.12

**BATTERIE DEUTSCHLAND
Munitiespoor**

F. Gevaert
1989

Fig.13

onafhankelijk van een andere electriciteitscentrale voor het leveren van electriciteit.

De electriciteit werd verdeeld door ondergrondse kabels en luchtlijnen.

3.6. SPOORLIJNEN IN DE BATTERIJ.

Zoals reeds vermeld werden de kanonnen ter plaatse van de batterij gebracht vanuit de haven van Oostende langs de logistieke spoorweg. Om de kanonnen tot op de rand van de kuipen te brengen werden per kuip een aansluitspoor aangelegd dat eindigde op een bundel van drie sporen met dubbele wissel. Deze drie sporen waren nodig voor het opstellen op de rand van de kuip van hijskranen op spoorwegonderstel, naast de spoorwagens geladen met het kanon of het affuut of andere onderdelen. Deze hijskranen waren nodig voor het lossen, verhandelen en monteren van de kanonnen.

Een aansluitspoor (munitiespoor) werd aangelegd dat doorlopend door de vier munitiebunkers liep. Het spoor diende voor bevoorrading in munitie van de magazijnen in de bunkers, en het aanvoeren ervan naar de vuurmonden.

Het munitiespoor had een spoorbreedte van 1435

mm (normaal spoor) en sloot aan op het logistiek spoor. Door toevoeging van een derde rail tussen de twee rails van het normaal spoor kon het munitiespoor gebruikt worden door rollend materieel van de buurtspoorweg. Dit secundair spoor werd aangesloten op de buurtlijn langs de dorpen. De buurtspoorweg gebruikt een "metrisch spoor", met een spoorbreedte van 1067 mm. (zie figuur nr.13)

Het munitiespoor liep zeer dicht bij de rand van de kanonkuipen zodat de munitie kon aangevoerd worden uit de magazijnen per spoorwagen tot in de onmiddellijke omgeving van de kanonnen.

Voor het tracé van de sporen zie figuur nr. 7.

3.7. DE VUURLEIDING EN OBSERVATIE (WAARNEMING).

De vuurleiding en hoofdobservatiepost was opgesteld in een bunker op een hoog duin even ten westen van het "Duinegat" te Bredene-Duinen. Het droeg de naam "Hauptstand Batterie Deutschland - Katsbach". Deze hoofdpост wordt beschreven in deel 2 van deze historische bijdrage.

Drie andere observatie- en reperageposten werden ingericht op de Vlaamse kust. Een eerste

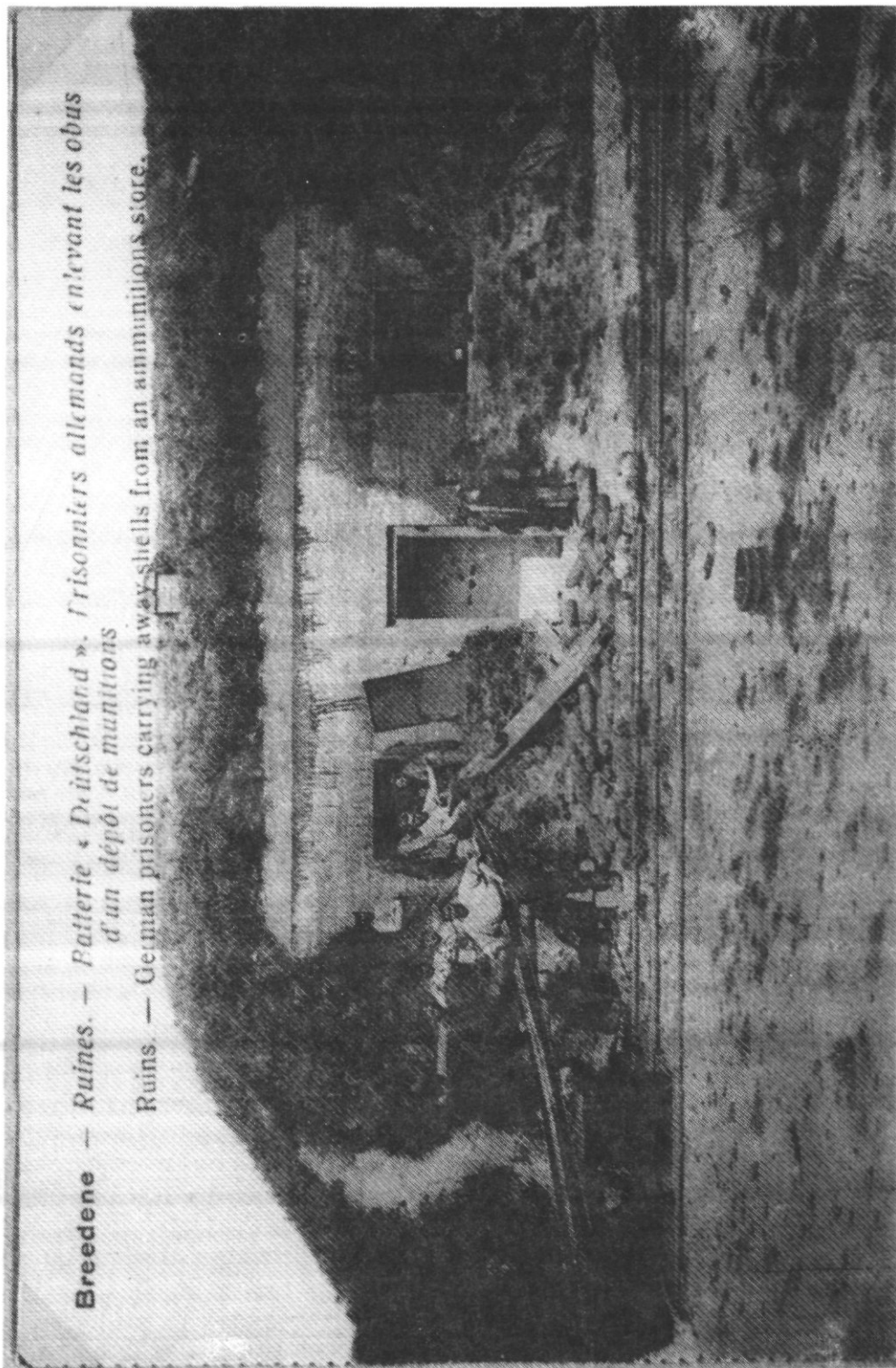
Batterie Deutschland.

De bunker waarin de electroaggregaten waren opgesteld. Na de oorlog werd de bunker gebruikt voor het voorlopig stapelen van munitie. Het verhandelen werd uitgevoerd door Duitse krijgsgevangenen.

(Verzameling: A. Geryl).

Breedene — Ruines. — Patterie « Deutschland ». Prisonniers allemands enlèvent les obus
d'un dépôt de munitions

Ruins. — German prisoners carrying away shells from an ammunition store.

in het hotel "Belle-Vue", gelegen op de zeedijk te Wenduine. Een tweede te Mariakerke en een derde op de Zeedijk te Oostende.

Verder werden reperage en observatiegegevens doorgestuurd door een waarnemer vanuit een kabelballon (zie hoofdstuk 4 Marinedrachenstation Bredene/Meer).

Volgens Admiraal Jacobsen, bevelhebber van de sector, waren slechts twee minuten nodig om de exacte positie van een doel op zee te bepalen.

Daarnaast was er een meteodienst die gegevens verzamelde en verstrekke over windsnelheid en -richting, tot op een hoogte van 4500 meter. Deze gegevens waren noodzakelijk om bij instellingen van de kanonnen rekening te kunnen houden met de invloeden van de weersgesteldheid.

3.8. DE BOUW EN AFWERKING.

Op 25 september 1915 werden de werken voor de bouw van de installaties aangevat, onder de leiding van de firma Krupp. Zevenhonderd man werd tewerkgesteld, waaronder Duits burgerlijk personeel, Russische krijgsgevangenen en Belgische burgers die opgeëist waren door de Duitse Kommandantur te Oostende.

Het eerste kanon van de batterij kwam ter plaatse op Kerstmis van het oorlogsjaar 1915. Het tweede bereikte het emplacement in januari 1916. De twee overige kanonnen werden geleverd in de loop van de maand november 1916.

De laatste bunker werd voltooid in juni van het laatste oorlogsjaar, 1918.

3.9. DE BEDIENING.

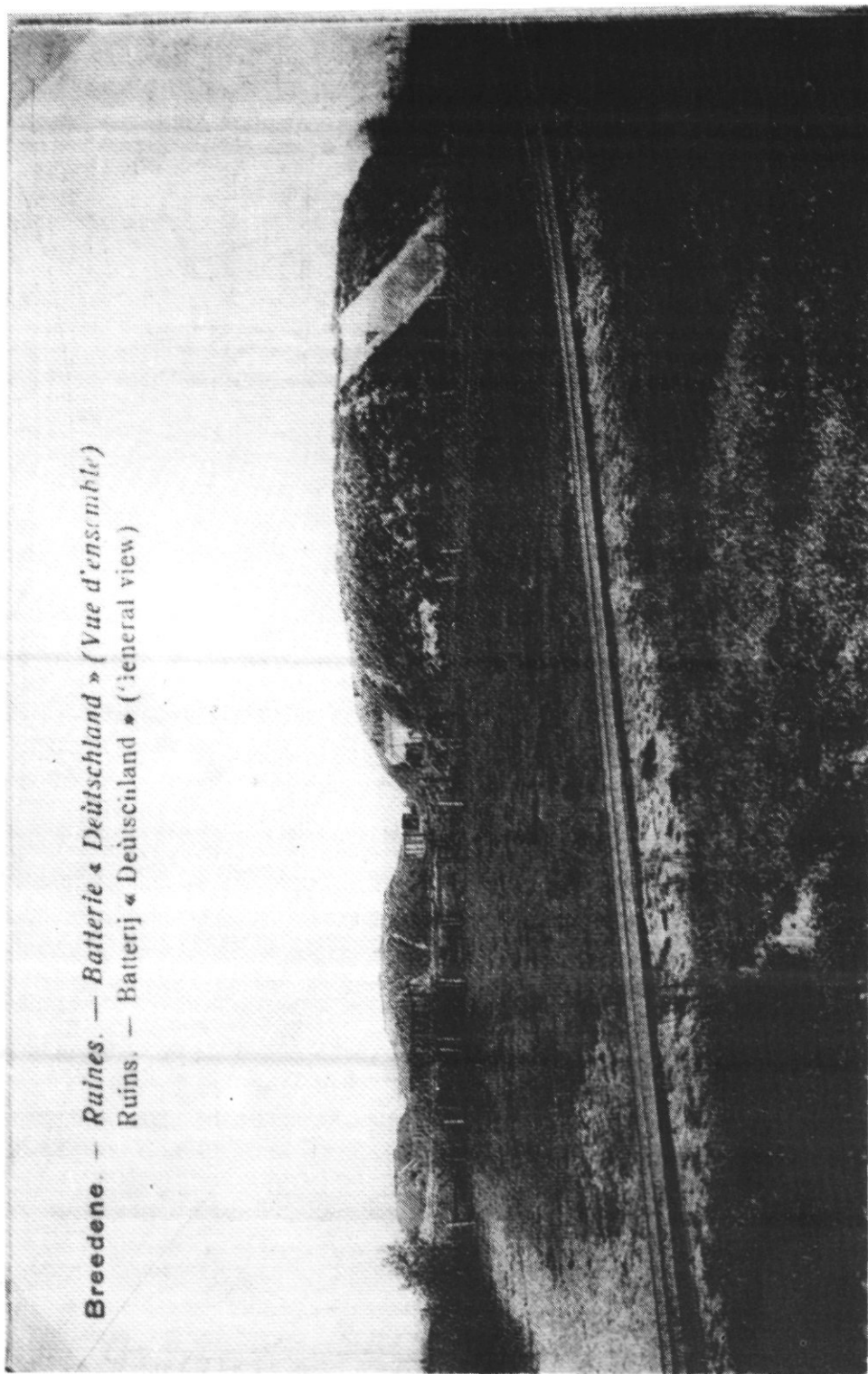
De bezetting van de batterij bestond uit ongeveer 600 man. De helft van de bezetting verbleef in barakken die opgetrokken waren nabij de batterij. De rest was ingekwartierd te Bredene-Dorp. Een tram was steeds stand-by in het station van Bredene-Dorp om bij alarm het ingekwartierd personeel ijlings naar de batterij te voeren.

De officieren waren eveneens ingekwartierd te Bredene-Dorp. Hun mess was ingericht in de pastorie. De scholen waren bezet en een deel van de zusterschool werd gebruikt als kantine en feestzaal. De herberg "De Leeuw van Vlaanderen" was omgevormd tot lazaret.

Batterie Deutschland.

Algemeen zicht op de westelijke bunkers vanuit de richting Bredene-Dorp. De middenste bunker is deze met de electroaggregaten. De twee uiterste bunkers zijn munitieopslagplaatsen (munitiebunkers). Op de voorgrond het munitiespoor.

(Verzameling: A. Geryl).

3.10. OPERATIES.

Het eerste schot werd afgevuurd op 20 mei 1917. Andere bronnen geven 20 maart 1916 op als datum, toen twee kanonnen elk een "proefschot losten".

De batterij was actief tijdens de aanval van de Royal Navy op Oostende en Zeebrugge tijdens de nacht van 22-23 april 1918. Ook tijdens de aanval op Oostende op 10 mei 1918, toen het blokschip "H.M.S. Vindictive" door de Britten werd afgezonken in de havengeul van Oostende.

Verder werd nog enkele malen gevuurd op 10 juli, 15 en 16 oktober 1918. Het laatste schot werd afgevuurd op 17 oktober 1918, waarna de Kriegsmarine de kanonnen onbruikbaar maakte door de kulassen te laten springen. De Duitsers ontruimden de batterij bij het terugtrekken voor de oprukkende Belgische troepen. Op 18 oktober 1918 werd de batterij bezet door het Belgisch leger.

Het bestaan van de batterij werd slechts laat in de oorlog ontdekt door de "Verbondenen". Of dit wijst op een goede camouflage door de Duitsers of op gebrekkige verkenning of verkenningstechnieken door de geallieerden, is een open vraag. Een kaart met de toen gekende objectieven opgesteld door het Belgisch leger op 22 okto-

ber 1917 bevat geen verwijzing naar de "Batterie Deutschland". (4). Men had blijkbaar nog geen vermoeden van het bestaan van deze machtige artilleriestelling.

De batterij werd ontdekt door een Brits observatievliegtuig nadat de Britse vloot beschoten werd bij de aanval op Zeebrugge. Zij werd daarna éénmaal gebombardeerd vanuit de lucht, echter zonder dat er schade werd aangericht aan de installaties.

De batterij werd "beschermd" door rookapparatuur die een rookgordijn kon aanleggen omheen en boven de batterij. In een straal van 500 meter stonden 107 rooktoestellen opgesteld. Een tweede ring, bestaande uit 65 apparaten stond opgesteld op 100 meter buiten de periferie van de batterij.

3.11. HET MUSEUM "BATTERIJ DEUTSCHLAND".

Na de oorlog had de nationale overheid een dienst opgericht, de "Dienst der Oorlogsoorden". Deze overheidsdienst had als opdracht het opruimen, inrichten, openstellen en onderhouden van een aantal militaire installaties en slagvelden, die de interesse konden weerhouden van potentiële buitenlandse en binnen-

landse bezoekers en toeristen. Niet alleen zou het vreemde valuta binnenbrengen, doch ook werk verschaffen aan een aantal mensen. Voornamelijk dan in plaatsen waar de werkgelegenheid schaars was, zoals de Westhoek.

De opbrengst van de verkoop van souvenirs, in de vorm van boekjes prentkaarten en synoptische kaarten, zou ten goede komen van filantropische instellingen, zoals het "Werk van Oorlogsverminkten en Wezen".

Men besloot ook de beduchte, beruchte en beroemde "Batterij Deutschland", met de vier reuze vuurmonden, te behouden en in te richten als oorlogsmuseum. De gronden waarop de batterij stond werden aangekocht door het Bestuur der Domeinen en werden eigendom van de staat.

Een bunker werd ingericht als museum waarin allerhande voorwerpen en munitie werden tentoongesteld. Een houten barak in wat men nu de Batterijstraat noemt werd ingericht als woonst voor de bewaker. Een groot-oorlogsinvaliden, Leopold Degreef en zijn echtgenote Jeanette, werden aangesteld voor deze functie. In de barak werd ook een tentoonstelling ingericht van oorlogsfoto's en documenten die betrekking hadden op de batterij en de verschillende aanvallen vanuit zee op Oostende. Men kon er ook souvenirs en prentkaarten kopen.

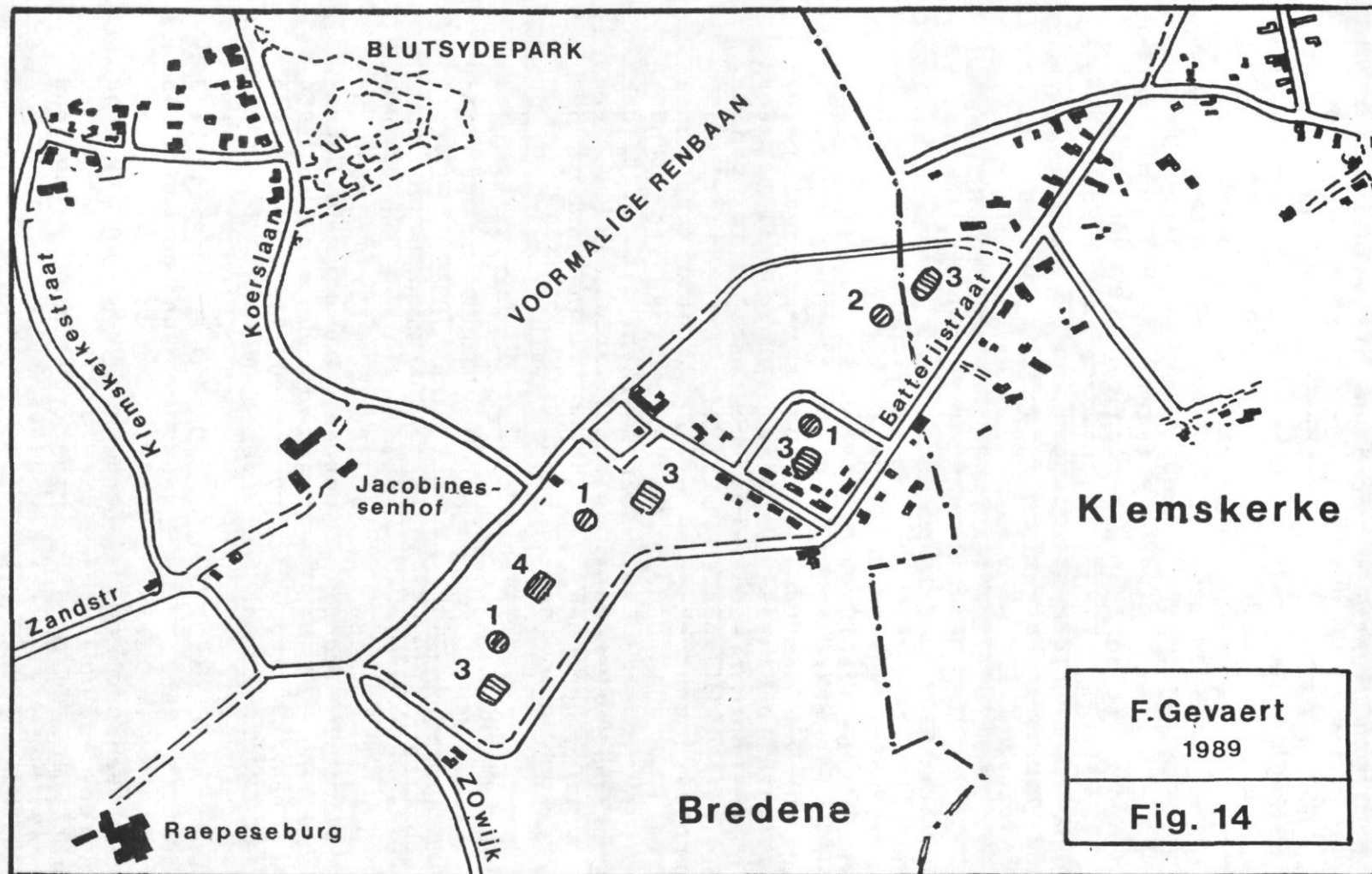
De oorlogsmunitie die

zelfs in het begin van de twintiger jaren nog gestapeld was in de bunkers, werd ontwapend en ontmanteld door Duitse krijgsgevangenen. Wat niet kon ontwapend worden werd door hen naar springputten gebracht, gelegen op het militair domein, en daar door ontsteking tot ontploffing gebracht. Dit gebeurde telkens om vier uur in de namiddag. De bezoekers konden het vernietigen van de munitie volgen vanuit een bunker.

Het museum trok veel bezoekers, veelal Britten. Het museum was opgenomen in alle Engelse reisgidsen die ook de toegangsprijs opgaven. In 1924 bedroeg het 1 Belgische frank, in 1928 reeds 2,50 bfr.

In de 1930 editie van "Harvey's Guide Book for Belgium and Luxembourg" wordt de batterij als volgt beschreven:

"Behind the race-course at Breedene-Dorp (3m. N.E., tram from Ostend via Slijkens) is the remarkable DEUTSCHLAND BATTERY (adm. 2 fr. 50 c.), four 15-inch guns in an immensely strong concrete emplacement, cleverly disguised, and provided with anti-aircraft guns and a dummy gun near by with flash and smoke apparatus intended to draw British fire".

BATTERIE DEUTSCHLAND

Inplanting op de huidige toestand

- 1 : 380 mm kanon, in kanonkuip.
- 2 : 380 mm kanon met pantserschild, in kanonkuip.
- 3.: munitiebunker.
- 4.: bunker met electro-aggregaten.

(Achter de renbaan te Breedene-Dorp (6 km. N.O., tram vanuit Oostende via Slijkens) ligt de opmerkelijke BATTERIJ DEUTSCHLAND (toegang 2 fr. 50 c.), vier 380 mm kanonnen opgesteld in ontzaglijk sterke betonnen geschutskuipen, vernuftig vermomd en uitgerust met flits- en rook-aggregaten bedoeld om de Britse scheepsartillerie te misleiden.

Ook in andere reisgidsen werd de batterij beschreven, naast de "Hindenburg and Turkeyen Batteries". (eigenlijk de Hindenburg en Irene).

In november 1928 werden de lopen van twee kanonnen onbruikbaar gemaakt door de Belgische genie, de "Vernietigingsdienst" onder leiding van Kapt. Herkenne. Geleidelijk werden de kanonnen ontmanteld en verloor het oord voor de bezoekers alle aantrekkelijkheid.

In mei 1939 werden de laatste twee kanonnen openbaar verkocht om te verschroten. Het museum hield op te bestaan.

Het domein werd tijdens de mobilisatie voorafgaand aan de Duitse inval op 10 mei 1940, bezet door het Belgisch leger. Er werd een batterij van het 5e Artillerie uitgerust met zes 120 mm kanonnen opgesteld, met als doel de bescherming van de midden sector van de Vlaamse kust. De batterij heeft echter geen deel genomen aan de krijgsverrichtingen tijdens de meidagen van '40.

Bij het begin van de oorlog werden de bunkers

gebruikt door de burgerbevolking om te schuilen voor het oorlogsgeweld, doch de installaties werden dra door de Duitse bezetters in gebruik genomen.

De bunkers en betonnen geschutskuipen werden in de jaren '50 gesloopt. Nu rest nog alleen de naam "Batterijstraat" om te herinneren aan één van de machtigste artilleriestellingen van W.O.1.

3.12. HUIDIGE SITUATIE.

Zoals vermeld in paragraaf 3.11 rest niets meer van de installaties van de "Batterie Deutschland". Met uitzondering van mogelijke resten van funderingswerken die niet gesloopt werden en nu verscholen zijn onder het zand.

De omleidingsweg, in het verlengde van de Batterijstraat ligt er vergeten en verlaten bij.

De buurtlijn langs de dorpen, die ooit de batterij bediende werd in 1954 opgeheven en enige tijd later opgebroken (5).

De kiezelweg aangelegd vanaf de kustbaan werd in 1923 ingericht als toegangsweg tot de renbaan die aldaar, ten noorden van de batterij, aangelegd werd (6).

Het is nu de huidige "Koerslaan".

De inplanting van de toenmalige installaties op de huidige toestand is weer-gegeven op figuur nr. 14.

4. HET MARINEDRACHEN-STATION BREDENE/MEER

Om de bewegingen van de Britse vloot (7) tussen de Vlaamse banken en onder de kust behoorlijk waar te nemen werd vanaf maart 1915 een afdeling "Marinedrachten" (observatieballons) gestationeerd te Bredene (8). De basis werd ingericht aan de landzijde van de duinen. De precieze plaats hebben we nog niet kunnen bepalen. Het personeel van de balloneenheid werd ingekwartierd op de hoeve van Frans Depoorter (9), dat is het "Turkeyenhof". Wat later werd een gedeelte van het personeel ondergebracht te Bredene-Dorp.

Op de basis werd een loods opgetrokken, bestaande uit een ijzeren geraamte afgedekt met een geconfectioneerd zeil. Daarnaast werden nog een aantal "Unterstanden" gebouwd. Deze bestonden uit een dicht raamwerk van hout, afgedekt met een dikke laag zand en afgeschermd tegen verstuiving door een tapijt van graszoden.

In de loods werden de ballonmulsels (envelopes) hersteld en getest. De ballonmulsels waren

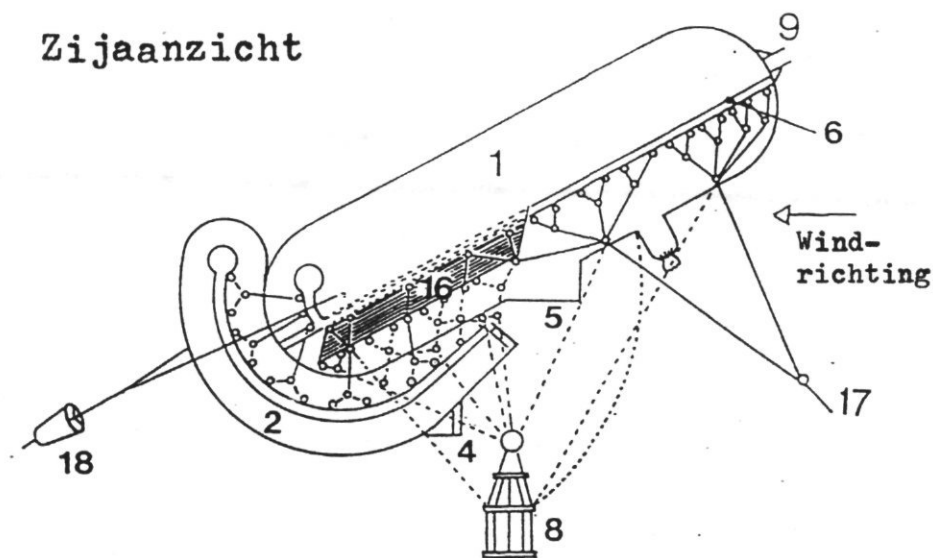
gevuld met waterstof. Een gas dat meer dan 10 maal lichter is dan lucht, doch zeer gevaarlijk wegens de hoge brandbaarheid. De enveloppes werden gevuld door middel van een ballongasaggregaat met persgasflessen, dat opgesteld werd in één van de "Unterstanden". Reserveflessen voor het aggregaat werden toegeleverd door de chemische nijverheid (cokesfabrieken).

De observatieballons waren van het type Parseval-Sigsfeld. De ballons werden omhoog gelaten en ingehaald door middel van een verankeringkabel die geslagen was rond de trommel van een mechanische windas. Onder de ballon hing een rieten mand waarin één of twee artillerieschutters plaats namen. Ze beschikten over een veldtelefoon waarmee ze in verbinding waren met de vuurleiding van de artillerie en hun grondstation.

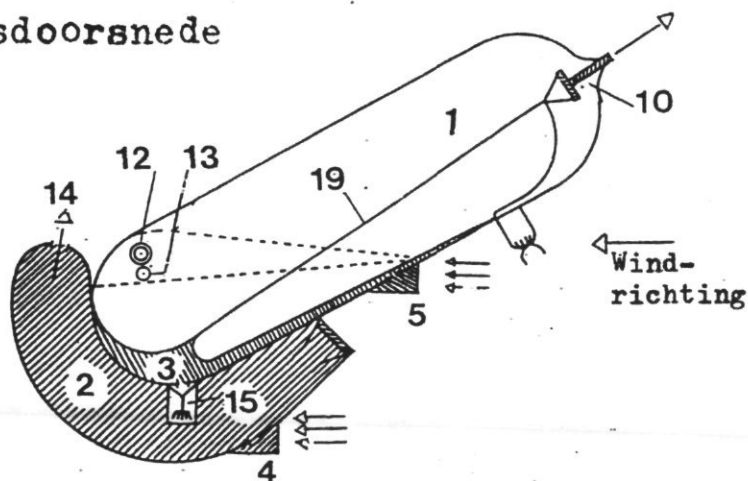
Het type ballon was ontworpen door twee Duitse officieren, Major August von Parceval en Hauptmann H. Barsch von Sigsveld. De ballons werden in het Duits "Drachenballons" genoemd omdat ze de principes van de vlieger (draak) en van de luchtballon combineerden.

De ballon bestond uit een langwerpige ronde enveloppe gevuld met waterstofgas die gedeeltelijk door de wind gesteund werd bij een neigingshoek van 30 tot 40 (hoek)graden. Om de ballon te stabiliseren bevond er zich aan het

Zijaanzicht

Langsdoorsnede

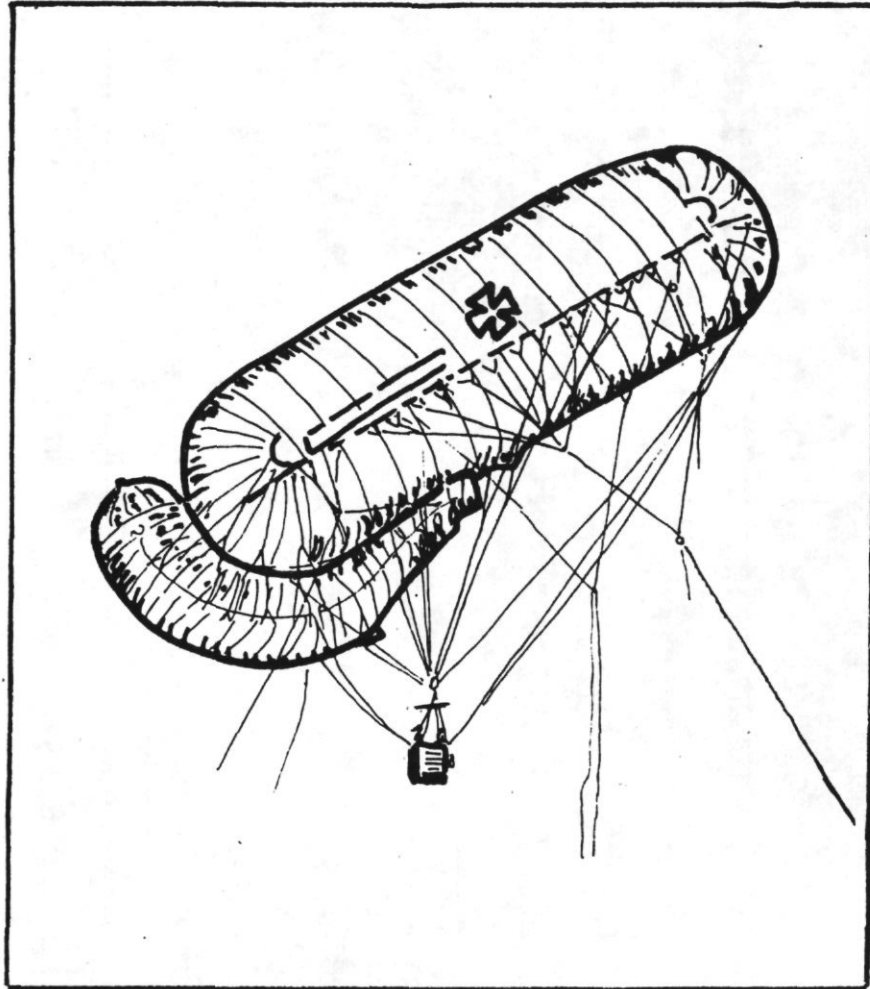

1. Omhulsel (enveloppe) met gas gevuld.	12. Gasklep (vulling).
2. Stuurzak (zelfvullend met lucht - wind).	13. Luchtklep (ontluchting).
3. Luchtzak (zelfvullend).	14. Winduitlaat.
4. Windvangopening.	15. Ontlastklep van de luchtzak naar stuurzak.
5. id.	16. Stabilisatievlakken.
6. Draaggordel.	17. Ankerkabel, verbonden met windas.
7. Mandtouwen.	18. Windvangsok (stabilisatie).
8. Ballonmand (wvarnemer).	19. Ventielkoord, (zakken van ballon door ingreep van de waarnemer).
9. Klepopening.	
10. Ontlastklep.	
11. Nek.	

Duitse observatie-
ballon - Drachenballon
Parseval - Sigsveld

F. Gevaert
1989

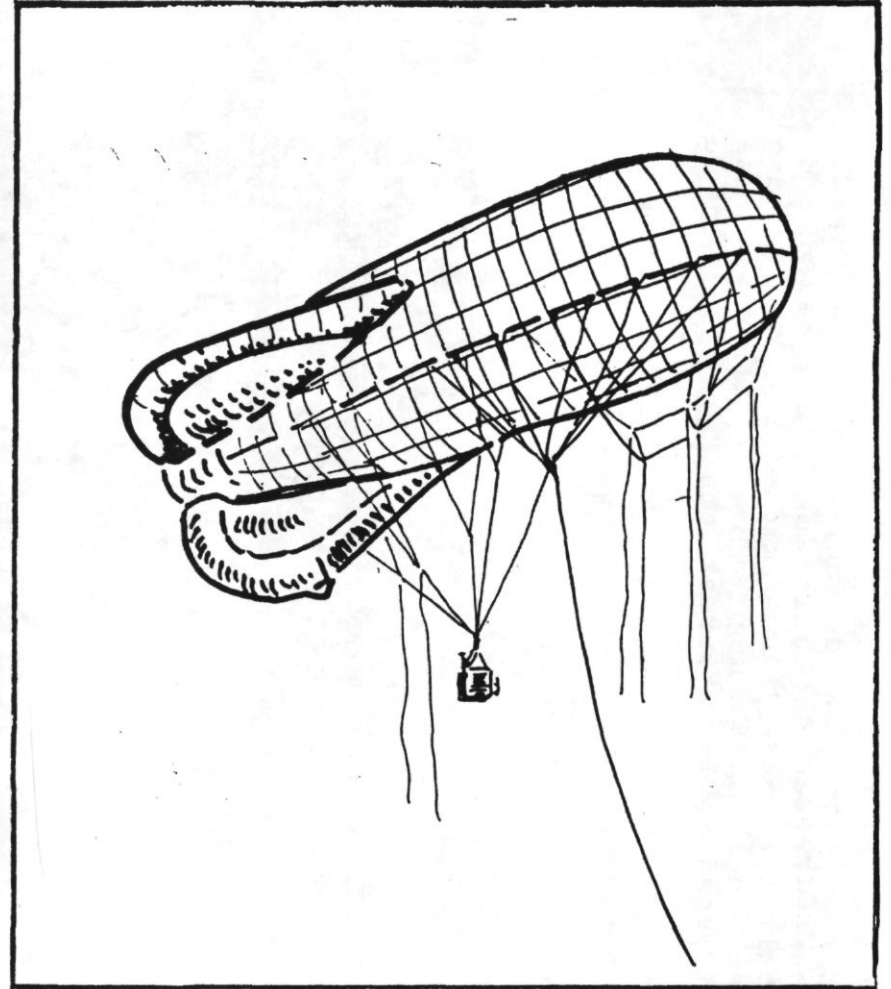
Fig. 15a

Duitse observatie-
ballon - Drachenballon
Parseval - Sigsfeld

F. Gevaert
1989

Fig.15b

Geall. observatieballon
type Coquet
F. GB. B.

F. Gevaert
1989

Fig.16

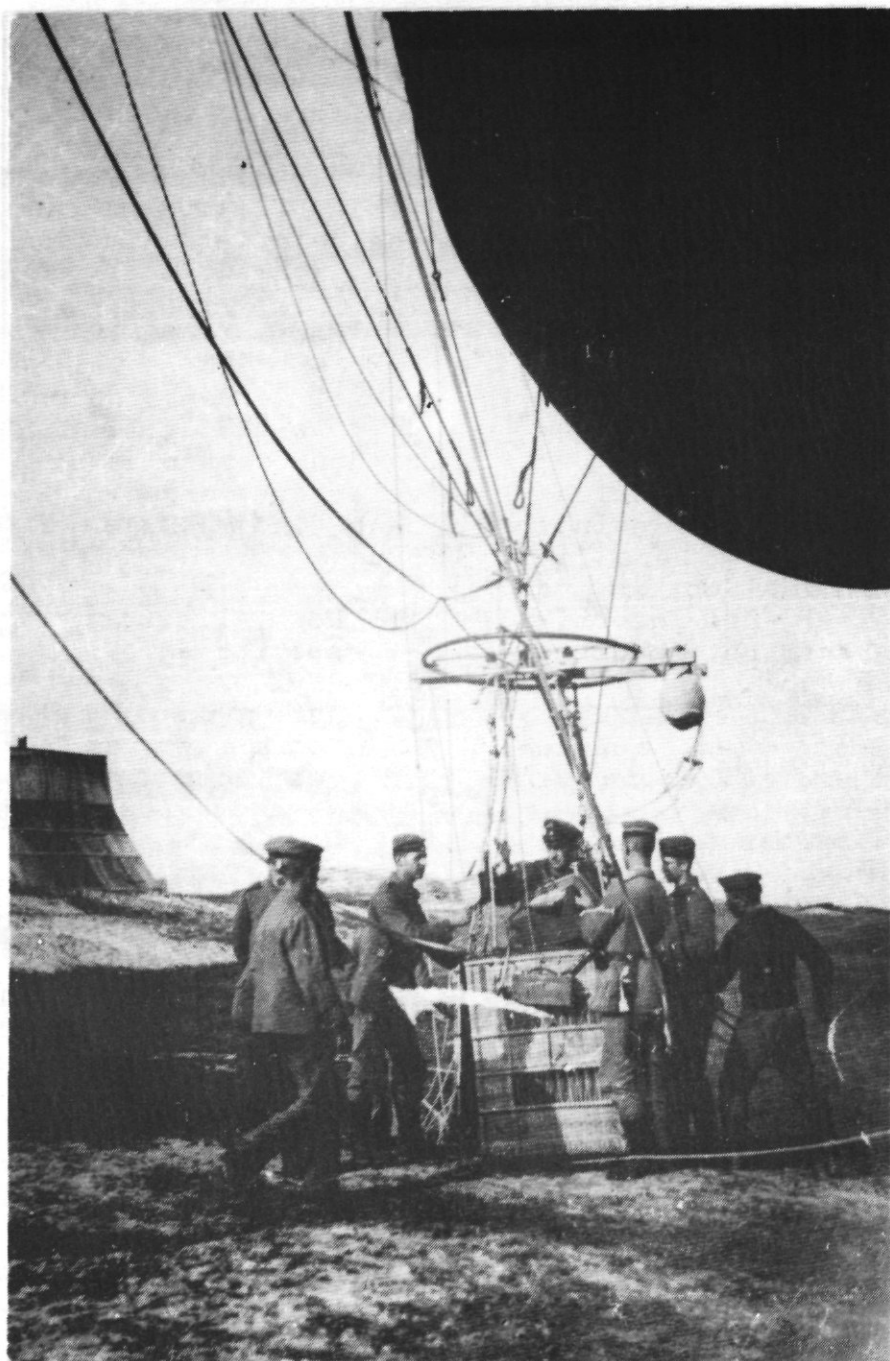
1915 - 1918

Marinedrache in de duinen van de Vlaamse kust. Rondom de ballon de grondploeg die de ballon behandelt door middel van koorden die er omheen opgehangen zijn. De ballon werd pas ingehaald. De stuurzak staat nog bol in de wind.

Links een loods bekleeft met zeildoek en op de voorgrond een "unterstand".

Marinedrache aan de Vlaamse kust.
De observatieballon is klaar om op te stijgen. De waarnemer (ballonvaarder) geeft zijn laatste instructies aan de grondploeg.
Links een loods.

achterste einde een windkamer of grote luchtkamer (zie figuur nr. 15). Om de stabiliteit te verbeteren bij sterke wind werden aan de observatieballons één tot vijf parachute-achtige windsokken vastgemaakt, die zelfs bij windsnelheden tot 65 kmh de ballons relatief stabiel met de kop in de wind hielden.

Het type werd ontwikkeld door de twee voornoemde officieren tijdens de periode 1893-1898. Vanaf 1899 werden ze in grote aantallen vervaardigd door het Duitse leger en de Kriegsmarine, die ze zelfs inscheepte op kruisers.

De ballons werden vervaardigd in de werkplaatsen van August Riedinger te Augsburg (D). Deze firma ontwikkelde ook de motorwindassen die gebruikt werden voor het bedienen van de ballons.

De Britten en de Fransen maakten een kopie van de Perseval-Sigsfeld ballon die ze massaal in gebruik namen. Later ontwikkelde de Fransman (Capt.) Caquot een eigen type ballon, die het Duits type verving in de legers van de "Verbondenen" (10). (zie figuur nr. 16).

Omdat de observatieballons nogal het mikpunt waren van de piloten van jachtvliegtuigen werden ze beschermd door luchtafweerkanonnen. Vandaar dat er te Bredene, in de omgeving van het Turkeyenhof dergelijke batterij werd opgericht, de "Batterie Großherzog".

Om het lot van de waarnemers wat te verbeteren werden ze voorzien van parachutes die opgehangen werden aan de buitenzijde van de mand. Zo kon bij een aanval door jagers de inzittenden van de mand de ballon verlaten door "te springen". Tevens werden de balloneenheden uitgerust met krachtiger en snellere windassen, die bij naderend gevaar, onder de vorm van agressieve jagers, de ballons met een snelheid van 60 m/sec konden inhalen.

Nadat drie "Marinedrachten" door Britse jagers werden afgeschoten werd de balloneenheid van Bredene verplaatst naar veiliger oorden, namelijk naar Sint-Michiels bij Brugge.

- (1) Normaal spoor, 1435 mm spoorbreedte.
- (2) Het kijkboekje "Tussen Noord-Ede en Noord-zee", door Johan Ballegeer en Edwin Vandenberghe, Zaltbommel, 1975, bevat op blz. 110 een foto van het "Bahnhof Vlisseghe". Benevens het stationnetje komt een locomotief met drie Duitse militairen voor op de foto.
- (3) 15 inch = 381 mm.
- (4) Het boek "De tram maakte de kust", door Raymond Van Craeynest, Oostende, 1985, bevat op blz. 94 een afdruk van deze kaart, opge maakt door "l'Armée Belge, G.Q.G., 2e section, Objectives de

bombardements".

- (5) Zie "100 jaar tram te Bredene", F. Gevaert, Bredene, 1986.
- (6) Zie "Bredeniana", Bredene, 1987, F. Gevaert, Historisch-geografisch repertorium van Bredene, "De renbaan", blz. 48.
- (7) De Britse vloot, Royal Navy, beschoot vanaf 1915 Oostende en omgeving regelmatig vanuit zee.
- (8) Pressler W., "Die beobachtungen der Marine-Drachenstationen Bredene/Meer u. St. Michel bei Brügge, 1915-18", Hamburg.
- (9) Aantekeningen in "Liber Memorialis de Bredene", Sint-Rikierskerk, Bredene, aangelegd door E.H. Remaut in 1907, en aangevuld tot heden, 2 boekdelen.
- (10) Ballons van een licht gewijzigd type werden massaal ingezet door de Britten tijdens W.O.2 als sperballon. Tijdens de "De slag van Engeland" waren er zo'n 2400 opgesteld rond en in Londen en de Zuidkust van Engeland. De ballons die heden ten dage nog gebruikt worden door het Belgisch leger voor het opleiden van para's zijn van dit type.

BRONNEN:

- Koninklijk Museum van het Leger en Krijgsgeschiedenis, Brussel.
- Bundesarchiv für Wehrtechnik, Koblenz.
- "Zeebrugge en Oostende", Standaard Uitgeverij, James W. Stock, Antwerpen, 1979.
- Fitzsimons B., Warships and sea battles of World War 1, Phoebus, London, 1973.
- Hugh Lyon, The Encyclopedia of the World's Warships, Salamander, London, 1978.
- Lennart Ege, Balloons and Airships, Blandford, London, 1973.
- de Fabribeckers, La Campagne de l'Armée Belge en 1940, Rossel, Brussel.

HEEMKRING TER CUERE - 1989.

BEHEERRAAD.

Hoofdman
Onderhoofdman
Secretaris
Penningmeester

Noel BELPAEME
Ferdinand GEVAERT
Roland VANSTEENKISTE
Christiane BOLLENBERG

Beheerders

Willy CATRYSSE
Georges DESOPPER
Willy DEVRIENDT
Romain MEEZE
Freddy ROTSAERT
Henriette TERRIJN
Louis VANDE CASTEELE
Roland VERSLUYS
Eugeen WEYNEN
Jan WILLAERT

Beheerders,
ambtshalve

Willy VANHOOREN, burgemeester
Roger BEECKAERT, 1e schepen
Willy VERSLUYS, 2e schepen
Jacky Maes, 3e schepen
Roger OPSTAELE, 4e schepen
Erwin FEYS, 5e schepen

Erevoorzitter

Richard VERBANCK

Ereleden

Jozef PENNINCK
Daniel FARAZIJN
Raoul EECKHOUT
Julia DEFEVER

Mededelingsblad

ROEPSTEEN.

WERKING GEDURENDE HET JAAR 1989.

- 01.89: uitgifte Roepsteen 119
- 04.02.89: Jaarlijks Ter Cuere feestmaal.
Uitreiking "Zilveren Tent" aan:
Raoul Eeckhout
- 02.89: A. uitgifte van het "Jaarboek Ter Cuere 1988".
1. En dit is ook reeds 25 jaar geleden
2. Middeleeuwse vierboeten en vaarbakens
3. Gryshout, Lissemorres, Viertorre, Opex,
4. De concessie van de aanleg van de Vuurtorenwijk
5. De Saksen en de Vlaamse kustvlakte
6. Duinverplaatsing te Bredene
7. Berichten uitgegeven door de gemeente
- B. Lidkaart: de electriciteitsfabriek te Sas-
Slijkens.
- 03.89: Uitgifte Roepsteen 120
- 02.03.89: Jaarlijkse Algemene Statutaire Vergadering.
- 25.03.89
tot
- 09.04.89: Retrospectieve tentoonstelling C. Geselle.
"De Vlaamse kuststreek in pointillé's.
- 04.89: Uitgifte Roepsteen 121
- 05.89: Uitgifte Roepsteen 122
- 03.06.89: Dagtrip naar Kortrijk.
- geleid stadsbezoek
- geleid bezoek aan de Internationale
Rozenproeftuin der Noordzeelanden.
- bezoek aan de gerestaureerde Beeuwsaerthoeve,
waar het Nationaal Vlasmuseum is
ondergebracht.
- 06.89: Uitgifte Roepsteen 123
- 29.06.89: Vernissage van de tentoonstelling "Filatelistische
propaganda". Verzameling Maurits Staelens.
(Een unieke verzameling aanplakbrieven van
filatelistische propaganda, uitgegeven door het
Bestuur der Posterijen van 1944 tot 1982.
- 01.07.89
tot
- 24.07.89: Tentoonstelling: "Filatelistische Propaganda
1956-1989" door Maurits Staelens.
- 29.07.89
tot
- 20.08.89: Tentoonstelling: "Oud Kant" door de gezusters
Peere met demonstraties van klantklossen.

28.07.89: Vernissage van de tentoonstelling: "Oud kant".

09.89: Uitgifte Roepsteen 124

14.10.89: Heemkundige praatavond.

20.10.89: Viering van medestichtster Henriette Terrijn.
Dit ter gelegenheid van haar 75e verjaardag.

27.10.89: Causerie "Humor in de kerk" door E.H. Jozef Geldhof.

08.11.89: Ontvangst Heemkundige kring Karel Van de Poele uit Lichtervelde.

11.89: Uitgifte Roepsteen 125

- wekelijks openstellen van HEEM, BIBLIOTHEEK en MUZEUM.

- dagelijks openstellen van het museum met Pasen en tijdens de maanden juni, juli, augustus en september.

- openstellen van het museum voor school- en groepsbezoeken op aanvraag.

- iedere maand is er een bestuursvergadering voorzien

- er werden ook twee commissies opgericht:

1. voor het inrichten van de schuur tot een permanente tentoonstellingsruimte over de geschiedenis van Bredene.

2. voor het samenstellen van Roepsteen en andere uitgaven.

Aantal bezoekers van het Heem en Museum die het gastenboek hebben getekend: 6.148.

LEDENLIJST.

Naam	Adres	Gemeente
ACKAERT WALTER	KONINKLIJKELAAN 11	2340 BEERSE
ADAM MICHEL	ZIJDELING 27	8401 BREDENE
ARNOUT-VANKERSCHAEVE	SCHELPENLAAN 25	8401 BREDENE
ASPESLAGH CHARLES	DUINENSTRAAT 25	8401 BREDENE
ASPESLAGH EDMOND	SCHELPENLAAN 4	8401 BREDENE
ASPESLAGH L.A.	JOZEF II STRAAT 25	8400 OOSTENDE
BAELS EDDY	WARSCHAUSTRAAT 12 b8	8400 OOSTENDE
BAERT LUC	K.ALBERTLAAN 64	8370 BLANKENBERGE
BAES ERIC	SLUIZENSTRAAT 84	8401 BREDENE
BAILLIERE HECTOR	RODENBACHSTRAAT 8	8400 OOSTENDE
BAKKER ADOLF	ROGIERLAAN 69	8400 OOSTENDE
BALLEGEER ANDRE	MEEUWENLAAN 11	8370 BLANKENBERGE
BALLIERE SIMON	KASTANJELAAN 37	8400 OOSTENDE
BARBAIX LOUIS	LAGRAVIERESTRAAT 43	8401 BREDENE
BAUWENS GERRIT	NIEUWSTRAAT 88	8401 BREDENE
BEAUMONT GASTON	H.SERRUYSLAAN 42 b7	8400 OOSTENDE
BEAUPREZ ROLAND	FRANKRIJKLAAN 10	8401 BREDENE
BECQUART FREDDY	SLUISVLIETLAAN 82	8401 BREDENE
BEEKAERT ROGER	SLUISVLIETLAAN 108	8401 BREDENE
BELLIGH RENE	KAPELLESTRAAT 125	8401 BREDENE
BELPAEME NOEL	BRUGGESTRAAT 408	8251 BEKEGEM
BELPAEME REGINALD	VISSERSTRAAT 8	8401 BREDENE
BENTEIN ROGER	ZANDHEUVEL 4 BUS J2	8401 BREDENE
BEUN GERMAIN	STEENOVENSTRAAT 13	8401 BREDENE
BEYEN AUGUST	ST.RIQUIERSTRAAT 12	8401 BREDENE
BEYEN JULIEN	VAN TYGHEMLAAN 47	8400 OOSTENDE
BILLIAU GEORGES	A.LIEBAERTSTRAAT 64	8400 OOSTENDE
BILLIAU LEO	G.GEZELLESTRAAT 37	8401 BREDENE
BILLIET GERMAIN	DUINENSTRAAT 86	8400 OOSTENDE
BLOMMAERT LILIANE	PESCATORSTRAAT 32	8401 BREDENE
BLOMME A mevr	STRANDLAAN 2	8401 BREDENE
BLOMME FERNAND	IRISSTRAAT 12	8400 OOSTENDE
BLOMME RAYMOND	ORCHIDEELAAN 24	8400 OOSTENDE
BOEY LUCIEN	ZANDSTRAAT 31	8401 BREDENE
BOEY NOEL	BOSDUIVENLAAN 38	8401 BREDENE
BOEY RENE	KOERSLAAN 32	8401 BREDENE
BOLLE GILBERTE	NUKKERSTRAAT 84	8401 BREDENE
BOLLENBERG ALBERT	BRUGSE STEENWEG 1	8401 BREDENE
BOLLENBERG CHRIS	HOEFIJZERLAAN 6	8401 BREDENE
BOLLENBERGHE SIMONNE	BRABANTSTRAAT 2 b 22	8400 OOSTENDE
BONNEZ GUIDO	FR.ORBANSTRAAT 19	8400 OOSTENDE
BOONE FERNAND	VAN STEENESTRAAT 31	8320 BRUGGE
BORGHES BALDER	KEERWEG 33	8401 BREDENE
BORIES LEON	BREENDONKLAAN 7	8401 BREDENE
BORREY RAYMOND	STUIVERSTRAAT 379	8400 OOSTENDE
BOSSAER RAYMOND	BATTERIJSTRAAT 40	8420 DE HAAN
BOSTYN JOZEF	BESELARESTRAAT 205	8682 ZONNEBEKE
BOUCQUEZ ROLAND	DRIFTWEG 59	8401 BREDENE
BOUDENGEN JEAN	SLUISVLIETLAAN 68	8401 BREDENE
BRAEMS ROZA	BUURTSPOORWEGSTR.85	8401 BREDENE
BRANDTS ALICE	KEERWEG 51	8401 BREDENE
BRAUWERS JOHAN	GENTSTRAAT 46	8401 BREDENE
BRILLEMAN ARMAND	DR.V.D.WEGHEPLEIN 5	8401 BREDENE

LEDENLIJST.

Naam	Adres	Gemeente
BROUCKAERT WALTER	ST.RIQUIERSTRAAT 19	8401 BREDENE
BROUCKE AIME	VELDSTRAAT 38	8401 BREDENE
BROUCKE HENRI	LAGRAVIERESTRAAT 6	8401 BREDENE
BROUCKE LEON	LEFFINGESTRAAT 133	8400 OOSTENDE
BROUCKE THEO	P.BREUGHELSTRAAT 1	8401 BREDENE
BRUYNEEL ROGER	BRUSSELSTRAAT 14	8401 BREDENE
BRUYNINCKX FREDDY	PARKLAAN 49	8401 BREDENE
BRYSSSE JOHAN	ST.STREUVELSLAAN 20	8421 VLISSEGEM
BULCKE WILLIAM	BENEDIKTIJNERSTR. 3	8401 BREDENE
BUSSCHAERT REDGY	SLUISVLIETLAAN 52	8401 BREDENE
CAESTECKER HUBERT	PR.STEPHANIEPLEIN 37/3	8400 OOSTENDE
CAESTECKER SYLVAIN	MOLENSTRAAT 81	8401 BREDENE
CALCOEN MARCEL	VERENIGINGSTRAAT 12	8400 OOSTENDE
CAMERLINCK IGNACE	KAAISTRAAT 3	8400 OOSTENDE
CAMPE AUGUST	ZANDSTRAAT 63	8401 BREDENE
CARDON ROMAIN	BREENDONKLAAN 37	8401 BREDENE
CARETTE ELIE	BREUGHELPAK 8 BUS41	1730 ZELLIK
CASIER FERNAND	ASTRIDLAAN 87	8401 BREDENE
CASIER OSCAR	ASTRIDLAAN 29	8401 BREDENE
CATTEEUW MARC	MEEUWENLAAN 6	8401 BREDENE
CATELLION ROBERT	WESTKERKSESTRAAT 44	8242 OUDENBURG
CATTRYSSE WILLY	F.VINCKELAAN 106	8401 BREDENE
CHISTIAEN MONIQUE	XANTENERSTRASSE 126	D5000 KOLN 60
CHRISTIAEN GILBERTE	VREDESTRAAT 196	8400 OOSTENDE
CHRISTIAENS M.R.	DE S. DE NAEYERL 80	8400 OOSTENDE
CLAEYS DENISE	SLIJPESTEENWEG 61	8430 MIDDELKERKE
CLAEYS DRIES	BOUWMEESTERSTRAAT 2	8400 OOSTENDE
CLAEYS GERARD	STATIONSTRAAT 25	8420 DE HAAN
CLAEYS JOHAN	BRUGSE STEENWEG 59	8401 BREDENE
CLAEYS LEON	GENTSTRAAT 48	8401 BREDENE
CLICTEUR OMER	DRIFTWEG 85	8401 BREDENE
CLOECKAERT NOTREDAME	SPORTLAAN 3	8420 DE HAAN
COCKAERT J.P.	MONIKKENSTRAAT 12	8401 BREDENE
COELUS ROBERT	VISSERSTRAAT 9	8420 DE HAAN
COENYE JOSEPH	ALBERT I WAND.77 b2	8400 OOSTENDE
COLLEMAN RONALD	STEENOVENSTRAAT 22	8401 BREDENE
COLPAERT ALICE	SLUIZENSTRAAT 3	8401 BREDENE
COLPAERT MAURICE	KAPELLESTRAAT 33	8401 BREDENE
COLPAERT ROBERT	ZANDSTRAAT 101	8401 BREDENE
COLPAERT WILLY	ZUIDOOSTWIJK 12	8401 BREDENE
COLSOUL M.J.	ZANDHEUVEL 4 bus E4	8401 BREDENE
COOL AMEDE	NUKKERSTRAAT 63	8401 BREDENE
COOMANS LOUISE	VERDUNLAAN 2	8401 BREDENE
CORNELLIE GUILLAUME	LEFFINGESTRAAT 61	8400 OOSTENDE
CORVELEYN ROGER	RAVERSYDESTRAAT 9 b.1	8400 OOSTENDE
COULIER LEO	LOODSENSTRAAT 18	8400 OOSTENDE
CRUCIFIX ANDRE	BREENDONKLAAN 39	8401 BREDENE
CRUCKE GERARD	BLOEMENLAAN 8	8401 BREDENE
CUYPERS J.M.	OOSTSTRAAT 67	8400 OOSTENDE
D'HULST ROGER	DERBYLAAN 13	8401 BREDENE
DAEMS PAUL	LEOPOLD IIIILAAN 15	8400 OOSTENDE
DAMMAN ALBERT	FAZANTENLAAN 8	8401 BREDENE
DAMMAN EDDY	BREENDONKLAAN 53	8401 BREDENE

LEDENLIJST.

Naam	Adres	Gemeente
DAMMAN-PIETERS	NUKKERSTRAAT 9	8401 BREDENE
DANGEZ HENRI	VOORHAVENLAAN 80	8400 OOSTENDE
DANNEELS GEORGES	DERBYLAAN 44	8401 BREDENE
DAVID GUSTAAF	BREENDONKLAAN 22	8401 BREDENE
DAVID LUCIEN	NUKKERWIJKSTRAAT 6	8401 BREDENE
DAVID MARCEL	PARKLAAN 16	8401 BREDENE
DAVID RAYMOND	P.ELISABETHLAAN 51	8401 BREDENE
DE BETHUNE E.	KASTEELDREEF 10	8510 MARKE-KORTRIJK
DE BOECK LOUIS	ARMSTRAAT 12	2940 ZEMST
DE GRIJSE ANDRIES	PERZIKENLAAN 28	8400 OOSTENDE
DE JONCKHEERE RENE	ANTWERPENSTRAAT 2	8401 BREDENE
DE KEYSER WILLY	PARKLAAN 29	8401 BREDENE
DE LILLE GEORGES	E.FEYSPLEIN 15 bus 116	8400 OOSTENDE
DE MOL JEAN	FRANKRIJKLAAN 9	8401 BREDENE
DE PAUW HYACINTHE	ROZENLAAN 9	8401 BREDENE
DE PONTTHIEU GIOVANNI	VINKENSTRAAT 23	8400 OOSTENDE
DE PONTTHIEU KOEN	EGEMSTRAAT 56	9541 BAMBRUGGE
DE PONTTHIEU-RENDERS	NIEUWPOORTSE STW.48	8400 OOSTENDE
DE PUTTER mevr	MEEUWENLAAN 15	8401 BREDENE
DE ROOSE mevrouw	ALBERTI WANDELING 37 b4	8400 OOSTENDE
DE ROOY GUSTAAF	GOLFSTRAAT 64	8401 BREDENE
DE ROOY RENE	SLUISVLIETLAAN 96	8401 BREDENE
DEBAEDTS NIKO	GROENENDIJKSTRAAT 4	8230 OUDENBURG
DEBAERE DEMAN W.	SCHAARSTRAAT 20	8000 BRUGGE
DEBAILLIE CAMIEL	FRANKRIJKLAAN 3	8401 BREDENE
DEBAILLIE ERIC	FRANKRIJKLAAN 3	8401 BREDENE
DEBAILLIE WILLY	MONIKKENSTRAAT 17	8401 BREDENE
DEBEEN ANGELE	ZANDHEUVEL F12 b 1	8401 BREDENE
DEBEEN HENRI	POLDERSTRAAT 171	8401 BREDENE
DEBLAUWE RAOUL	POLDERSTRAAT 69	8401 BREDENE
DEBROCK ALFRED	RIETSTRAAT 27	8400 OOSTENDE
DEBRUYNE ANDRE	STAESSENSTRAAT 2	8401 BREDENE
DEBRUYNE GEERT	E.MOREAULAAN 209	8400 OOSTENDE
DEBRUYNE LUC	TABORALAAN 30	8400 OOSTENDE
DEBRUYNE VALERE	J.BESAGESTRAAT 57	8400 OOSTENDE
DECEUNINCK DANNY	ETTELGEMSTRAAT 57	8230 OUDENBURG
DECKERS YVES	ANTWERPENSTRAAT 42	8401 BREDENE
DECLERCK ANDRE	JOOS D.T.BEERSTL. 22	8401 BREDENE
DECLERCK MAURICE	OOSTSTRAAT 44	8400 OOSTENDE
DECLERCQ DANIEL	VIOLIERENLAAN 49	8400 OOSTENDE
DECLERCQ J.P.	PAUWHOF LAAN 32	8401 BREDENE
DECLOEDT MAURICE	DRIFTWEG 147	8401 BREDENE
DECOCK SUZY	JOZEF 2 STRAAT 44	8400 OOSTENDE
DECOO FIRMIN	COUPURESTRAAT 32	8401 BREDENE
DECOO JEAN PIERRE	SNIPPERSTRAAT 15	8401 BREDENE
DECOSTER FRANK	RUITERLAAN 18	8401 BREDENE
DECRAECKER JOZEF	COUPURESTRAAT 20	8401 BREDENE
DECROOS PAUL	KLAPROZENLAAN 38	8400 OOSTENDE
DECROOS STEFAAN	PARKLAAN 1	8401 BREDENE
DECUYPER ELISABETH	DRIFTWEG 207	8401 BREDENE
DEFEVER CYRIEL	DUINENSTRAAT 171	8401 BREDENE
DEFEVER GERARD	P.ELISABETHLAAN 44 b.2	8401 BREDENE
DEFEVER JULIA	ROZENLAAN 21	8401 BREDENE

LEDENLIJST.

Naam	Adres	Gemeente
DEFURNE JAN	PARKLAAN 8	8401 BREDENE
DEGEEST GASTON	PAUWHOF LAAN 35	8401 BREDENE
DEGOE WILLY	FAZANTENLAAN 4	8401 BREDENE
DEGRAEVE ERIC	VERENIGINGSTRAAT 6	8400 OOSTENDE
DEGROOTE J.P.	ACACIALAAN 8	8401 BREDENE
DEHAESE MAURICE	VELDSTRAAT 1	8401 BREDENE
DEKETELAERE mevr	RUE DE VISE 34	4544 DALHEM
DEKEYSER-DECOO	KAPELLESTRAAT 155	8401 BREDENE
DEKEYSER-DEWAELE	DUINENSTRAAT 33	8401 BREDENE
DEKNUYDT RAYMOND	DRUIVENLAAN 23	8400 OOSTENDE
DELANGHE GILBERT	KAPELLESTRAAT 119	8401 BREDENE
DELEENHEER MARC	MOLENSTRAAT 22	8401 BREDENE
DELEERSNIJDER MARC	MOLENSTRAAT 40	8401 BREDENEE
DELEU REDGY	POPULIERENLAAN 76	8401 BREDENE
DELORGE ROLAND	TABORALAAN 244	8400 OOSTENDE
DEL RUE GEORGES	STAESSENSTRAAT 25	8401 BREDENE
DEMAEGDT ROBERT	KIEVITSTRAAT 17	8400 OOSTENDE
DEMEERE HENRI	KONINGSTRAAT 76	8400 OOSTENDE
DEMUYNCK GERMAIN	BEDEVAARTSTRAAT 3	8401 BREDENE
DENDOOVEN-PYRA J.P.	HOUTEMSTRAAT 1	3320 HOEGAARDEN
DENECKER FRANS	P.ALBERTLAAN 87	8400 OOSTENDE
DEPECKER DIRK	ZANDVOORDEDORPSTRAAT 80	8400 OOSTENDE
DEPLANCKE LUC	ROGGESTRAAT 2	8242 OUDENBURG
DEPREZ FERNAND	AZALEASTRAAT 10	8400 OOSTENDE
DERINCK URBAIN	KAPELLESTRAAT 7	8401 BREDENE
DERINCK-WELLECOMME	NUKKERWIJKSTRAAT 30	8401 BREDENE
DEROO GILBERT	NUKKERSTRAAT 25	8401 BREDENE
DEROY JEAN	DUINENSTRAAT 268	8401 BREDENE
DERUDDER ROGER	F.PROVOOSTPLEIN 7	8401 BREDENE
DESCHACHT DANIEL	LOTUSLAAN 19	8400 OOSTENDE
DESCHACHT GUSTAAF	LARIKSENLAAN 14	8400 OOSTENDE
DESCHACHT JACKIE	SLUIZENSTRAAT 248	8401 BREDENEE
DESCHACHT JULIEN	V.D.SCHRAEGENSTR.10	8401 BREDENE
DESCHEPPER EUGEN	MARIAKERKELAAN 8	8400 OOSTENDE
DESCHEPPER JAN	GELIJKHEIDSTRAAT 56	8400 OOSTENDE
DESMET ALBERT	KERKSTRAAT 17	8240 GISTEL
DESMET VALEER	BELLEVIE 13	9218 LEDEBERG
DESMET-RAES FIRMIN	WERKSTRAAT 42	9000 GENT
DESOPPER GEORGES	H.VANBLAERESTRAAT 9	8401 BREDENE
DESPLENTER VALERE	MONIKKENSTRAAT 21	8401 BREDENE
DESSIN J.P.	FAZANTENLAAN 31	8401 BREDENE
DESWELGH REMI	FR.VINCKELAAN 53	8401 BREDENE
DEUSS JEANNE	VELDSTRAAT 42	8200 BRUGGE
DEVENT GEORGES	GR. D'URSELLAAN 13	8390 KNOKKE HEIST
DEVILLERS JEAN	T.VANLOOSTRAAT 51	8400 OOSTENDE
DEVISCH LUC	H.HARTLAAN 15	8400 OOSTENDE
DEVOS ANDRE	K.ASTRIDLAAN 18	8401 BREDENE
DEVOS FERNAND	RUITERLAAN 8	8401 BREDENE
DEVOS J.P.	KLAPROZENLAAN 9	8401 BREDENE
DEVOS SYLVANO	KAPELLESTRAAT 307	8401 BREDENE
DEVRIENDT WILLY	BRUGSE STEENWEG 53	8401 BREDENE
DEVRIESE MARIE-L	BUURTSPOORWEGSTRAAT 47	8401 BREDENE
DEWEVER ERIC	DORPSTRAAT 46	8401 BREDENE

LEDENLIJST.

Naam	Adres	Gemeente
DEWILDE GUSTAAF	BEDEVAARTSTRAAT 6	8401 BREDENE
DEWULF - HEUS R.L.	GISTELSE STEENWEG 167	8200 BRUGGE 2
DEWULF DANIEL	KOERSLAAN 61	8401 BREDENE
DEWULF GEORGES	P.G.DEFEVERSTR 1c	8401 BREDENE
DIERICK LUCIE	L.PARETLAAN 16	8401 BREDENE
DILLEN RAYMOND	PONTONSTRAAT 14	8400 OOSTENDE
DIRICKX KAMIEL	TABORALAAN 182	8400 OOSTENDE
DOOMS ROGER	MOLENSTRAAT 17	8401 BREDENE
DOUVERE ETIENNE	BREDENE STEENWEG 4	8400 OOSTENDE
DREESSEN JAN	RODE KRUISSTRAAT 4	1987 OOSTENDE
DUBOIS RENE	NIEUWSTRAAT 60	8401 BREDENE
DUBUY ANDRE	GROENENDIJKSTR. 109	8401 BREDENE
DUBUY PIETER	ZIJDELING 16	8401 BREDENE
DUCHATEAU FRANCOIS	LEFFINGESTRAAT 56, bus 3	8400 OOSTENDE
DUFLOU BERNARD	OUD VliegVELD 63	8400 OOSTENDE
DUMON ALFONS	P.ELISABETHLAAN 82	8401 BREDENE
DUMON ANDRE	ZEESTERLAAN 27	8401 BREDENE
DUMON MARIA	DRIFTWEG 1	8401 BREDENE
DUMON MICHELINE	PR.ALBERTLAAN 85	8400 OOSTENDE
E.H.HEMERYCK D	KERKSTRAAT 8	8401 BREDENE
E.H.NEIRYNCK	SPANJESTRAAT 6	8850 ARDOOIE
E.H.OLIVIER ALBERT	DRIEKERKENSTRAAT 20	8620 BISSEGEM
E.Z. H. VINCENTIUS	DORPSTRAAT 144	8401 BREDENE
E.Z. H.VINCENTIUS	NUKKERSTRAAT 106	8401 BREDENE
EECKHOUT RAOUL	WAGENMAKERSTRAAT 1	8401 BREDENE
EEREBOUT JAN	BOSDUIVENSTRAAT 4	8401 BREDENE
EEREBOUT ROGER	KAPELLESTRAAT 229	8401 BREDENE
ELEWAUT JOZEF	MARTELAARSLAAN 89	9000 GENT
ENEMAN JULES	DRIFTWEG 75	8401 BREDENE
ENEMAN LUC	H. CONCIENCELAAN 2	8401 BREDENE
EVERAERDT PIERRE	DUINENSTRAAT 13	8401 BREDENE
EVERAERT WILLY	DUINENSTRAAT 19	8401 BREDENE
EYLAND DANIEL	POPULIERENLAAN 14	8401 BREDENE
FAICT HERMAN	STEENOVENSTRAAT 28	8401 BREDENE
FALIZE J.P.	H.SERRUYSLAAN 78 b19	8400 OOSTENDE
FARAZYN DANIEL	11 JULISTRAAT 75	9000 GENT
FERIER MAURICE	DUINDOORNLAAN 13	8400 OOSTENDE
FERMANS ROGER	S.DEBRUYNSTRAAT 45	8400 OOSTENDE
FEYS HENRI	FR.VINCKELAAN 66	8401 BREDENE
FISCHER ANDRE	HALFWEGHUIS 36	8221 JABBEKE
FISCHER CARLOS	MOLENSTRAAT 92	8401 BREDENE
FLEDERICK ANTOINE	DUINENSTRAAT 273	8401 BREDENE
FONTEYNE GILBERTE	HALFWEGHUIS 36	8221 JABBEKE
FRANCIER JAAK	TORHOUTSTEENWEG 509	8400 OOSTENDE
GALAND ROGER	DECOUSEMAKERSTRAAT 1	2000 ANTWERPEN
GELDHOF LOUIS	NUKKERSTRAAT 8	8401 BREDENE
GERIL RAYMONDA .	P.ELISABETHLAAN 44 b.4	8401 BREDENE
GERIL ROGER	PLANTENSTRAAT 22	8400 OOSTENDE
GERRIS ERIC	A.RODENBACHLAAN 9	8401 BREDENE
GERYL ANDRE	BOSDUIVENSTRAAT 12	8401 BREDENE
GERYL AUGUST	NIEUWE DOKSTRAAT 38	8400 OOSTENDE
GESELLE GUIDO	STROOBLOEMLAAN 33	8400 OOSTENDE
GEVAERT FERDINAND	DUINENSTRAAT 40	8401 BREDENE

LEDENLIJST.

Naam	Adres	Gemeente
GEVAERT-RO TSAERT	DUINENSTRAAT 322	8401 BREDENE
GEYSSENS ALFRED	MEEUWENLAAN 15	8401 BREDENE
GHYSEL ERIC	LAGRAVIERESTRAAT 35	8401 BREDENE
GILLIAERT ETIENNE	KAPELLESTRAAT 239	8401 BREDENE
GOEKINT JULIEN	ZANDVOORDESCHORRE 65	8400 OOSTENDE
GOMBERT LAURENT	DRIFTWEG 31	8401 BREDENE
GROENEVINCK FIRMIN	POLDERSTRAAT 21	8401 BREDENE
GRYSON-MESTAGH	ST.RIQUIERSTRAAT 6	8401 BREDENE
GUNST MARCEL	ZANDHEUVEL 1block C b.12	8401 BREDENE
GUNST WILLY	VELDSTRAAT 18	8401 BREDENE
HAECK CAMIEL	P.BENOITLAAN 22	8401 BREDENE
HAEVERMAET ROGER	PARKLAAN 10	8401 BREDENE
HALLEMEERSCH ANDRE	AALSTSTRAAT 10	8401 BREDENE
HALSBERGHE CAMIEL	MADLIEFJESLAAN 66	8400 OOSTENDE
HANDSCHOEWERKER E.	MOLENSTRAAT 50	8401 BREDENE
HARTMANN JEAN	ELSEMHEIDELAAN 11	1641 ALSEMBERG
HELSMOORTEEL AUGUST	SPORTSTRAAT 18	8401 BREDENE
HELSMOORTEEL ROGER	DRIFTWEG 153	8401 BREDENE
HELSMOORTEEL-BOEY	ZANDSTRAAT 79	8401 BREDENE
HENDRICKX FREDDY	BATTERIJSTRAAT 22	8420 DE HAAN
HERRLING A mevrouw	P.MARIE JOSELAAN 11	8401 BREDENE
HERRLING NADIA	P.MARIE JOSELAAN 11	8401 BREDENE
HERSSENS ANNIE	SLUISVLIETLAAN 102	8401 BREDENE
HESCHBURG FERNAND	KEERWEG 30	8401 BREDENE
HOLLEVOET ALBERT	SLUIZENSTRAAT 117	8401 BREDENE
HOLLEVOET GASTON	ANTWERPENSTRAAT 14	8401 BREDENE
HOLLEVOET GOEDELE	WILGENLAAN 32	8400 OOSTENDE
HOSTE REDGY	VOORHAVENLAAN 167	8400 OOSTENDE
HOSTEN ROGER	P.ELISABETHLAAN 71	8401 BREDENE
HOSTEN WILFRIED	ST.RIQUIERSTRAAT 10	8401 BREDENE
HOSTYN BERNARD	DORPSTRAAT 32	8401 BREDENE
HOSTYN JAN	ZWALUWSTRAAT 118	8400 OOSTENDE
HOSTYN JOSEPH	F.ORBANSTRAAT 89	8400 OOSTENDE
HOSTYN PAUL	BRUGGELAAN 12	8401 BREDENE
HUBERT MICHEL	BUURTSPOORWEGSTRAAT 60	8401 BREDENE
HUBRECHTSEN FREDDY	GERSTSTRAAT 35A	8400 OOSTENDE
HUWEL MARIA	PR.MARIE JOSELAAN 11	8401 BREDENE
HUYGHE EMMANUEL	RODEBERGSTRAAT 25	8961 WESTOUTER
HUYGHE-KIMPE	GROENENDIJKSTRAAT 141	8401 BREDENE
HUYGHEBAERT ANDRE	VERBONDENENLAAN 8	8401 BREDENE
HUYGHEBAERT EULALIE	HASSELSTRAAT 3 b.3	8401 BREDENE
HUYS SYLVAIN	KWADEWEG 3	8401 BREDENE
INGELAERE BETSY	DUINENSTRAAT 280	8401 BREDENE
INGELBRECHT WILFRIED	KAPELLESTRAAT 121	8401 BREDENE
INGHELBRECHT ANDRE	WILGENLAAN 76	8400 OOSTENDE
IPPEL SIMON	VERENIGINGSTRAAT 161	8400 OOSTENDE
JANSSENS JUUL	WYDBOS 26	2440 GEEL
JONCKHEERE CYRILLE	NOORDEDESTRAAT 54	8401 BREDENE
JONCKHEERE GASTON	ROZENLAAN 15	8401 BREDENE
JONCKHEERE ROBERT	VELDSTRAAT 40	8401 BREDENE
JONCKHEERE ROGER	DRIFTWEG 131	8401 BREDENE
JOSEPH RUDY	KEERWEG 55	8401 BREDENE
KERCKHOF KAREL	PLASSENDALE STEENWEG 4	8401 BREDENE

LEDENLIJST.

Naam	Adres	Gemeente
KERCKHOF MARCEL	K.ASTRIDLAAN 55A	8401 BREDENE
KIMPE MARCEL	DUINENSTRAAT 35 B	8401 BREDENE
KIMPE PIERRE	6 E TTR POST S4	4090 POST 10 BSD
KLAASSEN	KLAVERSTRAAT 37	8000 BRUGGE
KLAUSING JOSEPH	KONINGINNELAAN 34 b2	8400 OOSTENDE
KNOCKAERT CYRIEL	VREDESTRAAT 22	8401 BREDENE
KNOCKAERT CYRILLE	NOORDZEESTRAAT 30	8401 BREDENE
KNUDDE MARCEL	DORPSTRAAT 92	8401 BREDENE
KYNDT OMER	GISTELSTEENWEG 11	8241 OUDENBURG
LABEKE MARCEL	COUPURESTRAAT 8	8401 BREDENE
LACOERE ANDRE	VERENIGINGSTRAAT 20	8401 BREDENE
LAGA LAURENT	POLDERSTRAAT 131	8401 BREDENE
LAGA ROGER	BRABANTSTRAAT 2 b.24	8400 OOSTENDE
LAGAST MAGDA	DORPSTRAAT 89	8401 BREDENE
LAGAST RAYMOND	DRIFTWEG 79	8401 BREDENE
LAGROU WILFRIED	GOLFSTRAAT 66	8401 BREDENE
LAMBERSY JOHAN	MOLENSTRAAT 18	8401 BREDENE
LAMBRECHT GUSTAAF	VOORHAVENLAAN 173 b.4	8400 OOSTENDE
LAMS EDMOND	BLAKMEERS 40	1790 HEKELGEM
LAMS JOSEPH	COORNAERTDREEF 11	8748 WAREGEM
LAMS MARIA	DUINENSTRAAT 330 b.3	8401 BREDENE
LANTSOGHT JACQUES	A.PLOVIEPLEIN 22	8401 BREDENE
LASAT WILLY	SPAARZAAMHEIDSTRAAT 48	8401 BREDENE
LASAT- VERSLUYS	BRUSSELSTRAAT 8	8401 BREDENE
LATESTTE HUBERT	ACHT ZALIGHEDEN 2	8240 GISTEL
LATESTTE OSCAR	F.VINCKELAAN 68	8401 BREDENE
LAUWEREYNS ERIC	STEENWEG OP GISTEL 238	8400 OOSTENDE
LAUWEREYNS MICHEL	KREEKSTRAAT 2	8400 OOSTENDE
LAUWEREYNS ROLAND	BUURTSPOORWEGSTRAAT 91	8401 BREDENE
LAUWEREYNS YVETTE	NUKKERSTRAAT 11	8401 BREDENE
LEBBE LODEWIJK	PATER G.DEFEVERSTRAAT 1a	8401 BREDENE
LECLUYSE DANY	STAESSENSTRAAT 22	8401 BREDENE
LECOUTERE MARIA	DRIFTWEG 63	8401 BREDENE
LEIRMAN ANDRE	TABORALAAN 130	8400 OOSTENDE
LEMS ANDRE	NUKKERWIJKSTRAAT 2	8401 BREDENE
LERAT GEORGES	POPULIERENLAAN 8	8401 BREDENE
LERMYTE ALBERT	MARIAKERKELAAN 18	8400 OOSTENDE
LIEVENS WILLY	DORPSTRAAT 74	8401 BREDENE
LINGIER DANIEL	WAGENMAKERSTRAAT 18	8401 BREDENE
LINGIER JAAK	DORPSTRAAT 95	8401 BREDENE
LINGIER R. mevrouw	DORPSTRAAT 104	8401 BREDENE
LOMBREZ GREGOIRE	DUINENWEG 347	8430 MIDDELKERKE
LONCKE ROGER	VOORHAVENLAAN 151	8400 OOSTENDE
LOOSVELD JACQUES	L.PARETLAAN 28	8401 BREDENE
LOY ALFRED	DUINHEMLAAN 5	8401 BREDENE
LOY WALTER	MOLENSTRAAT 9	9430 NIEUWERKERKE
LUCA EDGAR	KAPELLESTRAAT 12	8230 OUDENBURG
LUCA ROBERT	P.ALBERTLAAN 71	8400 OOSTENDE
LUCIDERME ALBERT	SLUISVLIETLAAN 67	8401 BREDENE
LUST DIRK	SPAARZAAMHEIDSTRAAT 56	8401 BREDENE
LUST GASTON	VINGERLINGSTRAAT 17 b16	8400 OOSTENDE
MAENE DANIEL	MONIKKENSTRAAT 18	8401 BREDENE
MAERTENS BERNARD	ST.PAULUSSTRAAT 40	8400 OOSTENDE

LEDENLIJST.

Naam	Adres	Gemeente
MAES JACKIE	KAPELLESTRAAT 175	8401 BREDENE
MAEYAERT BERT	PLASSENDALESTEENWEG 6A	8401 BREDENE
MAHIEU M.C.	DUINENSTRAAT 123	8401 BREDENE
MAHIEU RAYMOND	DUINENSTRAAT 186	8401 BREDENE
MAHIEU WILLY	ZANDSTRAAT 33	8401 BREDENE
MAKELBERGE JOHNNY	P.ALBERTLAAN 13	8400 OOSTENDE
MAKELBERGE ROBERT	G.GESELLESTRAAT 29	8401 BREDENE
MAREST LEOPOLD	DORPSTRAAT 96	8401 BREDENE
MARLEIN WILLY	F.VINCKELAAN 97	8401 BREDENE
MASSCHELEYN ERIC	PAUWHOFELAAN 22	8401 BREDENE
MASSCHELEYN PATRICK	MOLENSTRAAT 58	8401 BREDENE
MASSENHOVE ALFONS	ZANDVOORDESTRAAT 58	8400 OOSTENDE
MASSENHOVE FRANCINE	KWARTELSTRAAT 14	8400 OOSTENDE
MAWET JEANINE	IJZERLAAN 7	8401 BREDENE
MECHELE JULIEN	SPAARZAAMHEIDSTRAAT 38	8401 BREDENE
MEESSCHAERT CHARLES	DUINENSTRAAT 169	8401 BREDENE
MEESSCHAERT HENRI	K.ASTRIDLAAN 53	8401 BREDENE
MEESSCHAERT OSCAR	LANDWEG 9	8401 BREDENE
MEEZE ROMAIN	P.MARIE JOSELAAN 6	8401 BREDENE
MEIRE ALAIN	KAPELLESTRAAT 66 b.91	8401 BREDENE
MELIS ETIENNE	DUINENSTRAAT 345	8401 BREDENE
MELIS GODELIEVE	SLUISVLIETLAAN 104	8401 BREDENE
MERCIER ALICE	V.ISEGHEMLAAN 115 b.14	8400 OOSTENDE
MESTDAGH FRANS	GOLFSTRAAT 23	8401 BREDENE
MESTDAGH MARTHA	GENTSTRAAT 10	8401 BREDENE
MESTDAGH MONIQUE	GOLFSTRAAT 23	8401 BREDENE
METDEPENNINGEN FRANK	ZUIDOOSTWIJK 8	8401 BREDENE
METSU ROLAND	ZANDSTRAAT 91	8401 BREDENE
METSU WALTER	ASTRIDLAAN 15B	8401 BREDENE
METSU WILLY	DR.E.MOREAULAAN 263	8400 OOSTENDE
MEYERS ALFONS	SLUISVLIETLAAN 42	8401 BREDENE
MEYSMAN LOUIS	BUURTSPOORWEGSTRAAT 52	8401 BREDENE
MEYSMAN ROLAND	BUURTSPOORWEGSTRAAT 52	8401 BREDENE
MEYUS CARLOS	IJZERLAAN 2	8401 BREDENE
MINNE GERMAIN	ZANDSTRAAT 105	8401 BREDENE
MISSIAEN ROBERT	LIBELLAAN 6	8400 OOSTENDE
MOERMAN NESTOR	A.LIEBAERTSTRAAT 60	8400 OOSTENDE
MOLLEMAN JESSIE	DUINHEMLAAN 4	8401 BREDENE
MONTENY ROLAND	SPAARZAAMHEIDSTRAAT 39	8401 BREDENE
MOYAERT GEORGES	PARKLAAN 55	8401 BREDENE
MYNY ROSETTE	NUKKERSTRAAT 26	8401 BREDENE
NAESEN PIERRE	VIOLIERENLAAN 10	8401 BREDENE
NAESSENS HELENE	KEERWEG 23	8401 BREDENE
NEELS ERNA	EKSTERSTRAAT 3	8401 BREDENE
NEIRINCK ROBERT	PAGODENLAAN 394	1020 BRUSSEL
NEIRYNCK HENRI	BENEDIKTIJNERSTRAAT 16	8401 BREDENE
NEYT POL	DORPSTRAAT 31	8401 BREDENE
NOULEZ RONNY	ZANDHEUVEL 4 bus J5	8401 BREDENE
NOWAK RICHARD	ZANDHEUVEL 1 b 6B	8401 BREDENE
NYSSSEN JULES	DORPSTRAAT 20	8401 BREDENE
OPSTAELE ROGER	L.PARETLAAN 24	8401 BREDENE
ORLANS RICHARD	PARELHOENSTRAAT 66	9000 GENT
OSSTEYN JEANINE	VICOGNEDIJK 26	8400 OOSTENDE

LEDENLIJST.

Naam	Adres	Gemeente
PANCOUCKE R	9 GP OP TELECOM	4090 POST 41 BSD
PARREIN JOS	BRUGSE STEENWEG 57A	8401 BREDENE
PATTYN WILLY	MOLENSTRAAT 60	8401 BREDENE
PIERLOOT ROLAND	ELISABETHLAAN 21	8400 OOSTENDE
PIETERS WILLY	TROONSTRAAT 256	8400 OOSTENDE
PIETERS WILLY	L.SPILLIAERTSTRAAT 45	8400 OOSTENDE
PILLE-BEUSELINCK	DUINENSTRAAT 15	8401 BREDENE
PINCKET JOZEF	GROENENDIJKSTRAAT 149	8401 BREDENE
PITTELJON GUSTAAF	FRANKRIJKLAAN 36	8401 BREDENE
PITTERY GILBERT	BUURTSPOORWEGSTRAAT 87	8401 BREDENE
PLAETEVOET JAAK	ROZEMARIJNSTRAAT 12	8400 OOSTENDE
POVIE ARIANE	KRIEKESTRAAT 54	8250 EERNEGEM
POVIE MARCEL	EIGEN HAARDSTRAAT 9	8400 OOSTENDE
POITIER ESTHER	GROENENDIJKSTRAAT 80	8401 BREDENE
POLLET FREDDY	DUINENSTRAAT 23	8401 BREDENE
POPPE MARCEL	VAN ISEGEMLAAN 33 b.8	8400 OOSTENDE
POPPE-MESTAGH	FRANKRIJKLAAN 8	8401 BREDENE
POTTIER LIONEL	F.VINCKELAAN 37	8401 BREDENE
PRÆT JOZEF	VERBONDENENLAAN 3	8401 BREDENE
PROVOOST EMIEL	P.MICHIELSLAAN 33	8400 OOSTENDE
PUYSTIENS FRANS	DERBYLAAN 1	8401 BREDENE
PYRA CAMIEL	KAPELLESTRAAT 131	8401 BREDENE
PYRA GEORGES	DORPSTRAAT 74	8401 BREDENE
PYRA GERARD	SLUISVLIETLAAN 62	8401 BREDENE
PYRA RAF	RUITERLAAN 12	8401 BREDENE
PYRA REMI	VIOLIERENLAAN 18	8401 BREDENE
QUESTIER MARCEL	ST.RIQUIERSTRAAT 11	8401 BREDENE
QUESTIER ROGER	FRANKRIJKLAAN 16	8401 BREDENE
RAES-SCHALLIER	PARKLAAN 20	8401 BREDENE
REMAUT JEANETTE	ST.FRANCISCUSSTR.55 b.6	8400 OOSTENDE
REUNBROECK RENE	VOORHAVENLAAN 171	8400 OOSTENDE
REYBROUCK MAURICE	H.ZWAENEOELSTRAAT 5	8401 BREDENE
RIGAUX FREDDY	TER HEYDELAAN 336	2100 DEURNE
RIVIERE EMMANUEL	ST.RIQUIERSTRAAT 16	8401 BREDENE
ROMMEL GABRIEL	WEG NAAR ZWARTBERG 195	3660 OPGLABEEK
ROORYCK DANIEL	LEOPOLD II LAAN 3	8400 OOSTENDE
ROOSE ROGER	STUIVERSTRAAT 290	8400 OOSTENDE
ROSSEEL ANDRE	HOEFIJZERLAAN 81	8420 DE HAAN
ROSSEEL GEORGES	DR.E.MOREAUXLAAN 65	8400 OOSTENDE
RO TSAERT DIRK	JOOS DE T.BEERSTLAAN 16	8401 BREDENE
RO TSAERT FREDDY	FRANKRIJKLAAN 6	8401 BREDENE
RO TSAERT RENE	DORPSTRAAT 4	8401 BREDENE
ROUSSEEUW CHARLES	NOORDZEESTRAAT 21	8401 BREDENE
ROUSSELLE MARC	NOORDEDESTRAAT 91	8401 BREDENE
ROUSSELLE ROBERT	DRIFTWEG 25	8401 BREDENE
RUYSSCHAERT AIME	DUINENSTRAAT 153	8401 BREDENE
SAELEN S MARIE	DUINENSTRAAT 106	8401 BREDENE
SAELEN S WILFRIED	NIEUWE STENWEG 203	8420 DE HAAN
SAMA EY WILLY	BATTERIJSTRAAT 1	8420 KLEMSKERKE
SAUDEMONT PAULA	VERSTELLESTRAAT 1	8400 OOSTENDE
SCHAMP EDMOND	DUINENSTRAAT 135	8401 BREDENE
SCHAMP YVAN	ZEESTERLAAN 40	8401 BREDENE
SCHILLEWAERT ARTHUR	GOLFSTRAAT 14	8401 BREDENE

LEDENLIJST.

Naam	Adres	Gemeente
SCHUYESMANS ROBERT	HOFSTRAAT 28 b.32	8400 OOSTENDE
SEYNAVE RAPHAEL	H.ZWAENPOELSTRAAT 11	8401 BREDENE
SEYS WILLY	OOSTSTRAAT 36	8400 OOSTENDE
SMETS FRANS	DRIFTWEG 49	8401 BREDENE
SMISSAERT EMIEL	H.SERRUYSLAAN 4 b.9	8400 OOSTENDE
SMISSAERT RITA	NUKKERSTRAAT 97	8401 BREDENE
SOETE FRANÇOISE	L.PARETLAAN 19	8401 BREDENE
SPEGELAERE MARIA	GENTSTRAAT 32	8401 BREDENE
SPEGELAERE ROGER	LEOPOLDSTRAAT 17	8100 TORHOUT
STADSBIBLIOTHEEK	WAPENPLEIN 1	8400 OOSTENDE
STAELENS MARC	WERKTUIGKUNDIGENSTRAAT 23	8400 OOSTENDE
STAELENS MAURICE	JOZEFIISTRAAT 29 b.28	8400 OOSTENDE
STANDAERT R	DAHLIALAAN 54	8400 OOSTENDE
STEEN YVAN	KASTEELLAAN 4	8401 BREDENE
STEENACKER HENRI	L.V.TYGHEMLAAN 55	8400 OOSTENDE
STEENACKER ROGER	SLUIZENSTRAAT 190	8401 BREDENE
STEENHUYSSSE FRANS	SLUIZENSTRAAT 107	8401 BREDENE
STORME RACHEL	SLUIZENSTRAAT 238	8401 BREDENE
STRAGIER RICHARD	DARWINLAAN 121A	8401 BREDENE
STROBBE JACQUES	DRIFTWEG 41	8401 BREDENE
STUBBE JOZEF	SLUISVLIETLAAN 75	8401 BREDENE
T'JAMPENS RIK	DUINENSTRAAT 244	8401 BREDENE
T'JAMPENS-MESTAGH	GOLFSTRAAT 17	8401 BREDENE
TACK MARCEL	P.ELISABETHLAAN 34	8401 BREDENE
TACQ JACQUES	PR.M.JOSELAAN 9	8401 BREDENE
TAILLIAERT ROGER	ZEGELAAN 16B	8401 BREDENE
TEETAERT RAYMOND	DIKSMUIDESTRAAT 33	8370 BLANKENBERGE
TERRYN HENRIETTE	BUURTSPORWEGSTRAAT 89	8401 BREDENE
TERRYN REDGY	F.VINCKELAAN 50	8401 BREDENE
TEUNKENS MARIE	ZUIDSTRAAT 2	8401 BREDENE
THOEN HUGO	ERFGOEDLAAN 7	9800 DEINZE
TIMMERMANS ROGER	ST.SEBASTIAANSTRAAT 24	8400 OOSTENDE
TOURLOUSSE HENRI	ZEESTERLAAN 35	8401 BREDENE
TOUSSEYN JACQUES	P.BENOITLAAN 34	8401 BREDENE
TRAMONT HERVE	SPAARZAAMHEIDSTRAAT 99	8400 OOSTENDE
TRATSAERT RAYMOND	SPAARZAAMHEIDSTRAAT 51	8401 BREDENE
TULPIN MEDARD	NOORDEDESTRAAT 112	8401 BREDENE
VALCKE GUIDO	V.D.STICHELENSTRAAT 135	8400 OOSTENDE
VAN BAVICKHOVE M.	SLUIZENSTRAAT 234	8401 BREDENE
VAN BESIEEN GEORGETT	DORPSTRAAT 29	8401 BREDENE
VAN BIERVLIET GEORG.	GULDENSPORENLAAN 2 b.13	8400 OOSTENDE
VAN BUREN ROGER	PAUWHOFLAAN 52	8401 BREDENE
VAN CAILLIE ANDRE	VERENIGINGSTRAAT 36	8400 OOSTENDE
VAN CAUTER MARC	NUKKERSTRAAT 58	8401 BREDENE
VAN CLEVEN WILLY	PARKLAAN 32	8401 BREDENE
VAN CRAEYNEST R	BLAUWKASTEELSTRAAT 103	8400 OOSTENDE
VAN DEN BERGHE MAUR	E.HAMMANSTRAAT 31	8400 OOSTENDE
VAN DEN BON OCTAAF	ZANDHEUVEL 1 b.F10	8401 BREDENE
VAN DROOGENBROECK G	KAPELLESTRAAT 22	8401 BREDENE
VAN DYCKE GILBERT	NIUWPOORTSESTEENWEG 597	8400 OOSTENDE
VAN HAVERBEKE EDGARD	NIUWPOORTSTEENWEG 20A	8400 OOSTENDE
VAN HYFTE MARC	DUINENSTRAAT 168	8401 BREDENE
VAN ISACKER JACQUES	BREENDONKLAAN 49	8401 BREDENE

LEDENLIJST.

Naam	Adres	Gemeente
VAN ISEGHEM AUGUST	STOCKHOLMSTRAAT 47 a	8400 OOSTENDE
VAN LOO ROLAND	KASTEELLAAN 11	8401 BREDENE
VAN RICKSTAL HENDRIK	ZWALUWENSTRAAT 63	8400 OOSTENDE
VAN STEENE ALINE	STOKERSTRAAT 5	8400 OOSTENDE
VAN VLAANDEREN R	F.VINCKELAAN 5	8401 BREDENE
VAN WALLEGHEM HONORE	CALLAERTWALLEDREEF 33	8240 GISTEL
VAN WALLEGHEM MEDARD	DUINENSTRAAT 2	8401 BREDENE
VANACKER L -DECLERCK	DUINENSTRAAT 254	8401 BREDENE
VANACKER R	PARKLAAN 70	8401 BREDENE
VANBAELENBERGHE A	VRIJHAVENSTRAAT 33	8400 OOSTENDE
VANCOILLIE DANIEL	BOSDUIFLAAN 20	8420 DE HAAN
VANDAELE GEORGES	VAARTSTRAAT 3	8401 BREDENE
VANDAMME PATRIEK	KASTANJELAAN 76	8400 OOSTENDE
VANDE CASTEELE LOUIS	ST.RIQUIERSTRAAT 17	8401 BREDENE
VANDECASTEELE ANDRE	WILGENLAAN 11	8420 KLEMSKERKE
VANDECASTEELE CHARLE	BREENDONKLAAN 26	8401 BREDENE
VANDECASTEELE HENRI	MOLENSTRAAT 88	8401 BREDENE
VANDECASTEELE JEAN	SPAARZAAMHEIDSTRAAT 82	8401 BREDENE
VANDEILE ROGER	POLDERSTRAAT 85	8401 BREDENE
VANDEKERCKHOVE M	BRUSSELSTRAAT 12	8401 BREDENE
VANDEN BERGHE ANDRE	KERAMIEKSTRAAT 2	8400 OOSTENDE
VANDENBERGHE EDWIN	DORPSTRAAT 14	8420 DE HAAN
VANDENBERGHE JOHNNY	BATTERIJSTRAAT 74	8401 BREDENE
VANDENBERGHE MAURICE	ED.HAMMANSTRAAT 31	8400 OOSTENDE
VANDENBERGHE WILLY	BENEDIKTIJNERSTRAAT 17	8401 BREDENE
VANDENBOGAERDE C	SLUIZENSTRAAT 180	8401 BREDENE
VANDENBOGAERDE G.	ANTWERPENSTRAAT 52	8401 BREDENE
VANDENBOGAERDE MARCE	BRUGSE STEENWEG 176	8401 BREDENE
VANDENBROUCK G	POLDERSTRAAT 30	8401 BREDENE
VANDENBUSSCHE M	BUURTSPOORWEGSTRAAT 53	8401 BREDENE
VANDENBUSSCHE WILLY	F.VINCKELAAN 99	8401 BREDENE
VANDENDRIESSCHE M.	VAARTSTRAAT 33	8401 BREDENE
VANDENWEGHE JAN	P.ALBERTLAAN 70	8400 OOSTENDE
VANDEPITTE CONSTANT	CHRISTINELAAN 5 b. 8	8420 DE HAAN
VANDEPITTE CYRIEL	NOORDEDESTRAAT 9	8400 OOSTENDE
VANDEPITTE FERNAND	KAPELLESTRAAT 79	8401 BREDENE
VANDEPITTE GERMAIN	BLANKENBERGSE STEENW. 158	8000 BRUGGE
VANDERBEKEN MARCEL	VINKENLAAN 11	8240 GISTEL
VANDERGHOTE LEOPOLD	BENEDIKTIJNERSTRAAT 30	8401 BREDENE
VANDERMEEREN JOZEF	ZEELAAN 16	8401 BREDENE
VANDERSTICHELE M.L.	KEERWEG 43	8401 BREDENE
VANDERWAL DANIEL	TORHOUTSTEENWEG 130	8400 OOSTENDE
VANDEVELDE FRANÇOIS	CHRISTINASTRAAT 83	8400 OOSTENDE
VANDEWALLE GEORGES	STATIONSSTRAAT 133	8070 LICHTERVELDE
VANDEWALLE GINO	DORPSTRAAT 82	8401 BREDENE
VANDEWALLE MARIA	POLSTRAAT 14	9080 MOERBEKE
VANDEWALLE PAUL	ALBATROSSTRAAT 15	8400 OOSTENDE
VANDEWALLE WERNER	SPAARZAAMHEIDSTRAAT 34	8401 BREDENE
VANDYCK DYMPHA	EUROPALAAN 1	2610 WILRIJK
VANHOOREN FREDDY	RINGLAAN ZUID 106	8420 DE HAAN
VANHOOREN RAYMOND	NOORDZEESTRAAT 8	8401 BREDENE
VANHOOREN WILLY	NOORDZEESTRAAT 8	8401 BREDENE
VANHOUCKE RENE	VREDESTRAAT 16	8401 BREDENE

LEDENLIJST.

Naam	Adres	Gemeente
VANHOUTTE CONSTANT	ZEESTERLAAN 46	8401 BREDENE
VANHOUTTE JOZEF	SHELLENLAAN 20	8401 BREDENE
VANKERSCHAEVER ARN.	SHELLENLAAN 25	8401 BREDENE
VANLAERE GERARD	BUURTSPOORWEGSTRAAT 63	8401 BREDENE
VANLEENHOVE FRANS	DUINENSTRAAT 35	8401 BREDENE
VANLEENHOVE GILBERT	BATTERIJSTRAAT 66	8401 BREDENE
VANLOO RENE	DUINENSTRAAT 333	8401 BREDENE
VANMASSENHOVE ANDRE	ZANDHEUVEL 1 b.49	8401 BREDENE
VANMASSENHOVE CAMIEL	P.ASTRIDLAAN 75	8401 BREDENE
VANMASSENHOVE FERNAN	DORPSTRAAT 2A	8401 BREDENE
VANMASSENHOVE G.	KROONLAAN 19	MOL
VANMASSENHOVE ROLAND	SLUISVLIETLAAN 33	8401 BREDENE
VANMOORTELE ERIC	BENEDIKTIJNERSTRAAT 28	8401 BREDENE
VANMOORTELE ROBERT	ZEESTERLAAN 23	8401 BREDENE
VANPARYS-PIETERS	STEENSTRAAT 10	8401 BREDENE
VANREEMST	L.PARETLAAN 15	8401 BREDENE
VANREEMORTELE ERIC	TARWESTRAAT 57	8400 OOSTENDE
VANSTEENE REMI	ZEESTERLAAN 4	8401 BREDENE
VANSTEENKISTE IRENE	DUINENSTRAAT 28	8401 BREDENE
VANSTEENKISTE MAUR.	IJZERLAAN 5	8401 BREDENE
VANSTEENKISTE OSCAR	NUKKERSTRAAT 7	8401 BREDENE
VANSTEENKISTE ROGER	RUITERLAAN 4	8401 BREDENE
VANSTEENKISTE ROLAND	SLUISVLIETLAAN 100	8401 BREDENE
VANTHUYNE GILBERT	DORPSTRAAT 38	8401 BREDENE
VANWALLEGHEM RENE	F.ORBANSTRAAT 59	8400 OOSTENDE
VELGHE ALFONS	DORPSTRAAT 120	8401 BREDENE
VELGHE DIRK	K.ASTRIDLAAN 79	8401 BREDENE
VELLE MARCEL	POPULIERENLAAN 51	8401 BREDENE
VENMANS-CORDIER	KEERWEG 63	8401 BREDENE
VERBANCK LOUIS	STAESSENSTRAAT 3	8401 BREDENE
VERBANCK MARIA	DRIFTWEG 65	8401 BREDENE
VERBANCK RICHARD	DRIFTWEG 65	8401 BREDENE
VERBURGH ANDRE	ZWANENLAAN 75	8400 OOSTENDE
VERBURGH EDDY	LONGCHAMPLAAN 101	8400 OOSTENDE
VERHAEGHE ERIC	WINKELPAD 15	8400 OOSTENDE
VERHAEGHE LACOERE	TOEKOMSTSTRAAT 5	8401 BREDENE
VERHAEGHE-ALLARD	NOORDEDESTRAAT 72	8401 BREDENE
VERHEECKE FRITS	MOLENSTRAAT 48	8401 BREDENE
VERLAECKE NEIRYNCK	ZANDVOORDESTRAAT 119	8400 OOSTENDE
VERLINDE ANDRE	BENEDIKTIJNERSTRAAT 24	8401 BREDENE
VERLINDE ROGER	NUKKERSTRAAT 86	8401 BREDENE
VERMEERSCH JUVENAL	NUKKERSTRAAT 78	8401 BREDENE
VERMEIRE HERMAN	KLEMSKERKESTRAAT 21	8401 BREDENE
VERMEIRE-DECOO	WATERVLIEGPLEIN 14 b2	8401 BREDENE
VERMEULEN ARSENE	PATER G.DEFEVERSTRAAT 22	8401 BREDENE
VERMEULEN ROLAND	DUINENSTRAAT 219	8401 BREDENE
VERMEYLENFONDS	HOEFIJZERLAAN 1	8401 BREDENE
VERMOORTELE ANDRE	KAPELLESTRAAT 61	8401 BREDENE
VERSCOOREN M.L.	PARKLAAN 24	8401 BREDENE
VERSLUYS KAMIEL	FLAMINCOPARK 4	8220 JABBEKE
VERSLUYS NOEL	BRUSSELSTRAAT 4	8401 BREDENE
VERSLUYS PIERRE	BRUSSELSTRAAT 10	8401 BREDENE
VERSLUYS ROLAND	BRUGSE STEENWEG 53A	8401 BREDENE

LEDENLIJST.

Naam	Adres	Gemeente
VERSLUYS WILLY	KAPELLESTRAAT 167	8401 BREDENE
VERSLYCKEN ELZA	KAPELLESTRAAT 45	8401 BREDENE
VERSTRAETE D.	ENGELENDALELAAN 140	8320 BRUGGE
VERSTRAETE FRANK	OVERVLOEDSTRAAT 59	8400 OOSTENDE
VERSTRAETE MARC	BATTERIJSTRAAT 38	8420 KLEMSKERKE
VIAENE GODELIEVE	FRANKRIJKLAAN 50	8401 BREDENE
VIAENE-VIVEY	A.BEERNAERTSTRAAT 23	8400 OOSTENDE
VIEREN GILBERT	EKSTERSTRAAT 19	8401 BREDENE
VILAIN OMER	ROGIERLAAN 38 b.11	8400 OOSTENDE
VINCKE WILLY	NOORDHOFSTRAAT 13	8401 BREDENE
VRAMBOUT EMILE	P.ELISABETHLAAN 46	8401 BREDENE
VRANCKEN PAUL	TABORALAAN 106 b.5	8400 OOSTENDE
VRANCKEN WILLY	GROENENDALELAAN 51	8400 OOSTENDE
VROMAN MARC	VICOGNEDIJK 15	8400 OOSTENDE
VYVEY ROLAND	ZANDVOORDESTRAAT 232	8400 OOSTENDE
WALTERS GUIDO	H.BORGERSTRAAT 107	8400 OOSTENDE
WARLOP BERNARD	K.ASTRIDLAAN 61	8401 BREDENE
WETS EDDY	SPREEUWENLAAN 20	8400 OOSTENDE
WEYNEN EUGENE	BRUGSE STEENWEG 49	8401 BREDENE
WILLAERT J.P.	VAN DYCKSTRAAT 22	8400 OOSTENDE
WILLEMS TONY.	LEOPOLD II LAAN 29	8000 BRUGGE
WILLEPUT ARSENE	POPULIERENLAAN 82	8401 BREDENE
WYNTIN D	ZANDHEUVEL 1 H 11	8401 BREDENE
WYNTIN HERMAN	SLUIZENSTRAAT 130A	8401 BREDENE
ZANDERS ROGER	PLASSENDALE STEENWEG 15A	8400 OOSTENDE
ZWAENEPOEL FERNAND	PESCATORSTRAAT 54	8401 BREDENE
ZWAENEPOEL WILLY	ZEGELAAN 2	8401 BREDENE
ZWART ARIE	VIOLIERENLAAN 33	8401 BREDENE

